TEXT BOOK

మన లిపి
పుట్టు పూర్వోత్తరాలు

★

తిరుమల రామచంద్ర

★

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం,
విజయవాడ.

ప్రచురణ నెం. 212
ప్రథమ ముద్రణ
వైశాఖం 1879

వెల: రు. 4-50

S.V.G
TI
Acc No 44822
Date 28/9/67

ఆంధ్రా ప్రింటర్సు,
విజయవాడ - 2.

అంకితం

శాసన పరిశోధనే జీవితమైన

మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారికి,

ఆగ్నేయ ఆసియా ప్రజలకు అక్షరభిక్ష పెట్టిన

విశాలాంధ్ర ప్రజాశక్తికి

పరిచయము

ముప్పయ్యేళ్ళకిందట పురాతన నాగరికతలనదేపనిగా అవలోకనచేస్తూ ఉండేవాడను. అప్పుడు ఈజిప్టు, క్రీటు, మెసపటోమియా, గ్రీసు, పర్షియా మొదలయిన నాగరికతలలో అక్షరాల గుర్తులు ఎలా పుట్టి, ఎలా పరిణమించాయో చూడడం తటస్థించింది. ఆ గ్రంథాలు వ్రాసినవారికి భారతీయ లిపి పరిణామ విషయాలు అంతగా తెలియవు. అందుచేత ఈ రెండు పరిణామాలను మేళవించి ప్రపంచ అక్షర వికాశం అని వ్రాస్తే బాగుండునని కుతూహలం కలిగింది. "ఓనమాలు" అన్న పేరుతో ఒక నలభై పుటలు వ్రాశాను గూడా! అప్పుడు నాకు కరతలామలకమయింది ఆ పనిలో ఉన్న విశేషశ్రమ. ఇంతలో శ్రీ శృంగేరీ శారదాపీఠ జగద్గురు శంకరాచార్యులవారి ఆదేశానుసారం నేను శారదాంబా పూజ చేయవలసి వచ్చింది. అప్పటికినేను సేకరించిన అక్షర వికాస విషయాన్ని పొందుపరుస్తూ "అక్షర శారదా ప్రశంస" అని ఒక ఖండకావ్యాన్ని 1927 ఆంధ్రపత్రిక ఉగాది సంచికలో ప్రకటించాను. ఆనాడు నేనుచేసిన సాహసానికి ఫలితమే ఈనాడు శ్రీ తిరుమల రామచంద్రగారి "మన లిపి పుట్టు పూర్వోత్తరాలు" అన్న ఈ అమూల్య గ్రంథానికి పరిచయం వ్రాసే మహాభాగ్యం.

ఈలాంటి గ్రంథం వ్రాయడం సులభమయిన పనికాదు. అనేక గ్రంథావలోకనము, బహుభాషా పరిచయము, గట్టి జిజ్ఞాస, నిశితమైన విమర్శనము, మంచి ఊహాస్ఫూర్తి ఇన్నీ ఉంటేనేగాని కాదు. ఈ గుణాలన్నీ రామచంద్రగారికున్నాయని గ్రంథము ప్రతి భాగములోను ప్రత్యక్షంగా కనబడుతుంది. ఈ గుణాలకు తోడు వీరి కదృష్టవశాత్తు లభించిన శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సాంగత్యము వ్యర్థము కాలేదని తేటపడుతుంది. దేశీయ విదేశీయ లిపి పరిణామాలను మేళవించి ఇంత సాకల్యంగా వ్రాసిన గ్రంథం, మన భాషలోనే కాదు ఇతర భాషలలోగూడా, ఇంకొక్కటి లేదనే నా నమ్మకము.

ఇటువంటి పొడి విషయాన్ని ఇంత సుబోధకంగా, ఏదో కథల పుస్తకంలాగ విడిచిపెట్టకుండా చదవాలన్న కుతూహలం కలిగే పద్ధతిని వ్రాయగలగడం నిజంగా ప్రశంసాపాత్రము. శాస్త్ర విషయాలనుగురించి వ్రాయవలచిన ఇతర రచయితలుగూడ ఈ పద్ధతినే అవలంబిస్తే ప్రజల విజ్ఞాన వికాసానికి మహోపకారం చేసినవారవుతారు.

గ్రంథములో రామచంద్రగారు చేసిన కొన్ని సిద్ధాంతాలను కొంద రంగీకరించకపోవచ్చు. అది సహజమే ఈలాంటి ప్రథమ ప్రయత్నాలలో. మరికొంత పరిశోధన జరిగిన తరువాతనే వీటి నిజానిజాలు నిర్ధారణవుతాయి. వత్తులు, అంకెలు మొదలైన కొన్ని గుర్తుల ఆకారాలను సమర్థించడంలో రామచంద్రగారు చూపిన ఊహాచాతురి మెచ్చుకోతగ్గది. మన లిపి ప్రాచీనతను గురించి వ్రాయడములో రామచంద్రగారికి గల గాఢ జాతీయాభిమానము స్ఫుటముగ కనబడుతుంది. ఇదిగూడ అవసరమేనేమో! ఎందుచేతనంటే లిపి పరిణామాలను గురించి వ్రాసిన విదేశీయ పండితులు తమ సిద్ధాంతాలలో చాలచోట్ల పాశ్చాత్య విషయాభిమానం విడిచిపెట్టలేకపోయారు అయినా ఋగ్వేదకాలమునాటికే అక్షరాలుందేవన్న సిద్ధాంతంవంటివానిని తజ్ఞులు పరిశీలించవలసివుంటుంది.

ఇన్ని విషయాలను సేకరించి ఇంత మనోహరంగా రచించినందుకు రామచంద్రగారికి నా ధన్యవాదాలు. గ్రంథములోని విషయాలను సువ్యక్తము చేసే పటములు సేకరించి ప్రకటించడమూ, అక్కడక్కడ ఉదాహరించిన శాసనాలకు తాత్పర్యము తెలియజేయడమూ పాఠకుల కెంతగానో ఉపకరిస్తాయి. ఈ గ్రంథము ఆంధ్ర శాసనపరిశోధకులలో అగ్రేసరులయిన శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారి కంకితము చేయడం మహా సమంజసము. రామచంద్రగారు తమ పరిశోధనలను కొనసాగిస్తూ ఇటువంటి అనన్య సులభ సాధ్యములైన గ్రంథాలు వ్రాసి ఆంధ్ర సరస్వతి నలంకరించాలని కోర్తాను.

మద్రాసు,
17-4-57

ఇట్లు,
తాపీ ధర్మారావు.

మనవి మాటలు

ప్రాచ్య పాశ్చాత్య పండితులు లిపి పరిణామంగురించి చెప్పిన సంగతులు క్రోడీకరించి భారతీయ దృక్పథంలో చెప్పడమే నేనీ పుస్తకంలో చేసిన పని చదువు వ్రాత నేర్చిన ప్రతివారూ లిపి సంగతి తెలుసుకోవడం అనేదే ఈ పుస్తకం పరమార్థం కనుక, శాస్త్ర పరిభాష వదలి సరళంగా వ్రాయడానికి ప్రయత్నించాను నాకు ఒరవడి రష్యా రచయిత శ్రీ ఎం. ఇలిన్ వ్రాతలు నేను వాటిని అనుసరించడమేకాక కొన్నిచోట్ల అనువదించుకొనడానికికూడ జంకలేదు

ఈ రచనలో నేను పలువురికి ఋణపడి ఉన్నాను. నన్ను ఈ రచనకు ప్రోత్సహించినవారు మిత్రులు రాంభట్ల కృష్ణమూర్తి, డి. వి. సుబ్బారావు, తాపీ మోహనరావు, కోరాడ మహాదేవశాస్త్రిగార్లు కృష్ణమూర్తిగారు శ్రీ అడివి బాపిరాజుగారి మాటలలో "కవులను, కళాకారులను కలిపే అపరంజి కొలికి." సుబ్బారావుగారు తమ పూర్వభాషిత్వంతో, మధురతర వ్యక్తిత్వంతో సాహిత్యాన్ని, వాణిజ్యాన్ని సన్నిహితంచేస్తున్న విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం నిర్వాహకులు. మోహనరావుగారు త్యాగం, మైత్రి మూర్తీభవించినవారు. మహాదేవశాస్త్రిగారు తండ్రికి దీటురాగల భాషాతత్వవేత్తలు, పరిశోధన పరాయణులు.

ఈ పుస్తకంలోని పెక్కు బొమ్మలుగీచినవారు మిత్రులు మైలవరపు సూర్యనారాయణమూర్తి గారు; ప్రాచీన భారతీయ చిత్రకారుల స్థాయిని అందుకోగల ఉపజ్ఞగలవారు

పరిచయం వ్రాసి ప్రేమ చూపినవారు శ్రీ తాపీ ధర్మారావుగారు; ప్రాచ్య పాశ్చాత్యరీతులకు, పాతకొత్తలకు సువర్ణ సేతువు.

కృతిని స్వీకరించి గౌరవించినవారు శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు; శాసన పరిశోధనలోనే జీవితం పండినవారు.

వీరందరికీ నా ప్రణామాలు.

దీనిని ఆమూలాగ్రం ప్రజాసామాన్య ప్రతినిధులుగా విని, పెక్కు సవరణలు చేసిన మా అమ్మ మాతృశ్రీ జానకమ్మగారికి, నా అర్ధాంగి సౌభాగ్యవతి అనంతలక్ష్మీదేవికి కృతజ్ఞత తెలుపడం నా విధ్యుక్త ధర్మం

ఈ రచనకు పెక్కు గ్రంథాలు, వ్యాసాలు తోడ్పడ్డాయి. కొన్ని గ్రంథాలలోని చిత్రాల ప్రతి రూపాలను కూడా తీసుకున్నాను ఆ రచయితల కందరికీ కృతజ్ఞుణ్ని. ఆ గ్రంథాలను, రచయితలను పక్కపుటలో పేర్కొన్నాను.

కన్నెమారా పబ్లిక్ లైబ్రరీ అధికారులకూ, తమ లిపి పరిణామ పట్టికలను, శాసన ప్రతిరూపాలను ముద్రించుకొనడానికి అనుమతించిన మద్రాసు మ్యూజియం సూపరింటెండెంట్ డాక్టర్ ఎ. అయ్యప్పన్‌గారికి, ఆంధ్ర పత్రికాధిపతులకు, భారత ప్రభుత్వం ఎపిగ్రఫీశాఖవారికి నా ధన్యవాదాలు.

ప్రజాసామాన్యానికి లిపి పుట్టుపూర్వోత్తరాల జ్ఞానం కలిగించడానికి ఇలాటి ప్రయత్నం జరగడం భారతదేశంలోనే ఇదే మొదలనిమాత్రం మనవిచేయగలను. కనుక, లోపాలను, ఈజిప్టు చిత్రలిపి, గుణింతాలు, ఒత్తులు, అంకెలు మొదలయినవాటి వివరణలో స్వతంత్రించి చేసిన ఊహలను పండితులు, ప్రజాసామాన్యమూ మన్నిస్తారని నమ్మినాను ప్రజలకు విజ్ఞానం పంచిపెట్టడమే పనిగా పెట్టుకున్న విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయంవారు దీనిని ముద్రించడంలో వింతేమీ లేదు.

తిరువల్లిక్కేణి,
హేవిళంబి ఉగాది

మీ వాడు,
తిరుమల రామచంద్ర

ఈ రచనకు తోడ్పడిన గ్రంథాలు

అక్షర శారదా ప్రశంస	శ్రీ తాపీ ధర్మారావుగారు
అన్నమాచార్య చరిత్ర	శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు
ఆంధ్ర కవి సప్తశతి	శ్రీ బులుసు వేంకట రమణయ్యగారు
ఆంధ్రభాషా చరిత్ర	డాక్టర్ చిలుకూరి నారాయణరావుగారు
ఆంధ్ర విజ్ఞాన సర్వస్వం	శ్రీ కె వి. లక్ష్మణరావుగారు
ఆంధ్రుల చరిత్ర	శ్రీ ఖండవల్లి బాలేందుశేఖరంగారు
కర్ణాటక భాషాభూషణ	నాగవర్మ
చాటుపద్య మణిమంజరి	శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు
చాటుపద్య రత్నాకరము	శ్రీ దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రిగారు
దక్షిణదేశీయాంధ్ర వాఙ్మయము	శ్రీ నిడదవోలు వెంకటరావుగారు
పరిశోధన (ద్వైమాసపత్రిక)	మద్రాసు
బౌద్ధయుగము	శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు
భారతి (మాసపత్రిక)	మద్రాసు
భారతీయ గ్రంథాలయ చరిత్ర	శ్రీ కొడాలి లక్ష్మీనారాయణగారు
భారతీయ ప్రాచీన లిపిమాలా(హిందీ)	శ్రీ గౌరీశంకర్ హీరాచంద్ ఓఝాగారు
మీగడ తఱకలు	శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు
వినయాదిత్యుని పల్లెపాడు శాసనము	శ్రీ గడియారం రామకృష్ణశర్మగారు
సామాన్య భాషావిజ్ఞాన్ (హిందీ)	శ్రీ బాబూరామ్ సక్సేనాగారు
ఱాయి మాట్లాడుతుందా? (వ్యాసాలు)	శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు
Arya Vol I	Sri Orobindo
Black on White	Sri M. Ilin
Brahmi Script	Sri Buhler
Epigraphia Indica	
History of the Telugu Chodas	Sri M. Venkataramayya
Indian Epigraphy And South Indian Script	Sri C. Sivaramamoorty
Prinsep Vol I, II	
Royal Asiatic Society Journal	Bombay Branch
South Indian Paleography	Sri Burnell
The Alphabet	Sri David Diringer
The Alphabet	Sri Isac Taylor
The Aryan Origin Of The Alphabet	Sri L. A. Waddel

మద్రాసు మ్యూజియంవారి సౌజన్యంతో ముద్రించిన తాలు

పుట

1. సరస్వతి విగ్రహం	197	9. భట్టిప్రోలు శాసనం	72
2. హర్షుని సంతకం	189	10. విజయదేవవర్మ శా	103
3. సింగానాయనిద్రావాలు	189	11, విక్రమేంద్రవర్మశా	104
4 హరిహరునిద్రావాలు	190	12. కన్నడ-తెలుగు లిపి	160
5. నమస్తుంగ	221	13 నాగరీ లిపి పట్టిక	165
6. పల్లవ బిరుదు	221	14. బ్రాహ్మీలిపి పట్టిక	101
7. పూర్ణాదిత్యునిసంతకం	222	15 గ్రంథ లిపి పట్టిక	161
8. అశోకుని సిద్ధాపురం శాసనం	71	16. లేఖకుని చిత్రం	220

ఆంధ్ర పత్రిక సౌజన్యంతో ముద్రించిన చిత్ర

1. సెమెటిక్ పోలికపట్టిక	86	5. నన్నయ కాలపు శా	109
2. తాంత్రికోత్పత్తి	84	6. తిక్కన కాలపు శాస	113
3. దేవనాగరీవికాసం	163	7 శ్రీనాథుని శాసనం	115
4. తెలుగుఅక్షర వికాసం	118	8. అకార పరిణామం	164

తిరుమల తిరుపతిదేవస్థానంవారి సౌజన్యంతో ముద్రిం ిత్రాలు

1. అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనం రేకు 1 7 2. సంకీర్తన భ రం 257

విషయ సూచిక

ప్రథమ భాగం

ప్రథమ ప్రకరణం	ప్రాణాలతో ఉన్న పుస్తకం	1
	సజీవ గ్రంథాలయం కథ	5
ద్వితీయ ప్రకరణం	జ్ఞాపకానికి గుర్తులు	9
తృతీయ ప్రకరణం	మాట్లాడే వస్తువులు	13
	కథచెప్పే కాయితం	17
చతుర్థ ప్రకరణం	బొమ్మల జాబు	19
	దారితప్పిన దండు	23
పంచమ ప్రకరణం	ససేమిరా వ్రాతలు	31
షష్ఠ ప్రకరణం	ఈజిప్టు అక్షరాల యాత్ర	43

ద్వితీయ భాగం

ప్రథమ ప్రకరణం	మనలిపి ఎంత పాతది ?	53
ద్వితీయ ప్రకరణం	బౌద్ధజైనాలు చేసిన ప్రచారం	63
తృతీయ ప్రకరణం	మన లిపి - మన చిత్రలిపి	77
	మహా మేధావి ప్రిన్సెప్	93
చతుర్థ ప్రకరణం	బ్రాహ్మీలిపి అవతారాలు	97
	గుణింతాల గమ్మత్తు	122
	అర్ధాంతరంగా వచ్చిన అరసున్న	137
	ఒత్తుల వయ్యారాలు	142
	ఒంటిగీత, జంట గీత	146
పంచమ ప్రకరణం	ఓనమాలు	151
షష్ఠ ప్రకరణం	ఇరుగు పొరుగు లిపులు	159
	బ్రాహ్మీలిపి విదేశయాత్ర	169
సప్తమ ప్రకరణం	అంకెల అందచందాలు	175

తృతీయ భాగం

ప్రథమ ప్రకరణం	శాశ్వత పుస్తకాలు
ద్వితీయ ప్రకరణం	ఆంధ్ర కల్పవృక్షం
తృతీయ ప్రకరణం	పెపైరస్ కవిలెకట్టలు
చతుర్థ ప్రకరణం	కర్రపలకల పుస్తకం - మైనపుపలకల పుస్తకం
పంచమ ప్రకరణం	చర్మ పుస్తకాలు
షష్ఠ ప్రకరణం	వ్రాయసంవారు
సప్తమ ప్రకరణం	కాయితాల కథ
అష్టమ ప్రకరణం	అచ్చు ముచ్చట
నవమ ప్రకరణం	పుస్తకాల భాగ్యాభాగ్యాలు

ప్రథమ భాగం

ప్రథమ ప్రకరణ

ప్రాణాలతో ఉన్న పుస్తకం

మొట్టమొదటి పుస్తకం ఎలా ఉండేది ! అచ్చు కొట్టిందా ? చేత్తో వ్రాసిందా ? కాయితాలదా ? కాదా ? అలాటిది ఇంకా ఉంటే, ఏ గ్రంథాలయంలో దొరుకుతుంది ?

పూర్వం ఒక వెర్రివెంగళప్ప ఉండేవాడట ! మొట్టమొదటి పుస్తకంకోసం ప్రపంచంలోని గ్రంథాలయాలన్నిటినీ గాలించాడట. ఏండ్లూ పూండ్లూ పుస్తకాలు కట్టలు గాలించడంలోనే పండబారిపోయాడట. తుదకు పుస్తకాల సొరుగులకు ఆనించిన నిచ్చెననుంచి జారిపడి ప్రాణాలు విడిచాడట ఆ వెంగళప్ప మరొక పదేండ్లేకాదు పదిపదులయేండ్లు బ్రతికివున్నా, ఫలితంవుండేదికాదు. మొదటి పుస్తకం అతడు పుట్టడానికి వేలసంవత్సరాలక్రితమే మట్టిలో కలిసి మాయమైపోయింది.

మొట్టమొదటిపుస్తకం ఇప్పటి పుస్తకాలవంటిదికాదు. దానికి కాళ్ళూ చేతులూ ఉండేవి అది సొరుగుల్లో పడివుండేదికాదు కదిలేది, కదిలించేది, మాట్లాడగలిగేది, పాట పాడగలిగేది-అది ప్రాణాలతోఉన్న పుస్తకం-మానవ పుస్తకం, అంటే, మానవుడే !

ఆదికాలంలో ప్రజలకు వ్రాత తెలీదు కాని, వారికి మనకంటే జ్ఞాపకశక్తి ఎక్కువగా ఉండేది. కొందరు సజీవ పుస్తకాలన్నప్పటికీ అబద్ధంకాదు వారు పాతకాలాల అద్భుతగాథలను చెప్పేవారు. అవన్నీ చిన్ననాడు పెద్దలనుంచి విన్నవే వారు పోయినా ఆ గాథలుమాత్రం పోలేదు - తండ్రినుంచి కొడుకుకూ, తాతనుంచి మనుమనికీ చేరుతున్నాయి ఆనోట ఆనోట ఆగాథలు మారుతూ ఉంటాయి, వాటిలో కొత్తసంగతులు చేరుతుంటాయి పాత సంగతులు కొన్ని జారిపోతూ ఉంటాయి. నీరు పారి పారి రాళ్ళు నునుపుదేరినట్టు

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ప్రపంచంలోనే తొలిసాహిత్య సంపద అని మనం నమ్ముతున్న వేదానికి శ్రుతి అనే వ్యవహారం నేటికీ ఉంది. శ్రుతిఅంటే వినబడేది అన్నమాట. వేదమంటే మరేమీకాదు: మన ఆదిపురుషుల అనుభవాలు, ఆవేశాలు, ఆదరాలు, ఆశ్చర్యాలు మొదలయిన మనోవికారాలు, ఊహలు, జిజ్ఞాసలు ఇంకా ఇలాటి తెలియదగిన వెన్నో గల సంపుటం - క్రోడీకరణం. ఇది నేటికీ ప్రధానంగా గురుముఖతః నేర్వడం మన ప్రాచీన సంప్రదాయానికి తార్కాణం

పూర్వం గ్రీసు దేశీయులు కూడ - పాశ్చాత్య దేశాలకు సభ్యతాభిక్ష పెట్టిన గ్రీసు దేశీయులు కూడ-తమ జాతీయగాథలైన "ఇల్లియడ్" "ఒడిస్సే" అనే ఇతిహాస కావ్యాలను పాడుకొనేవారట. తర్వాత ఎంతో కాలానికిగాని ఇవి వ్రాత కెక్కలేదు,

ఇలా పాడేవారిని "ఈడోస్" అని గ్రీకువారు అనేవారు. ఈ 'ఈడోస్' ఎక్కడికి వెళ్ళినా, స్వాగతమే జనం గోష్ఠులుగా కూర్చునేవారు. బల్లచుట్టూ, ఎదుట 'ఈడోస్' కూర్చునేవాడు. అతని 'లైర్' వాద్యంగోడకు తగిలించి

ఉంటుంది విందు ముగియవస్తూ ఉంటుంది భక్ష్యభోజ్యాలు ఎగిరిపోతూ ఉంటాయి, పానపాత్రలు వట్టివవుతూ ఉంటాయి. అప్పుడు వీనులను విందుగా సంగీతం కావాలి 'ఈడోస్' గోడకు తగిలించిన 'లైర్'ను అందుకుంటాడు; వీరవరుల గాథలు గానం చేస్తాడు

ఈ గాయకులకు- 'ఈడోస్'లకు జ్ఞాపకశక్తి అసాధారణం. కనుకనే పాతకాలపు రాజులు, మహారాజులు, ధనవంతులు తమ ఆస్థానాలలో ఈలాటి వారికి ఆశ్రయ మిచ్చేవారు. వీరు-ఒకరు ఒకవేదాన్ని పుక్కిటబట్టితే, మరొకరు

రెండు వేదాలను నమిలి మింగేవారు. తమ ఆశ్రయదాత వినోదంకోసం ఏకావ్యాన్ని ఐడితే ఆకావ్యాన్ని అప్పజెప్పేవారు ఇందువల్ల వీరికి వేదులవారు, ద్వివేదులవారు, త్రివేదులవారు, చతుర్వేదులవారు, భారతంవారు, రామాయణం వారు, మహాభాష్యంవారు అనేపేర్లు వచ్చేవి అవి క్రమంగా వంశపు పేర్ల యాయి. నేటికీ ఈ పేర్లతో కొన్ని వంశాలున్నాయి

జ్ఞాపకశక్తి అంటే నాలుగువందల సంవత్సరాలనాటి జగన్నాధ పండిత రాయలకథ గుర్తుకు వస్తుంది పండితరాయలు గోదావరిజిల్లా ముంగండలో జన్మించినవాడు. ఢిల్లీపాదుషా షాజహానును దర్శించుకుందామని ఊరుకదలి ఢిల్లీ చేరుకొని ఒక సత్రంలో బసచేశాడు. పాదుషావారి దీదార్ అంటే మాటలా మరి ? పడిగాపులు కాచవలసి వచ్చింది, చాలనాళ్లు, ఇలా ఉండగా ఒకనాడు సత్రంలో ఒక తమాషా జరిగింది. ఇద్దరు ఆడవారు పోట్లాడుకున్నారు పండిత రాయలు ఇదంతా చూస్తున్నాడు. ఇంతలో సిపాయీలువచ్చి పోట్లాడుకుంటున్న ఇద్దరు స్త్రీలను "సంగతి సందర్భాలేమిటి ? పోట్లాటకు కారణమేమిటి ?" అని దర్యాప్తు చేశారు. దానిది తప్పంటే దానిదితప్పు. అదేకయ్యానికి కాలుదువ్విం దంటే అదే దువ్వింది అని ఇద్దరుస్త్రీలూ ఒకరిపై ఒకరు ఫిర్యాదు చేశారు. "సాక్షు లెవరైనా ఉన్నారా ?" అని అడిగారు సిపాయిలు. "ఆ! లేకేమి ? అదో, ఆ నిలుచున్న పెద్దమనిషిని అడగండి" అంటూ యిద్దరూ జగన్నాధపండితుని వైపుచూపించారు, సిపాయిలు ముగ్గురిని పాదుషావారి దీవానే ఆమ్‌కు లాక్కుపోయారు, పండిత రాయలకు తెలుగు, సంస్కృతంతప్ప మరొకభాష తెలియదు. పోట్లాట జరిగింది ఉరుదులో, కనుకవారు అన్నమాటలు, వంతుల వారీగా తిట్టుకున్నతిట్లు విన్నవి విన్నట్టుగా అప్పగించగలనని మాత్రం దివా ణంలో మనవి చేశాడు. పాదుషావారు "తమాషాగానే ఉందే" అనుకుని తల పంకించారు అంగీకార సూచకంగా. పండితరాయలు వారిద్దరి వాద ప్రతివాదా లను తు. చ. తప్పకుండా అప్పగించాడట పాదుషా పరమాశ్చర్యం పొందాడు. ఆధారణాశక్తే పండితరాయలను షాజహాను ఆస్థానకవిగా చేసింది.

ఇప్పటికి పద్నాలుగు వందల సంవత్సరాలనాటి మాట. సజీవగ్రంథాలయ మనదగిన ఒక మహాపండితుడు ఉండేవాడు. ఆయనపేరు జయసేనుడు ఆయ నకు సకలవేదాలు, వేదాంకాలు, వేదాంతాలు నాలుక చివర నాట్యమాడేవి. అప్పటి మగధరాజు పూర్ణవర్మ, కళింగరాజు శిలాదిత్యుడు ఆయనను తమఆస్థాన పండితునిగా చేసుకొనడానికి వేయివిధాల ప్రయత్నించారు. కాని జయసేనుడు తత్త్వజ్ఞుడూ, మానవ సేవాపరాయణుడూ గనుక ఆరాజుల మాటలను పెడచెవి పెట్టినాడు.

ధారణాశక్తి అంటే మరొక తమాషాకథ జ్ఞాపకం వస్తున్నది.

సజీవ గ్రంథాలయం కథ

పూర్వం రోము నగరంలో కోటికి పడగయెత్తిన ఒక ధనవంతుడు ుండేవాడు ఆయనపేరు ఇశెల్లియస్. అతని సిరిసంపదలను గురించి కథలుగా ప్పుకొనేవారు. అతని నగరు చాలా పెద్దది—నగరంలోని వారందరూ ఉండ ెనంత పెద్దది దినమూ కనీసం మూడువందలమందైనా పండితులూ, ముఖులూ ఆయన పంక్తిని భోజనం చేసేవారు

ఇశెల్లియస్ అతిథులకు మృష్టాన్నాలు పెట్టేవాడు. ఆకాలంలో గృహ లు అతిథులకు భోజనంపెట్టడంమాత్రమే చాలదు. సరసం కథావినోద ష్ఠులు జరపాలి. పుస్తకాలు ఉండేవి. కాని, అవన్నీ చేతివ్రాతవి పలువురు వ్రాతపుస్తకాలను గంటల తరబడి చదివి, విందులలో వినోద కథలు, ంభాషణలు వినిపించి అతిథులను సంతోషపెట్టేవారు.

ఇశెల్లియసుకు అంతా సమృద్ధిగా ఉంది. కాని, ఒక్కటే లోపం— మవు బండిసున్నా. మామూలు వ్రాతకోతలుకూడా రావు. ఆయన బంతిని ంతు బంటిగా సాపాటుచేసేవారంతా వీపు వెనుక ఎగతాళిచేసేవారు. భోజన మయంలో చమత్కారంగా మాట్లాడడం ఆయనకు చేతనయ్యేదికాదు. తను నా మాట్లాడాడా అతిథుల ముఖాలపై ఎగతాళిగా నవ్వు తొలకడం తను ండకపోలేదు

ఈ ఎగతాళిని ఆయన సహించలేకపోయాడు. కష్టపడి పనిచేసేఅలవాటు కాయె! చాలకాలం ఆలోచించగా, ఆలోచించగా ఒక మంచి పథకంతట్టింది. ప బానిసలలో మంచి తెలివితేటలూ, చదువూ వున్నవారిని రెండువందల ందిని ఏరుకొని హాజరుచేయవలసిందని బట్లరుకు ఉత్తరువు చేశాడు. వారిలో ంవక పుస్తకం కంఠాపారం చేయాలి. అంటే ఒకడు ఇల్లియడ్, మరొకడు డిస్సీ, ఇంకొకడు ఇంకొకటి—ఈవిధంగానన్నమాట.

బట్లరుకు ఇది సులభమైన పనా? యజమాని ఉత్తరువు నెరవేర్చడానికి సలపై చెయిగూడ చేసుకోవలసి వచ్చేది ఎలాగయితేనేం ఆ బానిసలంతా గా ఒక్కొక్క పుస్తకం కంఠాపారం చేశారు. ఇశెల్లియసు పీడ విరగడైంది ీవ గ్రంథాలయమే తనవద్దఉంది గనుక తనిక శ్రమపడి ఏ పుస్తకమూ

చదువనక్కరలేదు. భోజనాలప్పుడు సంభాషణ ఏదైనా వచ్చిందా ఆయన చేయవలసిందల్లా బట్లరుకు ఉత్తరు చేయడంమాత్రమే. గోడకు ఆనుకొని నిలబడి ఉన్న బానిసలనుంచి ఒక్కడొకడే ముందుకు వచ్చి ఇథెల్లియసు కోరిన గీతాన్నో, వాక్యాన్నో గబగబా ఒప్పచెప్పేవాడు. ఆ బానిసలకు వారు కంఠా పాఠం చేసిన గ్రంథాన్నిబట్టే పేర్లు పడ్డాయి-ఇల్లియడ్, ఒడిస్సీ, ఈనీడ్ అని.

ఇథెల్లియసు సంతోషానికి పట్టపగ్గాలులేవు. రోము నగరంలో అంతా తన సజీవ గ్రంథాలయం గురించి చెప్పుకొనేవారే. అయితే అతని సంతోషం ఎంతోకాలం నిలవలేకపోయింది. ఒకనాడు ఒక దుర్ఘటన సంభవించి అతడు తలయెత్తుకోలేనంత నవ్వులపాలయాడు.

ఒకనాడు ఎప్పటిలాగే భోజనంతర్వాత సాహిత్యగోష్ఠి ప్రారంభ మయింది ప్రాచీనకాలంలో ప్రజలు విందు లెలా చేసుకొనేవారనేది ప్రసంగ వశాత్తు వచ్చింది.

"ఇల్లియడ్‌లో దీవినిగురించి చెప్పిన సూక్తి ఒకటుంది" అంటూ ఇథె ల్లియసు బట్లరువైపు తిరిగాడు.

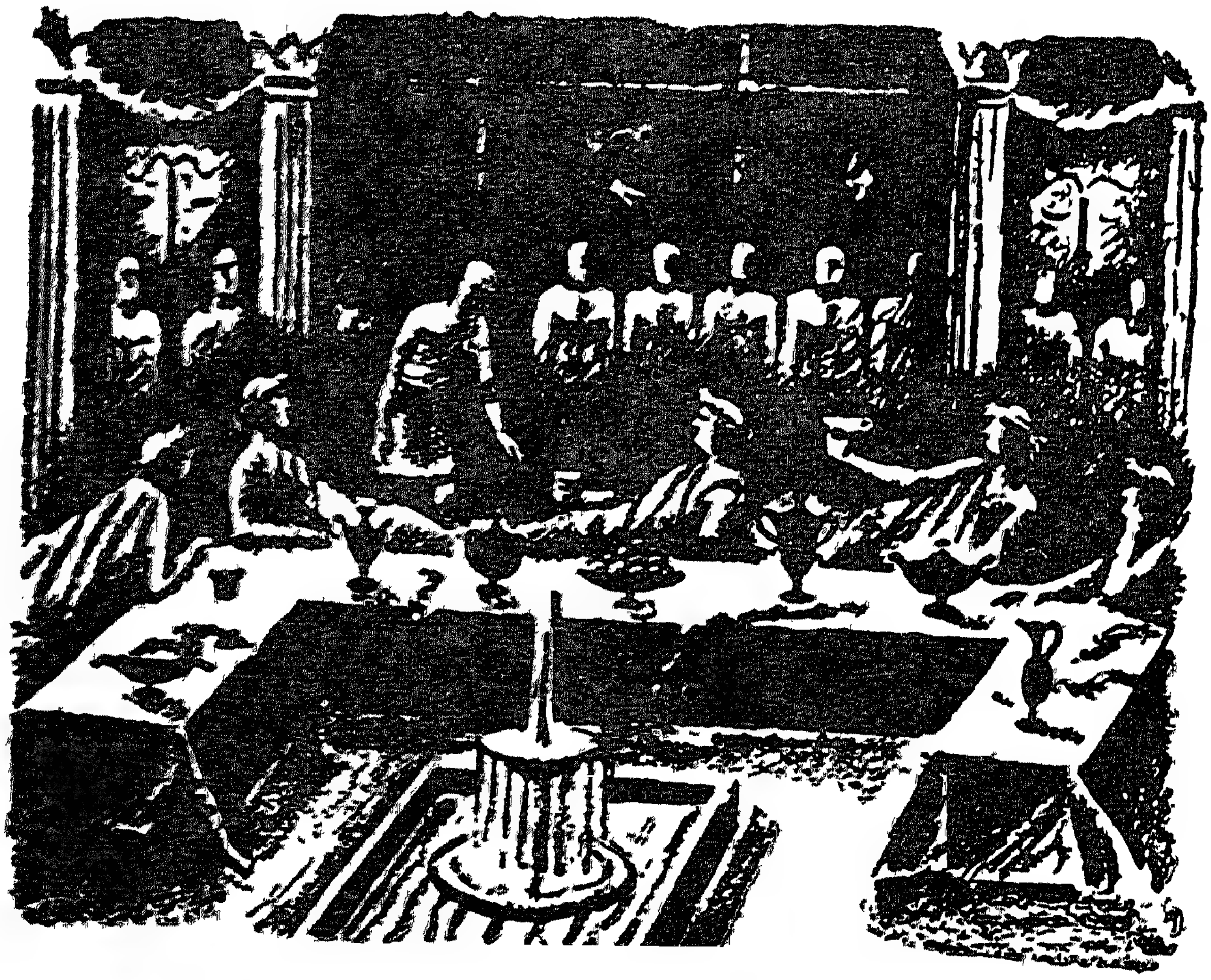

బట్లరు బానిసలకు ఉత్తరువు చేయడానికి మారుగా యజమాని కాళ్ళపై పడి వణుకుతూ "దొరగారూ, మన్నించాలి. ఇల్లియడ్‌కు నేడు కడుపునొప్పి. హాజరుకాలేదు" అని మనవిచేశాడు.

అతిథులు విరగబడి నవ్వారు

ధారణాశక్తి ఉత్తమమైందే మన గమకి గాయకులు. గ్రీకు ఈడోసుల ం మంచిదే. కాని మనపుస్తకాలు దానికన్నా మంచిది. రూపాయిపెడితే వుగా చొక్కాజేబులో ఇమిడే రామాయణం ప్రతినో, బైబులో మరొక థం ప్రతినో మనం కొనుక్కోవచ్చు. ఇవి తిండీ-తీర్థం అడుగవు. జబ్బు వు, చావవు.

కాని ఈ గ్రంథాలు, గ్రంథాలయాలు నడు మనకు ఎన్నోఉన్నా సజీవ థాలు-మానవరూప గ్రంథాలు-లేనిదే గడవదు.

అన్నీ పుస్తకాలనుంచే నేర్చుకొనేటట్టయితే మనం బడికే వెళ్ళనక్కర . పంతులూ అక్కరలేదు. విషయాలను వివరించేవారూ అవసరంలేదు. , పుస్తకాలతో ఒక్కచిక్కుంది-మనకు సందేహంవస్తే పుస్తకాన్ని అడగ ు. పంతులునయితే అడిగి తెలుసుకోవచ్చు.

సజీవ పుస్తకాలు మనకు నేటికీ ఉపయోగిస్తాయి. కాని "సజీవమైన ”- వార్తాహరులు-మాత్రం అంతగా ఉపయోగపడదు. వ్రాత తెలియని ంలో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలకు తగిన కట్టుదిట్టాలు లేకపోవడంసహజమే అతి ్యమైన వార్తలను ఇతరులకు పంపా కే దూతలతో పంపేవారు వారువెళ్ళి కు చెప్పి పంపిన వార్తలను చిలుక కుల్లాగ అప్పజెప్పేవారు

నేడు టపా బంట్రోతులకు బదులు లే ఉంటారనుకోండి. ఎలా ఉం సి? రోజూ కొన్నివందల ఉత్తరా జ్ఞాపకం పెట్టుకొనే టపా బంట్రో దొరకరు. ఒకవేళ దొరికినా వార్త అందివ్వడం సరిగ్గా జరుగదు టి టపా బంట్రోతొకడు ఫలానా య్యగారింటికి ఒకనొక పండుగనాడు వార్త తెస్తాడనుకోండి అతిథుల ు ఎదురు చూస్తున్న రామయ్యగారే స్వయంగావచ్చి తలుపుతీసి కొత్త ం చూచి, కొంచెం చిరాకుతో కంగారుతో "ఎవరండీ మీరు? ఏంకావాలి?" ా రనుకోండి.

టపా బంట్రోతు వెంటనే - తీరికఏదీ? మరొకరియింటికి వెళ్ళ వద్దా "మీకొక ఉత్తరం వచ్చిందండీ దానిలోని సంగతులివి.

మహారాజరాజశ్రీ రామయ్యగారికి ఉభయకుశలోపరి. నన్ను మీరు మరచేపోయారు. నేడు మధ్యాహ్నం పన్నెండుగంటలకు కోర్టుకు హాజరుకండి. తప్పక మనవృత్తి సంగతి నిర్ణయించుకుందాం." అని ఎవేవో వార్తలు అప్పగిస్తూ పోతాడనుకోండి.

రామయ్యగారు దిగాలు పడిపోతారు. పాపం! వందలకొలదీ జాబులు తలలో గజిబిజిగా గడ్డకట్టుకున్న టపా బంట్రోతు చెడిపోయిన యంత్రంవలె ఏదోవాగుతూ పోతాడు.

ద్వితీయ ప్రకరణం

జ్ఞాపకానికి గుర్తులు

ఒక ముసలితాత ఉన్నాడు. చాల మంచివాడు, కలగలపు మనిషి స్తే ఎనభై యేళ్ళవాడిలాగ కనిపించడు. చూపు ఎంతమాత్రమూ తగ్గలేదు, ు దిగిపోలేదు, పదహారు సంవత్సరాల డిలాగ నడుస్తాడు ఠీవితో. అంతా బాగానే . కాని, మరపో! మరపు ముంచుకొని న్నది. ఎక్కడికైనా వెళ్లుతాడు, వెళ్ళిన మరచిపోతాడు. పరిచితులపేర్లు మరచి డు. నన్ను ఎన్నో సంవత్సరాలుగా ఎరు తరచు తడుముకుంటూ తప్పుపేరుతోనే స్తాడు.

ఏదైనా పని చేసిపెట్టమంటామనుకోండి దే అడిగి జ్ఞాపకంపెట్టుకోడానికి మననం ను. మరువకుండా ఉండడానికి తన జేబు లుతీసి, దాని కొనకు ముడివేసుకొంటాడు. తాత జేబురుమాలునిండా ముళ్లే కనిపి . ఇంతచేసినా ఆముళ్లు ఆయన జ్ఞాపకానికి రాగపడవు. జేబురుమాలు పైకితీశాడా, పది పన్నెండు ముళ్ళయినా కనిపి ఏ సంగతికి ఏముడి అనేదికూడా మరచిపోతాడు ఎంతమంచి ధారణా కలవాడైనా ఈ వింత పద్ధతిలో వ్రాసిన పుస్తకం చదివి తెలుసుకోలేడు!

మన ముసలితాత రకరకాల ముళ్ళు వేసుకుంటేనో, ఒక్కొక్కముడీ -క్క అక్షరానికో, పదానికో సంకేతమైతేనో ఆసంగతి వేరు అప్పుడు క్యాత్ముడైనా ఈజ్ఞాపకం ముళ్ళను విప్పి చెప్పడంలో ఆదుకోగలడు.

వ్రాత తెలియకముందు ప్రజలు ఇలాటి ముడులవ్రాతనే వాడేవారు. నేటికీ శంలోని కోయలు, లంబాడీలు మున్నగు ఆదిమజాతివారు గుర్తులకోసం రకరకాల ముళ్ళు వేసుకొంటూ ఉంటారు. పాతకాలంలో చీనాదేశీయులు

ఈవిధంగానే వ్రాసేవారట. ప్రాచీన పారశీకులు, మెక్సికోవాసులు ఇదే రీతిగా వ్రాసేవారట దక్షిణ అమెరికా ఖండంలోని పెరూ దేశీయులు ఈముళ్ళవ్రాతలో నేర్పు సంపాదించారు నేటికీ ఆదేశం గొర్రెలకాపర్లకు ఈ గ్రంధిభాష తెలుసు.

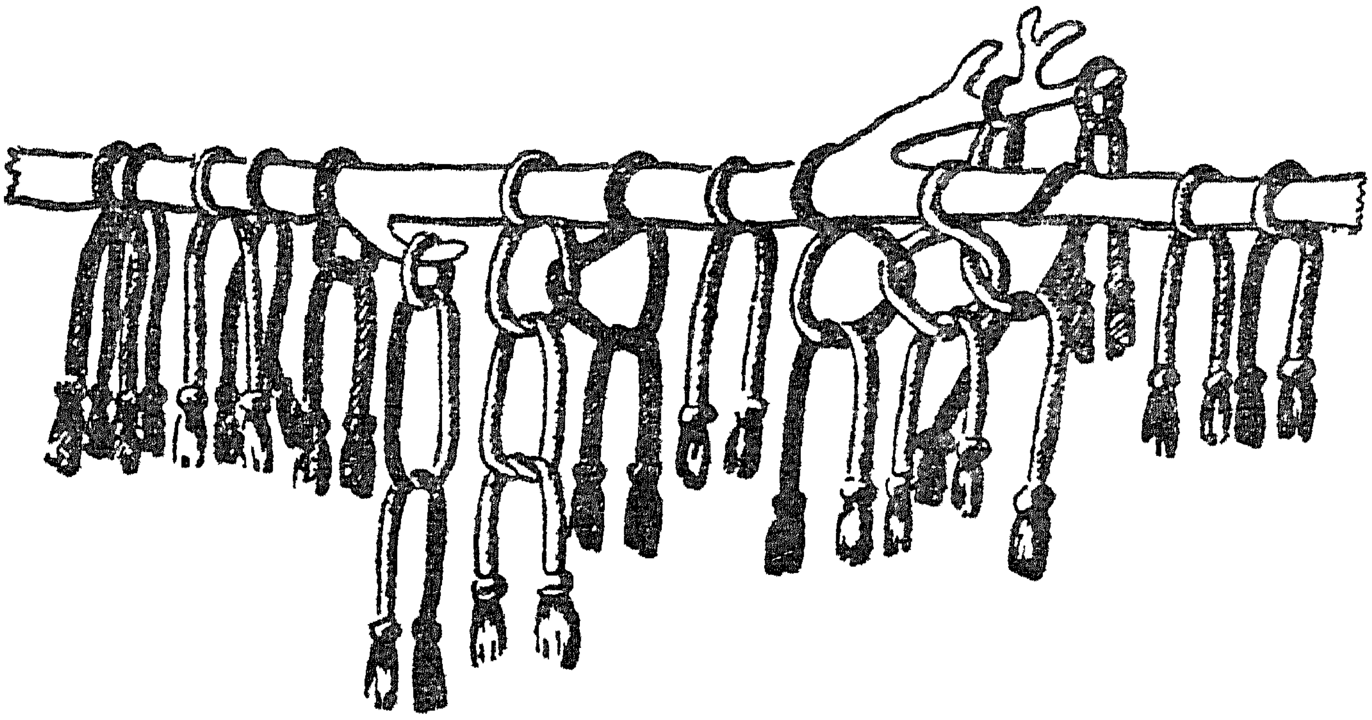

రంగు రంగు దారాలు కర్రకు చుట్టి ముడివేస్తారు. ఈ ముళ్లు దగ్గర దగ్గరగా ఉంటే అతిముఖ్య విషయం. నల్లదారపు ముడి మరణానికి సూచన. తెల్లదారపు ముడి - వెండి లేకపోతే శాంతి. ఎర్రదారపు ముడి యుద్ధం పసుపు దారపుముడి బంగారు. ఆకుపచ్చ ముడి ధాన్యం ముళ్ళకు రంగులు వేయకపోతే సంఖ్యలన్నమాట ఒంటిముళ్లు పదులు, జంటముళ్లు వందలు, ముమ్ముడులు వేలు.

ఈ అక్షరాలను చదవడం సులభం కాదు. దారాలు సన్నవా, లావువా, ముడి వదులుగా ఉందా, బిర్రుగాఉందా, ఎలావేశారు, ఏ వరుసలో ఉన్నాయి- అనేవి చూడాలి. మనమంతా పిల్లతనంలో ఓనమాలు నేర్చుకున్నట్టే పెరూదేశపు పిల్లలుకూడా ఆకాలంలో ఈ గ్రంధి వర్ణమాలను - ముళ్ళ అక్షరాలను - నేర్చు కొనేవారు. ఈవర్ణమాలను "క్వీపా" అనేవారు.

హరోన్, ఇరోక్వోయి అనే మరికొన్ని అమెరికా ఆదిమవాసుల తెగ లలో ముళ్ళకు మారు రంగురంగు పూసలు, గవ్వలు వాడేవారు. వారు గవ్వలను బిళ్ళలు బిళ్ళలుగా కోసి ఒకదారానికి దండగా గుచ్చేవారు ఈలాటి పూసల దండలు కొన్నిటిని కలిపి పటకాలు (బెల్టులు) తయారు చేసేవారు

ఈ పటకాలలోనూ నలుపంటే ఏదో అశుభం - మరణం; దురదృష్టం; భయం. తెలుపుశాంతి; పసుపుపచ్చ బంగారు లేక కానుక, ఎరుపు యుద్ధం లేక ఆపద. ఈ రంగులకునేటికీ - మనకాలంలోనూ ఆ అర్థాలే ఉండడం వింతే కదా! తెల్లజండా నేటికీ నాటిలాగా శాంతికి చిహ్నం. నలుపు దుఃఖసూచన. ఎరుపు విప్లవ చిహ్నం

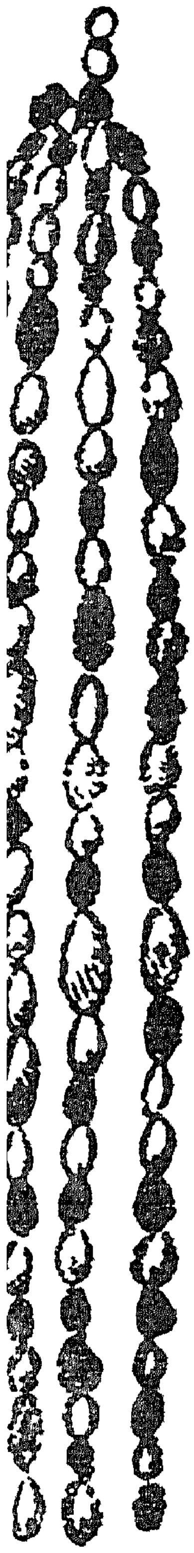

నౌకా సైన్యానికి జండాలే వర్ణమాల. ఓడలు చుక్కానికి తగిలించిన జండాలతోనే మాట్లాడుకుంటాయి.

రైలు స్టేషనులోని సిగ్నలు ఏమిటి ? ఇక్కడ కూడా రంగులేగా ! వాటి పాతకాలపు అర్థాలే నేటికీ వాడుకలో ఉన్నాయి

అమెరికా ఆదిమవాసుల రంగుపూసల పటకాల అర్థం తెలుసుకొనడం సులభం కుల పెద్దలవద్ద సంచులనిండా ఈలాటి రంగుపూస లుంటాయి ఇరోక్వాయి తెగయువకులు అర్నెల్ల కొకమారు అడవుల్లో ఒకచోటచేరి, తెలిసిన పెద్దల వద్ద యీరంగు గవ్వల రహస్యం నేర్చుకునేవారు.

ఒక తెగవారు మరొక తెగవారికి వార్తలు పంపవలసి వస్తే దూతలతో యీరంగు పూసల పటకాలు పంపేవారు. వీటిపేరు "వామ్‌పమ్"

దూత రంగురంగు సరాలతో ఇంద్రధనుస్సులాగ మెరిసే ఈ వామ్‌పమ్ కొలికిపూసను ఒకచేత్తో పట్టుకొని, ఒక్కొక్కరంగు పూసనే రెండవచేతితో చూపుతూ అర్థం వివరిస్తాడు.

మరొకరు వివరించనిదే వామ్‌పమ్ అర్థంకాదు. ఒక దండలో నాలుగు పూసలు - తెల్లది, పసుపుది, ఎర్రది, నల్లది - ఉన్నాయనుకోండి. "మీరు మాకు కప్పం చెల్లిస్తే ఒడంబడిక చేసుకుంటాము. దీనికి ఒప్పుకోక పోతిరా యుద్ధం ము" అని వ్యాఖ్యానం చేయవచ్చు. మరొక విధంగాను- ప్రత్యర్థుల గా - వ్యాఖ్య చెప్పవచ్చు. "మీతో సమాధానం కోరుతున్నాము. బంగారు ్తాము యుద్ధం కొనసాగితే, మేము నాశనమై పోవలసివస్తుంది" అని.

వామ్‌పమ్ జాబులలో తప్పులు రాకుండా చేయడానికి వాటిని తయారు వారే స్వయంగా చదివి వినిపించవలసి వచ్చేది. ఈజాబును దూతకు గా పంపడానికి లేదు. దూత చెప్పదలచుకొన్న దానిని జ్ఞాపక పరచడం దీని ప్రయోజనం.

ఇలాటి జ్ఞాపక చిహ్నాలు ఇంకా ఎన్నోఉన్నాయి. పల్లెటూళ్ళలో పండ్లు మరేవైనాగాని ఎంచేటప్పుడు, కొంత అయిన తర్వాత గుర్తుగా గీతలు ం నేటికీ చూస్తుంటాము. పెరుగు, పాలు అమ్మేవారు గోడలమీద, లమీద సుద్దముక్కతోనో, ఎర్రమట్టి (జాజు) ముక్కతోనో గీతలు

గిచి, ఖరాబు చేయడంపట్టణాలలోను ఉంది. కొందరు ఇంటిదంతెలకో ద్వారబంధాలకో గుర్తుకోసం కచ్చులు (గాట్లు) పెట్టడంకూడ కద్దు.

సెర్బియా దేశపు ప్రజలు ఇలా గాట్లుపెట్టిన కర్రముక్కలను రశీదులుగా వాడడం నేటికీ ఉన్న ఆచారం ఒకరైతు ఒక వర్తకుని వద్ద నాలుగుబస్తాల ధాన్యం తెచ్చుకొన్నాడనుకోండి దానికి రశీదువ్రాసి యివ్వడానికి మారు ఒక కర్రముక్కనుచెక్కి దానిమీద పెద్దకచ్చులు నాలుగు, చిన్నకచ్చు ఒకటి చెక్కుతాడు ఆ కర్రముక్కను నిలువునా రెండుగా చీల్చి, ఒకటి వర్తకునికి ఇచ్చి, మరొకటి తనవద్ద ఉంచుకుంటాడు. ధాన్యం తిరిగి చెల్లించేటప్పుడు రెండు కర్రముక్కలనూ జోడించిచూస్తారు. మోసానికి అవకాశం ఉండదు. కచ్చులు సరిగా అప్పును సూచిస్తాయి.

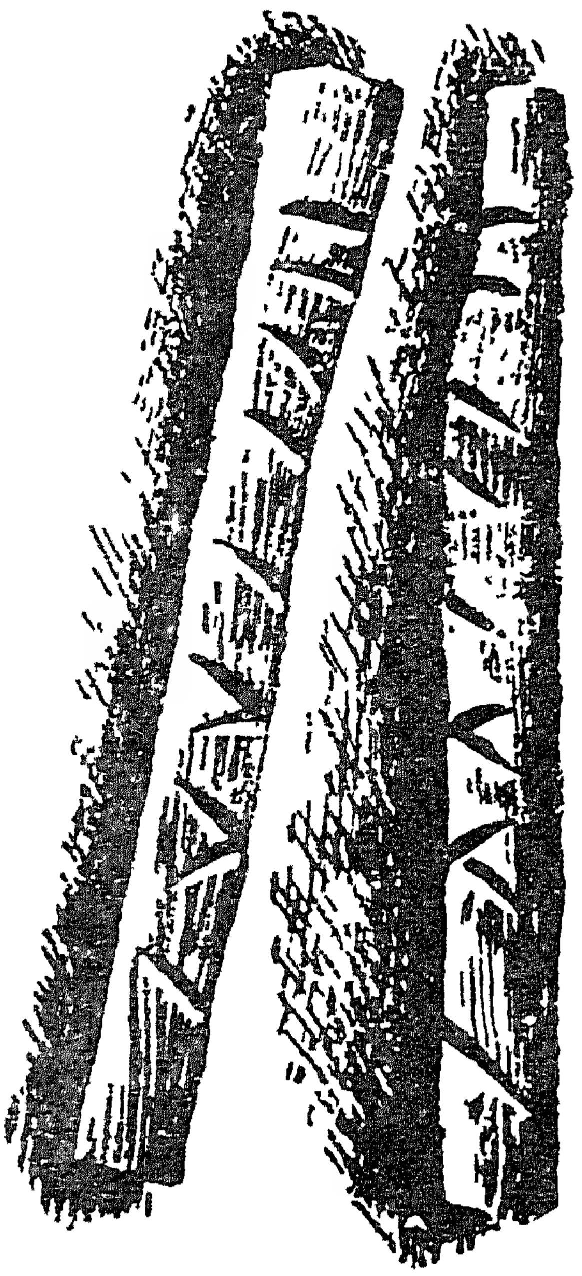

దారిని చూపడానికీ, రోజులు చూపడానికీ పాతకాలంలో కర్రలపై ఇలాటి గుర్తులు చెక్కేవారు ఒకావిడ దేశాంతరం వెళ్ళిన తన పతి పెట్టిన గడువును తలుచుకుంటూ, అప్పుడు వస్తాడు - ఇప్పుడు వస్తాడు - ఇదిగో ఇప్పుడే వస్తాడు - అని అనుకుంటూ ఇంటి గోడలనిండా గుర్తులు పెడుతూ వెళ్ళిందని గాథాసప్తశతిలో చక్కని వర్ణన ఉంది. ఈ పుస్తకం రెండువేల ఏళ్ళనాటిది. నిర్జనమైన దీవిలో చిక్కుకున్న రాబిన్‌సన్‌క్రూసో, రోజులు తెలియడానికి ఈలాటి క్యాలెండరునే వాడాడని మనం చిన్నప్పుడు ఇంగ్లీషు పార్యపుస్తకాలతో చదువుకున్నాము. పూర్వకాలంలో దుర్మార్గులు, హంతకులు వీరులు కొన్ని అనాది జాతులవారూ కూడ - తాము ఇందరిని చంపామనే సంఖ్యను తెలుపడానికి బల్లేలమీద, కత్తి పిడులమీద గీతలు గీచుకొనేవారట ఇలాటివి కథలు ఏకాశీమజిలీ కథలలోనో మీరు వినే ఉంటారు

తృతీయ ప్రకరణం

మాట్లాడే వస్తువులు

ముడులను, పూసలను, గవ్వలను వివరించడానికి కొంత వివేకం కావాలి వార్తలను పంపడానికో, జరిగిన సంగతులను గుర్తుపెట్టుకొనడానికో అంతకన్నా సులభమైన పద్ధతులున్నాయి. పూర్వం ప్రజలు వస్తువుల ద్వారా తమభావాలు తెలుపడం ఉండేది శ్రీరామచంద్రుడు సీతాదేవికి పంపిందేమిటి? ఉంగరం కదూ! ఒక ఉత్తరం ముక్క వ్రాసి పంపలేకపోయాడా? కాశీమజిలీ కథలలోనో, కథారత్నావళిలోనో, కథాకల్లోలినిలోనో, వినోదకథా కల్పవల్లి లోనో మీరు చదివే ఉంటారు ఒక రాజకుమారి తను వలచిన రాజకుమారునికి తన అభిప్రాయాలు తెలిపే సంకేతాలు వస్తువులతో చేయడం, ఆప్రబుద్ధుడు అవి తెలుసుకోలేక మంత్రి కుమారునితో చెప్పడం, అతడు వాటిని వివరించడం - ఆదికథలు ఇలాటి కథలకన్నిటికీ పాతర అయిన కథాసరిత్సాగరంలోని రెండు తమాషా కథలు చెబుతాను

పాటలీపుత్రంలో దేవదత్తుడనే విద్యార్థి ఉండేవాడు. ఒకానొకనాడు అతడు మిత్రులతో కలిసి రాజవీధిని వెళ్లుతున్నాడు. ఆపట్టణంరాజు సుశర్మ కుమార్తె అతనిని చూచింది సరే! అతనిని పెండ్లాడదామని ఆమెకు బుద్ధి పుట్టక ఏమౌతుంది? తన ఇంగితం తెలియడానికి అమె పూలు పళ్ళతోకొరికి అతనివైపు విసిరి వేసిందట దాని ఆంతర్య మేమిటంటే, ఆ పట్టణంలోని పుష్పదంతాలయానికి రమ్మనమని.

వారణాసి రాజు ప్రతాప ముకుటునికి వజ్రముకుటుడనే కూమారుడుండేవాడు అతడు మంత్రి కుమారునితోపాటు ఒకనాడు వేటకు వెళ్లాడు వేటలో అలసి సొలసి పోయారు ఇద్దరూ. నీటికోసం వెదుక్కుంటూ పోగా, అడవిలో ఒక సరోవరం కనిపించింది ఇద్దరూ అక్కడికి చేరుకున్నారు ఆ సరస్సులో ఒక రాజకుమారి జలక్రీడ లాడుతున్నది. వజ్రముకుటుని వజ్రకాయం చూచి మోహించింది. తన సంగతి యావత్తూ సంకేతాలతోనే చెప్పింది, సిగనుంచి కలువలు తీసి చెవిలో చెక్కుకుంది నిదానంగా పళ్ళ తోముకుంది; కొలనిలోని తామరపూవు రెండు చేతులతోను తీసుకుని సిగలో ముడుచుకుంది. దీని

తాత్పర్యం: నాది కర్ణోత్పల రాజ్యం; నా తండ్రి దంతఘాటుడు, పేరు పద్మావతి-అని.

అనాది జాతులలో నేటికీ ఈ అలవాట్లున్నాయి. ఒక తెగవారు మరొక తెగవారిపై కయ్యానికి కాలుదువ్వదలిస్తే, బల్లెమో, బాణమో పంపించేవారు. ఇవి రక్తదాహంతో పంపినవని ప్రతివారికీ అర్థమౌతుంది. ఒకప్పుడు నరికిన చేతులు కాళ్ళువంటి అంగాలు పంపడంకూడ కద్దు. 1882 లో కాలహండి

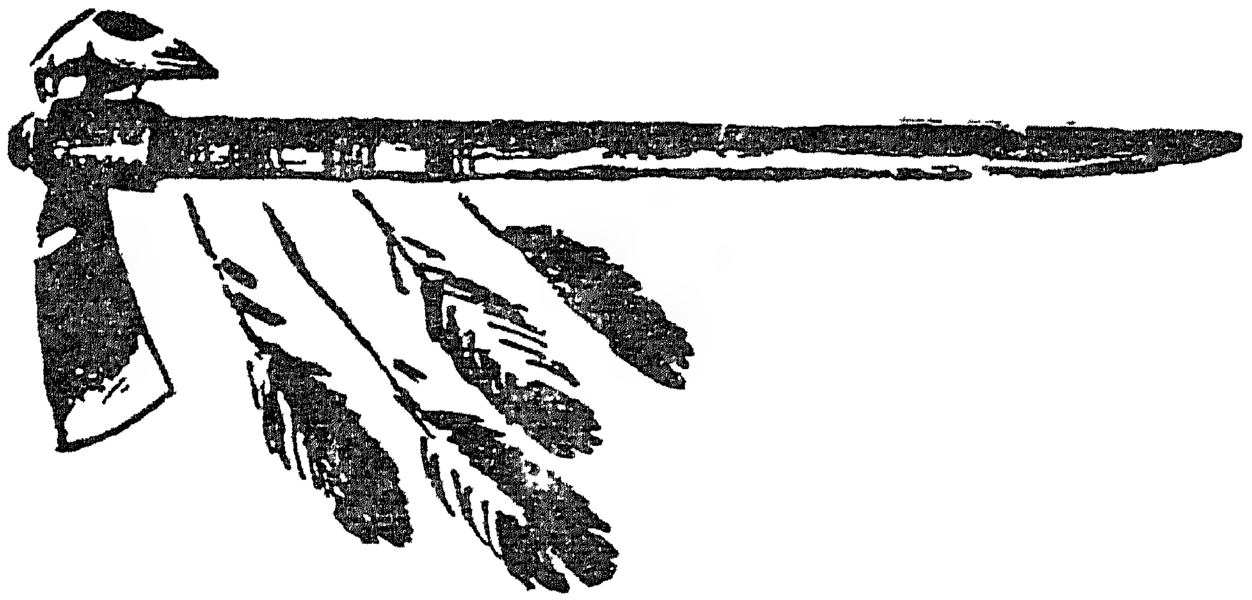

సంస్థానంలోని గోండులు ఉరియావారిపై తిరగబడి వందలకొలది ఉరియావారిని హత్యచేశారు. ఉరియావారి తలలు, కాళ్ళు, వెంట్రుకలు విశాఖపట్టణంజిల్లా కోయవారికి పంపి, తమకు ఒత్తాసుగా రమ్మని వారిని ఆహ్వానించారట. అవయవాలు పంపడం వారిని రెచ్చగొట్టడానికే.

బుద్ధుని సదుపదేశం విని సన్మార్గానికి వచ్చిన అంగుళిమాలుడనే వ్యాధ చోరునికథ వినేఉంటారు అతడు ఎంతమందిని చంపాడో గుర్తు తెలియడానికి చంపినవారి ఒక్కొకవేలూ కోసి మాలగా గుచ్చి మెడలో వేసుకొన్నాడట. కనుకనే అతనికి అంగుళిమాలుడు అనే పేరు వచ్చింది.

సమాధానం చేసుకోదలచుకుంటే తమలపాకులు, వక్కలు సోంపు పంపుతారు అనాదిజాతులవారు. అమెరికా ఆదిమజాతులవారు పొగాకుగొట్టం—చిలుమ్—పంపడం ఆచారం. చిలుమ్ శాంతికి చిహ్నం. రెండు తెగలు పోట్లాడుకున్నతర్వాత సమాధానపడదలచుకున్నప్పుడు ఆ తెగల నాయకులు నెగడుచుట్టూ కూచుని చర్చలు ప్రారంభించేవారు. ఒకడు చిలుముగొట్టంలో పొగాకు వేసుకొని తాగడం ప్రారంభిస్తాడు తాగి పక్కవానికి అందిస్తాడు అతడు తన పక్కవానికి, ఇలా చిలుముగొట్టం ప్రదక్షిణంచేస్తూఉంటుంది

ప్రజలు వ్రాత నేర్చుకొనడానికి ముందు వస్తువులతోనే జాబులు వ్రాసుకొనేవారు దక్షిణరష్యా ఆదివాసులైన సిథియనులు పర్షియావాసులకు ఒక విచిత్రమైన లేఖ పంపారు ఒకప్పుడు. ఈ జాబులో పైవరుసలో వచ్చిన ఒక

పక్షి, ఎలుక, కప్ప, కిందివరుసలో ఐదు బాణాలు ఉన్నాయి. ఈ జాబు అర్థమేమిటంటే - "మీరు పక్షిలాగ ఎగురగలిగితే, ఎలుకలాగ భూమిలో దాగుకోగలిగితే, కప్పలాగ దాటగలిగితే, మాతో పోరాటానికి తలపడండి. అలా చేయలేకపోతే మాతో పోరాటానికి దిగవద్దు మాదేశంలో మీరు అడుగుపెట్టిన తక్షణంబాణాలతో ముంచివేస్తాము" అని

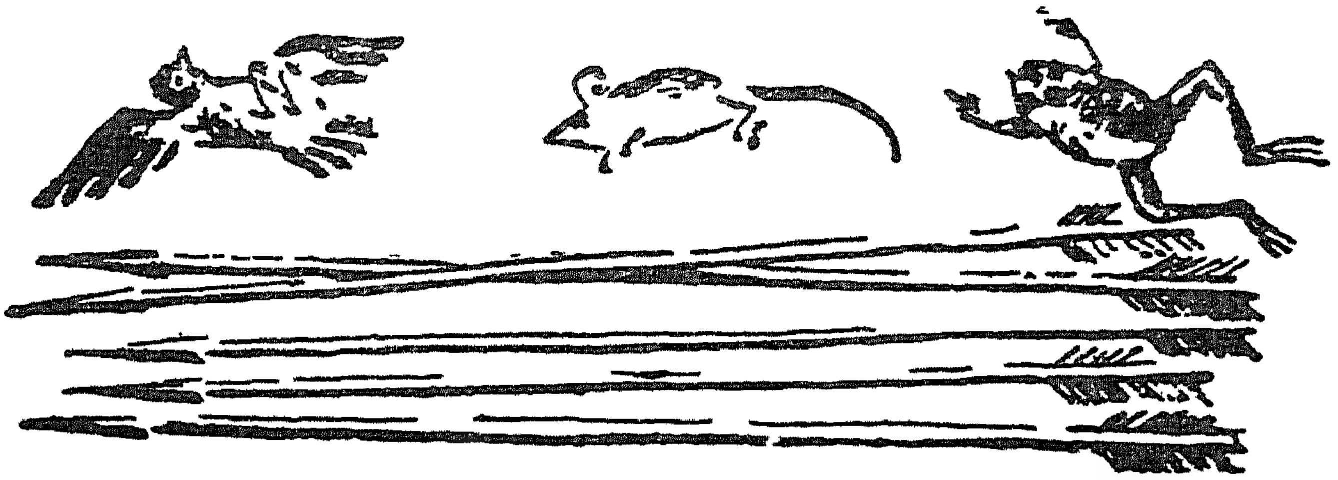

ఇప్పటి మన జాబు లెంత సరళంగా ఉన్నాయి? సులువుగా చదువుకో వచ్చునుగదా! మీకు ఒక రోజు టపాలో ఏదోబంగీ వస్తుందనుకోండి దానిలో ఏదో మంచి వస్తువున్నదని కుతూహలపడుతూ తెరుస్తూ ఉంటే, చచ్చిన కప్పో మరొకటో కనిపిస్తే ఎలా ఉంటుంది? ఎవరో మిమ్మల్ని ఉడికించడంకోసమో, తమాషాకో దానిని పంపారనుకుంటారుగాని అదొక ఉత్తరమని అనుకోరు.

మన అల్లూరి సీతారామరాజు మిరపకాయటపా సంగతి మీకు తెలుసు కదూ. తాను ఫలానా అప్పుడు దాడిచేయబోతున్నట్లు చీటీవ్రాసి, ఒక మిరప కాయను జతచేసి, బాణానికి గుచ్చి పోలీసు స్టేషన్లకు విసిరేవాడు ఈ మిరప కాయటపా ఆరోజులలో ప్రభుత్వానికి కారం రాచినట్లుండేది.

రాణీ కర్ణావతిపేరు వినే ఉంటారు. శత్రురాజులు తన రాజ్యంమీద దాడి చేయగా సహాయాన్ని కోరుతూ ఆమె అక్బరుపాదుషాకు వింతలేఖ పంపింది అది రాఖీ - రాఖీ పున్నమినాడు - శ్రావణ పౌర్ణమినాడు - చెల్లెలు అన్నచేతికి రాఖీ కట్టడం నేటికీ ఉత్తరదేశంలో ఉన్న ఆచారం. చెల్లెలి మానప్రాణరక్షణకు అన్నలు కట్టుకునే వీరకంకణం రాఖీ ఆరాఖీ లేఖను చూసుకొని అక్బరు సేనలతోవచ్చి కర్ణావతికి తోడ్పడ్డాడని మనం చరిత్ర పుస్తకలలో చదువుకున్నాము కదా.

సత్యాగ్రహం సమయంలో జరిగిన తమాషాలు మీకూ తెలిసే ఉంటాయి సత్యాగ్రహంలో చేరని పెద్దలకు కొంటె కోణంగులు గాజులు, కుంకుమా పసుపూ, బంగీలు పంపేవారు ఇదీ ఒక రకమైన జాబేకదా!

వస్తువుల ఉత్తరం మనకు వింతగా ఉన్నట్లే మూర్ఖునికి కాయితంపై వ్రాసిన ఉత్తరం వింత. అలాటి కథ ఒకటి చెబుతాను

కథచెప్పే కాయితం

పూర్వం ఒక ఊళ్లో సాంబన్న అనిఒకడు ఉండేవాడు. జీవితంలో ఒక్క మారైనా పట్టణాలవైపు చూచినవాడుకాడు వట్టి అమాయకుడు. పొట్టకూటి కోసం నానాపాట్లుపడి ఆఖరుకు పట్టణం చేరుకుని ఒకరి ఇంట్లో నౌకరుగా కుదిరాడు ఇంటి యజమాని చాల చిరాకు మనిషి. పొద్దు పొడిచింది మొదలు పొద్దు గూకేవరకూ ఒకేచాకిరీ. అయ్యగారికి అన్ని సేవలూ చేయాలి; చిన్నయ్యగారిని అందించాలి; తోటపనులుకూడా చేయాలి.

ఒకనాడు యజమాని భార్య సాంబయ్యను పిలిచి "అబ్బీ! ఇదిగో అయ్యగారు తోటకు వెళ్లారు ఇది వారివద్దకు తీసుకొని వెళ్లు" అని ఒక బుట్ట, ఒక తెల్లకాయితంముక్క అందించింది

ఆ బుట్టలో ఏముందో? సాంబయ్య నిబ్బరం పట్టలేకపోయాడు. బుట్ట తెరిచి చూచాడు. నోట్లో నీరూరింది కమ్మని వాసన. తన్ను తినమన్నట్టు పెద్ద కళ్లతో చూస్తున్నాయి లడ్లు. ఎన్నో ఉన్నాయికదా! అయ్యగారు అన్నీ తింటారా? ఒకటి తగ్గినా వచ్చే నష్టమేమిటి? సాంబయ్య అక్కడే కూచుని చక్కగా లడ్డు ఆరగించాడు.

తర్వాత సరదాగా కూనిరాగాలు తీసుకుంటూ తోట చేరుకున్నాడు. యజమాని తెల్లకాయితంముక్క చూచాడు; బుట్టలోని లడ్లు చూసుకున్నాడు, మరల కాయితంముక్క చూచాడు.

"ఏదీ? మరొక లడ్డు ఉండాలే! ఏదీ? ఇక్కడ ఐదే ఉన్నాయి. ఆరోది ఏదీ?" అని అడిగాడు సాంబయ్యను.

సాంబయ్య విస్తుపోయాడు. ఆ మాయలమారి కాయితంముక్క చూచిందా ఏమిటి తను లడ్డు తింటుండగా! కాయితం మాట్లాడుతుందా!

తను లడ్డు తిన్నట్టు కొండెం చెప్పింది అదే. కనుక మరొకసారి యజమానికి ఫలాహారాలు తీసుకు వెళ్ళేటప్పుడు మరింత జాగ్రతగా ఉండాలని నిశ్చయించుకున్నాడు సాంబయ్య తను బుట్టలోని పదార్థాలు తినడానికి ముందు కాయితంముక్కనునేలమీద పడేసి, మీద ఒక పెద్దరాయిపెట్టేవాడు. "ఈరాతి కింద ఇది పడి ఉండనీ. అక్కడనుంచి ఏమీ చూడడం పడదులే." ఇలా

సాంబయ్య ఫలాహారాలలో ఒకటి తిని సంతోషంతో బయలు దేరాడు ఈసారి కూడా సాంబయ్య ఎత్తు సాగలేదు యజమానికి తెలిసిపోయింది

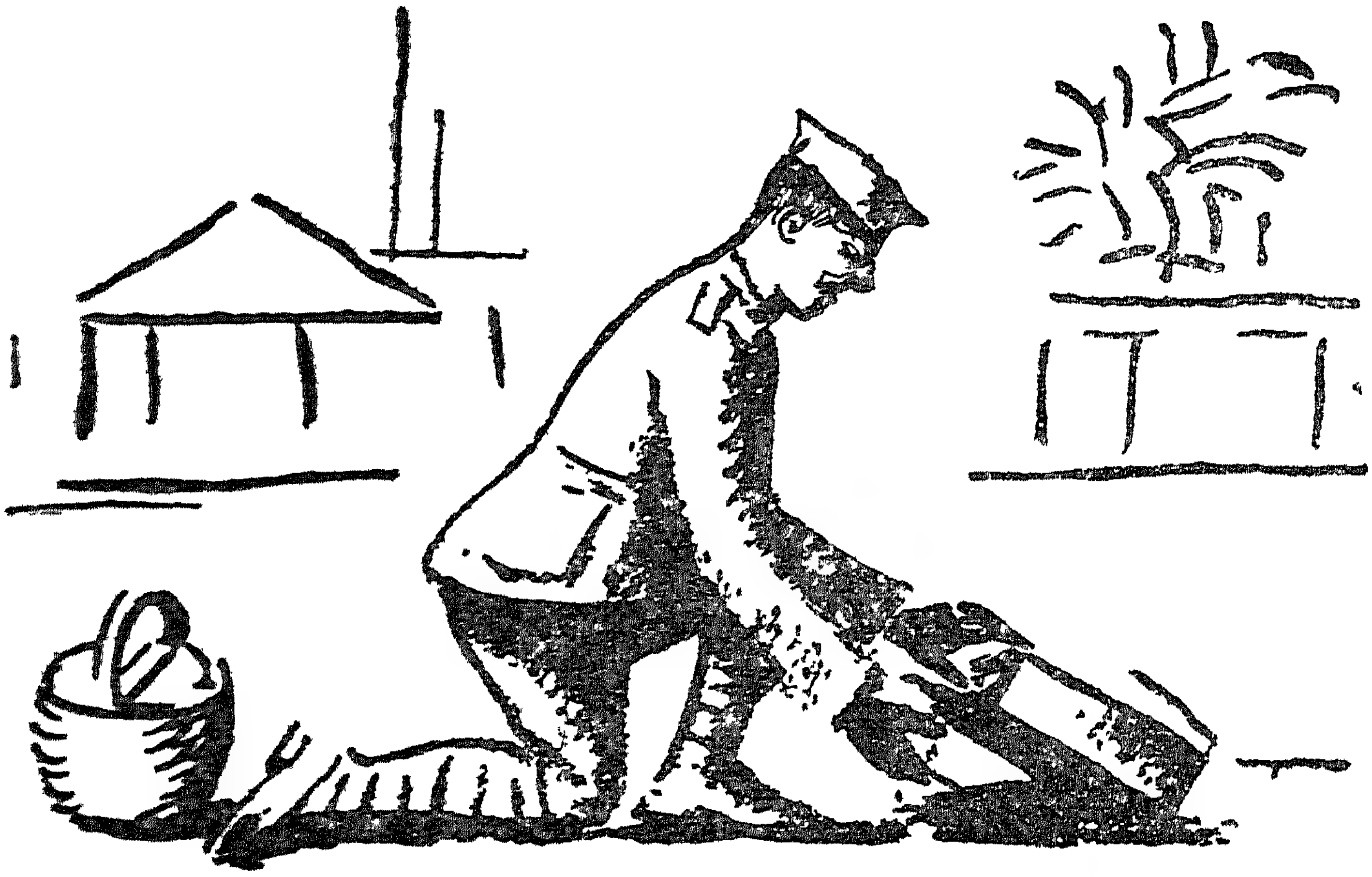

ఏమిటి ఈపాడుకాయితంముక్కలో దయ్యమో, భూతమో ఉందా రాతికిందనుంచికూడ తన తప్పిదన్ని చూచి యజమానికి చెప్పిందే! అందరూ అతన్ని తిట్టారు—యజమాని, యజమాని భార్య, వంటవాడుకూడ తిట్టని వాడు ఒక్క చిన్నయ్యగారుమాత్రమే. చిన్నయ్యగారు సాంబయ్య వీపుపై, ఎక్కి ఎప్పటిలాగే నవ్వుకుంటూ సవారీ చేశాడు

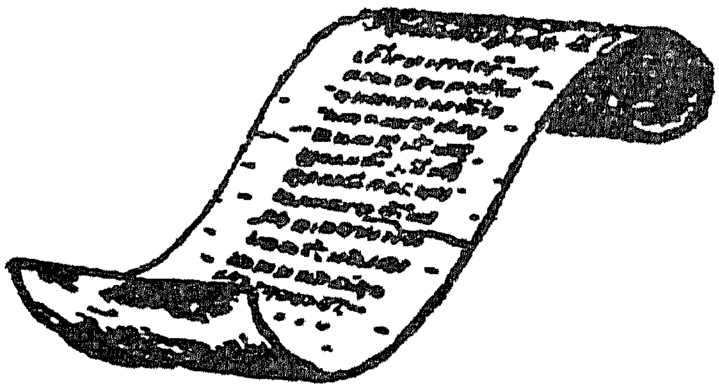

మన పూర్వులు ఇలాటి కథలుచెప్పే కాయితం కనుక్కోడానికి ఎంతోకాలం పట్టింది. అంతకు చాలా పూర్వం వస్తువులే ఉత్తరాలుగా ఉండేవి. వక్కలూ, చిలుముగొట్టమూ వారికి శాంతిని చేప్పేవి, బల్లెం, బాణం యుద్ధాన్ని చెప్పేవి; ఎక్కు పెట్టినవిల్లు ముట్టడిని చెప్పేది వస్తువులతో పలకరించుకొనేకాలం మారి, కాయితాలతో పలకరించుకొనేకాలం రావడానికి కొన్నివేల సంవత్సరాలు పట్టింది

చతుర్థ ప్రకరణం

బొమ్మల జాబు

కాయితం కలం ఉంటే ఉత్తరం వ్రాయడం సులువు. కలంగాని కాయి ంగాని లేకపోగా, యాభై నాలుగు అక్షరాలకు మారు బాణాలు, చిలుము ొట్టాలువంటి వస్తువులు కుప్పలుతిప్పలుగా ఉన్నా ఉత్తరం వ్రాయడం సులువు ాదు. అడవిలో ఒక పులి ముగ్గురు వేటగాళ్లను చంపివేసిందని ఎవరికైనా ప్పదలచామనుకోండి ఎలా చెప్పడం?

మనదగ్గరున్న జంతువులలో బతికున్న పులి ఉండదు. ఇక మరణించిన ారి కళేబరాలు అసలే ఉండవుగదా! ఇంతకూ అవి మనదగ్గరవున్నా అలాటి ర్వసామాన్యంకాని ఉత్తరం పంపడంకూడ కష్టం అయితే, నిజంగా ప్రాణా తోవున్న పులిని మనం ఉత్తరంలో పంపలేకపోయినా పులి బొమ్మను వ్రాసి ంపడం కష్టంగాదు కనుక పాతకాలపు జనం వస్తువుల బంగీల ఉత్తరాలకు ారుగా బొమ్మల జాబు పంపేవారు. జనానికి చాలకాలంనుంచే బొమ్మలు యడం తెలుసు నేడు మహాపట్టణాలయిన ప్రాంతాలు కీకారణ్యాలై పెద్దపెద్ద ామాలున్న మహాకాయమైన ఏనుగులు, ఆర్కిటిక్ ప్రాంతపు దుప్పులు తిరు తున్నప్పుడు మానవులింకా మృగాలలాగ గుహలలోనేని వశిస్తున్నప్పుడుకూడ ానవులకు బొమ్మలు గీయడం తెలుసు వారు తాము చంపిన మృగాల యెము ుపైన దంతాలపైన రకరకాల బొమ్మలు గీచారు. ఈ బొమ్మలేకాక బొమ్మల బులనదగిన బొమ్మల వరుసలు, సముదాయంకూడ అనాదికాలంనుంచి నకు ఉన్నాయి ఈలాటి బొమ్మల జాబులు కొన్ని వెడల్పైన ఎముకలమీద క్కి ఉన్నాయి. మరికొన్ని చెట్ల పట్టలమీద తొలిచి ఉన్నాయి. ఈ పాత లపు చిత్రాలలో కొన్ని రంగుచిత్రాలుకూడ ఉన్నాయి. ఈ రంగుచిత్రాలు ప్పితోలుపై ఉన్నాయి.

ఈవిధంగా సులువు, విజ్ఞానం కనిపెట్టిన మానవజాతి అప్పటమైన వస్తు ను-చిలుముగొట్టాన్నో, మరొకటినో లేఖగాపంపడానికి మారు చిలుము ట్టం బొమ్మను పంపేది, విల్లుకు మారుగా వింటి బొమ్మను; ఇట్లే పెక్కు స్తువులను పంపేది; కాని అన్నీ సాధ్యమయ్యేదికాదు. మనం గాలినో, జీవి న్నో, ధైర్యాన్నో, సంతోషాన్నో ఎలా చిత్రించగలం?

మనం ఈలాటి పాత బొమ్మల జాబులను పరిశీలిస్తే అప్పటివారు ఈ చిక్కులను చాల తెలివితో తప్పించుకొన్నట్టు తెలుసుకోగలం. వారు ఉబ్బిన తెరచాప బొమ్మలతో గాలిని సూచించేవారు. ప్రాణం ఉందని చెప్పడానికి పాము బొమ్మను గీసేవారు వారికి పాము దీర్ఘజీవి, చిరంజీవి అనే నమ్మకం ఉండేది. "పడియుండదె పేర్మి పాము పదినూరేండ్లున్" అని మనవారి నమ్మకం. ధైర్యం సింహం బొమ్మతోనో, గరుడపక్షి బొమ్మతోనో తెలిపేవారు. అమెరికా ఆదిమవాసులు మనిషి సంతోషంతో వున్నాడని తెలుపడానికి మనిషిబొమ్మపక్కన తాబేటిజాతిబొమ్మ వేసేవారు అది అదృష్టసూచకమని వారి నమ్మకం. నేటికీ మూఢవిశ్వాసాలున్నవారు ఉత్తరాలలోను, ఇతరత్రాను ఇలాటి బొమ్మలు వ్రాస్తూఉంటారు. పాశ్చాత్యులలో గుర్రపులాడం గుర్తు శుభదాయకం. మనవారు మతచిహ్నాలయిన శంఖచక్రాద్యాయుధాలను, దేవతామూర్తులను ముద్రిస్తారు.

అమెరికాలో లేక్ సుపీరియర్ (మహా సరస్సు) సమీపంలోని ఒక పర్వతశిఖరంపై ఆదిమవాసులు చెక్కిన ఇలాటి అపురూపమైన జాబొకటివుంది.

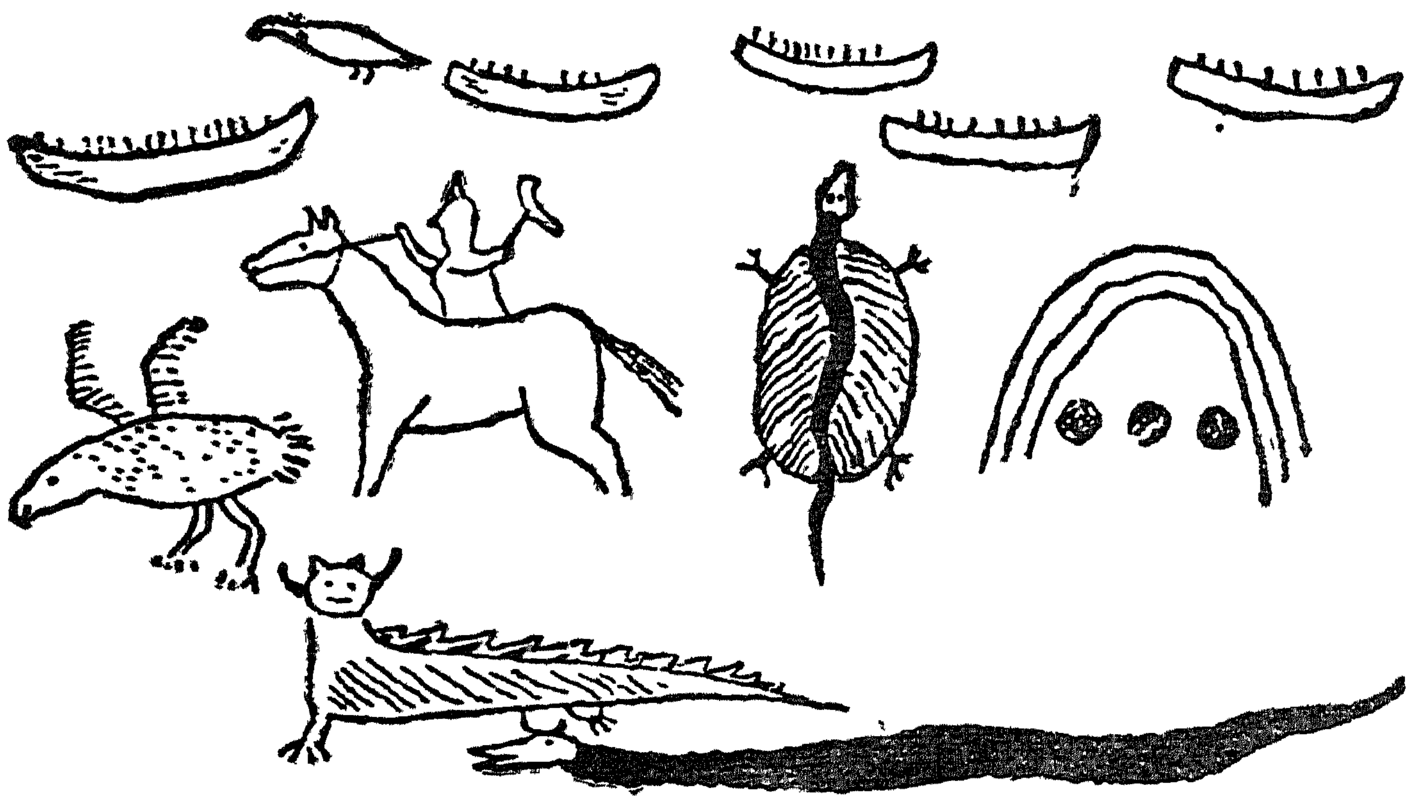

దానిని చదవడం చాల కష్టం. పైవరుసలో ఐదు పొడుగాటి నావల బొమ్మలున్నాయి. వాటిలో యాభైయొక్కరు ప్రయాణీకులున్నారు ఇది ఈ సరోవరం దాటి ఆదిమవాసులు ఆవలికి దండయాత్ర వెళ్ళినందుకు గుర్తు. గుర్రంమీద స్వారీచేస్తున్న వ్యక్తి ఆ జట్టు పెద్ద. దండయాత్ర మూడురోజులపాటు సాగి ఉండాలి. ఎందుకంటే మూడు సూర్యబింబాల బొమ్మలున్నాయి ఆ బింబాలపై ఉన్న మూడు కమానులు (ఆర్చిలు) ఆకాశానికి చిహ్నం. తాబేటిజాతి జంతువు బొమ్మ, గద్దబొమ్మ దండయాత్ర విజయవంతంగా జరిగిందనడానికి; ఆదిమవాసుల మహాసాహసం చేశారనడానికి గుర్తులు. దాని తర్వాత కనిపించే వింత

మృగం చిరుతపులి అని కొందరు భావిస్తున్నారు. ఇది జట్టుపెద్ద పేరయి వుంటుంది. అతనిని 'చిరుతపులి' ("పాంథర్") అనేవారుకాబోలు! అట్టడుగున వుండే పాము బొమ్మకు అర్థం-యుద్ధంలో ఎవరూ మరణించలేదని, అందరూ చెక్కు-చెదరకుండా తిరిగి వచ్చారని

ఈ బొమ్మల జాబును మాటలలో ఎలా మార్చుకున్నామో చూచారుగదా!

ఒక ఇంగ్లీషు రచయిత తన పుస్తకంలో చెప్పిన ఒక బొమ్మలజాబు కథ చెబుతాను. ఆ కథంతా బొమ్మలజాబుపైనే ఎలా నడిచిందో మీకు తెలుస్తుంది.

దారి తప్పినదండు

"1837 నాటిమాట," అంటూ ఓడకప్తాన్ తన పాత కథను ప్రారంభించాడు. "నేను అప్పటికి చాల చిన్నవాణ్ని. మిస్సిసిపి నదిలో 'జార్జి వాషింగ్టన్' అనే ఓడలో ప్రయాణం చేస్తున్నాను - ఆ ఓడ తర్వాత బాయిలరు ప్రేలి మునిగిపోయిందిలెండి న్యూఆర్లియన్స్‌వద్ద కొందరు మా ఓడ ఎక్కారు అడవులు, చిత్తడినేలలు కనిపెట్టడానికి బయలుదేతున్న పరిశోధకులటవారు నేడు వారి ఆనవాలయినా లేదులెండి. వారంతా మంచి ఉత్సాహం తొణికిసలాడే ప్రాయంవారు వారికెప్టెన్ మాత్రం నడివయస్సు గలవాడు గంభీర స్వభావుడు ఆయనకు తమాషాలు, పరిహాసాలు పనికిరావు. ఒక పక్క కూచుని నోటుబుక్కులో ఏదో వ్రాసుకొంటూ ఉండేవాడు. బాగా చదువుకున్న వాడని ఆయనను చూడగానే తెలుస్తుంది, తక్కినవారంతా తమాషాలు, తాగడం, ఆడడంలో మునిగి ఉండేవారు, వారి సహాయంకోసం వచ్చిన సైనికులైతే మరీను.

"ఆడుతూ, పాడుతూ, ఉన్నవారంతా ఓడ దిగిపోగానే, ఓడ వట్టిఎడారైనట్టు అనిపించింది. మొదట మొదటమేమంతా వారిసంగతేతరచు అనుకునే వారం. కాని, క్రమంగా వారి సంగతే మరచిపోయాము. మూడు నాలుగు నెలలు గడిచాయి-ఎన్ని నెల్లు గడిచాయో కచ్చితంగా చెప్పలేను నేను అప్పుడు మరొక స్టీమ్‌బోటులో పని చేస్తున్నాను. ఒకనాడు ఒక ప్రయాణీకుడు నావద్దకు వచ్చాడు - బాగా తల పండిపోయిన ముసలాయన,

'మీరేనా జార్జికిప్స్ ?' అని అడిగాడు.

'అవునండి, నేనే' అన్నాను,

'మీరు జార్జివాషింగ్టన్ అనే ఓడలో పని చేసేవారని విన్నానే !

'చిత్తం. నేనేనండి. అయితే, ఇప్పుడా సంగతి ఎందుకడుగుతున్నారు?

'ఎందుకంటారా ? మా అబ్బాయి టామ్ ఆ ఓడలో పరిశోధకుల జట్టుతోపాటు వెళ్లాడు. అతనూ, ఆ జట్టువారూ దారి తప్పారు, కనిపించడం లేదు ఆనవాళ్లుకూడ దొరకలేదు. వారిని వెదకడానికి నేనే బయలుదేరాను. మా అబ్బాయి జబ్బుపడి ఎక్కడైనా ఉండిపోయాడేమో

"నేనా ముసలాయన వైపు చూచాను. పాపమనిపించింది. ఆయన ఆ అడవుల్లోకి వెళ్లితే జ్వరమో, మరొక జబ్బో పట్టుకోవచ్చు అనాదివాసులు కాల్చివేసినా వేయవచ్చు.

'ఏమిటి మీరు ఒంటరిగానే మీ అబ్బాయిని వెదకడానికి వెళ్లతారా ?' అని ప్రశ్నించాను.

'లేదు, ఎవరైనా నాకు తోడు రావాలి నాతో వచ్చేవారిని ఎవరినైనా చూపలేరా ? బాగా డబ్బిస్తాను అవసరమైతే నా భూమీ పుట్రాకూడ తెగనమ్మి వేస్తాను' అన్నాడు ముసలాయన.

'నేను కొంతసేపు ఆలోచించి, నేనేవస్తానులెండి వెళ్లుదాం' అన్నాను.

"మరుసటిదినం మేము గట్టుచేరాము. అవసరమైన సరకులు జాగ్రత చేసుకున్నాము. దారిచూపడానికి ఒక ఆదిమజాతివానినికూడ కుదుర్చుకున్నాము. ఆప్రాంతంలోని ఇరుగుపొరుగును కనుక్కొని బయలుదేరాము.

"ఎన్నిమైళ్లు నడిచామో చెప్పలేను నేను చాల బలమైనవాణ్ని; చాల అలసిపోయాను ఆ ప్రాంతమంతా చిత్తడి, బురద తిరిగి వెళ్ళిపోదామని ముసలాయనను బలవంతంచేశాను. 'మనం దారితప్పినట్టున్నామండీ' అన్నాను. 'పరిశోధకులు ఈదారిని వెళ్ళిఉంటే ఏవైనా గుర్తులు ఉండేవికదా! మనంవచ్చి ఎన్నోరోజులయాయి ఒక్కచోటన్నా గుడారాలు వేసినట్టుగాని, నెగళ్లు రాజ వేసినట్టుగాని కనిపించదే!' అన్నాను దారిచూపడానికి వచ్చిన అనాదిజాతివాడు కూడ నామాటతో మాట కలిపాడు. దీనితో ముసలాయన తన ప్రయత్నం మానుకొనేవాడే. కాని ఇంతలో ఒక మామూలు ఇత్తడిగుండీ దొరికింది-దానితో ముసలాయన మనసు మార్చుకున్నాడు ఆ ఇత్తడిగుండీయే ముసలాయన పాలిటి మృత్యువయింది.

"మేము అలసిపోయాము గనుక అడవిలోని ఒకచిన్న మైదానంలో కొంతసేపు మకాంవేశాము. నేను దారిచూపడానికి వచ్చిన అనాధిజాతి వ్యక్తి నెగడు రాజవేసి, గుడారంవేసే ప్రయత్నంలో వున్నాము. ముసలాయన ఒక మాను మొదలుపై కూర్చున్నాడు కూచున్నవాడల్లా అకస్మాత్తుగా కేకవేశాడు, 'జాన్ ! చూచారా ! గుండీ ! !'

"నేను తిరిగి చూచాను. అది ఆనాటి సైనికులు ధరించే గుండీలాంటి గుండీ ముసలాయన ఆవేశంతో వెర్రెత్తిపోయాడు. గుండీని చూచి ఏడ్వడం మొదలుపెట్టాడు.

"ఇది నా టామ్ గుండీ. అబ్బాయి ఇలాటివే వేసుకొనేవాడు ఇకతప్పక దొరుకుతాడు."

"నేను అన్నానుగదా "ఇది మీ టామ్ గుండీయే అని ఎలా అంటారు? ఆయనవెంట మరి ఎనమండుగురు సైనికులు వెళ్లారుగదా!" అని.

ముసలాయన కొంచెం నొచ్చుకున్నాడు "నాతో వాదించకండి. నేను దీనిని చూచిన తక్షణం ఇది మా అబ్బాయిదని పోల్చుకున్నాను" అనిఅన్నాడు

"మరి మూడురోజులు నడిచాము ముసలాయన ఏమైనా వెనక్కు వెళ్ళడు. తిరిగి వెళ్లిపోదామని ఆయనను నిర్బంధించే ప్రయత్నంకూడ మానుకున్నాను ఏమైనా ఈ గుండీ తప్పిపోయిన దండు ఆచోకీ తెలుసుకొనడానికిఒక కిటుకే.

"మరుసటి రోజే ముసలాయనకు జ్వరం తగిలింది. వళ్లు పెట్లిపోతున్నది· వడవడ వణికిపోతున్నాడు అయినా పడుకోనంటాడు

"తొందరపడాలి టామ్ నాకోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు! అని పలవరించడం ప్రారంభించాడు.

ఆఖరుకు ఎంతోసేపు లేవు ఈ పలవరింతలుకూడ. స్పృహ తప్పింది నేను ముసలాయనకు మా నాయనగారికి చేసినంతగా రెండుమూడు రోజులు శుశ్రూష చేశాను ఇన్నాళ్ల పరిచయంతో ఆయనంటే నాకు అభిమానం ఏర్పడింది కాని ఏమీ ప్రయోజనం లేకపోయింది. ఆ గుండీని పిడికిట పట్టుకొనే ముసలాయన ప్రాణాలు వదిలాడు ఆయనకు అక్కడే ఖననాచి సంస్కారాలు చేసి తిరిగి వెళ్ళాము - వచ్చినదారినికాదు, మరొకదారిని వెళ్లాము అప్పుడు ఆ దారిని సైనికులువిడిసిన నిజమైన గుర్తులు కనిపించాయి. మొచట నెగళ్లు వేసిన గుర్తులు, తర్వాత ఒక చిన్న ఝండా. అటుతర్వాత కనిపించిన ముచ్చటైన వస్తు వేమిటంటే, ఒక చెట్టుపట్ట. దానిని నావద్దే ఇన్ని సంవత్సరాలుగా దాచాను

తర్వాత కేప్టెన్ ఒక చిన్న పెట్టెను పైకి తీశాడు దానిమీద మూడు పక్కానుల ఓడ బొమ్మ ఉంది కేప్టెన్ పెట్టె మూత తెరిచి భూర్జపత్రంవంటి దానిని పైకితీసి చూపాడు భూర్జపత్రంలో ఈ బొమ్మ వ్రాసి ఉంది,

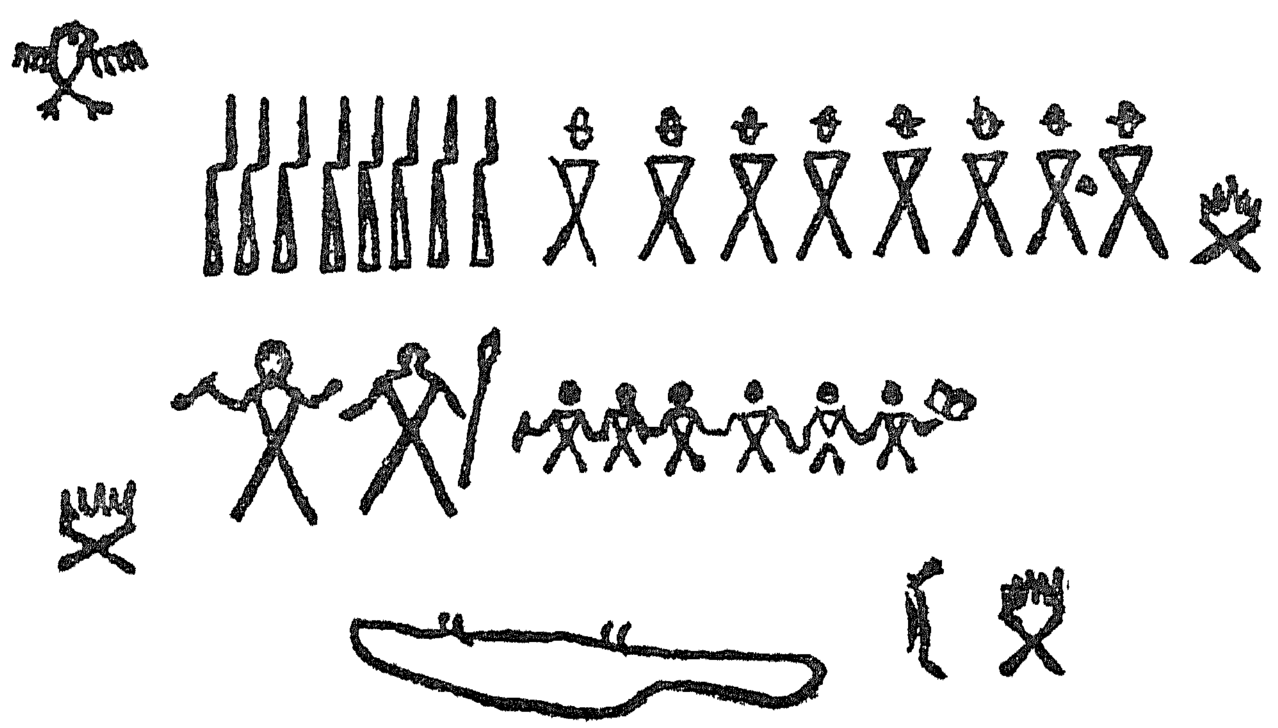

"దీనిని ఆ జట్టులోని ఆదిమజాతివారిలో ఎవరో ఒకరు గీచి ఉంటారు, వారంతా దారితప్పి అడవి తిరుగుతూ ఉండినట్టు ఈ బొమ్మ చెబుతున్నది దారిచూపడానికి వెళ్ళిన ఆదిమజాతివారు తమ ఆచారంప్రకారం భూర్జపత్రంపై తమ సంగతి వ్రాశారు ఆ భూర్జపత్రం అడవిలో అందరికీ కనిపించే అతి ముఖ్యమైనచోట చెట్టు కొమ్మకు దారంతోకట్టిపెట్టారు నా వెంట వచ్చిన ఆదిమ జాతి వ్యక్తి ఆ బొమ్మలజాబు అర్థం విడదీసి చెప్పాడు. పైవరుసలో ఎనిమిదిమంది మనుషులున్నారు వారి వరుసలోనేఎనిమిది తుపాకులున్నాయి. వారు సైనికులన్నమాట. టామ్ వారిలో ఒకడు. రెండవ వరుసలోని చిన్న బొమ్మలు పరిశోధనలో పాల్గొన్న వారన్నమాట. వారి ముందు బల్లెం, పొగాకు చిలుముగొట్టం పట్టుకున్నవారు దారిచూపడానికి వచ్చిన అనాదిజాతివారు (రెడ్ ఇండియనులు) నెగళ్ళు వారు మకాంచేసిన గుర్తులు, అడుగున తలకిందుగా పడిన బీవరు (పందికొక్కువంటి జంతువు) బొమ్మకు అర్థం. ఆ పేరుగల అనాదిజాతివ్యక్తి మరణించాడని.

"ఈ ఉత్తరం చూచిన తర్వాత నేను మరల ఆ జట్టును వెదకాలని నిశ్చయించుకున్నాను ఆదారిని ఆలాగే ముందుకు సాగివెళ్ళాము వారంలోగా దారితప్పిన దండు కనిపించింది

ఎన్నోఏండ్లు గడిచిపోయాయి. ఈ భూర్జపత్రాన్ని చూచినప్పుడల్లా నాకు ఆ ముసలాయన పాట్లు, ఆయన గుండీ జ్ఞాపకం వస్తాయి

ఈ కేప్టెన్ చూపిన భూర్జపత్రంలో తలకిందుగా పడిన బీవరు బొమ్మ ఉందికదూ! అమెరికాలోని ఆదిమవాసుల సమాధులపై నాటిన బండలమీద రాళ్లమీద ఇలాటి మృగాల బొమ్మలుతరచు కనిపిస్తాయి. ఇది మరణించిన వ్యక్తిపేరయినా అయి ఉంటుంది. తెగపేరయినా అయివుంటుంది. ఇదిగో! ఇక్కడొక రాయిఉందిచూడండి. దీనిమీద పైవరుసలో కణితిబొమ్మ వుంది. దీనిపైన చెక్కిన బొమ్మలనుబట్టి ఆ సమాధిలో ఖననం చేయబడిన వ్యక్తి చరిత్ర యావత్తు తెలుసుకోవచ్చు అతని పేరు వడిగా పరిగెత్తే కణితి, అలాటిదే మరొకటి అయిఉంటుంది అతడు దుప్పుల వేటలో చాలదిట్ట. కణితి బొమ్మకింద చెక్కిన దుప్పిబొమ్మ దానికి గుర్తు. అతడు పెక్కు పోరాటాలు నడిపించినవాడు. కింద నిలువునా ఉన్న రెండు చుక్కల వరుసలు

ానికి సూచన. ఆఖరు పోరాటం రెండు నెలలపాటు జరిగింది. గండ్రగొడ్డలి ొమ్మ దానికిందఉండే రెండు చంద్రులు పోరాటాన్ని తెలుపుతున్నాయి. ోరాటంలో అతడు మరణించాడు దీనిని చంద్రుల క్రిందుగా చెక్కిన వీవరు ొమ్మ చెబుతున్నది ఇదంతా పగలు జరిగినదనడానికి మధ్యనవున్న సూర్య ంబం బొమ్మ గుర్తు

ఇలాటి ఆచారాలే మనదేశంలోను వుండేవి. మన గ్రామాల పొలిమేరల ోనో, చెరువుగట్లమీదనో, కోటగవనులముందో బొమ్మలతో ఉన్న రాతిబండలు నాటి ండడం చూచేవుంటారు వాటిని వీరగల్లులంటారు. అవి ఆ ప్రాంతపు వీరుల ంస్మరణార్థం వేసినవన్నమాట బల్లెమో, ఖడ్గమో పట్టుకుని యుద్ధానికి ళుతున్నట్టు, క్రూరమృగాలతో కలియబడి పోరాడుతున్నట్టు బొమ్మలుచెక్కి ంటాయి. కొన్ని వీరగల్లులలో అస్పష్టమైన శాసనాలుఉంటాయి, కొన్నిటిలో ండవు. స్థానిక చరిత్రలను, జనంనాలుకలపై ఉన్న కథలనుబట్టి వాటి వివరా కు ప్రయత్నించవలసి ఉంటుంది.

ఒకొక్కప్పుడు కొందరు అనాదిజాతుల వారి ఒంటిని చూస్తే వారి జీవిత చరిత్ర యావత్తు తెలుసుకోవచ్చు

ప్రియులుప్రియరాండ్రచెక్కులమీదముఖాల మీదమకరికాపత్రాలువ్రాసేవారనిమనమంతా కావ్యాల్లో చదివాము. ఈ లాగే పచ్చ బొట్టు పొడిపించుకొనే ఆచారం అనాదిగా ఉంది. మనదేశంలోను, - మనదేశంలోనే కాదు; ఇతర దేశాల్లోను - అనాదిజాతుల వారు ఒళ్లంతా పచ్చ పొడిపించుకొనడం వ్యసనమైపోయింది ఇలాంటి పచ్చ బొమ్మలు పొడిపించుకొనడం చిన్నతనం లోనే ప్రారంభిస్తారు వయస్సు ముదిరిన మీదట వారు మనుష్యులులాగ కాక రంగు గుల రజాయిలాగ కనిపిస్తారు బాడీలు, ఇతర అనాదిజాతులవారూ సహజ ందరమైన తమ ఒంటిని పచ్చపులిమి ఎంతవికారంగాపూసుకొంటారో మనం ్యక్షంగానే చూడవచ్చు. వీటిలో కళాకౌశలంకూడ లేకపోలేదు.

వారు పచ్చ పొడిపించుకొనే పద్ధతి మరీ ఘోరంగా కనిపిస్తుంది. వాడి ్వైనవంటి వాటితో ఒళ్లు పొడుచుకొని, తర్వాత రంగులు నింపుకుంటారు.

కొన్ని ఆటవిక జాతులలో ఈ పచ్చబొట్టుకు ప్రత్యేకార్థాలు ఉన్నాయి. కులపెద్దలు మాత్రమే కొన్ని గుర్తులు పొడిపించుకోవచ్చు కులపెద్ద తన విజయాలను సూచించే గుర్తులు వంటిమీద పొడిపించుకుంటాడు పోలినీషియా

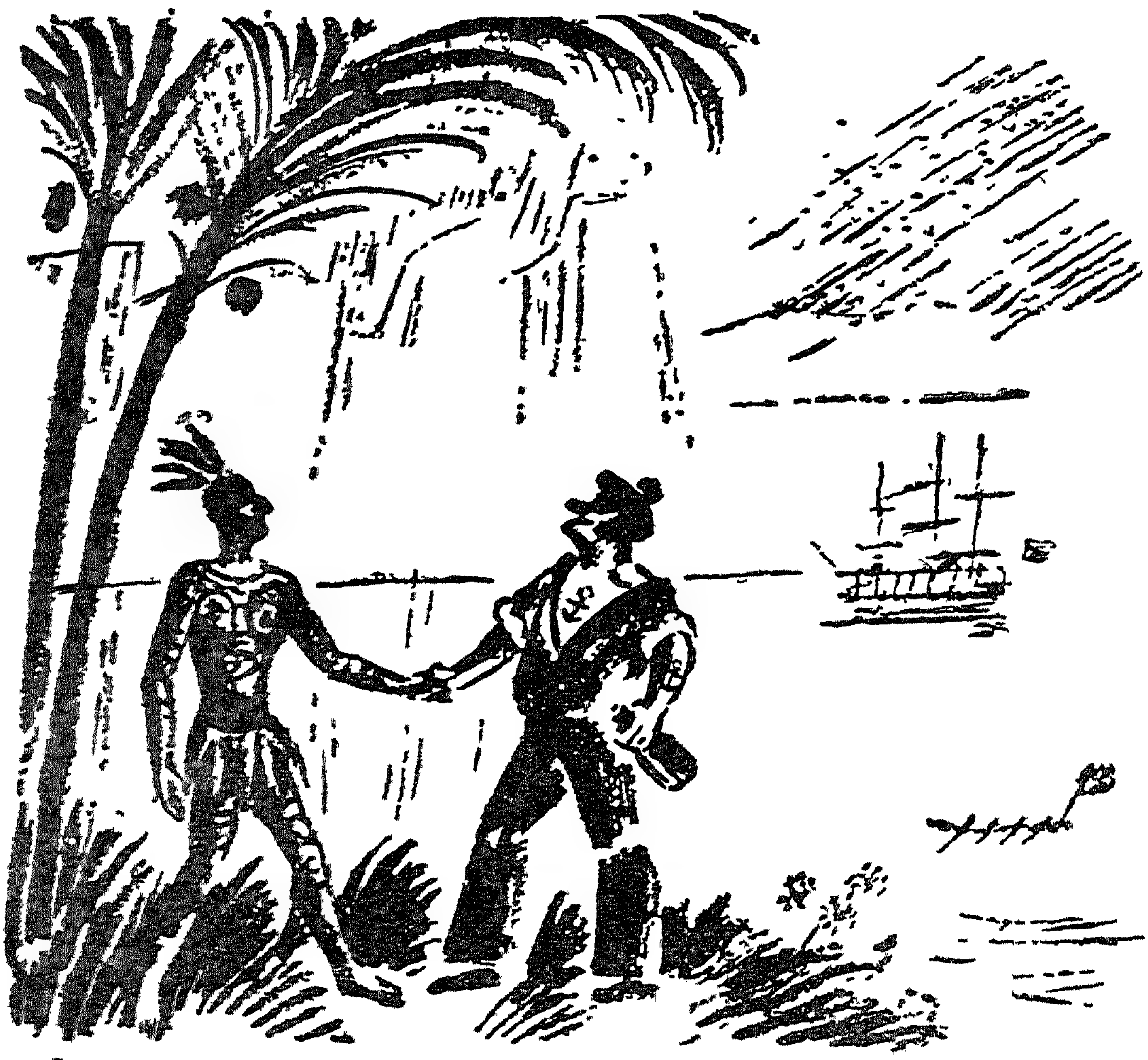

దీవులలోని ఆదిమజాతులలో కులపెద్దకు తప్ప మరొకరికి భగవంతుని ముఖం పొడిపించుకునే హక్కులేదు. ఈ భగవంతుని ముఖారవిందం మనవారు భావించే దివ్యమంగళవిగ్రహంవంటి ముఖంకాదు; అతి భయంకరంగా ఉంటుంది. కులపెద్ద ఒంటిపైని పచ్చబొట్టు గీతలు, చదరాలు పోరాటాలకుగుర్తులు. తెల్లటి ధనస్సు, వల్లని రెమ్మలు విజయానికి చిహ్నాలు.

ఆటవికులు, అనాగరికులు ఒంటిమీద బొమ్మలు పొడిపించుకొనడం మనకు అసహ్యంగా కనిపిస్తుంది. వారిసంగతే ఎందుకు? నాగరికులూ, చదువుకున్నవారూ వేటికీ రకరకాల పచ్చబొట్లు పొడిపించుకుంటారు. కాని ఆటవికులలాగ ఒంటినిండా బొమ్మలు పొడిపించుకొనకపోయినా, పతకాలు, నక్షత్రాలు, పక్షులు, పేర్లు, పేర్ల పుటాక్షరాలు పొడిపించుకుంటారు. ఇవన్నీ వారి పదవిని, బిరుదులను, అభిరుచులను తెలిపేవేకదా! ఆమధ్యన ఒక ఉత్తరాది రాధాకృష్ణ భక్తగణం మనప్రాంతానికి వచ్చింది. భక్తపరమాణువులు తమ

టినిండా సూదిమోపేంత స్థలంకూడా విడువకుండా రాధేశ్యామనామం పొడి మకున్నారు తమను చూచినవారు రాధేశ్యామ నామం పఠించి తరించాలని ఆశయమట.

కాళ్ళకు పారాణి పూసుకొనడం, గోళ్ళకు గోరింటాకుఅంటించుకొనడం గా ఆ అనాగరికుల ఆచారభాగమేకదూ !

పంచమ ప్రకరణం

ససేమిరా వ్రాతలు

'ససేమిరా' కధ మీరు విన్నారా ' చెబుతాను వినండి. పూర్వం విశాల నే నగరం ఉండేది. దానిని నందుడనే రాజు పాలించేవాడు అతనికి బహు తుడనే మంత్రి, శారదాతనయుడనే గురువు వుండేవాడు. నందునికి ఒక మారుడు ఉండేవాడు. అతనిపేరు విజయపాలుడు. మహాదుర్మార్గుడు అత కనాడు వేటకుపోయి అడవిపందిని తరుముకుంటూ ఒక కారడవిలో ప్రవే స్తాడు. వేటాడుతూ అలసిపోయి, ఒక సరోవరం గట్టువద్ద గుర్రం దిగి, ర్రాన్ని చెట్టుకు కట్టివేసి విశ్రమిస్తాడు ఇంతలో ఒక బెబ్బులి అతనిపైకి కుతుంది రాజకుమారుడు ప్రాణభీతితో పరిగెత్తి ఒకచెట్టు ఎక్కుతాడు. ర్రం భయంతో తెంచుకుని పారిపోతుంది.

రాజకుమారుడు చెట్టేమో ఎక్కాడుగాని, అపాయం తప్పిందా? క్కడ ఒక ఏలుగ్గొడ్డు అంతకుముందే ఎక్కికూచుంది. కిందికి దిగిపోదా ంటె చెట్టుకింద పులి పొంచి కూచుంది. ఏమిచేయడానికీ తోచలేదు. ఎలు డ్డు చాల మంచిది ప్రాణభయంతో తన పంచకు వచ్చినవానిని చంపరాదని ణిస్తుంది. "నీవేమీ దిగులుపడవొద్దు. నిన్ను చంపను" అని రాజుకుమారుని ుం పోగొడుతుంది రాజకుమారుడు అసలే అలిసి వున్నాడు, ప్రాణభీతితో గుతీశాడాయెను ఎలుగ్గొడ్డు మాటల్లో నమ్మకం కలుగగానె కొమ్మలమీద ి నిద్రపోతాడు. ఎలుగ్గొడ్డు అతడు పడిపోకుండా జాగ్రతగా కాపలా స్తూఉంటుంది

రాజకుమారుడు నిద్రపోయినతర్వాత పులి ఎలుగ్గొడ్డుతో అంటుందికదా, గొడ్డూ ఏలుగ్గొడ్డూ మనుష్యులను నమ్మవచ్చా? అందులోను ఈ మనిషి ి మోసగాడులా వున్నాడు; నీకు ద్రోహం చేస్తాడు; మనమిద్దరం అడవి వారం నాకెందుకు నష్టపరుస్తావు? అతడ్ని కిందికి తోసివేయి చంపి ర్రం చెరిసగం పంచుకుందాం" అని విధవిధాలుగా బ్రతిమాలుతుంది. ఎలు డ్డ ఒప్పుకోదు పులిచేసేదేమిలేక కిందనేపడివుంటుంది.

కొంతసేపటికి రాజకుమారునికి మెలకువ వస్తుంది రాజకుమారుని మనసు పరీక్షిద్దామని ఎలుగ్గొడ్డుకు బుద్ధిపుడుతుంది. "నేను ఇంతవరకు నీ కోసం కాపలాకాచాను. ఇప్పుడు నాకు నిద్రవస్తున్నది. నీ తొడమీద పడుకుంటాను" అంటుంది రాజకుమారుడు సరేనంటాడు. ఎలుగ్గొడ్డు నిద్రపోయినట్టు నటిస్తుంది. పులి రాజకుమారునిపై తన భేదోపాయం ప్రయోగిస్తుంది "దొరా! చూచావా! ఎలుగ్గొడ్డును ఎవరైనా నమ్ముతారా? ఇది అనుకూల శత్రువు. నేను వెళ్ళినతర్వాత నిన్ను చంపుతుంది కనుక దానిని కిందికి తోసివేయి దానిని చంపితిని నేను వెళ్ళిపోతాను" అంటుంది పులి భేదోపాయం ఫలిస్తుంది. కృతఘ్నుడైన రాజకుమారుడు ఎలుగ్గొడ్డును కిందికి తోస్తాడు. ఎలుగ్గొడ్డు నిద్ర నటిస్తున్నదేగాని, నిద్రపోవడంలేదుగదా! కనుక వెంటనే మరొక కొమ్మను పట్టుకొని ప్రాణాలు దక్కించుకుంటుంది ఇంతలో తెల్లవారుతుంది. పులి నిరాశతో వెళ్ళిపోతుంది.

రాజకుమారుడు తనకిక చావు తప్పదని నిశ్చయించుకుంటాడు ఎలుగొడ్డు అతనిని ఏమీ అనదు. "నమ్మకద్రోహం తలపెట్టినావు కనుక 'ససేమిరా ససేమిరా' అంటూ అడవిలో పిచ్చివాడిలాగ తిరుగుతూ ఉండు. నీ ద్రోహబుద్ధిని ఎవరైనా బట్టబయలు చేసేవరకు ఇదే నీకుశాస్తి" అని శపించి వెళ్లిపోతుంది. శాప ప్రభావంవల్ల రాజకుమారుడు అడవిలో 'ససేమిరా ససేమిరా' అంటూ తిరుగుతూ ఉంటాడు.

బెదిరిపోయిన రాజకుమారుని బుర్ర వట్టి జీనుతో విశాల నగరంచేరుతుంది. రాజు గాభరాపడుతాడు కుమారుని వెదకడానికి స్వయంగా బయలుదేరి కొన్నాళ్లకు అడవిలో పిశాచంలాగా 'ససేమిరా ససేమిరా' అంటూ తిరుగుతున్న కుమారుని చూస్తాడు ఊరికి పిలుచుకొనివెళ్లి వైద్యాలు, భూతవైద్యాలు చేయిస్తాడు; 'కుదరలేదు కొడుకుజబ్బు' కుదిర్చినవారికి అర్థరాజ్యం ఇస్తానని చాటిస్తాడు. రాజకుమారుని పిచ్చికి విరుగుడు చేయగలవాడొక శారదానందనుడేనని మంత్రి నమ్మకం కనుక రాజకుమారుని దయదలచవలసిందిగా అతను శారదానందనుని కోరుతాడు. శారదానందనుడు దివ్యదృష్టితో అడవిలో జరిగినదంతా గ్రహించాడు 'ససేమిరా' అనేవి అడవిలో జరిగిన సంగతులు తెలిపే మాటల మొదటి అక్షరాలని తెలుసుకుంటాడు. రాజకుమారుని పిచ్చి కుదర్చడానికి ఒప్పుకుంటాడు.

రాజు కొలువు తీరుస్తాడు. శారదానందనుడు తెర లోపలఉండి రాజకుమారుని విపిన వృత్తాంతం సూచించే పద్యాలు చెబుతాడు. ఒక్కొక్క పద్యమే చెబుతూఉంటే, రాజకుమారుడు ఒక్కొక్క అక్షరంమాని, తుదకు పూర్వజ్ఞానంలో యథాస్థితికి వస్తాడు. శారదానందనుడు మొదట·

"సజ్జనభావము కల్గును
హృజ్జనులను మోసపుచ్చుటది నేరుపె నీ
పజ్జం దొడపై గూర్చిన
యజ్జంతువు జంప జూచుటది పౌరుషమే."

అని అనగానే రాజకుమారుడు 'ససేమిరా' అనే నాలుగక్షరాలలో మొదటి అక్షరమైన 'స' మాని 'సేమిరా సేమిరా' అంటుంటాడు. తర్వాత శారదానందనుడు

"సేతువు దర్శింప మహా
పాతకములు బాసిపోవు బ్రాణసఖునకున్
ఘాతుక మతి నొనరించిన
పాతకమే తీర్థసేవ బాయునెనరునిన్?"

అని మరొక పద్యం చదివాడు రాజకుమారుడు 'సేమిరా'లో సేవర్ణం మానివేసి 'మిరా మిరా' అనడం ప్రారంభించాడు. తర్వాత రాజగురువు

"మిత్రద్రోహికృతఘ్నుడు
ధాత్రీసురహంత హేమతస్కరుడు సురా
పాత్రీఘాతుడు నిందా
పాత్రులు వీరెల్ల నరకభవనావాసుల్"

అనగానే రాజకుమారుడు 'మిరా'లో 'మి' వదలి 'రా రా' అంటుంటాడు. రాజ గురువు

"రాజేంద్ర విజయపాలుని
రాజితశుభమూర్తి జేయ రతిగలదేనిన్
పూజార్హుల వీరెల్లర
బూజింపు మనూన దానభోజన విధులన్"

అని మరొక పద్యం చదవగానే రాజకుమారుడు శాపం తొలగి పూర్వ స్మృతి పొందుతాడు. తన అరణ్య వృత్తాంతం అందరికీ వినిపిస్తాడు.

విన్నారు కదూ ఈ కథ! ఇది జక్కన విక్రమార్క కథలోనిది. ఇక్కడ ముఖ్యం గనుక చెప్పవలసి వచ్చింది.

'ససేమిరా' అనేమాట కొన్ని పదాల మొదటి అక్షరాలు కలపడంవల్ల కదా అయింది! అలాగే కొన్ని వస్తువులపేర్ల మొదటి అక్షరాలు, కొన్నిపదాల మొదటి అక్షరాలు కలిపి మరొకపదమయ్యే చిత్రమైన ముగ్గులు,లిపులు,బొమ్మలు ఈజిప్టుదేశంలోని దేవాలయాల గోడలమీద, పిరమిడ్ల గోడలమీద కనిపించాయి.

పిరమిడ్లంటే కూచిగా ఎత్తుగా కట్టిన స్తూపాలు. ఈ చిత్రాలేమిటో తెలుసుక డానికి పండితు లెన్నో సంవత్సరాలు శ్రమపడ్డారు. వాటిలో కొన్ని సులభ అర్థమయాయి. ఈ బొమ్మలన్నీ అప్పటి వారి జీవితానికి ప్రతిబింబాలే. చేతుల ఏ కాయితాలచుట్టలవంటివో పట్టుకుని కాకివెదురు కలాలు చెవుల వె దోపుకుని కూర్చున్న వ్రాయసంవారు; హారాలు, సుగంధ ద్రవ్యాలు, చేః తెలకపిండి అమ్ముతున్న వ్యాపారస్తులు; గాజుపాత్రలు చేస్తున్న కార్మికు

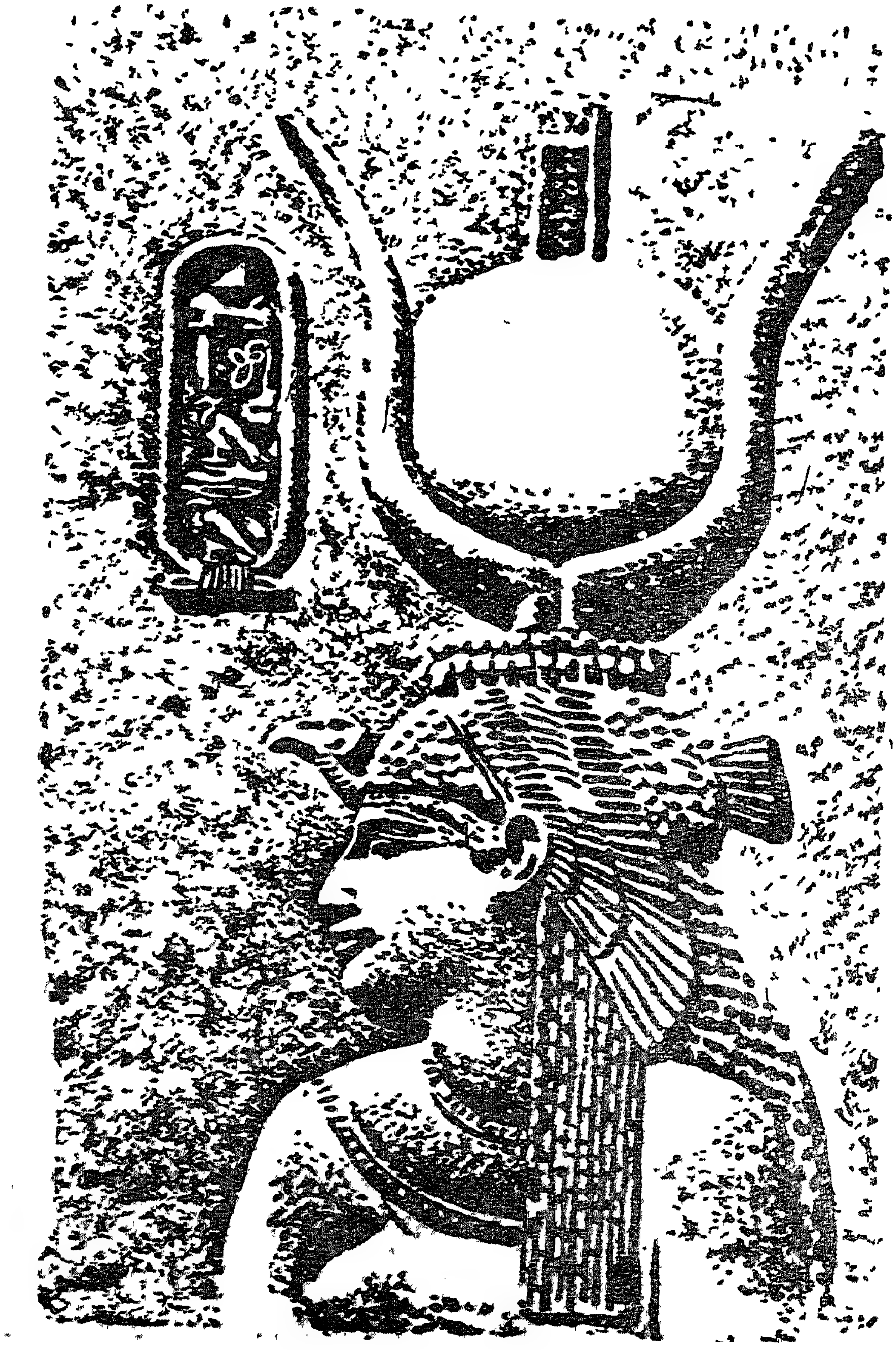

బంగారు గాజులు ఉంగరాలు చేస్తున్న స్వర్ణకారులు; తోలుకప్పిన ఢాలు పట్టు కొని బారులుతీరి పరుగులుతీస్తున్న ఫేరోస్‌రాజుల పదాతులు—ఇలాటి దృశ్యాల వల్ల అప్పటి ఈజిప్టు కార్ఖానాలు ఎలాఉండేవో, అప్పటి దుకాణాలలో వ్యాపారం ఎలా సాగేదో, రాజుల సబరు ఎలా ఉండేదో తెలుసుకోవచ్చు.

కొన్నివేల సంవత్సరాలక్రితం ప్రజల జీవితాలను తెలిపే ఈ సరళమైన బొమ్మలచుట్టూ అర్థంకాని ఏవో ముగ్గులూ, గుర్తులూ ఉన్నాయి

ఈ గోడలపై పాములు, గుడ్లగూబలు, డేగలు, బాతులు, పక్షితలలున్న సింహాలు, కమలాలు, చేతులు, తలలు, పద్మాసనంలో కూర్చున్నమనుషులు తలపైకిచేతులెత్తి నిలబడి ఉన్న మనుష్యులు, కుమ్మరి పురుగులు, తాటాకులు-ఇంకా ఇలాటి బొమ్మలెన్నో చెక్కి ఉన్నాయి. ఇవన్నీ పుస్తకాలలో అక్షరాల లాగవరుసలు వరుసలుగా చెక్కి ఉన్నాయి, ఈ బొమ్మలలో లెక్కలేనన్ని రేఖా గణితాకారాలు, చతురశ్రాలు. త్రికోణాలు, వృత్తాలు, కొలుకులు - ఉన్నాయి. ఇవి ఎన్ని ఉన్నాయో లెక్కపెట్టడంకూడ కష్టం

ఈ వింత గుర్తులలో-గూఢచిత్రలిపులలో-ఈజిప్టు ప్రజల చరిత్ర, జీవిత విధానందాగిఉన్నాయి కాని, ఈ రహస్యాన్ని తెలుసుకొనడానికి పండితులు ఎంత శ్రమపడినా ఈ గూఢ చిత్రలిపి చదవడం సాధ్యం కాలేదు. ప్రాచీన ఈజిప్టు దేశీయుల సంతతివారైన 'కోప్టులు' తమ తాత ముత్తాతల ఈ బొమ్మల వ్రాతలను

ఏనాడో మరచిపోయారు గనుక, వాటిని చదవడంలో ఎంతమాత్రమూ తోడ్ప లేకపోయారు. కాని, పండితులు ఎంతో శ్రమపడగా పడగా ఈ గూఢ చి(లిపి రహస్యం బయటపడింది.

అవి నెపోలియన్ బోనపార్టీ విజయయాత్ర రోజులు. ఆయన సే పతిత్వంలో కొందరు ఫ్రెంచి సైనికులు 1799 లో ఈజిప్టు కోస్తాలో దిగార రోసెట్టీ అనే నగర పరిసరాలలో ఆ సైనికులు కందకాలు తవ్వుతుండగ ఒక పెద్ద బండరాయి కనిపించింది. దానిమీద గ్రీకు భాషలోను, ఈజిప్టు భా లోను శాసనాలున్నాయి. ఈ ద్విభాషా శిలా శాసనం దొరికినందుకు పండితుల సంతోషసంభ్రమాలతో ఉప్పొంగిపోయారు ఇకనేముంది! ఈ గూఢచిత్ర లిపి సులుసూత్రం దొరికింది. వారిక చేయవలసిందల్లా గ్రీకు ఈజిప్టు వ్రాతల తైపారు చేయడమే. దానితో గూఢచిత్రలిపి రహస్యం విస్పష్టమౌతుంది— అన్నట్టు తోచింది. కాని ఏమిటి ప్రయోజనం ? వారికి నిరాశ తప్పలేదు.

శాసనంలోని వ్రాత మామూలు బొమ్మలవ్రాత-చిత్ర లిపి-అని, పదా కొక బొమ్మచొప్పున ఉంటుందని పండితులు మొదట భావించారు. కను ప్రతి బొమ్మను ఆ అర్థమిచ్చే పదంతో పోల్చి చూచారు కాని అర్థ కుదరలేదు.

ఇరవయ్యాయిదేండ్లు గడిచాయి. షాంపోలియన్ అనే ఫ్రెంచి పం తుడు ఈ రహస్యంకనిపెట్టకపోయిఉంటే నేటికీ ఈ గూఢచిత్రలిపి చదవడ అయ్యేదికాదు. ఈ చిత్రలిపులలో కొన్ని చిత్రా లలో బిగించినట్టు చెక్కివుండడం షాంపోలియన్ గుర్తించాడు. ఈ పక్కన చట్రంలోఉన్న గ్రీకు శాసనంలోనిది ఈజిప్టు పాలకుడైన ఫేరోటాలమీ పేరు.

“ఈ చట్రంలోని పదంటాలమీ అనే పేరయి ఉంటుంది” అ షాంపొలియన్‌కు తోచింది. ‘తన ఊహే నిజమైతే, ఈ గుర్తులు అక్షరాలయి ఉంటాయి’ అని అతడు అనుకున్నాడు.

ఈ అక్షరాల వివరణ చూడండి

Π Τ Ο Λ Μ Ε Ε C

P T O L M E E S

కాని ఇది కేవలం ఊహే. ఈ గుర్తులకు నిజంగా మరొక అర్థ ఉందేమో ! తన ఊహే నిజమనడానికి మరొక నిదర్శనం కావాలి. షాంపో

లియన్ అదృష్టం కలిసివచ్చింది. కొందరు పండితులు ఫైల్ దీవిలో పరిశోధ నలు జరుపుతూఉండగా ,రెండుభాషలలో శాసనమున్న ఒక స్తంభం కనిపించింది. ఈ శాసనంలో పై చట్రంలో చెక్కిన ఒక పదం తరచు కనిపించింది. షాంపోలియన్ ఈ ద్విభాషా శాసనం పరిశీలించాడు. తను ముందు చూచిన శాసనంలోని అక్షరాలు కొన్ని ఈశాసనంలోను ఉండడం వెంటనేగుర్తించాడు.

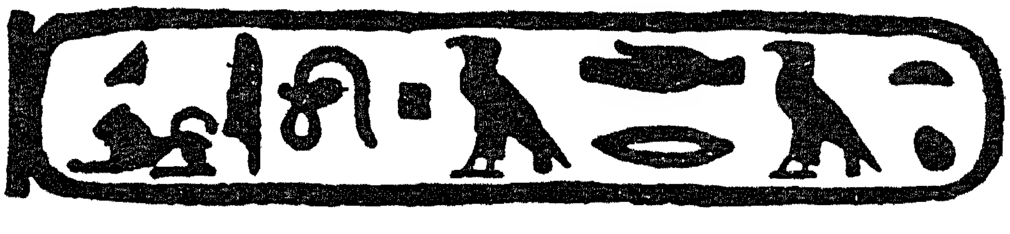

ఆ బొమ్మలకింద ఆ బొమ్మలను తెలిపే పదాల మొదటి అక్షరాలు పెట్టాడు. తర్వాత ఆ అక్షరాలను పక్కనే వున్న గ్రీకు శాసనంతో పోల్చిచూచాడు. అక్కడ ఆ స్థలంలో క్లియోపాట్రా అనే పేరుంది. చాల ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

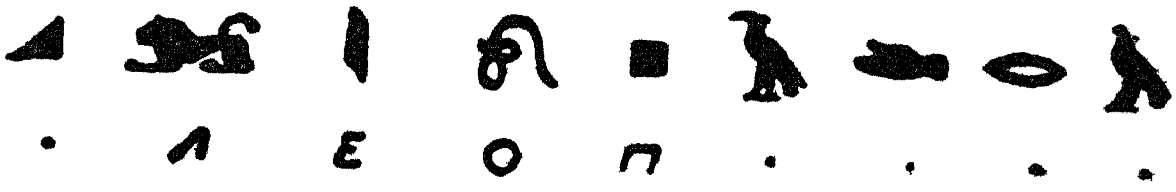

L E O P

అంటే తన ఊహ సరైందేనన్నమాట అంటే దీర్ఘ చతురశ్రాకారంగా ఉన్న చట్రాలలోని బొమ్మలు పదాలకు సంకేతాలు కావు. విడివిడి అక్షరాలకు సంకేత మన్నమాట. ఇప్పుడు షాంపోలియనుకు అలాటి గూఢ చిత్రాక్షరాలు పద కొండు తెలిశాయి—P, T, O, L, M,E, S, K, A, T, R.

షాంపోలియన్ క్లియోపాట్రా అనే పేరును కనుగొన్న పద్ధతిని చూడండి : ఈ పదంలో క్, ల్, ఏ, ఓ, ప్, ఆ, ట్, ర్, ఆ-అనే అక్షరాలున్నాయి. మొదటిది మోకాలిబొమ్మ. కాప్టిక్ (ఈజిప్టు) భాషలో క్నేలేక క్లే అంటే మోకాలు. కనుక మోకాలి పదం కకారానికి గుర్తు. అంటే క్నే పదంలోని ప్రధమాక్షరం మాత్రమే మనం ఉచ్చరించాలన్నమాట రెండవదిసింహం ఆ భాషలో లెబాయ్ లేక లెలూ అంటే సింహం; కనుక లకారానికి గుర్తు మూడవది రెల్లు, దానినాభాషలో ఏ కే అని, పాత ఈజిప్టుభాషలో అక్ అని అంటారు. కనుక రెల్లు-ఏ కే-ఇకారానికి గుర్తు. ఇవి మూడూ కలిసి క్లేఅయింది. నాల్గవది ఉచ్చు. ఇది ఓకారం గుర్తు ఐదవది చాప, ఇది పకారం గుర్తు. ఆరవది గద్ద. దీనిని అఖూమ్ అంటారు కనుక ఇది అకారానికి గుర్తు, ఏడవది చేయి. దీనిని టూట్ అంటారు. అంటే టకారం ఎనిమిదవది నోటి బొమ్మ. దీనిని రు లేక రో అంటారు కనుక రేఫం. తొమ్మిదవది మరల గద్ద అంటే అకారం ఈ తొమ్మిది అక్షరాలూ కలిసి క్లియోపాట్రా అనే పేరయింది, ఆఖరులో వున్న అర్ధ చంద్రాకారం బొమ్మ ఆడవారిపేరుకు గుర్తు.

ఈ పద్ధతినిబట్టి మనం పాప అని వ్రాయదలచుకుంటే పండు, ఆకు, పండు, అప్పడం బొమ్మలు వ్రాయవలసిఉంటుంది

షాంపోలియన్ తను కనిపెట్టిన పదకొండు అక్షరాలలో చిత్రాలలో లేని తక్కిన పదాలను కనుగొనడానికి ప్రయత్నించాడు. కాని ప్రయోజనం లేకపోయింది తర్వాత ఎన్నో సంవత్సరాలకుగాని ఈ రహస్యం తెలియలేదు. అసలు విషయమేమిటంటే, ఈజిప్టువారు పేర్లుమాత్రమే ఈవిధంగా వ్రాసేవారు తక్కిన పదాలను విధవిధాలుగా వ్రాసేవారు. వారి వ్రాతలలోని గుర్తులు-చిత్రాలు-పూర్తి పదాలను, కొన్ని పదభాగాలను, మరికొన్ని కేవలం అక్షరాలను సూచించేవి. అంటే నిర్దిష్టమైన పద్ధతి ఏదీలేక కలగాపులగంగా ఉండేవి.

ఈజిప్టువారుకూడ అమెరికా ఆదిమజాతివారివలె చిత్రాలతోనే తమ భావాలు తెలిపేవారు కాని ఇది చాల పాతకాలంమాట. క్రమక్రమంగా ఆ చిత్రాలు-భావాలకు, పదార్థాలకు ఏర్పడిన చిత్రాలు-అయా చిత్రాల ప్రథమాక్షరాలను తెలిపేవిగాను, ప్రథమాక్షరాన్ని తెలిపేవిగాను, తుదకు ధ్వనినిమాత్రమే తెలిపే అక్షరాలుగాను పరిణమించాయి. ఉదాహరణకు : ఈజిప్టు భాషలో గూబను "ములక్" అంటారు. దీనిని తెలుపడానికి మొదట గూబ బొమ్మనే వ్రాసేవారు. ఈ బొమ్మ తర్వాత 'ము' అనే మొదటి రెండక్షరాలను తెలుపడానికి గుర్తయింది. అప్పటికి గూబ బొమ్మ వ్రాయడం పోయి, గూబ ఆకారంతో పోలే మామూలు గుర్తు వ్రాసేవారు ఈ గూబ బొమ్మ సంకేతరూపం నుంచి మకారం (మీమ్) పరిణమించింది. ఇది కొన్నివేల సంవత్సరాల పరిణామం. అంటే చిత్ర లిపి-బొమ్మలవ్రాత-క్రమంగా గూఢ సంకేతలిపి అయి, తర్వాత వంకరగీటుల లిపిగా మారి, పిదప ప్రజల కైవాడంతో నలిగి నలిగి గొలుసుకత్తు వ్రాతగా మారి, ఆపిమ్మట ఒక స్థిరమైన ఆకారంలో అక్షరాల రూపం పొందింది.

ఈ చిత్ర లిపులు వేల సంవత్సరాలు గడువగా, నైల్ మహానది తీరంనుంచి పాశ్చాత్య దేశాలకు వ్యాపించి, పెక్కు మార్పులతో వివిధ వర్ణమాలలు అయాయి.

ప్రాచీన పారశీకుల వ్రాతను కనుగొనడం ఈజిప్టు చిత్రలిపిని కనుగొనడంకన్నా తమాషాగా జరిగింది. పారశీకులు తమ పొరుగునఉన్న బాబిలోనియావారివలె తమ వ్రాతలను బంకమట్టి పలకలపై కర్రముక్కలతో వ్రాసేవారు. ఈ కర్రముక్కలను స్టైలస్ అనేవారు. ఈ లిపి బాణాలవలె ఉంటుంది. కనుక 'బాణలిపి' (క్యూనీఫారం) అన్నారు. ఈ బాణాలనే అరబ్బులు మేకులనుకొని 'మిప్మారి' (కీలలిపి) అన్నారు. బాణాకారంలో ఉన్న ఈలిపి కొనలు కుడి

వైపునకుగాని, కిందివైపునకుగాని, ఏటవాలుగా కుడివైపునకుగాని ఉంటాయి, మీదికిగాని, ఎడమకుగాని ఉండవు. రెండు బాణాలు కలిసినప్పుడుమాత్రం రెండు మొనలూ ఏటవాలుగాఉంటాయి.

ఈ కీల లిపిని మొదట కనిపెట్టినవారు సుమేరియనులు. వీరు మెసపొటేమియాదేశ వాస్తవ్యులు ఈ లిపిని తెలుసుకొనడానికికూడ విద్వాంసులు పెక్కు సంవత్సరాలు పరిశ్రమించవలసివచ్చింది బంకమట్టి పలకలలో గుంతలు గుంతలుగాను, గట్లుగట్లుగాను ఉన్న ఈ అపూర్వ లిపిని చదివే ఆశ వదలుకునిఉన్నప్పుడు అకస్మాత్తుగా కిటుకు దొరికింది గ్రాట్‌ఫెండ్ అనే జర్మన్ విద్వాంసుడు ఈ లిపిని సాధించాడు. ఈజిప్టులో దొరికిన శాసనాలవలె ద్విభాషా శాసనాలు దొరికిఉంటే, ఒకదానితో మరొకటి పోల్చి చూచి లిపిని కనుగొనడానికి అవకాశం ఉండేది కాని ఇక్కడ అలాటి ద్విభాషా శాసనాలు దొరకనందున ఈయన పని మరీ కష్టమైంది.

ఈయన పారశీకరాజుల శాసనాలు పరిశీలిస్తుండగా కొన్ని పదాలు తరచు కనిపించాయి. ఈ పదాలు బహుశా "పారశీకులరాజు" అనేవో అలా

వైపునకుగాని, కిందివైపునకుగాని, ఏటవాలుగా కుడివైపునకుగాని ఉంటాయి, మీదికిగాని, ఎడమకుగాని ఉండవు. రెండు బాణాలు కలిసినప్పుడుమాత్రం రెండు మొనలూ ఏటవాలుగాఉంటాయి.

ఈ కీల లిపిని మొదట కనిపెట్టినవారు సుమేరియనులు. వీరు మెసపొటేమియాదేశ వాస్తవ్యులు ఈ లిపిని తెలుసుకొనడానికికూడ విద్వాంసులు పెక్కు సంవత్సరాలు పరిశ్రమించవలసివచ్చింది బంకమట్టి పలకలలో గుంతలు గుంతలుగాను, గట్లుగట్లుగాను ఉన్న ఈ అపూర్వ లిపిని చదివే ఆశ వదలుకునిఉన్నప్పుడు అకస్మాత్తుగా కిటుకు దొరికింది గ్రాట్ ఫెండ్ అనే జర్మన్ విద్వాంసుడు ఈ లిపిని సాధించాడు. ఈజిప్టులో దొరికిన శాసనాలవలె ద్విభాషా శాసనాలు దొరికిఉంటే, ఒకదానితో మరొకటి పోల్చి చూచి లిపిని కనుగొనడానికి అవకాశం ఉండేది కాని ఇక్కడ అలాటి ద్విభాషా శాసనాలు దొరకనందున ఈయన పని మరీ కష్టమైంది.

ఈయన పారశీకరాజుల శాసనాలు పరిశీలిస్తుండగా కొన్ని పదాలు తరచు కనిపించాయి. ఈ పదాలు బహుశా "పారశీకులరాజు" అనేవో అలా

ఇది ప్రాచీన పారశీక లిపి. ఇప్పటి ఈరానీలిపి ఈ లిపినుంచి పుట్టలేదు.

ఈ రెండు గూఢలిపులు ఎన్నో వేలసంవత్సరాల తర్వాత షాంపోలియన్, గ్రాట్ ఫెండ్ గ్రహించి, వాటి స్వరూపాన్ని ప్రపంచానికి తెలిపిన తర్వాత ఎందరో కొత్తవారు వాటిని చదివి నేర్చుకొనడానికి సాధ్యమైంది. కాని అంతమాత్రాన చిక్కులు తీరలేదు. హిట్టైట్స్ అనబడే తెగవారి అపూర్వ పరిపాలన కొనసాగిన సిరియాలోను ఆసియా మైనరులోను కనిపించిన సింహ ప్రతిమలమీద, స్ఫిన్‌క్స్(స్త్రీ ముఖం, సింహశరీరంగల రాక్షస) ప్రతిమలమీద చెక్కిన అక్షరాలను ఇంతవరకూ ఎవరూ చదవలేకపోతున్నారు ఈ గొప్ప జాతినిగురించి మనకు తెలిసినదెల్లా ఈజిప్టువారు తెలిపినదానినిబట్టిమాత్రమే. వీరి వ్రాతలను చదువగలిగినప్పుడే ఈ విస్మృత జాతి విస్మృత చరిత్రను తెలుసుకోగలం.

ఇంతకూ వట్టి అక్షరాలు చదివినంతమాత్రాన ప్రయోజనమేమీలేదు. షాంపోలియన్ కోప్ట్ తెగవారి భాషను తెలుసుకోకపోయివుంటే, ఈజిప్టు శాసనాలను అర్థంచేసుకోగలిగేవాడుకాదు (కోప్టలనేవారు ప్రాచీన ఈజిప్టు దేశీయుల సంతతివారు వారి భాషనుంచి ప్రాచీన ఈజిప్టుప్రజల భాష ఇలాటి దని ఊహించుకోవచ్చు)

లిపి విజ్ఞానం సంగతివస్తే మన అజ్ఞానం ఇంకా అధ్వాన్నమని తేలుతుంది ఇంకా ఎన్నో లిపులు మనబుద్ధి చొరనంత గహనంగా ఉన్నవి. ఇటలీ

ఆదిమవాసులైన ఇట్రుస్కన్‌లనే తెగవారి వ్రాత మనకు నేటికీ తెలియదు లిపికి, గ్రీకులలిపికి చాల పోలికలున్నాయి కనుక వీరి శాసనాలనుంచిపదా విడదీయడం అంతేమీ కష్టంకాదు కాని ఇట్రుస్కనుల భాష ఎవరికీ యదు కనుక ఆ శాసనాల అర్థం ఎవరూ కనుక్కోలేకపోయారు.

ఎంతటి దురవస్థో చూడండి! ఈ ప్రాచీన శాసనాలు మనకు ఆ ఒటులో ఉన్నాయి. వాటిని చదవనూ గలుగుతున్నాము అయినా వా ఏముందోతెలుసుకోలేకపోతున్నాము. అబ్బ! మనమింకా ఎన్నిజటిలసమస్య విడదీయాలో! మనం ఒక్కొక్కరూ మన జీవితంలోనే ఎన్ని పాతవిష రహస్యాలు ఛేదించాలో!

షష్ఠ ప్రకరణం

ఈజిప్టు అక్షరాల యాత్ర

బొమ్మలవ్రాత - చిత్రలిపి - క్రమంగా అక్షరాలుగా పరిణమించింది. కాని కొన్ని ప్రాంతాలలో, నేటికీ,చిత్రలిపి వ్యవహారంలో ఉంది. ఉదాహరణకు చీనాదేశీయులనే తీసుకుందాము, వీరు ఎన్నోజాతులకన్నా ముందు అతి ప్రాచీన కాలంనుంచి నేటివరకు చిత్రలిపితోనే వ్రాస్తున్నారు, కాయితం మందుగుండు సామగ్రి, పింగాణీ, ముద్రణం (పేపరు, పౌడరు, పోర్సెలిన్, ప్రింటింగు) ఇతర దేశాలవారికి తెలియక ముందే, చాలకాలంక్రితమే చీనావారికి తెలుసు,

ఇంతకూ మనలో కూడ చిత్రలిపివాడకం వాసన పూర్తిగా పోలేదనే అనాలి, చూపుడువేలు మాత్రం చాచిన చేతిబొమ్మ, బాణం బొమ్మ, ఎలక్ట్రిక్ తంతులున్న స్తంభంపై ఎర్రటి వంకర వంకర కాంతిరేఖలు ఏమిటి? "ఈ దారిని వెళ్లండి" "కరెంటు, జాగ్రత్త!" అనేకదా! అంటే ఈ బొమ్మలు-చిత్రలిపి-పూర్తివాక్యం తెలుపుతున్నవనే గదూ!

కొన్నికొన్ని సందర్భాలలో చిత్రలిపులు అసలు వర్ణాలకన్నా ఎక్కువ ప్రయోజనకరంగా ఉంటాయి చీనావారికి ఇవి పూర్తిగా అవసరం ఈ చిత్ర లిపులకు మారు వారు అక్షరాలను వ్రాయదలచుకోక పోవడంమాత్రమేకాదు; అలా చేయడం వారితరం కాదుకూడా ఎందుకంటే, చీనావారి భాష చాలా విచిత్రమైంది. దానిలో పదాలు చాలకొద్ది ఈ పదాలయినా చాల చిన్నవి - ఒక అచ్చు మాత్రంకలవి. ఇంతేకాక ప్రతిపదానికీ నానార్థాలుంటాయి. నానార్థాలున్న పదాలు మనకుకూడా నేడు లేకపోలేదు. కాని చీనావారి భాషలో ప్రతి పదానికీ నానార్థాలుంటాయి. ఈ నానార్థాలను వ్రాతలో తెలుపడం ఎలా! ఇది మొదట మొదట చాల అసాధ్యంగానే తోచింది కాని, వారీ చిక్కు తొలగించు కొనడానికి మంచి దారి కనిపెట్టారు. ఉదాహరణకు 'చూ' అనే పదం తీసు

కుందాము. దీనికి ఓడ, వాగుడు, చిచ్చు, గుంట, మెత్తని ఈక అనే అర్థాలు ఉన్నాయి. 'చూ' అన్నపదం తెలుపడానికి తెరచాప కట్టిన ఓడకొయ్య బొమ్మ వ్రాస్తారు. అంటే ఓడ అన్నమాట వాగుడు అనే అర్థం ఇవ్వడానికి ఈ ఓడ బొమ్మ కుడిపక్కన నోరు బొమ్మ వ్రాస్తారు. చిచ్చు అనడానికి ఈ బొమ్మ పక్కనే నిప్పుబొమ్మ వ్రాస్తారు. తెరచాప, నీరు వ్రాస్తే గుంట తెరచాప, ఈక వ్రాస్తేమెత్తని ఈకలు.

చీనావారు ఈ చిత్రలిపినే మరింత సరళంచేసి వ్రాత సులభంగా సాగడానికి అనువుగా చేశారు చేతికివచ్చినట్టు చిందరవందరగా-ఎక్కడబడితే అక్కడ కలిపినట్టు-నల్లటి చారలు పూసినట్టు కనిపించే చీనా అక్షరాలలో ఏవి మనుష్యుల బొమ్మలో, గుర్రాలబొమ్మలేవో, నక్షత్రాల బొమ్మలేవో, ఏవి సూర్యచంద్రుల బొమ్మలో గుర్తించడమే కష్టం నేటి మన అక్షరాలలో వాటి పూర్వ స్వరూపాలయిన గూఢ చిత్రలిపులను, చిత్రాలను గుర్తుపట్టడం-ఏవి ఏ చిత్రాలనుంచి పరిణమించాయని తెలుసుకొనడం-మరీకష్టమనుకోండి !

నేడు మనంవ్రాసే అక్షరాలలో ప్రతిదీ మొదట్లో ఏదో ఒక వస్తువు చిత్రమంటే మీరు నమ్ముతారూ ? పండితులు వేటగాళ్ళలాగ ఈ చిత్రలిపులవెంటబడి అవి కాలక్రమాన నేటి అక్షరాలుగా పరిణమించిన దశలను కనుగొన్నారు ప్రపంచమంతటా మొదట ఈ చిత్రాక్షరాలే ఉండేవి. నేడు యూరోపులో వాడుకలో ఉన్న లిపులన్నీ మొదట చిత్రాలుగా ఉన్నవే ఈ చిత్రాల స్వస్థలం ఈజిప్టు. ఈజిప్టువారు తమ భావాలను అతి ప్రాచీనకాలంలోనే బొమ్మలతో తెలిపేవారని మీరు ఇదివరకే చదివారు. కాని అన్నిటినీ బొమ్మలతో తెలుపడం ఎలా సాధ్యం ? పేర్లను బొమ్మలతో వ్రాయడం ఎలా ? పేరుకూడా ఏదో వస్తువుపేరే అయితే ఆ వస్తువు వ్రాస్తే సరిపోతుంది. అమెరికా ఆదిమవాసులు ఇలాగే చేసేవారు : "పెద్ద బీవరు" అనే పేరు వ్రాయడానికి బీవరు బొమ్మ వ్రాసేవారు. "వుడ్ బెర్రీ" అనే పేరుందనుకోండి దానిని వ్రాయడానికి పేరును విడదీసి-వుడ్, బెర్రీ అని రెండుగా చేసి మొదట వుడ్ పదం అర్థమైన అడవిని సూచించడానికి చెట్ల వరుస వ్రాసేవారు తర్వాత బెర్రీ పదార్థమైన పండ్లను సూచించడానికి చిందరవందరగా పండ్ల చిత్రాలు వేసేవారు.

ఓడ
వాగుడు
చిచ్చు
గుంట
మెత్తని ఈక

పేరు వస్తువువంటిది కాకపోతే ఏమిచేయాలి? రాముడు, సీత అనే పేర్లు ఎలా వ్రాయడం? ఈ దశలోనే అక్షరాలు ఆవిర్భవించాయి పదానికో, పద ప్రథమభాగానికో సంకేతాలుగా ఉన్న నూరారు చిత్ర లిపులతోపాటు ఈజిప్టువారు ఇరవైఅయిదు ధ్వనివాచక సంకేతాలను -అక్షరాలను-కూడా వాడడం మొదలుపెట్టారు ఇది చాల సులువుగా జరిగింది ఈజిప్టువారి భాషలో చాల చిన్నపదాలున్నాయి ఉదాహరణకు "రు" అంటే నోరు. నోటి బొమ్మ నోరు అనేదానికేకాక, ఈ పదం మొదటి అక్షరమైన ర్ (R) అనేదానికికూడ సంకేతమైంది ఈవిధంగా పెక్కు చిత్ర లిపులు అక్షరాలుగా వాడుకకు వచ్చాయి

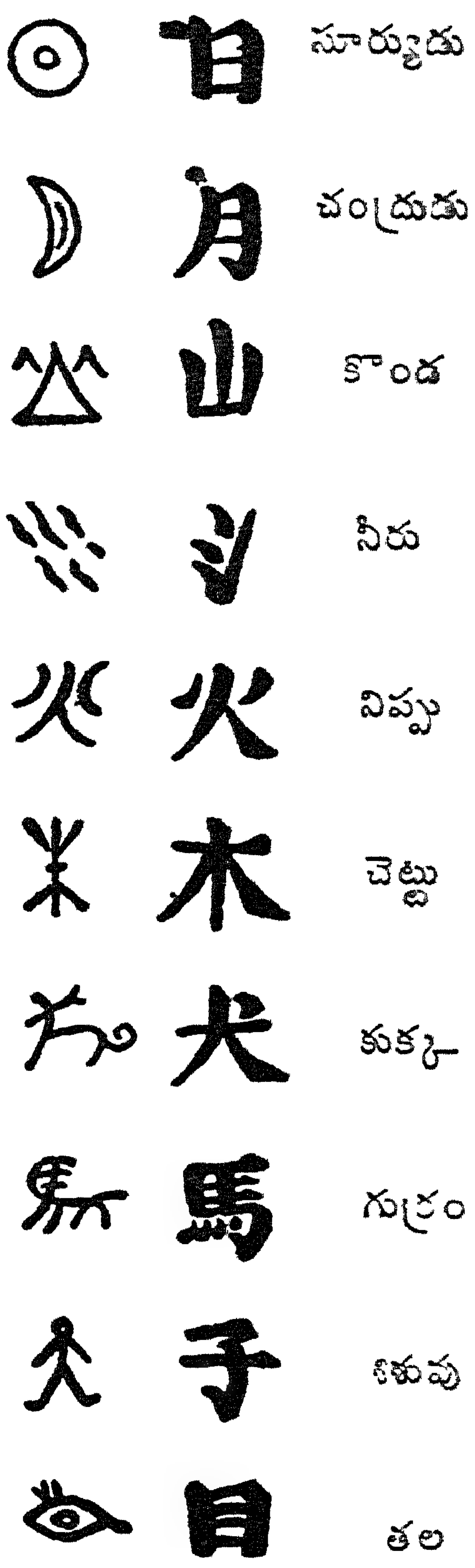

ఒక బొమ్మ ఒక్క ధ్వనినే తెలిపేదిగా మారుతున్నప్పటికీ, ఈజిప్టువారు, ఈ కొత్త పద్ధతితోపాటు పాతపద్ధతైన చిత్ర లిపినికూడ వాడుతూఉండేవారు. వారు తరచు పదాలను అక్షరాలతో సూచిస్తూ, వాటి కుడిపక్కనే ఆ పదానికి అదివరకు అలవాటులోఉన్న చిత్రాన్నికూడ గీచేవారు వారు పాత చిత్ర లిపి పద్ధతిని వెంటనే తోసిరాజని కొత్త పద్ధతి అయిన లిపి వ్రాతను అనుసరించలేదు. ఉదాహరణకు: "త్న్" అనే పదం తీసుకుందాము ఈ పదానికి పుస్తకం అని అర్థం. వారు "త్న్" అని వ్రాసి దాని కుడిపక్కనే పుస్తకంబొమ్మకూడ వ్రాసేవారు. "అన్" అంటే చేప. ఈ రెండక్షరాలూ వ్రాసినా, దాని పక్కన చేపబొమ్మనూ వ్రాసేవారు

అక్షరాలతో పదాలను సూచించే అలవాటు పడకపోవడంవల్లమాత్రమే వారిలా చేసేవారనుకుంటారేమో! కాదు మరొక కారణంకూడవుంది. చీనా భాషలోలాగ ఈజిప్టుభాషలోను పరస్పరంపోలికగల పదాలు పెక్కు ఉండేవి. అంటే ఒక పదం మరొక పదంతో చాల దగ్గర పోలికలతో వ్రాసేవారన్నమాట. ఒక పదానికి మరొక పదమని భ్రాంతి పడకుండా చేయడానికి అర్థం చిక్కులు తొలగించడానికి ఇది ఈ అర్థంలోనే వాడామని సులువుగా తెలుసు

కొవడానికిగాను కుడిపక్కన బొమ్మలు వ్రాయడం అన్నమాట. ఈ బొమ్మలు పక్కన లేకపోతే చాల చిక్కులు వచ్చేవి ఎందుకంటే ఈజిప్టువారికి ధ్వనులు తెలిపే సంకేతాల్లో హల్లులు తోచాయిగావి, హల్లులకు ప్రాణమైన అచ్చులు తోచలేదు. ఉదాహరణకు ; "హ్వ్ర్" అనే పదం తీసుకుందాము దీనికి కుమ్మరిపురుగు అని అర్థం ఉచ్చారణేమో హ్ (ఇ) ప్ (అ) ర్ అనవలసి ఉంది. కావి వ్రాసేదేమో, 'హ్ ప్ ర్' అని అచ్చులు లేకనే. "క్త్బ్" అనే మరొక పదం చూడండి. దీనికి పుస్తకం అని అర్థం అవసరమైనప్పుడు 'కుతుబ్' అని పలుకుతారు కతబ్ అంటే వాడు వ్రాశాడు. కోతెబ్ వ్రాస్తాను. ఎక్తాబ్ నేను వ్రాస్తున్నాను కాతిబ్ వ్రాయసకాడు. ఇలా ప్రసంగాన్నిబట్టి అర్థంచెప్పుకోవలసివస్తుంది. అందుకనే అచ్చులు ప్రాణాలు మనంకూడా అచ్చులు లేకనే పదాలు వ్రాసేపక్షంలో ఇలాటి సులుసూత్రాలు వాటిపక్కనే వ్రాయవలసి ఉంటుందేమో ! కనుక ఈజిప్టువారు పదాలపక్కన బొమ్మ లెందుకు వ్రాసేవారో ఇప్పుడు స్పష్టమైందికదా :

ఈ చిత్రలిపి-వంకరగీటుల సంకేత లిపులనుంచే నేటి పాశ్చాత్యవర్ణ మాల రూపొందింది. అంటే, ఈ లిపులు వాడుకచేసిన ఈజిప్టువారే వర్ణమాలను కూడ కనిపెట్టారని భావిస్తారేమో ! కాదు ఈజిప్టువారు ఈ లిపులను వాడు తున్నప్పటికీ వర్ణమాలను-అక్షరసమామ్నాయమును-కనిపెట్టలేదు. వారిపెపై రస్ పుస్తకాలలోను, వారి దేవాలయకుడ్యాలమీద లిపులతో సూచించిన పదాల పక్కనే అన్ని విధాల చిత్రలిపులూ వ్రాసి ఉండడమో, చెక్కి ఉండడమో మనం చూడవచ్చు వీటిలో కొన్ని పూర్తి పదానికి, కొన్ని పదప్రథమ భాగా నికి, కొన్ని పదప్రథమాక్షరాలకు గుర్తులన్న సంగతి మీకు ఇదివరకే తెలుసు.

అయితే, నేటి పాశ్చాత్యదేశాల వర్ణ సమామ్నాయానికి మాతృక అయిన తొలి వర్ణసమామ్నాయాన్ని కనిపెట్టినవారు ఎవరు ? ఈజిప్టువారికి శత్రువులయిన 'సెమ్' తెగకు చెందిన 'హిక్కు' లనేవారు. వీరివి సెమెటిక్కులు సామీలు అని వ్యవహరిస్తారు. వీరు సుమారు నాలుగువేల సంవత్సరాలక్రితం ఈజిప్టుకు తూర్పుదిక్కునుంచి, అరేబియానుంచి, నైల్‌నదీ తీరప్రాంతంపై దండెత్తివచ్చి, ఈజిప్టువారిని గెలిచి, నాలుగువందల సంవత్సరాలపాటు ఈజిప్టును పరిపాలించారు. వీరు ఈజిప్టువారినుంచి వ్రాత నేర్చుకుని, బొమ్మలు గావి, చిత్రలిపిగావి అవసరం లేకుండా కేవలం అక్షరాలతోనే పదాలు వ్రాయడం కనిపెట్టారు. ఇది వీరి అమూల్యమైన, అపూర్వమైన కృషి. వీరిదే ప్రపంచం లోవి వర్ణమాలలలో మొదటిదని కొందరంటారు వీరు ఈజిప్టువారి చిత్రలిపుల నుంచి ఇరవైయింటినిమాత్రం తీసుకొన్నారు; ఆ చిత్రలిపులను అతి సులభ మైన పద్ధతిని అక్షరాలుగా మార్చుకున్నారు.

మనం ఇంగ్లీషు బాలశిక్షలలోను, మొదటి తరగతి పుస్తకాలలోనూ వర్ణమాల బొమ్మలతో వివరించి ఉండడం చూస్తూనే ఉన్నాము. A అనే అక్షరం పక్కన Axe (గండ్రగొడ్డలి)బొమ్మ, B అనే అక్షరం పక్కన Bee (తేనెటీగ) బొమ్మ ఉన్న బాలశిక్షలనుంచే మనం అక్షరాలు నేర్చుకున్నాము. కనుక అలాటి బాల శిక్షలు మనకు బాగా తెలుసు. కాని A, B, అనే అక్షరాలను

పట్టి ఏక్స్ బొమ్మతోనో, బీ బొమ్మతోనో చూపవచ్చునని మనకు ఎప్పుడైనా తట్టిందా ? హిక్కులకు అది తట్టింది; వారు చేసినపనీ అదే. A అక్షర ధ్వనికి వారు ఎద్దు తలకాయ బొమ్మను వ్రాయడం మొదలుపెట్టారు వారి భాషలో ఎద్దును 'అలెఫ్' అంటారు. B అనే అక్షరధ్వనికి వారు ఇంటి బొమ్మను వ్రాశారు. వారి భాషలో ఇంటిని "బేత్" అంటారు R అనే అక్షరానికి మనిషితలకాయ బొమ్మను వ్రాశారు. వారి భాషలో మనిషి తలకాయను "రేష్" అంటారు. ఈవిధంగా వారు ఇరవై, ఇరవైయొక్క ధ్వనుల గుర్తుల బొమ్మలను పోగుచేసుకున్నారు ఈ బొమ్మలన్నింటినీ వీరు ఈజిప్టువారి చిత్ర లిపులనుంచి గ్రహించినవే ఈజిప్టువారి వ్రాతలలో కావలసినన్ని బొమ్మలు-తలలు, ఇండ్లు, ఎడ్లు, హిక్కులకు అవసరమైనవి మరెన్నో-ఉన్నాయి. వాటిని వీరు ధ్వనులకు అనుగుణంగా ఉపయోగించుకున్నారు.

ఈ సెమెటిక్ లిపిలో చెక్కిన ఒక శిలాశాసనం పాలస్తీనా ప్రాంతంలోని ఢీలాన్ అనేచోట 1868లో ఒక క్రైస్తవ పాదిరీకి దొరికింది. ఇది తమదంటే తమది అని టర్కీవారు, అరబ్బులు పోరాడి పగులగొట్టారు. తర్వాత దీనిని పురాతత్త్వ శాస్త్రజ్ఞులు అతికించారు. దీనిని ఇప్పుడు పారిస్ మ్యూజియంలో భద్ర పరచారు. దీనిలో మోయాబ్ తెగ రాజయిన మేష అనే వాని దిగ్విజయం వర్ణించివుంది. ఇతడు సోలమన్ సార్వభౌముని సామంతుడని, లక్ష గొఱ్ఱెలను, లక్ష పొట్టేళ్ళను అతనికి కప్పంగా చెల్లించేవాడని, తర్వాత అతనిపై తిరగబడ్డాడని బైబిలులో ఉదాహరించబడింది. స్పష్టమైన అక్షరాలతో, స్పష్టమైన అర్థంతో ఉన్న అతి ప్రాచీన శాసనాలలో మొదటిది ఇదేనని పలువురి అభిప్రాయం అంటే క్రీస్తుకు వేయిసంవత్సరాలముందుది; ఇప్పటికి మూడువేలసంవత్సరాలది. ఈ లిపి అంత ప్రాచీనం కాదని మరికొందరు పరిశోధకుల అభిప్రాయం ఈ శాసనం 'మోబైట్' శాసనం అని ప్రసిద్ధి పొందింది చిత్ర లిపి పూర్తిగా మాయమై విస్పష్టమైన వర్ణమాలకు దీనితో స్థిరత్వం ఏర్పడింది.

వంద సంవత్సరాలు గడిచాయి. ఈజిప్టువారు హిక్కులనబడుతున్న ఈసెమ్ తెగ (సెమెటిక్) వారి విదేశీ పరిపాలకులను తరిమివేసి, వారి

పాలనను అంతం చేశారు. హిక్సోల ప్రభుత్వం నామరూపాలులేకుండా పోయింది. కాని వీరి అక్షర సమామ్నాయం మాత్రంఈజిప్టునుంచి తూర్పుగా మధ్యధరాసముద్రతీర దేశాలకు వ్యాపించింది ఈ దేశాలలో నివసించిన సెమెటిక్ తెగవారు-సముద్రాజీవులైన ఫినీషియనులు, పశుపాలన వృత్తిగాగల యూదులు-తమ మూలపురుషులయిన హిక్సోల వ్రాతలను భద్రపరచుకొన్నారు.

సిరియాదేశ సముద్రతీరభాగాన్ని ఫినీషియాఅనేవారు ఇక్కడివారుఫినీషియనులు; వీరుయాత్రలలోను,వ్యాపారంలోనునిపుణులు.వీరు ఇప్పటికిఐయిదువేల ఎళ్లనుంచే చాల నాగరికులు వీరి ఓడలుగ్రీసుదేశపు సముద్రతీరంవరకు, సైప్రస్ దీవి వరకు, దూరంలో ఉన్న జిబ్రాల్టర్ జలసంధివరకుకూడ ప్రయాణం చేసేవి. దూరదూర దేశాల సముద్ర వ్యాపారమంతా వీరి చేతిలోనే ఉండేది. వీరు విదేశాలలో దిగగానే తమ సరకును - పాత్రలు, అమూల్యమైన కంఠాభరణాలు, కత్తులు, గొడ్డళ్ళు గాజు గిన్నెలు మున్నగునవి-ముఖ్యంగా సముద్రపు నత్తగుల్లలనుండి తీసిన పసుపు ! నీలంరంగులను, అమ్మకానికి పెట్టేవారు. వీటిని ఇచ్చి చర్మాలు, చేనేత వస్త్రాలు, దాసదాసీజనం మున్నగువానిని పుచ్చుకొనేవారు వీరు తమ సరకులతోపాటు తమ వర్ణ సమామ్నాయంకూడ దేశదేశాలకు తీసుకొని వెళ్లారు. ఫినీషియావారితో వ్యాపార సాపారాలు చేస్తున్న ప్రజలు వీరి వర్ణ సమామ్నాయంకూడ స్వీకరించి వాడుక చేసుకున్నారు ఫినీషియావారు అలవాటు చేసిన అక్షరాలు కచ్చితంగా ఈజిప్టునుంచి వచ్చిన సెమెటిక్ అక్షరాలుకావు. వీరికి వ్యావృత్తి ఎక్కువ. కూచుని పాత అక్షరాల వలె బొమ్మలు గీయడానికి తీరికయేదీ ? ఎద్దు తలలు, పాములు, తలలు మొదలయిన బొమ్మలను రేఖామాత్రంగా, తొందరగా వ్రాయడానికి తగినట్టు మార్పులు చేసుకున్నారు. ఈ అక్షరాలుకూడ సెమెటిక్ లిపులలాగే కుడినుంచి ఎడమకు వ్రాసేవే.

ఈ ఫినీషియా అక్షరాలు సముద్రాలు దాటి గ్రీసు చేరాయి అక్కడినుంచి పడమరగా పయనించి ఇటలీ చేరాయి ఉత్తరంగా ప్రయాణంచేసి రష్యా మున్నగుదేశాలు చేరాయి. ఇవి ఫినీషియా వదలి వెంటనే ప్రపంచ యాత్రకు బయలుదేరలేదు. గ్రీసులో దాదాపు రెండువేల సంవత్సరాలుండి, తర్వాత ఉత్తరంగా ప్రయాణం సాగించాయి. ఈ స్థల జలయాత్రలో ఇవి ఎంతో మారిపోతూవచ్చాయి.

ఈజిప్టు చిత్రలిపులు ఫినీషియా, గ్రీసు, రోము దేశాలమీదుగా తక్కిన పాశ్చాత్య దేశాలు చేరడానికి నాలుగువేల సంవత్సరాలు పట్టింది. ఈ మహా ప్రయాణంలో ఎన్నో మార్పులు జరిగాయి. దూరం మారిపోయింది; దారి మారింది; గుండ్రంగా ప్రయాణం; నాగేటి చాలులాగ కుడినుంకి ఎడమకు,

మరల ఎడమనుంచి కుడికి ప్రయాణం, తలకిందులుగా ప్రయాణం చేశాయి. ఫినీషియనుల ఓడలలో ప్రయాణం చేశాయి; గులాములు మోసుకుపోయే పెపైరస్‌చుట్టల బుట్టలలో ఊరేగాయి, దేశాలు తిరిగే సన్యాసుల వీపులసంచులలో విశ్రమించాయి. ఈ సప్తసముద్ర సంచారంలో కొన్ని పోవడంలో

అప్పుడున్నవేమిటంటే పోయినవి పోగా, మిగిలినవాటికి కొత్తరూపాలు వచ్చాయి. ఇంతగా తిరిగి తిరిగి పూర్వస్వరూపం గుర్తుపట్టనంతగా మారిపోయి నేటి పాశ్చాత్యలిపుల రూపం దాల్చాయి

వీటి పరిణామస్వరూపం తెలుసుకొనడానికి, పోల్చుకోడానికి ఈజిప్టు చిత్ర లిపి (Hieroglyphics) సిరియా ద్వీపకల్పంలోని సినాయ్ ప్రాంతంలో కనిపించే హేక్కుల వంకరగీతల లిపి (Hieratic) ఫినీషియా, గ్రీకు, స్లావ్, ఇంగ్లీషు లిపులతో పక్కపక్కన పెట్టి పోల్చి చూద్దాము

ఈ అక్షరాల పంక్తులను చూస్తే కొమ్ములున్న ఎద్దుతల A గా ఎలా మారిందో తెలుస్తుంది. ఎద్దుతల క్రమంగా తలకిందులైపోయి, కొమ్ములు పోక A కింది భాగంలో కనిపిస్తుంది.

మొదటి లిపులన్నీ ఇప్పటి లిపులకు వ్యతిరేకంగా ఉండేవి. గదా! అంటే మూడు పలుసల తప్ప ఒక్కటినన్నీ వెనక్కు ముందుగా ఉండేవి. నేటి లాగు మొదటుండే వాళ్ళ ఫినీషియావారు ఎడమనుంచి కుడికి వ్రాయడానికి మారు కుడినుంచి ఎడమకు వ్రాసేవారు. దాదాపు మూడువేల సంవత్సరాలనాడు గ్రీకులు ఫినీషియావారి అక్షరాలు గ్రహించినప్పుడు కుడి నుంచి ఎడమకే వ్రాసేవారు. తర్వాత నాగేటిచాలులాగ - కుడినుంచి ఎడమకు పోయి అక్కడినుంచి మరల కుడికి తిప్పి ఇలాగే మరల కుడినుంచి ఎడమకు కొంతకాలం వ్రాసేవారు. కాని ఈ నాగేటిచాలు పద్ధతి ఆట్టే కాలంగా చెల్లలేదు. కనుక కుడికి ఇప్పుడు మనం వ్రాసేలాగే ఎడమనుంచి కుడికి వ్రాయడం స్థిరపడిపోయింది. ఇలా స్థిరపడడం రెండువేలయిదువందల సంవత్సరాలకు ముందన్నమాట

గ్రీకులు తమకు ముందున్న వ్రాతపద్ధతిని మార్చడంతోపాటు అక్షరాలను కూడా ఇటువైపుకు తిప్పారు. తిప్పకముందు వ్రాసిన వన్నీ అంటే, వాటిని వ్రాతంలాగే వెనకచూపుగా ఉండేవి. ఇంతేకాదు ఫినీషియా అక్షరమాలలోని రెండక్షరాలను వదిలి, నాలుగక్షరాలు చేర్చారు. ఈ వర్ణమాల ఇటలీ చేరినప్పుడు అక్కడివారు కొంత మార్పుచేసి ఒక అక్షరం తగ్గించారు. రోమనులు ఇంగ్లండును జయించినప్పుడు, ఆంగ్లేయులు ఈ వర్ణమాలను తీసుకున్నారు. అప్పుడు దానిలో ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ మాత్రమే ఉండేవి. ఆంగ్లేయులు JUW అనే మూడక్షరాలను కొత్తగా చేర్చుకోగా నేటి ఇంగ్లీషు వర్ణమాల ఇరవైయారు అక్షరాలతో నిలిచింది. ఈ వర్ణమాలకు ఆల్ఫా, బీటా అనే మొదటి రెండక్షరాల పేర్లతో "ఆల్ఫబెట్" అనే వ్యవహారం వచ్చింది సెమెటిక్ భాషలో - అంటే హిబ్రూల భాషలో ఎద్దు తలకు 'అలెఫ్' అని, ఇంటికి 'బెత్' అని పేర్లని ఇవి ఆపైతే మొదట

వర్ణమాల లిపులను గ్రీకులు ఫినీషియనులనుంచి తీసుకున్నప్పుడు A B మున్నగు అక్షరాలకు ఎద్దుతలకాయ, ఇల్లువంటి ఆకారంతో సంబంధంలేదు. అయినా, పాత వ్యవహారంలో అక్షరాలపేర్లయిన అలెఫ్ బేత్ అనేవి ఆల్ఫా, బీటా, గమ్మా అని కొంత భ్రష్ట రూపంతో గ్రీకువారి వ్యవహారంలోను వచ్చి రూఢమైంది ఇది కేవలం రూఢేకాని ఈ పేర్లకు అక్షర స్వరూపానికి ఏమీ సంబంధంలేదు అయినా, వర్ణ సమామ్నాయానికి మొదటి రెండక్షరాల పేర్లతో 'అలెఫ్-బేత్' 'ఆల్ఫా-బీటా' 'అల్ఫ బెట్' అనే పేరు వచ్చింది ఈ వర్ణమాలకు 'ఏబీసీడేరియా' (ఏ. బి సి డి లు) అనే వ్యవహారంకూడ ఉండేది

అయితే కుడినుంచి ఎడమకు వ్రాయడంకంటే ఎడమనుంచి కుడికి వ్రాయడం ఎందుకు అనుకూలంగా కనిపిస్తున్నది? నిజానికి, ఎడమనుంచి కుడికి వ్రాసినా కుడినుంచి ఎడమకు వ్రాసినా, చీనావారిలాగ పైనుంచి కిందికి వ్రాసినా ఏమిటి వ్యత్యాసం?

ఉంది! వ్యత్యాసం ఉన్నమాట నిజమే ఈజిప్టువారుకూడ మొదట్లో చీనా వారిలాగే పైనుంచి కిందికి వ్రాసేవారు ఈ వ్రాయడంలో లేఖకులు ఎడమచేత్తో పెపైరస్‌చుట్ట పట్టుకొని, కుడిచేత్తో వ్రాసేవారు ఎడమచేత్తో పెపైరస్ పట్టుకున్నప్పుడు కుడిచేత్తోనేకదా వ్రాయవలసిఉంటుంది! పెపైరస్‌ను ఎడమచేత్తో గట్టిగా పట్టుకోవాలి కొంచెం పట్టు సడలించారా, పెపైరస్ చుట్టచుట్టుకొని పోయేది కుడిచేత్తో కుడివైపున పైనుంచి కిందికి వ్రాత ప్రారంభించడం తప్పనిసరి అయ్యేది. ఎందుకంటే ఎడమనుంచి ప్రారంభించడానికి పట్టుకొన్న ఎడమచేయి అడ్డు తగిలేది. ఈ పుస్తకం ఈ పద్ధతిలో వ్రాశామనుకోండి; ఒకదానికింద మరొక అక్షరం పేర్చినట్టుగా ఉంటుంది.

కాని ఈ పద్ధతి అంతగా అనుకూలంగా ఉండేదికాదు. లేఖకుడు పైనుంచి కిందికి మొదటిపంక్తిని ముగించి రెండవ పంక్తిని మొదలుపెట్టేటప్పుడు ఆరీ ఆరని మొదటిపంక్తి చేయితగిలి అలుక్కుపోయేది చీనావారు ఇండియా తరహా సిరావంటి దానిని వాడేవారు గనుక త్వరగా ఆరిపోయేది ఈజిప్టువారు పొగమసి, కూరగాయల సరి, నీళ్ళు కలిపి తయారుచేసిన సిరా వాడేవారు. ఇది చాల నిదానంగా ఆరేది ఈ చిక్కు తొలగించుకొనడంకోసం వారు పైనుంచి కిందికి వ్రాయడానికి మారు కాగితంపై అడ్డంగా కుడినుంచి ఎడమకు వ్రాయసాగినారు అప్పుడు కుడిచేయి ధారాళంగా వట్టి కాయితంపై ఆడేది. మొదట వ్రాసిన పంక్తులను చెరిపేఅవకాశమేలేకపోయింది ఈవిధంగా పైనుంచి కిందికివ్రాసే పద్ధతి పోయినా, కుడినుంచి ఎడమకు వ్రాసే అలవాటు మాత్రం పోలేదు.

[illegible] సాగింది క్రమంగా గ్రీకులు రెండువైపుల [illegible] ఈ పద్ధతి చాలకాలం ఉందని ఈవరకే [illegible] ఈ రెండు పద్ధతులలోను యూరోపియనులలో ఎడమనుంచి [illegible] స్థిరపడింది. హీబ్రూ తెగవారు, అరబ్బులు, పారశీ [illegible] ఎడమకే వ్రాస్తున్నారు నేటికీ

[illegible], హీబ్రూ లిపులు అరమేసుల లిపినుంచి ఆవిర్భ [illegible] ముందు మనకు తెలిసిన హిక్కులలాగ ‘సెమ్’ తెగ [illegible] ఏవో తెలియదు బైబిలులో వీరి ప్రస్తావన [illegible] సంవత్సరాలనాటి అక్కాడియన్ తెగవారి [illegible] అని వ్యవహరించబడ్డారు అస్సీరియావారు [illegible] అన్నారు. గ్రీకులు వీరిని సిరియనులని; [illegible] దేశాన్ని సిరియా అని అన్నారు. వీరు [illegible] భాగంనుంచి ఒకవైపు సిరియాకు, మరొకవైపు మెస [illegible] ఉత్తర సిరియాలో రాజ్యాలు స్థాపించుకున్నారు. [illegible] సంవత్సరాల నాటివి· తర్వాత అవి [illegible] ఉన్నాయి పిదప అస్సీరియా సామ్రా [illegible] అరమేసుల లిపిని యూదు జాతివారు వాడేవారు.

[illegible] చిత్రవిచిత్ర యాత్రను మనం చూచాము ఇది [illegible], ప్రపంచమంతా ప్రయాణంచేసింది గ్రీసుగుండా [illegible] ప్రయాణంచేసి ఇటలీ చేరింది. అక్కడ లాటిన్ [illegible]. ఇతర దేశాలకు- పెర్షియా, ఆర్మెనియా, జార్జియా మున్నగు [illegible] ఉండిపోయింది

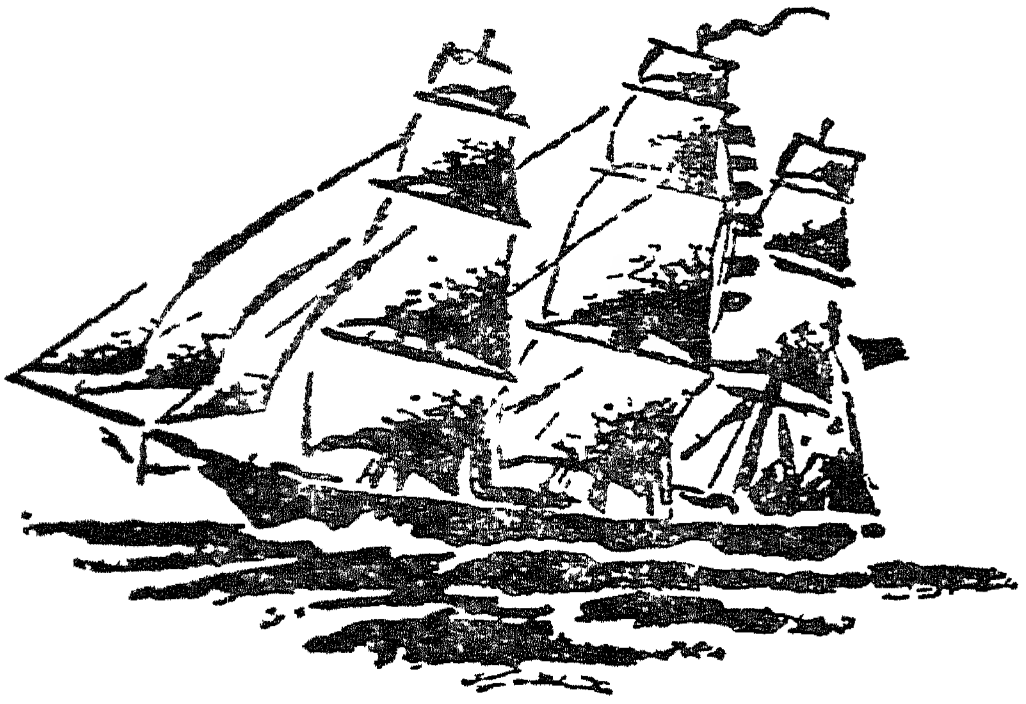

ద్వితీయ భాగం

మనలిపి ఎంత పాతది!

మన లిపికూడ చిత్రలిపి నుంచి రూపొందించే దానిని తెలుపడానికి ముందు ఇది ఎంత ప్రాచీనమో తెలియచేసే కొన్నికథలు చెబుతాను. మన దేశంలో కొన్నివేల సంవత్సరాల క్రితమే వ్రాతఉన్నట్టు మనకు ప్రాచీన గ్రంథాలలో నిదర్శనాలున్నాయి ఇది మన అదృష్టం

వేదాలు నాలుగని మీకు తెలుసు- ఋగ్వేదం, యజుర్వేదం, సామవేదం, అథర్వణవేదమని వేదం ప్రపంచంలోకల్లా తొలిసారిగా సంకలనం చేయబడిన సాహిత్యమని. మన విశ్వాసం. సంకలనమంటే మన ప్రాచీనులు ఆయాసందర్భాలలో చెప్పినవాటని ఒకచోట చేర్చడమన్నమాట ఇది ప్రపంచానికి తొలి సాహిత్యం కాకపోయినా మనకది ప్రాచీనం ఈ నాలుగు వేదాలలోను ఋగ్వేదం ప్రాచీనతమమని పండితులంటారు ప్రతివేదంలోను సంహిత, బ్రాహ్మణం అని రెండు భాగాలుంటాయి సంహిత కేవలం స్తోత్రాలు, సూక్తాలు. బ్రాహ్మణం వివిధ విషయాల చర్చ ఈ రెండింటిలోను సంహిత ప్రాచీనతరమని అంటారు అంటే ఋగ్వేదసంహిత వేదాలు నాలుగింటిలోను ప్రాచీనతమమైనదన్నమాట. తర్వాతది యజుర్వేదసంహిత ఇది కృష్ణయజుర్వేదమని, శుక్లయజుర్వేదమని రెండువిధాలు. కృష్ణయజుర్వేద సంహితను తైత్తిరీయ సంహిత అని, శుక్లయజుర్వేద సంహితను వాజసనేయ సంహిత అనికూడా అంటారు అంతకన్న ఇవతలిది సామవేద సంహిత. అథర్వవేద సంహిత మరీ ఇవతలిది తర్వాతవి వేదాన్నిఅనుసరించి వ్రాసిన శ్రౌతసూత్రాలు, గృహ్యసూత్రాలు ధర్మసూత్రాలు మొదలయినవి.

ఋగ్వేద సంహిత ఇప్పటికి ఐదువేలు మొదలు ఏడువేల సంవత్సరాల కింద అవతరించిందని, తైత్తిరీయ సంహిత, బ్రాహ్మణాలు, వేదవ్యాకరణాలయిన ప్రాతిశాఖ్యలు ఇప్పటికి నాలుగువేలు మొదలు ఐదువేలసంవత్సరాల క్రితమూ, తక్కిన సూత్రాలు మొదలయినవన్నీ ఇప్పటికి దాదాపు మూడువేలు మొదలు నాలుగువేల ఐదువందల సంవత్సరాలలోను అవతరించినవని పండితుల నిర్ణయం

ఋగ్వేదం అతి ప్రాచీనమైనదని తెలుసుకున్నాము గదా! దానిలో లిపి ప్రశంస ఉందేమో చూద్దాం. అన్ని ప్రాచీన జాతులలాగే భారతజాతి కూడ మొదట లిపిని ఎరుగదు. తర్వాత తర్వాత లిపిని రూపొందించుకుంది. ఈ లిపి ప్రశంస ఋగ్వేదంలో ఉంది. ఈ ఋక్కు వినండి.

"ఉతత్వః పశ్యన్ నదదర్శ వాచం ఉతత్వః శృణ్వన్ నశృణోత్యేనామ్" (10-71-1)- కొందరు మాటను- వేదవాక్కును- చూచీ చూడరు. కొందరు వినీ వినరు—అని ఈ ఋక్కు అర్థం. వాక్కును చూచీ చూడకపోవడం ఎప్పుడు సంభవిస్తుంది? లిపిరూపంలో ఉన్నప్పుడే కదా!

అక్షరాల ప్రసక్తి స్పష్టంగా ఉన్న మరొక ఋక్కు కూడ వింటే మీ అనుమానం దూరమైపోతుంది.

"గాయత్రేణ ప్రతి మిమీతే అర్కం, అర్కేణసామ త్రైష్టుభేనవాకం, వాకేనవాకం, ద్విపదా చతుష్పదా, అక్షరేణమిమతేసప్తవాణీః (1-164-24)

దీని తాత్పర్యమేమిటంటే- ఛందస్సులు అక్షరాలతోనే రూపొందుతాయి. గాయత్రీ ఛందస్సుకు ఎనిమిది అక్షరాలు త్రిష్టుప్ ఛందస్సుకు పదకొండక్షరాలు జగతీ ఛందస్సుకు పన్నెండక్షరాలు. ఇన్ని అక్షరాలైతే ఈ ఛందస్సు పాదమని, ఇన్ని పాదాలయితే ఈ ఛందస్సని అంటారు కనుక పాదాలకు, ఛందస్సుకు అక్షరమే కొలత అని.

పూర్వంకూడ పశువులు తప్పిపోకుండా వాటికి గుర్తులు వేసేవారు చెవులలో ఎనిమిదంకె గుర్తువేసిన "అష్టకర్ణి"-గోవులను వెయ్యింటిని సావర్ణి అనే రాజు దానం చేసినందుకు నాభానేదిష్టుడనే ఋషి స్తోత్రం చేశాడని ఋగ్వేదంలో ఒక కథ ఉంది.

ఈ ప్రమాణాలనుబట్టి ఇప్పటికి దాదాపు ఏడువేలఏళ్ళనాడే లిపి సంగతి మనదేశానికి తెలుసునని అక్షరాల లెక్కలనుబట్టి సంఖ్యాశాస్త్రంకూడ అప్పుడప్పుడే తలఎత్తిందని మనం గ్రహించుకోవచ్చు.

తర్వాతిదైన తైత్తిరీయ సంహితలో లిపి సంగతి స్పష్టంగా ఉంది ఈ సంహితలో ఇంద్రుడు భాషకు వ్యాకరణం వ్రాశాడని ఒక గాథ ఉంది.

"తామింద్రో మధ్యతో వక్రమ్య వ్యాకరోత్. తస్మాదియం వాకృతా వాగుద్యతే తదేవ వ్యాకరణస్య వ్యాకరణత్వం"

పూర్వం భాషకు వ్యాకరణం లేక వాక్యమేదో, పదమేదో తెలియక అస్తవ్యస్తంగా ఉండేదట. పదమేదో, వాక్యమేదో తెలియకపోతే అర్థం తెలుసుకోవడం ఎలా? కనుక దేవతలు భాషకు వ్యాకరణం చెప్పవలసిందిగా

ఇంద్రుని ప్రార్థించారట. ఇంద్రుడు ఇది వర్ణం, ఇది ప్రకృతి, ఇది ప్రత్యయం, ఇది పదం, ఇది వాక్యం అని విడదీసి వ్యాకరణం చెప్పాడట దీనితో వ్యాకరణం అన్నమాటకు సార్థకం ఏర్పడిందట కనుకనే మనకు ఇంద్రుడు మొదటి వైయాకరణుడు.

"ఇంద్రశ్చంద్రః కాశకృత్స్నాపిశలీ శాకటాయనః
పాణిన్యమర జైనేంద్రాః అష్టావాదిమ శాబ్దికాః"

అని తర్వాతివారు మన ప్రాచీన వ్యాకర్తలలో ఇంద్రుని పేరు మొదట పెట్టారు

ఇక ఈ తైత్తిరీయ సంహితలో చెప్పిన పెద్ద పెద్దసంఖ్యలు చూస్తే మరీ ఆశ్చర్యమవుతుంది ఏక, దశ, శత. సహస్ర అయుత (పదివేలు), నియుత (లక్ష), ప్రయుత (పదిలక్షలు), అర్బుద (కోటి), న్యర్బుద (దశకోటి), సముద్ర (శతకోటి) మధ్య (సహస్రకోటి), అంత (దశసహస్రకోటి), పరార్థ (లక్షకోటి) అని సంఖ్యలున్నాయి. ఇతర సంహితలలోనూ ఇలాంటి సంఖ్యలు కొద్దిపాటి భేదాలతో కనిపిస్తాయి

పంచవింశ బ్రాహ్మణమనే మరొకభాగంలో యజ్ఞదక్షిణగా ఇవ్వవలసిన బంగారు దూనిక చెప్పబడింది. ఆ దూనికపేరు కృష్ణ అలాటి పన్నెండు కృష్ణలు ఒక మానమవుతుంది. దీనిని పన్నెండింట 12-24-48-96 అని హెచ్చు వేస్తూపోగా 3 93,216 వరకు వచ్చే గుణోత్తరశ్రేణి వివరించబడింది.

శతపథ బ్రాహ్మణంలో సమయచర్చ ఉంది ఆ లెక్కన ఒక దినానికి 50,625 భాగాలు. ఈ వరుస ఇది 15 ప్రాణాలైతే ఒక్క ఇదాని 15 ఇదానులు ఒక్క ఏతర్హి 15 ఏతర్హులు ఒక క్షిప్ర 15 క్షిప్రలు ఒక ముహూర్తం, 15 ముహూర్తాలు ఒక దినం.

వ్రాతలేకపోతే ఇంత సూక్ష్మాతి సూక్ష్మమైన లెక్కలు కట్టడం సాధ్యమౌతుందా? వ్యాకరణం పుడుతుందా? కనుక మనవారికి ఏవో కొన్ని కొండ గుర్తులన్నా ఉండాలి అదే లిపి

మరికొంత ఇటీవలికాలానికి వద్దాం గోపథ బ్రాహ్మణమనే మరొక భాగంలో ఓంకార చర్చ ఉంది ఇంతవరకు అక్షరం అనే పదమే విన్నాము గాని వర్ణం అనే పదం వినలేదు దీనిలో వర్ణమనేదికూడ ప్రయుక్తమైంది

"ఓంకారం పృచ్ఛామః. కో ధాతుః? కిం ప్రాతిపదికం? కిం నామాఖ్యాతం? కిం లింగం? కిం వచనం? కా విభక్తిః? కః ప్రత్యయః? కః స్వరః? ఉపసర్గో నిపాతః? కిం వై వ్యాకరణం? కో వికారః? కో వికారీ? కతిమాత్రః? కతివర్ణః

[illegible] ఉప్యోగః? కింస్థానాను ప్రదానకరణం? శిక్షకాః [illegible] కిం [illegible] ? [illegible] ? ఇతిపూర్వే ప్రశ్నాః." (1—24)

"[illegible] అడుగుతున్నాము దానికి ఏ దాతువు? ఏ ప్రాతి [illegible] ? ఏమి లింగం? ఏమి వచనం? ఏమి విభక్తి? ఏమి [illegible] ? ఏది ఉపసర్గ? ఏది నిపాతం? ఏ వ్యాకరణంవల్ల [illegible] ? [illegible] మార్పేమిటి? మార్పు పొందినదేది? దానికి [illegible] ఎన్ని అక్షరాలు? ఎన్ని పదాలు? స్థాన [illegible] ? [illegible] ప్రదానకరణమేమిటి? శిక్షకులు ఎలా ఉచ్చరిస్తారు? దాని [illegible] ? [illegible] మేమిటి? అనేవి ప్రశ్నలు"

[illegible] ఉపయోగపడుతుంది? లిపి భాష ఎంతో అభివృద్ధి [illegible] ?

[illegible] ఇవిగాక శుక్ల యజుర్వేద సంహిత అయిన వాజసనేయ [illegible] ప్రసక్తి, లేఖన సాధన ప్రసక్తి స్పష్టంగా ఉన్నాయి

"[illegible] పదపంక్తిశ్ఛందః, విష్టార పంక్తిశ్ఛందః, [illegible] ." (15-4) [illegible] అక్షరాలు వాటి పంక్తి అక్షర [illegible] తద్బోధి అని అర్థం అంటే వ్రాయడం, చెక్కడం [illegible] అనేమాటకు వ్రాతతో ప్రకాశించేది, వ్యాప్తిలో (చెక్క [illegible]) [illegible] అని వేదవ్యాఖ్యాతలు అర్థంచెప్పారు తాత్పర్యమేమి [illegible]) అక్షరపంక్తి అక్షరాల వరస ఛందస్సవుతుంది [illegible] లేఖన, ఖననాంతో ప్రకాశించే అక్షరపంక్తి [illegible] అని

[illegible] యజుర్వేద సంబంధమైన శతపథబ్రాహ్మణంలో లింగ, వచనాల [illegible]

[illegible] ఐతరేయ బ్రాహ్మణంలో అక్షరచర్చ మరి [illegible]

"[illegible] గాయత్రీచ్ఛంద దేవాదశాక్షరా త్రిష్టుప్, ద్వాద [illegible] . అష్టాక్షరా గాయత్రి (3) అనుష్టుబా [illegible] అనుష్టుబో ప్యనుష్టప్షిరక్షరాణి. (4) తేవ్యో [illegible] అకారః ఉకారః మకారః ఇతి. తానే [illegible] "

[illegible] గాయత్రీ ఛందస్సయింది. పదకొండక్షరాలది [illegible] జగతిఅయింది ఎనిమిది కపాలాలలో

సంస్కారం పొందిన పురోడాశం అగ్నిదేవతగా గలది. అలాగే గాయత్రికి ఎనిమిదక్షరాలు. స్వర్గం కోరేవాడు రెండనుష్టుభులు వేయాలి రెండనుష్టుభులంటే అరవైనాలుగక్షరాలు. వాటినుంచి అకార ఉకార మకారాలనే మూడు వర్ణాలు పుట్టాయి ఈ మూడువర్ణాలు కలిసి ఓమ్ అయింది

ఈ చర్చలో 'వర్ణ' అనేమాట స్పష్టంగా అక్షరాలకు ప్రయోగించడం గమనించారు గదా!

ఈ ఐతరేయ బ్రాహ్మణంలోనే "ఇతిను పూర్వపటలమ్" (ఇది పూర్వ పటలం) అని పటల పదప్రయోగముంది. ఇది గ్రంథభాగం తెలిపేమాటకదా? శ్రుతిప్రోక్త యజ్ఞయాగాదికర్మలు తెలిపే శ్రౌతసూత్రాలలో పటలం అనేమాట పెక్కుసార్లు ప్రయోగించారు.

ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో 'హింకార ఇతి త్ర్యక్షరం ఆదితి ద్వ్యక్షరం ఈ ఊ ఏ ఈకార ఊకార ఏకారాః"- హింకారమంటే మూడక్షరాలు ఆత్ అంటే రెండక్షరాలు ఈ ఊ ఏ ఈకార ఊకార ఏకారాలు— అని వివరణ కనిపిస్తుంది.

దీనిలోనే మరొకచోట వర్ణసమామ్నాయంలో భాగాలయిన స్వరాలు, స్పర్శాలు వివరించబడ్డాయి.

వేదకాలంలో జూదం ఉంది. పాచికలపై ఏవో గుర్తులువేసేవారు. వీటన్నిటికీ లిపి, వర్ణం అవసరంకదా!

ఇక మనం సూత్రకాలానికి వద్దాం. ఇది ఇప్పటికి మూడువేల మొదలు నాలుగువేల ఐదు వందల సంవత్సరాల కాలమని ఇదివరకే అనుకున్నాంకదా! ఈ కాలంలోనే వేదాంగజ్యోతిషం, వేదవ్యాకరణాలైన ప్రాతిశాఖ్యాలు, నిరుక్తమనే వేదనిఘంటువు, వేదవిహిత యజ్ఞయాగాదులు చెప్పే శ్రౌతసూత్రాలు, గృహస్థుడు నిర్వహించవలసిన విధులు తెలిపే గృహ్యసూత్రాలు, ధర్మశాస్త్రాలు అవతరించాయి. వేదం లిఖితరూపంలో లేకపోతే ప్రాతిశాఖ్యలవంటి వ్యాకరణాలు వ్రాయడం అసంభవమని రాత్ అనే పండితుడన్నాడు.

ఇప్పటికి ఐదువేల సంవత్సరాలకు పూర్వమే మనకు జ్యోతిశ్శాస్త్రంతో పరిచయముండేదని ప్రాచ్య పరిశోధకులైన పలువురు పాశ్చాత్యపండితుల అభిప్రాయం. యజుర్వేద వాజసనేయ సంహితలోను, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణంలోను జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞులను నక్షత్రదర్శకులని గణకులని పేర్కొన్నాయి. ఋగ్వేదంలో ఓ పరిమాణపద్ధతి ఉంది. లెక్కలు వేయడానికి అంకెలు, పలక, బలపం లేకపోతే వ్రాతసాధనమో గుర్తులో ఉండాలికదా! రేఖాగణితం మనదేశంలో అతి ప్రాచీన కాలంలోనే పుట్టింది. లిపిలేనిదే గణితం అభివృద్ధి కాదుకదా!

మహాభారతం ఆదిపర్వంలో వ్యాసునికి పైశ్మిశ్వరుడు తెలుపని ఉదా హరించబడింది

ఇక మరి ఇవటిలికాలానికి వస్తే లిపులప్రసక్తి గ్రంథాల ప్రసక్తి వ్యాకరణం వ్రాసిన వారిప్రసక్తి కొల్లలుగా కనిపిస్తుంది ఇంతకుముందు మనం చది విన వేదనిఘంటువులో పలువురు వైయాకరణులు ఉదాహరించబడ్డారు పాణిని పేరు ఇంతకుముందు వినే ఉన్నారు. ప్రాచీన వైయాకరణులలో ఈయన ఒకరు ఈయన వ్రాసిన సంస్కృతవ్యాకరణమే తర్వాత తర్వాత ప్రసిద్ధ వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది. ఈయన క్రీస్తుకు ఎనిమిది శతాబ్దాలకుపూర్వం, అంటే బుద్ధభగవానునికి దాదాపు రెండువందల సంవత్సరాలకు ముందు ఉన్నవాడని పలువురు పండితులు నిర్ణయించారు ఈయన రచించిన వ్యాకరణం పేరు అష్టాధ్యాయి అంటే ఎనిమిది అధ్యాయాల గ్రంథమన్నమాట దీనిలో అక్షర, పత్ర పద్ధతికి లిపి, లిఖి, లిపికర గ్రంథకారులు ప్రయోగింపబడ్డాయి లిపి అకాలంలో కేవలం మాత్రమే కాక వ్రాయడం ప్రస్తుతంగా కూడా ఉండే దని స్పష్టమౌతుంది లిపి కరుడంటే, వ్రాయసగాడు కావచ్చు శాసనం చెక్కే శిల్పికూడా కావచ్చు పాణిని దేశములోనే కాక విదేశీలిపినికూడా తెలిపాడు "యవనాని" అనేది యవనలిపి అన్నాడు. యవనలిపిని యవనాని అంటారన్న మాట ఈయన తెలిపిన యవనలిపి ఏది- అన్న చర్చ జరిగింది ఇంతకు ముందు మీరు చదివిన కీలలిపి అని పండితులు అన్నారు

గ్రంథాల సంగతికూడా పాణిని చెప్పాడన్నమాట అతనికాలంలో వివిధ విషయాలపై గ్రంథాలుండేవి శిశుక్రందీయం యమసభీయం, ద్వంద్వీయం ఇంద్ర జననీయం, మొదలయిన గ్రంథాలుండేవని "శిశుక్రంద యమసభ ద్వంద్వేంద్రజననాదిభ్యశ్ఛ" అనే సూత్రంలో చెప్పాడు. సహ అనేది గ్రంథాల విషయంలో చెబితే ఈ గ్రంథం మొదలు పై గ్రంథం వరకు, కాలాల విషయంలో అయితే దానికంటే పెద్దది అన్న అర్థంలోను ఉంటుందని 'గ్రంథాంతాధికే చ' అనే సూత్రంలో అన్నాడు అంటే సముహూర్తం జ్యోతిషం చదివాడు. అంటే ముహూర్త మొదలు పరిగ్రంథంవరకు పూర్తిశాస్త్రం అన్నమాట.

గ్రంథాలను గురించి 'కృతే గ్రంథే' "సమువాజ్ఞయోయమోల గ్రంథే" మున్నగు చెప్పే సూత్రాలు ఉన్నాయి

ఒక శబ్దరూపం చెప్పడానికి ఎన్నో సూత్రాలను అన్వయించి చెప్పవలసి ఉంటుంది ఇటువంటి నోటేషనుతో చెప్పడం సాధ్యంకానిపని కనుక పాణిని కాలానికి ముందే లిపి బాగా అభివృద్ధి అయి ఉండాలి అప్పటికే—అంటే మూడు వేల సంవత్సరాల క్రితమే మనదేశానికి సోలమన్ కాలంలో పశ్చిమ అరేబియా

మున్నగు పశ్చిమ దేశాలతో వ్యాపారసాపారాలు జరిగేవి కనుక ఆ దేశపు లిపులు కూడ మనకు తెలిసిఉండాలి. పాణిని కాలం వాడే అయిన అస్సీరియా దేశపురాజు అసుర్బానిపాల్ మనదేశంనుంచి పత్తిని తెప్పించుకొనేవాడట. అతడు కీలలిపిలో వ్రాసిన మట్టి పలకల గ్రంథాలయాన్నే నెలకొల్పాడు. కనుక పాణిని తన సమకాలమైన కీలలిపిని తెలిపాడంటే వింతేముంది.

అర్వాచీనమైన స్మృతులలోను, అర్థశాస్త్రంలోను, వాత్స్యాయనకామ సూత్రాలలోను లిపిజ్ఞానం, పుస్తక వాచనం ప్రధాన విషయాలుగా చెప్పారు. వాత్స్యాయన కామ సూత్రాలలో గృహిణి చేయవలసిన విధులలో దినసరి ఖర్చు వెచ్చాలు గుర్తుపెట్టుకొనడం - దైవసికాయ వ్యయపిండీకరణం - కూడ ఒక్కటి.

అయితే, వేదసంహితలలోను, బ్రాహ్మణాలలోను, ఉదాహరించిన అక్షర, వర్ణ అనే పదాలు ధ్వనిని సూచించేవేగాని లిపిని సూచించేవి కావని ఆకాలంలో లిపి లేదని కొందరు అనుమానిస్తారు నిజానికి ఈ రెండు పదాలు మొదట ధ్వనులకు, తర్వాత వాటి సంబంధంతో ఆ ధ్వనుల బొమ్మలకు-అంటే లిపికి వ్యవహరించారని పరిశీలిస్తే తెలుస్తుంది అక్షరమనే మాటకు శాశ్వతంగా ఉండేది, నాశం లేనిది అని అర్థంకదా! వర్ణమంటే రంగు-రంగుతో వ్రాయబడిన ధ్వని ఆకారమన్నమాట అవర్ణం అంటే ఏదో రంగుతో వ్రాయబడిన ఆకార ధ్వనిచిత్రం శిలలమీదనో, ఇటుకలమీదనో చెక్కలమీదనో చెక్కేవానికి అక్షరాలని తాళపత్రాలమీదనో, భూర్జపత్రాలమీదనో, పటాల మీదనో. కడితాలమీదనో (ప్రత్తికాయితాలమీదనో) రంగుతో వ్రాసేవాటికి వర్ణాలని పేరు వచ్చాయి లిపి అంటే లేపం చేయబడేది, పూయబడేది అతి ప్రాచీనకాలంలో మొత్తం అక్షరాలకు ధ్వనులనో, స్వరాలనో వాడుక ఉండి ఉంటుంది, కనుక ఈ మాటల వ్యుత్పత్తినిబట్టే వర్ణశబ్దం పురాతనమని, దానిని లేపనం చేయడంవల్ల లిపి అయిందని భావించవచ్చు

సరి వేల సంవత్సరాలుగాలిపి మనకుతెలుసునంటున్నారుగదా! మరివేదానికి నేటికీ శ్రుతి అనే వ్యవహారం ఎందుకు? శ్రుతి అంటే వినబడేదేగాని, చదువబడేది కాదుకదా! దానిని నేటికీ సంత చెప్పించుకోడం ఎందుకు?— అనే ప్రశ్నలు బయలుదేరుతాయి శ్రుతి అంటే వినబడేది, విని గ్రహించేది అన్న మాట నిజమే. ప్రాచీనులు చెప్పగా విని పరంపరగా భద్రపరచుకుంటూ వచ్చిన విజ్ఞానమన్నమాట. ప్రతి నాగరికజాతీ తన పూర్వ సంపదను ఉన్నదున్నట్టుగా కాపాడదలచుకొంటుంది. విన్నది విన్నట్టుగా ఉదాత్తానుదాత్త స్వరితస్వరాలతో రక్షించుకొంటూ రావడం పాతవాటిపై గౌరవంవల్లనే కనుకనే. ఒక్క గుణితంకూడ పోనీకుండ వేదం గురుముఖంగా స్వరం, వర్ణం చెక్కు చెదర

కంఠతా (ఉచ్చారణ, స్వరం) నేర్చుకోవడం ఆచారమైంది ఇంతకూ మీరు మొదటి భాగంలో చదివినట్లు మనకు పుస్తకం కూడా అవసరం. అన్నీ పుస్తకాలలోనే ఉంటే ఇక మనం మనుష్యుల సహాయమే కోరనక్కర లేదు. పుస్తకమే అంతా నేర్పించదు మనుష్యుడు-గురువు కావలసిందే. మరొకరు కావాలి-అందుకే. ప్రాచీనులు చెప్పిన స్వరంతోనే వేదం నేర్చుకోవాలని నిర్బంధించినందువల్లను, స్వరంలో ఏదో శక్తి ఉన్నదనే నమ్మకం, గురుముఖతః నేర్చుకోవడానికి కారణాలు కాని, వ్రాత వ్రాత సామగ్రి లేక కాదు.

పుస్తకాలు చూచి సరిగా చదవలేనివారు ఆకాలంలోను ఉండేవారు యాజ్ఞవల్క్య శిక్ష అనే గ్రంథం చెడ్డ చదువరు లెవరో తెలిపింది

"గీతీ, శీఘ్రీ, శిరఃకంపీ, తథా లిఖిత పాఠకః
అనర్థజ్ఞః, అల్ప కంఠశ్చ షడేతే పాఠకాధమాః"

రాగాలు తీస్తూ చదివేవాడు, కొందర కొందరగా చదివేవాడు, తల ఆడిస్తూ చదివేవాడు, వ్రాయబడినది చదివేవాడు, అర్థం తెలియక చదివేవాడు, సన్న గొంతుకవాడు-ఈ ఆరుగురూ పాఠకాధములట. ఈ లోపాలు పోగొట్టుకొనడానికే గురుముఖతః చదవడం.

ఇంతకూ సమయానికి జ్ఞాపకంరాని చదువు ఎందుకూ ? చాణక్యుడు ఈ విషయాన్ని బాగా వివరించాడు.

"పుస్తకస్థాతు యా విద్యా, పరహస్తగతం ధనం,
కార్యకాలేషు సంప్రాప్తే నసావిద్యా నతద్ధనం."

పుస్తకంలో ఉన్న చదువు, పరులచేతుల్లో ఉన్న సొమ్ము అది చదువూ కాదు, అది సొమ్మూ కాదు. కనుకనే మనపూర్వులు చదువుకన్నా వ్రాతకన్నా మననానికి ధారణకు ప్రాధాన్యమిచ్చారు

అక్షరం, లిపి అనేపదాలు విదేశ భాషాపదాలని అనేవారూ ఉన్నారు ఇంతకుముందు మీరు చదివిన సెమెటిక్ జాతికి చెందిన అక్కాడియనులు అనే తెగవారినుంచి మనపూర్వులు లిపిని గ్రహించారని, అక్కాడ్ అనేపదం సంస్కృతీకరణమే అక్షర అనే పదమని వీరువాదిస్తారు అక్షరపదం వేదంలో ఉండడం ఇంతకుముందే చూశాము గనుక ఈవాదం బలంలేనిది

ఇక లిపి అనేది ప్రాచీనమైన పారసీపదమైన 'దిపి' అనే దానినుంచి పుట్టిందని కొందరు వాదిస్తారు మీరు ఇంతకుముందు చదివిన క్రీస్తుకు 500 సంవత్సరాలముందున్న డేరియస్ అనే పారసీకరాజు బెహిస్తాన్ అనేచోట ఒక శాసనం చెక్కించాడు దానిలో "తువమ్ కా హ్యా అపరం ఇమాం దిపిం

వైనాహి" అనే వాక్యం ఒకటుంది "భవిష్యత్కాలంలో ఈ లిపిని చదివే నీవు" అని ఈవాక్యం అర్థం. ఈ దిపిఅనే పదమే లిపి అని లకారకు అభేద మనే సూత్రంప్రకారం మారిందని ఈవాదంవారు చెబుతున్న ఉపపత్తి ఈ రాజుకు మూడువందల ఏళ్ళకు పూర్వం ఉన్నపాణిని వ్యాకరణంలో పూయడం అని అర్థమిచ్చే లిపధాతువునుంచి పుట్టిన లిపి, లిఖి, లేపనం, లేపం, లింపనం వంటి వివిధరూపాలు కనిపించడంవల్ల లిపి దిపినుంచి వచ్చిందనే వాదం నిస్సారం సంస్కృత, పారసీకభాషల ఆదిమూలం ఒక్కటే గనుక పారసీక భాషలోను ఆపదం ఉండిఉండవచ్చు, లేక అంతకుముందే అభివృద్ధి పొందిన సంస్కృతంనుంచి చేరిఉండవచ్చు

మరొక తమాషావాదం ఉంది. ప్రాచీనకాలం క్రీస్తువారు వ్రాసే సాధనాన్ని "అలెప్" అనేవారు. అలెప్‌లోని మొదటి అకారం ఉచ్చారణలో జారిపోయి, లెఫ్‌మాత్రం మిగిలింది. లెప్‌లోని ప్ ఉచ్చారణ ఇంగ్లీషులోని ఎఫ్ ఉచ్చారణవంటిది ఈ ఉచ్చారణ మనకు లేదు. కనుక, లెప్ అనేపదం - లిప్ లిప్, లిపి లిఖి- అని రెండు రూపాలుగా మారింది అని వీరివాదం. లిపధాతువుకు లేపనమనే అర్థం మనకు ఉన్నందున ఈ వాదపు ప్రాచీన ప్రాబల్యం మనకు అవసరంలేదు విదేశాలతో సంబంధం ఏర్పడిన తర్వాత లిఖిఅనేరూపం కూడ మనం గ్రహించాము

ఇంతకూ ఎన్నోపదాలు ధ్వనికి అనుకరణతో ఏర్పడుతూఉంటాయి ఈలాటిపదాలు ప్రపంచమంతటా అంతో, ఇంతో పోలికతో ఉంటాయి వ్రాసేటప్పుడు చెక్కేటప్పుడు కలిగే ధ్వనికి అనుకరణగా లేఖనసాధనాల పేర్లు పుట్టి ఉంటాయని నా అభిప్రాయం. కనుక ఏకాస్తో పోలిక కనిపిస్తే దానినుంచి పుట్టిందీ, దీనినుంచి పుట్టిందీ అని నిర్ణయాలకు రావడం ఏమి న్యాయం?

ఏతావతా మనకు కొన్నివేల ఏళ్ళకు ముందే వ్రాతఉందని తేలింది కాని, ఈ వ్రాత ప్రజాసామాన్యంలో ప్రచురంగా లేనిమాట వాస్తవమే. అయితే ఎప్పటినుంచి విశేష ప్రచారం పొందింది?

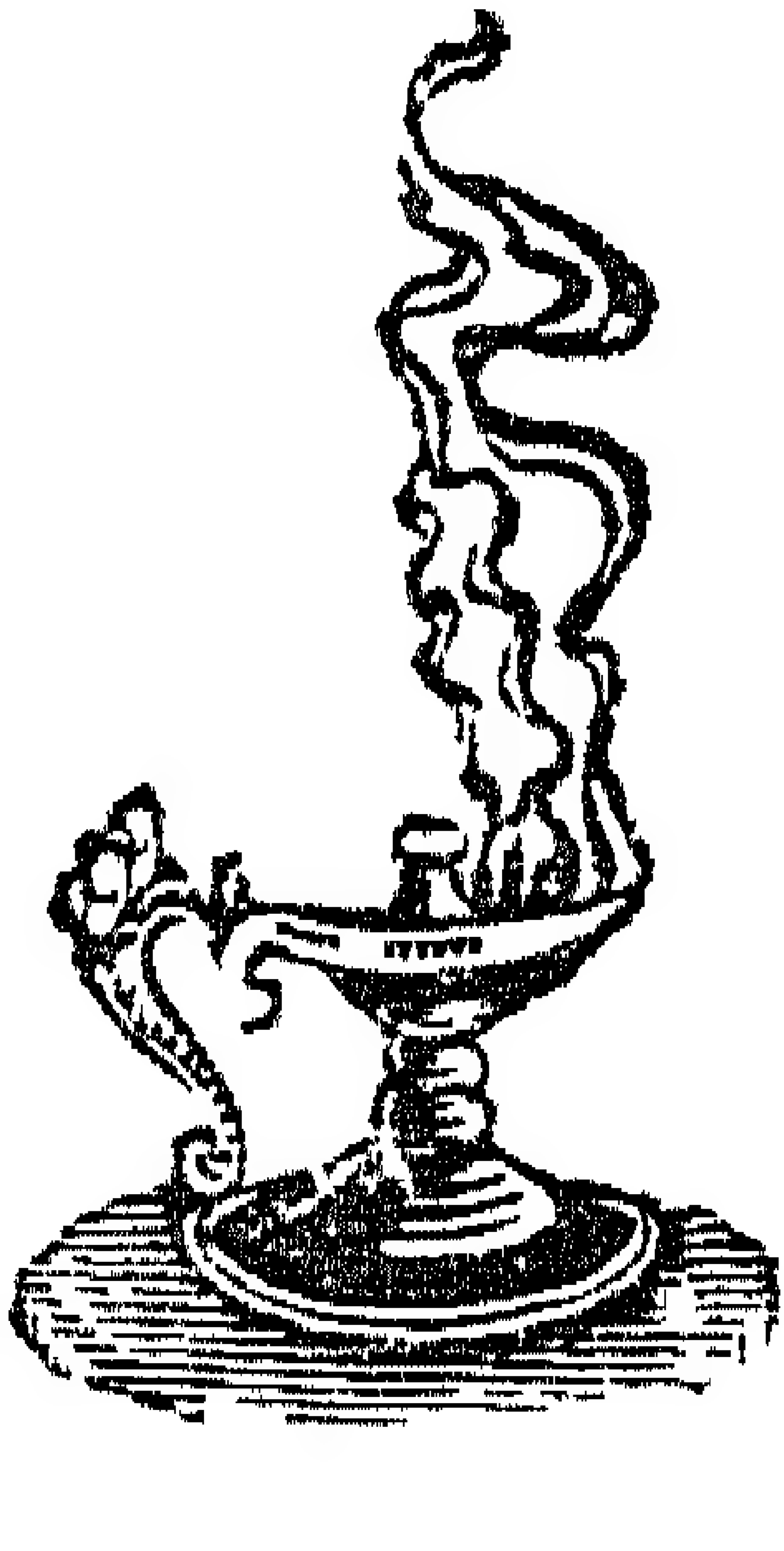

ద్వితీయ ప్రకరణం

బౌద్ధ జైనాలు చేసిన ప్రచారం

మనదేశంలో చదువు, వ్రాత అతి ప్రాచీనకాలంనుంచి ఉన్నప్పటికీ, విశేష ప్రచారంపొందింది బౌద్ధులవల్లను, జైనులవల్లను. అంతకుముందు చదువు, వ్రాత కొన్ని వర్గాలకే పరిమితంగా ఉండేవి- రోమనులలో అధికార వర్గాలకే అన్ని సౌకర్యాలు పరిమితంగా ఉన్నట్లు. ఎంతోకాలం ఇతర వర్గాలలో ఉన్న అసంతృప్తి బుద్ధుని కాలానికి పెల్లుబికింది అది అన్నివిధాలుగా ఒక విప్లవం-సాంఘిక విప్లవం. దేశమంతా ఒక్కటి కావాలనే దృష్టి పాలించే రాజులకూ కలిగింది. బుద్ధునికాలంలోఉన్న బింబిసారుడనే శిశునాగవంశపురాజు దేశం ఒక్కటిగా చేయాలని ప్రయత్నించాడు దానికి తోడు సంఘంలో ఒక వైపు బుద్ధుడు, మరొకవైపు మహావీరుడు అవతరించారు వీరు కొందరే సంస్కరించుకొని మాట్లాడే సంస్కృత భాషను మాని, ఆయా ప్రాంతాల ప్రజలు వ్యవహరించే భాషలో ఉపదేశాలు చేయడం మొదలుపెట్టారు ఆ ఉపదేశాలు ఏవో సూత్రాలుగా, కారికలుగా, భాష్యాలుగా కాక, కథలుగా నీతులుగా వివిధ విధాలుగా చెప్పడం ప్రారంభించారు దీనితో వ్రాత, చదువు ప్రజా సామాన్యంలో బాగా విస్తరించాయి. ఆడవారుకూడ చదువను వ్రాయను నేర్వాలని బుద్ధుడు ఆదేశించాడు

ఈ ఆదేశాలు, ఉపదేశాలు పాలీ భాషలో ఉన్నాయి. పాలీ అంటే అప్పటి మగధదేశం రాజధాని అయిన పాటలీపుత్ర నగరం ప్రాంతంలో వ్యవహారంలోవున్న ప్రాకృత భాష, సంస్కృతంనుంచి అపభ్రంశమై మారిన భాషలలో ఇదొక్కటి ఈ పాటలీ పుత్రం, పాటలీ పట్టణం అయి, పాట్నా అయింది నేడు బుద్ధుడు తన అభిప్రాయాలు ప్రజలందరికీ తెలియడానికి ఈ పాటలీపట్టణభాష అయిన పాలిలోనే ఉపదేశించాడు.

ఈ పాలీ క్రమంగా బౌద్ధులమతభాష అయింది. ఆయా తెగల, ప్రాంతాల భాష వారి ప్రాబల్యాన్నిబట్టి మతభాషలవుతూ ఉంటాయి. మహమ్మద్

[illegible] రెగ [illegible]లోని కురేష్ అనే రెగ ఆయన తన [illegible] ప్రవహించే నావలోనే వేశాడు ఆయన గొప్పద[illegible] నావ మత నావ అయింది.

[illegible] గ్రంథాలలో వ్రాత ప్రసక్తి చెక్కువోట్ల కనిపిస్తుంది బౌద్ధ [illegible] క్రోడీకరించిన గ్రంథాలు బుద్ధుని నిర్యాణా[illegible] చిన బింబిసారుని కుమారుడైన అజాత[illegible] [illegible] సభ జరిపి బుద్ధుని ఉపదేశాలన్నిటిని సంపు[illegible] బుద్ధుని నిర్యాణమై ఇప్పటికి 2,500 సంవత్సరాలు [illegible] మహాపరినిర్వాణమని అంటారు. ఈ [illegible] జరిగిన సభను బౌద్ధ సంగీతి అంటారు దీనిలో [illegible] ఉపదేశాలు, ఎక్కువ విషయాలను మూడుభాగాలు చేశారు [illegible] గంప, పెట్టె అని అర్థాలు వినయ [illegible], [illegible] పిటకం అనేవి ఈ మూడూను వీటిలో [illegible] పరిస్థితి అద్దంలోలాగ కనిపిస్తున్నది. [illegible] జాతక కథలు జాతక కథలంటే బుద్ధుడు తన [illegible] చెప్పిన కథలు.

[illegible] కథలలో నావయుకూడ బడికివెళ్ళడం, పలక, బలపాల [illegible], [illegible] దొంగరెక్కలసంగతి చాల [illegible] [illegible] జాతకం అనే కథలో కాశీశెట్టి వానిసయిన క[illegible] తన [illegible] ఒకటి వెళ్లేవాడట అక్కడే చదువు వ్రాతయు [illegible] ఒక యజమానిని మోసం చేయడానికి కూటరిణపత్రం- [illegible] వ్రాశాడట.

[illegible] అనే మరొక కథలోను ఇణపత్రాల- ఋణపత్రాల- సంగతి ఉంది.

[illegible] మరొక కథలో బాణంపై చెక్కిన అక్షరాలప్రసక్తి [illegible] కొంతదు ఒకే లక్ష్యాన్ని కొడుతాం[illegible] [illegible] స్పష్టంగా తెలియడానికి బాణంపై పేర్లు చెక్కే[illegible].

[illegible] తేజసప్రవృత్తి ఉత్తమమని. [illegible] నొప్పించకూడదని, నొప్పిస్తే [illegible] [illegible] ఉన్నది. వ్రాస్తున్నాని [illegible] [illegible] మంచిది అన్నమాటనుబట్టి వ్రాయడం [illegible]

వినయపిటకంలో భాగమైన మహావగ్గోలో ఒక తమాషాకథ ఉంది, బుద్ధుని శిష్యగణంలో కొందరు దొంగలుకూడ చేరేవారట. అలాటివారిని కనుక్కోడం చాల కష్టమయ్యేది. ఒకసారి లిఖితచోరుడు-వారంటు జారీచేయబడిన జాబితాలోఉన్న దొంగ- బుద్ధుని పరివారంలో చేరాడట. అప్పటికి అతనిని బుద్ధుడు క్షమించి తర్వాత అలాటిది జరగకుండా కట్టుదిట్టాలు చేశాడట.

ఒక్కవారంటు సంగతేకాక గణనం, లేఖనం, ఫలకం, తిరకం (బలపపుసుద్ద) వర్ణకంవంటి వ్రాతకు, వ్రాతసామగ్రికి సంబంధించిన మాటలు మహావగ్గోలో కొల్లలు

లేఖనవృత్తి ఉత్తమమనే అభిప్రాయం ఉండేదని ఇదివరకే అన్నాను కదా? గృహస్థులు తమ సంతానాన్ని చదువుసందెలు నేర్పి లేఖనవృత్తిలో ప్రవేశపెట్టాలని అనుకునేవారు ఉపాలి అనే బాలుని తలిదండ్రులు తమ కుమారునికి చదువు లెక్కలు నేర్పి సంఘంలో—బౌద్ధసంఘంలో—చేర్చాలని నిర్ణయించుకుంటారు సంఘంలో మంచి అన్నవస్త్రాల వసతి ఉంటుంది, గౌరవంగాను ఉంటుంది- అని వారు అనుకుంటారు

ఆ కాలంలో అక్షరిక అనే ఆట ఆడేవారు ఇది అక్షరాలకు సంబంధించిన ఆట. పసిపిల్లల వీపుమీదగాని, ఎదుట ఆకాశంలోగాని అక్షరాలువ్రాసి ఏఅక్షరమో కనుక్కోమనడం, అక్షరాలతో పదాలుకూర్చడం ఇది ఆకాలపు శిలాసుత్తం అనే బౌద్ధగ్రంధం చెప్పింది పిల్లల ఆటలలోను అక్షరాలసంగతి రావాలంటే లిపి ఎంతో ప్రచారంలో ఉండాలికదా'

బుద్ధునికి 64 లిపులు తెలిసినట్టు లలిత విస్తరమనే గ్రంధంలో ఉంది· బౌద్ధగ్రంధాలలో లలితవిస్తరం అనేది ఒకటి దీనిలో బుద్ధుడు జన్మించి సర్వసంగ పరిత్యాగంచేసి జ్ఞానోదయం కలిగినతర్వాత కాశీసమీపంలో ప్రధమోపదేశం చేసినప్పటివరకు గల చరిత్ర వర్ణితమైంది. ఇది బుద్ధుని మొదటి చరిత్ర గ్రంధం ఇది రెండువేల మూడువందల ఏళ్ళనాటి పురాణం. కర్త ఎవరూలేరు కనుక దీనికి లలితవిస్తర మహాపురాణమని కూడ పేరుంది ఇది మహాయాన బౌద్ధులకు ప్రామాణికమైన గ్రంధం. ఇది ఒక చిన్న విజ్ఞాన సర్వస్వమన్నా అనవచ్చు 19 వందల ఏళ్ళ క్రితమే ఇది చీనాభాషలో అనువదించబడింది. దీనినుంచి మనకు ఆకాలపు వివిధ సాంఘికవిషయాలు తెలుస్తాయి (దీనిని మహాపండితులు శ్రీ బులుసు వేంకటరమణయ్యగారు, నేను తెలుగుచేశాము)

బుద్ధుడు పెరిగి పెద్దవాడయ్యాడు తండ్రి శుద్ధోదనుడు ఆయనను బడికి పంపాడు బుద్ధుడు లిపిశాలకు - బడికి - వెళ్లాడు పలక, బలపం తీసుకుని. మామూలు పలకకాదు, ఉరగసార చందన మయమైన లిపి ఫలకం మామూలు బలపంకాదు, మణిరత్న ప్రత్యుప్తమైన దివ్యసువర్ణతిరకం అచార్యుడైన విశ్వా

మిత్రుడు అక్షరాలు దిద్దుకోమన్నాడట. "ఏలిపిని నాకు చెప్పదలచారు' బ్రాహ్మి, ఖరోష్టి, పుష్కరసారి అంగలిపి, వంగలిపి మగధలిపి, మంగల్యలిపి, అంగు లీయలిపి, శకారిలిపి. బ్రహ్మవలిలిపి, పారుష్యలిపి. ద్రావిడలిపి. కిరాతలిపి, దాక్షిణ్యలిపి, ఉగ్రలిపి, సంఖ్యాలిపి, అనులోమలిపి, అవమూర్ధలిపి. దర దలిపి, ఖాష్యలిపి చీనలిపి, లూనలిపి హూణలిపి. మధ్యాక్షర విస్తరలిపి, పుష్పలిపి, దేవలిపి, నాగలిపి, యక్షలిపి, గంధర్వలిపి, కిన్నరలిపి, మహోరగ లిపి, అసురలిపి. గరుడలిపి మృగచక్రలిపి వాయసరుతలిపి భౌమదేవలిపి, అంత రిక్షదేవలిపి. ఉత్తరకురుద్వీపలిపి,అపరగోడానీలిపి,పూర్వవిదేహలిపి, ఉత్క్షేపలిపి, నిక్షేపలిపి. విక్షేపలిపి. ప్రక్షేపలిపి, సాగరలిపి వజ్రలిపి, లేఖప్రతిలేఖలిపి, అను ద్రుతలిపి, శాస్త్రావర్తలిపి, గణనావర్తలిపి ఉత్క్షేపావర్తలిపి, (నిక్షేపావర్తలిపి) పాదలిఖితలిపి, ద్విరుత్తరపదసంధిలిపి, యావద్దశోత్తరపద సంధిలిపి, మధ్యా హారిణీలిపి, సర్వరుత సంగ్రహణీలిపి, విద్యానులోమావిమిశ్రితలిపి, ఋషి తపస్తప్తలిపి. రోచమానలిపి, ధరణీప్రేక్షిణీలిపి గగనప్రేక్షిణీలిపి, సర్వౌషధి నిష్యందలిపి. సర్వసార సంగ్రహణీలిపి, సర్వభూతరుత గ్రహణిలిపి - ఈ అరవై నాలుగింటిలోను ఉపాధ్యాయులవారూ, ఏ లిపిని నేర్పదలచారండీ" అని బుద్ధుడు ఆచార్యవిశ్వామిత్రుని ప్రశ్నించాడట

బుద్ధుడు బాల్యంలోనే సర్వజ్ఞుడని చెప్పడం మనకు అతిశయోక్తిగా కని పించినప్పటికీ ఈ అరవైనాలుగు లిపులలో కొన్నైన అప్పటికి ప్రచారంలో ఉండేవని నిర్ణయిస్తే అంత ప్రచారం కావడానికి ఎన్నో శతాబ్దాల క్రితమే లిపి అభివృద్ధి కావడం అవసరం కదా!

లలిత విస్తరంలో బుద్ధుని పెండ్లికి సంబంధించిన ముచ్చట చెబుతాను శుద్ధోదనుడు బుద్ధునికి పెండ్లిచేయ సంకల్పిస్తాడు ఎంతో బతిమాలగా బతిమా లగా బుద్ధుడు అంగీకరిస్తాడు పెళ్ళికి కాని షరతులున్నాయి—కులగోత్రాల పట్టింపు లేదు కాని కన్య ఫలానా ఫలానా గుణాలు కలిగిఉండాలి. గాథలు వ్రాసి చదివి అర్థంచెప్పగలిగిఉండాలి. అలాటి కన్యను వరిస్తాను-అని

"సోగాథ లేఖ లిఖితే గుణ అర్థ యుక్తా
యా కన్య ఈదృశ భవే మమతాం వరేథాః"

అని కొన్ని గాథలు వ్రాసి తండ్రిచేతికిస్తాడు. కుమారుడు పెండ్లికి ఒప్పుకొ నడమే పదివేలని తండ్రి ఆ లేఖను పురోహితున కిచ్చి కన్యాన్వేషణకు పంపు తాడు పురోహితుడు కపిలవస్తునగరంలో ఇంటింటికి వెళ్ళి కన్యాన్వేషణ ప్రారంభిస్తాడు దండపాణి అనే శాక్యుని కుమార్తె దానిని చదివి బుద్ధుడు కోరిన గుణాలన్నీ తనలో వున్నవని గాధ వ్రాసి సమాధానం చెబుతుంది

“సహ్యాతి బ్రాహ్మణ గుణా అనురూపసర్వే
సోమే పతిర్భవతు సౌమ్య సురూపరూపః,
ఏణహి కుమారు యది కార్యమహూ విలంబః
మా హీన ప్రాకృత జనేన ఫవేయవాసః”

ఓయీ బ్రాహ్మణుడా! ఆ అనురూప గుణాలన్నీ నావద్దే ఉన్నవి. సౌమ్యుస్వ రూపుడైన ఆతడే నాభర్తకాని విలంబం వద్దని ఆ రాజకుమారునికి తెలియ జేయి హీనుడైన అనాగరికునితో నాకు సహవాసం కలుగకుండా ఉండనీ- దీనినిబట్టి స్త్రీలలో చదువు వ్రాత ఎంతో వ్యాపించిందనేకదా అనుకోవాలి—— అందరిలోను లేకపోయినా, కొన్ని వర్గాలవారిలోనన్నా సరే.

ఇక బుద్ధునికాలపు పుస్తకాలేకాక శాసనాలువంటి శాశ్వత ప్రమాణాలు కూడ మనకు బాగా దొరికాయి వీటిలో ఒకటి ఆయన కాలంలో రాజ్యంచేసిన అజాతశత్రువు ప్రతిమమీద వ్రాసినది మనకు దొరికినదానిలో శాసనరూపంలో కనిపించే తొలి లిపి బహుశా ఇదే. ఇతడు బింబిసారుని కుమారుడని మీకు తెలుసు. ఇతని వంశంవారి మరి రెండు ప్రతిమలుకూడ దొరికాయి ఒకటేమో అజ ఉదయుడనే రాజుది. రెండవది అతని కుమారుడైన నందివర్మది ఈ రెంటింటిమీద వీరి పేర్లు, తక్కిన వివరాలు ఉన్నాయి వీరిద్దరూ అజాత శత్రువుకు ముప్ఫైఏళ్ళ తర్వాత రాజ్యమేలినవారు. అజాతశత్రువు ప్రతిమ మదుర మ్యూజియంలోను, తక్కినవి రెండు కలకత్తా మ్యూజియంలోను ఉన్నాయి.

ఇవి స్పష్టంగా లేవని అనుమానించేవారికి మరొక ప్రాచీన శాసనం చూపవలసివస్తుంది ఇది నేపాల్ అడివారంలోని పిప్రావా అనేచోట ఒక స్తూపంలో ఉంది. బుద్ధుని వంశీయులైన శాక్యులు అతని పవిత్రాస్థులు సమాధి చేసి, దానిపై ఈ స్తూపం కట్టించారు ఆ అస్థికలున్న పాత్రమీద ఈ శాసనం చెక్కఉంది బుద్ధుని నిర్వాణకాలం క్రీస్తుకు ముందు 487 వ సంవత్సరం కనుక ఈ శాసనంకూడ అప్పటిదే

“ఇయం సలిల నిధానే బుధసభగవతే సకియానాం సుకుతి భతినాం సభ గినికనం సపుత దలనం” అని. బుద్ధభగవానుని ఈ శరీర నిధానం అతని అన్న దమ్ములు, భగినీసహితులు, పుత్రదార సహితులు అయిన శాక్యులది-అని దీని అర్థం. అస్థులను సమాధిచేయడమనేది, అందులోను ఆయన గోత్రంవారు చేయడమనేది బుద్ధుని మహాపరి నిర్వాణానంతరం వెన్వెంటనే జరిగి ఉంటుంది గాని కాలాంతరంలో కాదుకదా! ఈ శాసన భాషకు తర్వాతిభాషకు ఎంతో భేదం కనిపిస్తుంది. దీనినే తర్వాతికాలంలోని మౌర్యులనాటి వ్యవహార

భాషలో-అంటే అశోకుని శాసనభాషలో అనుకుందాము-వ్రాసేటట్టయితే "ఇదం శరీరనిధానం బుద్ధస్స భగవతో శాక్యానాం సుకటిభటికనాం సభగినినం సపుత్త దారానం" అని ఉండవలసివస్తుందని పండితులంటున్నారు

ఈకాలందే అయిన మరొక శాసనం అజ్మీర్ జిల్లాలోని బడలీగాంవ్ అనే గ్రామంలో దొరికింది.

"వీరాయ భగవతే
చతురాసితి వ (స)"

అని రెండుపంక్తుల శాసనమిది. ఇది బడలీగాంవ్‌లోని స్తూప స్తంభంపై చెక్కినది. 'వీరాయ భగవతే' అన్నదానినిబట్టి, చతురాసితి అనే 84 సంఖ్యనుబట్టి ఇది కట్టకడపటి జైనతీర్థంకరుడైన మహావీరుని నిర్యాణ సంవత్సర సంఖ్య అని, ఈ స్తూపం మహావీరుని అస్థికలు నిక్షేపించి నిర్మించిందని మనం అనుకునేపక్షంలో ఈ శాసనం క్రీస్తు పూర్వం 443 వ సంవత్సరంది అవుతుంది. ఈ లిపికి అశోకునికాలపు లిపికి చాల భేదం కనిపిస్తుంది. ఈ శాసనంలోని వ గుడి దీర్ఘం (వీ) అశోకశాసనాల దీర్ఘంలాగ లేదు 71 వ పుటలోని అశోక శాసనం 5వ పంక్తి, ఎనిమిదవ అక్షరం తీ చూడండి-గుడి దీర్ఘం ఎలాగ ఉందో.

ఈ కాలానికి కొంచెం ఇవతలివయిన మరి మూడు ప్రాచీన శాసనాలు దొరికాయి మొదటది నేటి ఉత్తరప్రదేశ్‌లోని గోరఖ్‌పూర్ జిల్లా సోహ్‌గౌరా అనే గ్రామంలో దొరికింది ఈ గ్రామం గోరఖ్‌పూర్‌కు ఆగ్నేయంగా రాప్తీ నది దక్షిణతీరంలో పధ్నాలుగు మైళ్ళ దూరంలోఉంది ఇది రెండున్నర అంగుళాల వెడల్పు, రెండంగుళాల పొడవుగల చిన్న తామ్రశాసనం 1893 లో దొరికింది ఇది బండ్లకు నోటీసు బోర్డువంటిది ఏ రాజమార్తాండుడో మూడు మార్గాలు చేరేచోట ప్రయాణికుల సౌకర్యం కోసం వేయించింది. ఇదేఇప్పుడు దొరికిన తొలితామ్రశాసనం గనుక దీని వివరాలు తెలుసుకొనడం అవసరం. అందులోను ఇదొకనోటీసు బోర్డు వంటిది గనుక

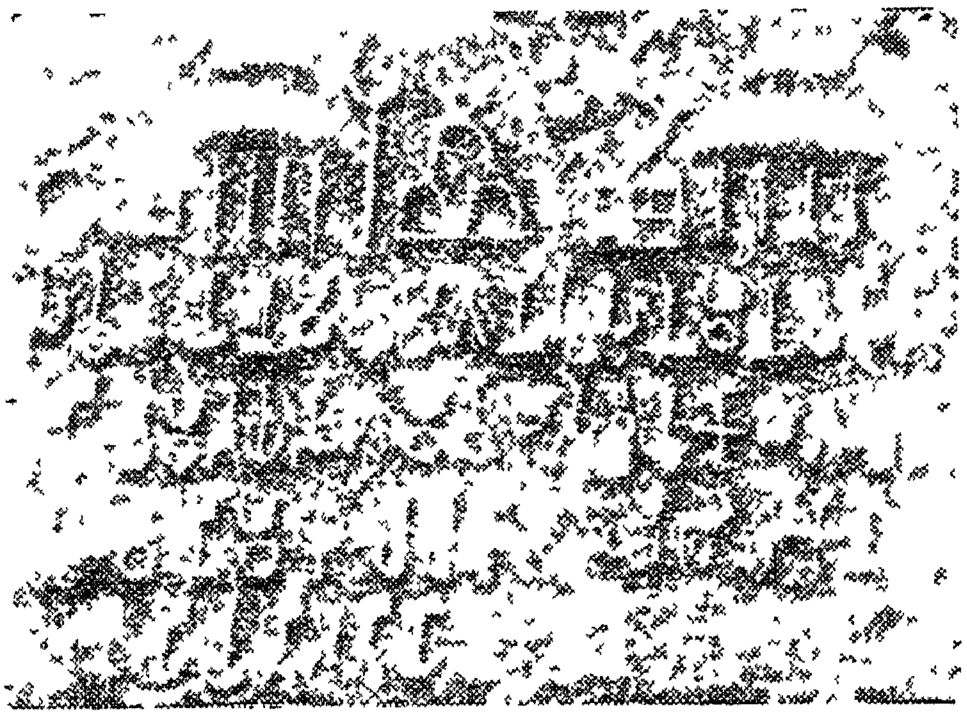

అప్పటి సంఘపరిస్థితి కూడ మనకు తెలుస్తుంది

సవతియన మహ మగన ససనే మనవసి తికే
డసిలి మతే ఉసగమే వ ఏతే దుపే కోరగలని
తియవనిమదుల ఛచు మెదమ భలకన వ
ల కయియతి అతియాయికయ నో గహితవయ

(సవ్వ తియాన మహామగ్గానాం సాసనే మనవసి తికే
డసిలిమతే ఉసగామే వ ఏతే దుపే కోర్ఠాగాలాని
తియవని మధులా ఛంఘూ మేచమ భాలకానాం వా
ల కయ్యీయంతి అతియాయికాయ నోగహితవ్వాయ.)

మూడు మహామార్గాల్లో వెళ్లే యానాలకు (ఒండ్లకు) ఇది శాసనం. మూడుదారులు కలిసే మనవసి అనేచోట డసిలిమత ఉసగామ అనే రెండు గ్రామాలలో రెండు కోష్ఠాగారాలు (ధాన్యం గిడ్డంగులు) తియవని, మధులా, ఛంఘూ నగరాలనుంచి వచ్చిపోయే సరకులు అత్యవసర పరిస్థితులలో దింపు కోడానికి నిర్మించబడ్డాయి; శాశ్వత వినియోగానికి కాదు

ఆ కాలంలో దారులలో కోసుల గుర్తులున్న రాళ్లు, స్తంభాలు ఉన్నవని చంద్రగుప్తుని ఆస్థానంలోని గ్రీకురాయబారి మెగస్థనీస్ అన్నాడు కనుక సర కులు దింపడానికికూడ బాటకు సమీపంలోనే గిడ్డంగులవంటివికూడ ఉన్నట్లు ఈ శాసనం తెలుపుతున్నది. ఛంఘూ అనే నగరాన్ని చీనా బౌద్ధయాత్రికుడు హుయెన్‌త్సాంగ్ తెలిపాడు ఇది నేటి ఘాజీపూర్ కావచ్చునని పండితుల అభి ప్రాయం. తియవని అనేది బహుశా సోహ్‌గౌరాకు ఈశాన్యంగా దెబ్బయిమైళ్ళ లో నేపాలదేశపు సరిహద్దులోని త్రివేణీఘాట్ కావచ్చును. ఈ శాసనానికి నాలుగు కొనలలోను నాలుగురంధ్రాలు కనిపిస్తున్నాయి. గనుక అందరికి కని పించే రీతిగా ఒకగడకు మేకులతో బిగించి ఉంటారని ఊహిస్తున్నారు పండి తులు

ఈ కాలపు రెండవ శాసనం నేటి మహారాష్ట్రంలోని సాగర్ జిల్లాలో దొరికింది ఇది ఒక నాణెం దీనిపైన ధర్మపాలుడనే రాజుపేరు చెక్కిఉంది. "అధమపలస" అని ఈ శాసనం పోతపోసిన

వాడెవడో కొంచెం అజ్ఞుడుగా కనిపిస్తున్నాడు కనుక అక్షరాలు తలకిందులుగా చెక్కాడు. ఆ వచ్చు అక్షర విన్యాస పద్ధతి చూద్దాం

మూడవది గుండ్రటి రాతి పలక. ఇది బెంగాల్‌లోని బోగ్రాజిల్లా మహా స్థాన్ అనేచోట దొరికింది. ఈ మహాస్థాన్‌ను పూర్వం పుండ్ర నగరం అనే

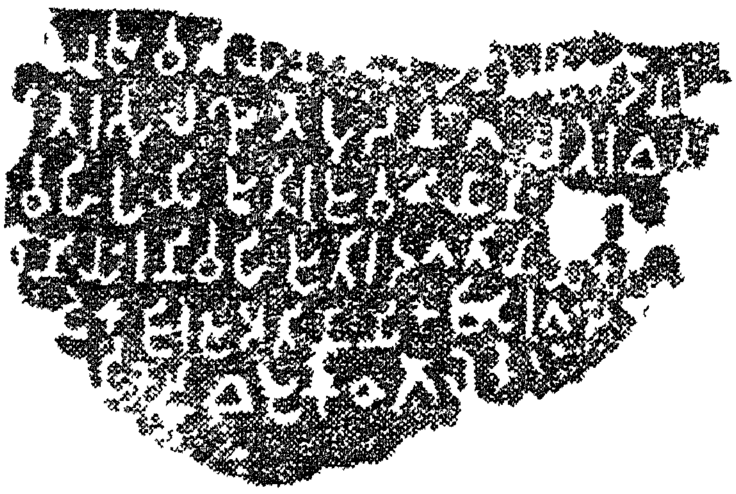

వారు. ఇది కరతోయా నదీతీరంలో ఉంది. ఈ నదిని "కరతోయా సదానీరా" అని అమరసింహుడు నామలింగానుశాసనంలో ఉదాహరించాడు.

ఈ శాసనం మౌర్యరాజుల కాలం ఎక్కువ పూర్వము అయినట్లు చేయబడిన బ్రాహ్మీలిపిలో ఉన్నది. శాసన చిత్రం చూపబడింది. దాని పాఠం చూడండి.

నేసవంగియానం గలదనస । దుమదిన మహా
మాతే । సులఖితే పుడనగలతే । ఏతం
నివహిసయిసతి సంవంగియానం ఛదినే తధా
ధానియం । నివహిసతి । దంగతి యాయికే దేవా
తి యాయి కసి । ప అతియాయికసి పి । గండకేహి
ధానియకేహి ఏస కోఠాగలే కోసంభార

సంవంగీయ వంశీయుడైన గలదనుని-గలార్దనుని-శాసనం. దీనిని పవిత్రమైన పుండ్రనగరంనుండి మహామాత్రుడు నిర్వర్తింపజేస్తాడు సంవంగీయ వంశీయులకు ధాన్యం అందజేస్తారు. దైవికంగా పట్టణంలో కలిగిన అతియాయికం-ఉపద్రవం- పోగొట్టడానికి ఎక్కువ సమృద్ధి కలిగినప్పుడు కోష్ఠాగారాన్ని-ధాన్యం నిల్వచేసే-ధాన్యంతోను, గండక నాణేలతోను నింపుతాడు-అని దీని అర్థం. దుర్భిక్షంలో రాజు అన్నదానం చేయాలని, ధాన్యం పంచిపెట్టాలని, అత్యవసర పరిస్థితుల నిమిత్తం ధాన్యాగారాలు నిర్మించాలని అర్థశాస్త్రంలో ఉంది

అర్థశాస్త్రమంటే మనం సరిగ్గా మౌర్యుల కాలానికి వచ్చాము. ఈ కాలంనుంచి మనకు పాశ్చాత్యదేశాలతో విశేషంగా సంబంధం కలిగింది. నిజానికి మనకు మూడువేల సంవత్సరాలనుంచే, అంటే బుద్ధునికి మూడువందల సంవత్సరాలనుంచే విదేశాలతో ఓడల వ్యాపారం, రాకపోకలు సాగుతున్నాయి. ఇంతకుముందు సెమెటిక్ అక్షరాల ప్రసక్తిలో సోలమన్ చక్రవర్తిని గూర్చి విన్నాము. ఆయన కాలంనుంచే ఇటు దక్షిణదేశంనుంచి అటు ఉత్తరదేశంనుంచి కూడ అప్పటిదేశాలతో మనకు సంబంధం ఉంది. పంజాబు సింధువంటి వాయవ్యదేశ పశ్చిమ ప్రాంతాలకు కొంత ఎక్కువ సంబంధం ఉండేది. కాని మౌర్యులకాలం నుంచి విశేషంగా సంబంధం కలిగింది. పరస్పరం రాయబారులను నియమించుకోవడం విదేశీయులు వచ్చి మనదేశంలో స్థిరపడడం సర్వసాధారణమైంది. అప్పటినుంచి మన లిపిని గురించి విదేశీ

యులుకూడ తమ పుస్తకాలలోను, దినపత్రికలలోను, యాదాస్త్రలలోను వ్రాసు కొన్నారు. అవి కొన్ని చూద్దాం

ఇప్పటికి రెండువేల మూడువందల సంవత్సరాల క్రితం అలెగ్జాండరు అనే గ్రీకు చక్రవర్తి ప్రపంచ దండయాత్ర చేస్తూ భారతదేశానికికూడ వచ్చి పంజాబులో కొంత ప్రాంతాన్ని జయించడం మనం చిన్ననాడే చరిత్రలో చదివిన సంగతి. అతని సేనాపతి నియార్కస్ అనే గ్రీకువీరుడు భారతదేశాన్నిగురించి వ్రాసిన విషయాలలో భారతీయులు గుడ్డలను మెదుగకొట్టి కాయితాలు చేసి వాటపైన వ్రాస్తారని తెలిపాడు. అలెగ్జాండరు తర్వాత గ్రీకు చక్రవర్తి అయిన సెల్యూకస్ రాయబారిగా మెగస్తనీస్ అనే గ్రీకు పండితుడు మౌర్యచంద్రగుప్తుని ఆస్థానంలో ఉండేవాడు. అతడు మనదేశం గురించి తమ భాషలో ఎన్నోవిష యాలు వ్రాసిపెట్టాడు. చంద్రగుప్తుని వరకు రాజ్యమేలిన పూర్వరాజుల వంశ వృక్షం పాటలీపుత్రంలో ఉందని, బాటలకు, భవనాలకు పేర్లున్నాయని ఈపేర్లు రాతిబండలపై చెక్కి అందరికీ తెలిసే ఎత్తైనచోట్లలో తాపడంచేస్తారని మెగస్తనీస్ వ్రాశాడు

ఈ చంద్రగుప్తుని మనుమడే అశోకుడు ఇతనికి కాలాని దేశంలో ప్రధానంగా రెండులిపులు వాడుకలోఉండేవి మనదేశం పశ్చిమ ప్రాంతంలోను, వాయవ్యప్రాంతంలోను ఒకలిపి, తక్కిన దేశమంతటా మరొకలిపి. అశోకుడు చాల గొప్పరాజు బుద్ధమతం నమ్మినవాడు. ప్రజలందరూ ధర్మమార్గంలో నడ వాలని, సత్పురుషులు కావాలని కోరిన మహారాజు. కనుక అతడు బౌద్ధమతం వ్యాపింపజేయడానికి దేశదేశాలకూ దూతలను పంపాడు తుదకు తన చెల్లెలు సంఘమిత్రను, కుమారుడు మహేంద్రునికూడ పంపాడు. దేశమంతటా శాస నాలు వేయించాడు ఇంతవరకు మనదేశంలో 30 చోట్ల ఈయన శాసనాలు దొరికాయి. బుద్ధమత ప్రచారంకోసం వేయించిన శాసనాలు గనుక వీటిని అశో కుడు "ధర్మలిపులు" అన్నాడు. ఈ శాసనాలు కొండలపైన. శిలాస్తంభాలపైన, గుహలలోను ఉన్నాయి

మైసూరు రాష్ట్రంలో సిద్ధాపురం అనే గ్రామం దగ్గర బ్రహ్మగిరి అనే గుట్టపైని అశోకుని చిన్నశాసనం మచ్చుకొకటి చూడండి

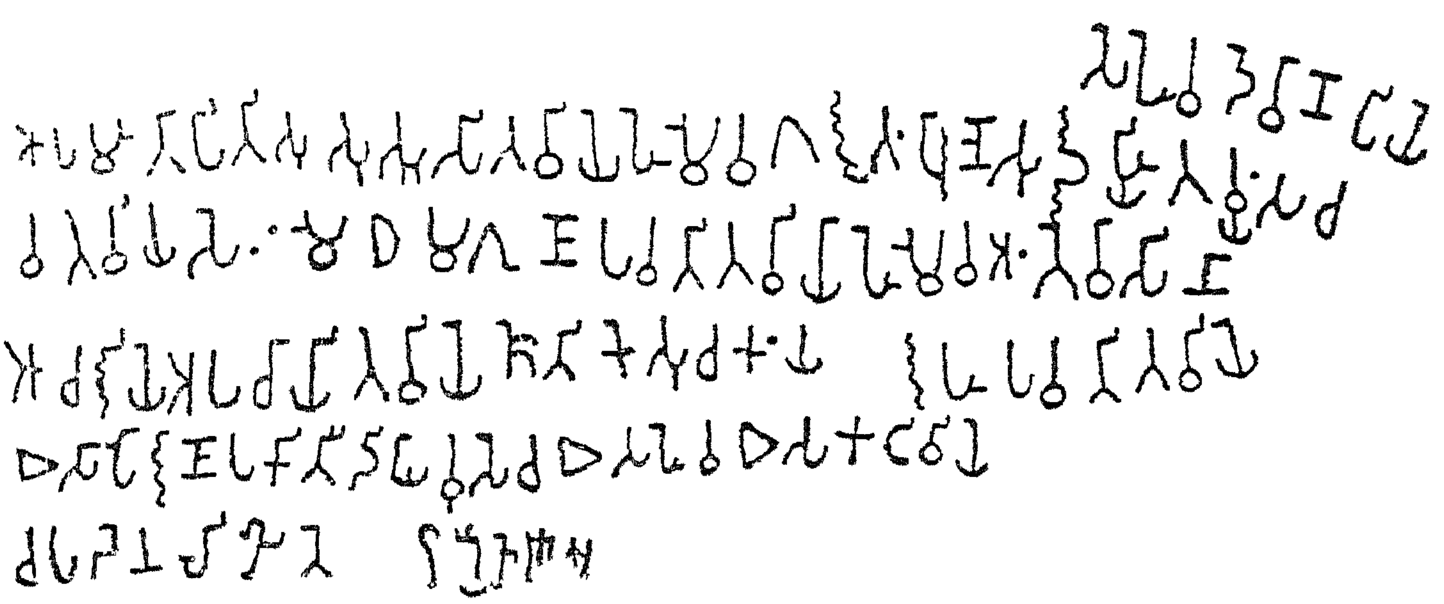

సేహేవం దేవానాం పియే

ఆహ మాతాపితిసు సుసూసితవియే హేమేవగురుతంప్రాణేసు ద్రహ్యితవ్యంసచం
వతవియం సేఇమే ధమగుణా పవతితవియా హేమేవ అంతేవాసినా
ఆచరియే అపచాయితవియే ఞాతికేసుచ కం య(థా)రహం పవతితవియే
ఏసా పోరాణా పకితీ దిఘావుసే చఏసహేవం ఏస కటివియే
చపడేన లిఖితే లిపికరేణ.

దేవానాం ప్రియుడు ఈ విధంగా చెబుతున్నాడు మాతాపితలకు శుశ్రూష చేయాలి. ఈ విధంగానే ప్రాణులనుకూడ మహాదయతో చూడాలి సత్యం చెప్పాలి ఈలాటి ధర్మగుణాలను ప్రవర్తింపజేసుకోవాలి ఈవిధంగానే శిష్యుడు ఆచరించి, సపర్యలు చేయాలి. జ్ఞాతుల విషయంలో సముచితంగా ప్రవర్తించాలి. ఇది పురాణాచారం ఇది దీర్ఘాయువు కలిగిస్తుంది, దీనిని నేర్చుకోవాలి. లిపికరుడైన చపడునిచేత వ్రాయబడింది.

దక్షిణ భారతంలో అశోకుడువేయించిన శాసనాలలో రాయలసీమలోను, కళింగంలోను కొన్ని దొరికాయి. ఇవిగాక దక్షిణాపథంలో మరొకచోట మాత్రమే ఆ కాలపు శాసనాలు దొరికాయి. అవి దొరికింది ఆంధ్రదేశంలో; మనం గర్వపడవలసిన విషయం బౌద్ధమతం అశోకునికి ముందే ఆంధ్ర దేశంలో వ్యాపించింది శాసనాలు దొరికిన ఆంధ్రదేశమంటే ఏదనుకున్నారు? గుంటూరుజిల్లా భట్టిప్రోలులో. ఇక్కడ బుద్ధుని సంస్మరణార్థం కుబిరకుడనే రాజు ఆదేశంపై ఒక స్తూపం నిర్మించబడింది ఈ స్తూపంలో మూడు రాతి

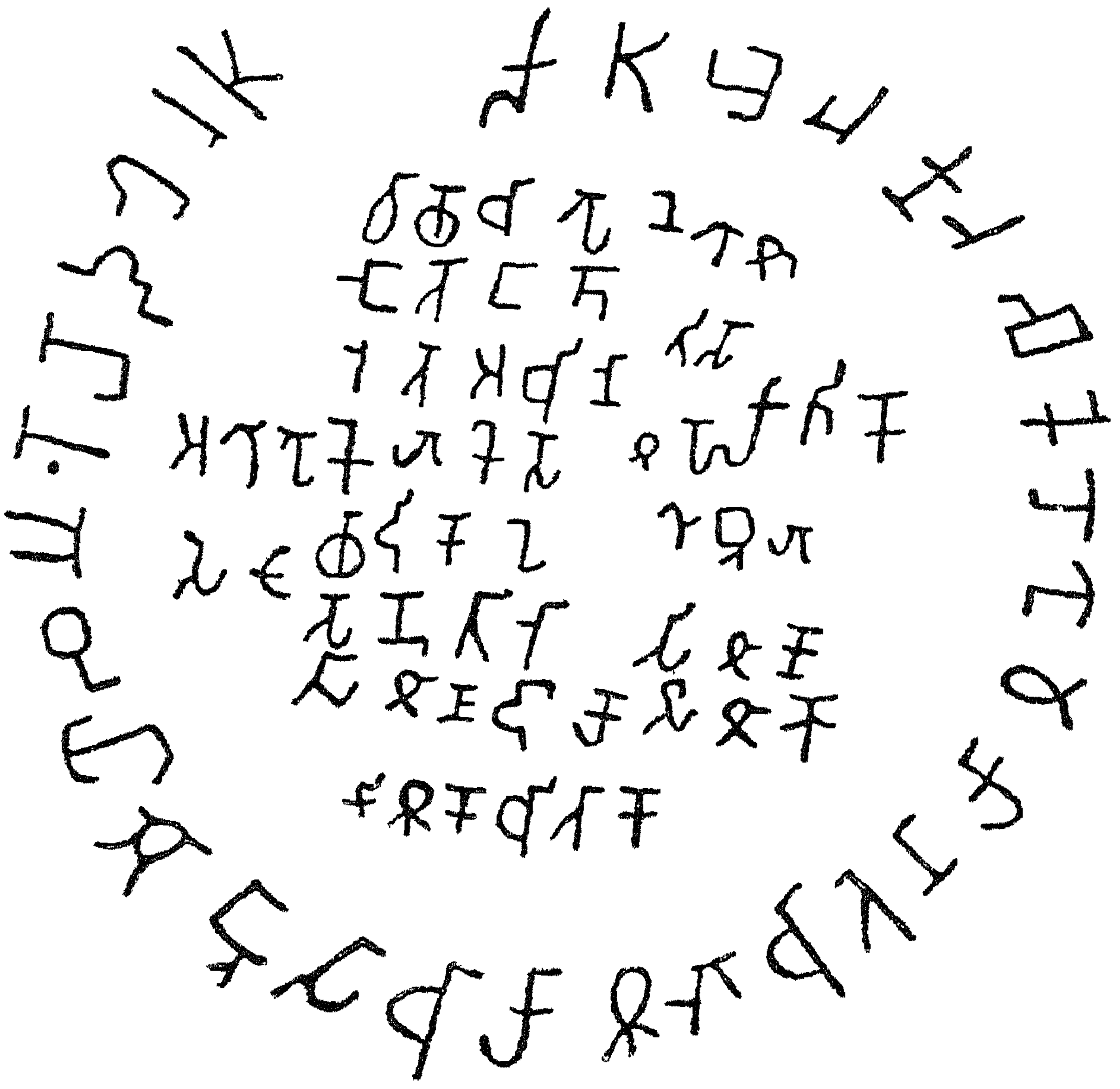

By Courtesy of Government Museum Madras.

బరిణెలు, స్ఫటికపు ముక్క దొరికాయి. ఈ బరిణెలలో చితా భస్మం, అస్థికలు, బంగారు పూలు, నవరత్నాలు ఉన్నాయి. బరిణెల మూతలమీద, బరిణెల కంఠంచుట్టూ బరిణెలు చేయించి స్థాపించినవారి పేర్లూ ఉన్నాయి ఈ బరిణెలలో ఒక బరిణె చిత్రాలు, వాటిపై వ్రాసిన లిపులు చూడండి.

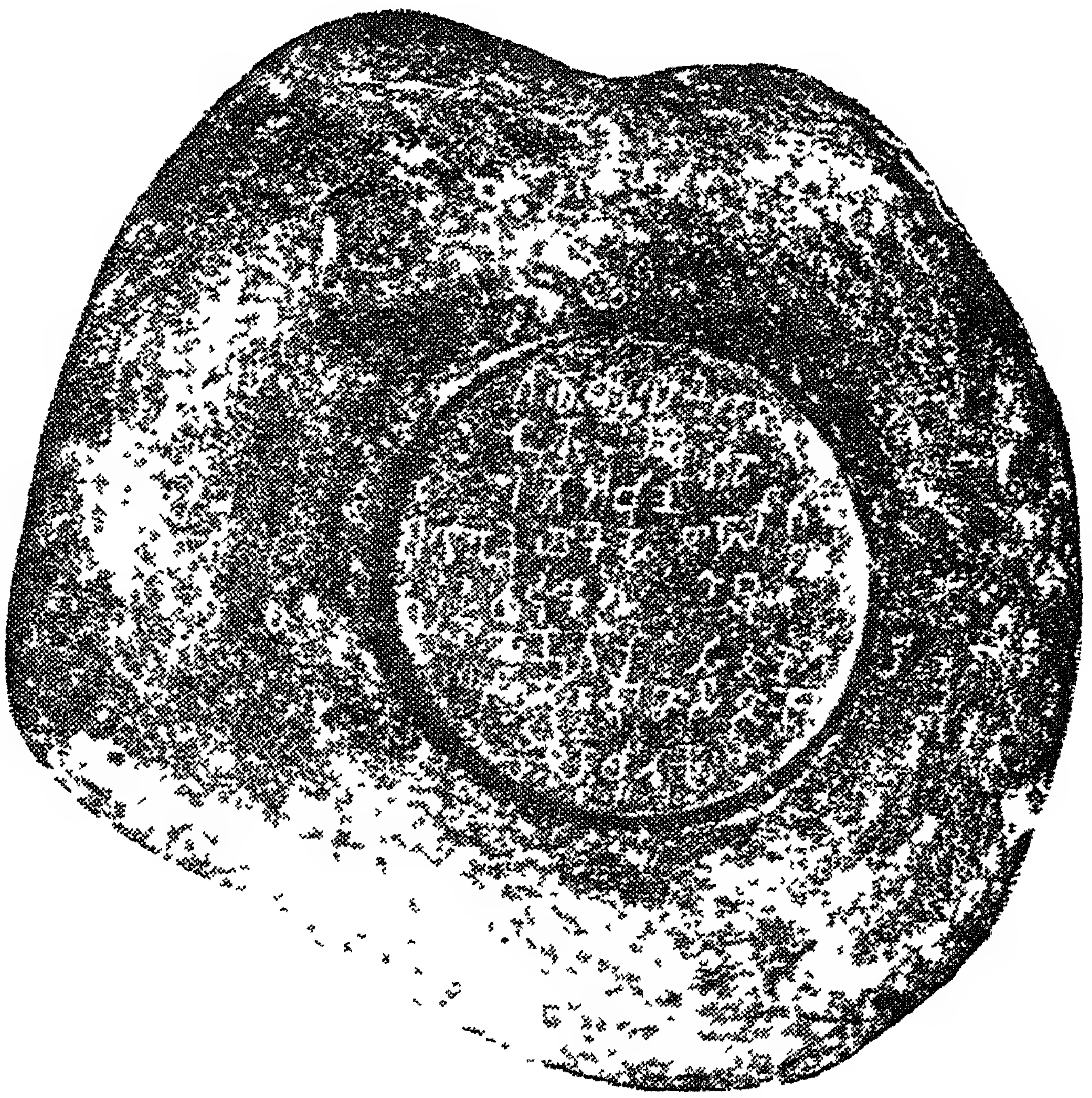

మూతమీది వ్రాత ఇది

నేగమా

వఛో చఘో
జేతో జభో తిసో
రేతో అచినో షభికో
అఖఘో కేలో కేసో మాహో
సేరో ఛదికో ఓఖబూలో
సేఋతరో సమణో
సమణదాషో సామకో
కాముకో చీతకో

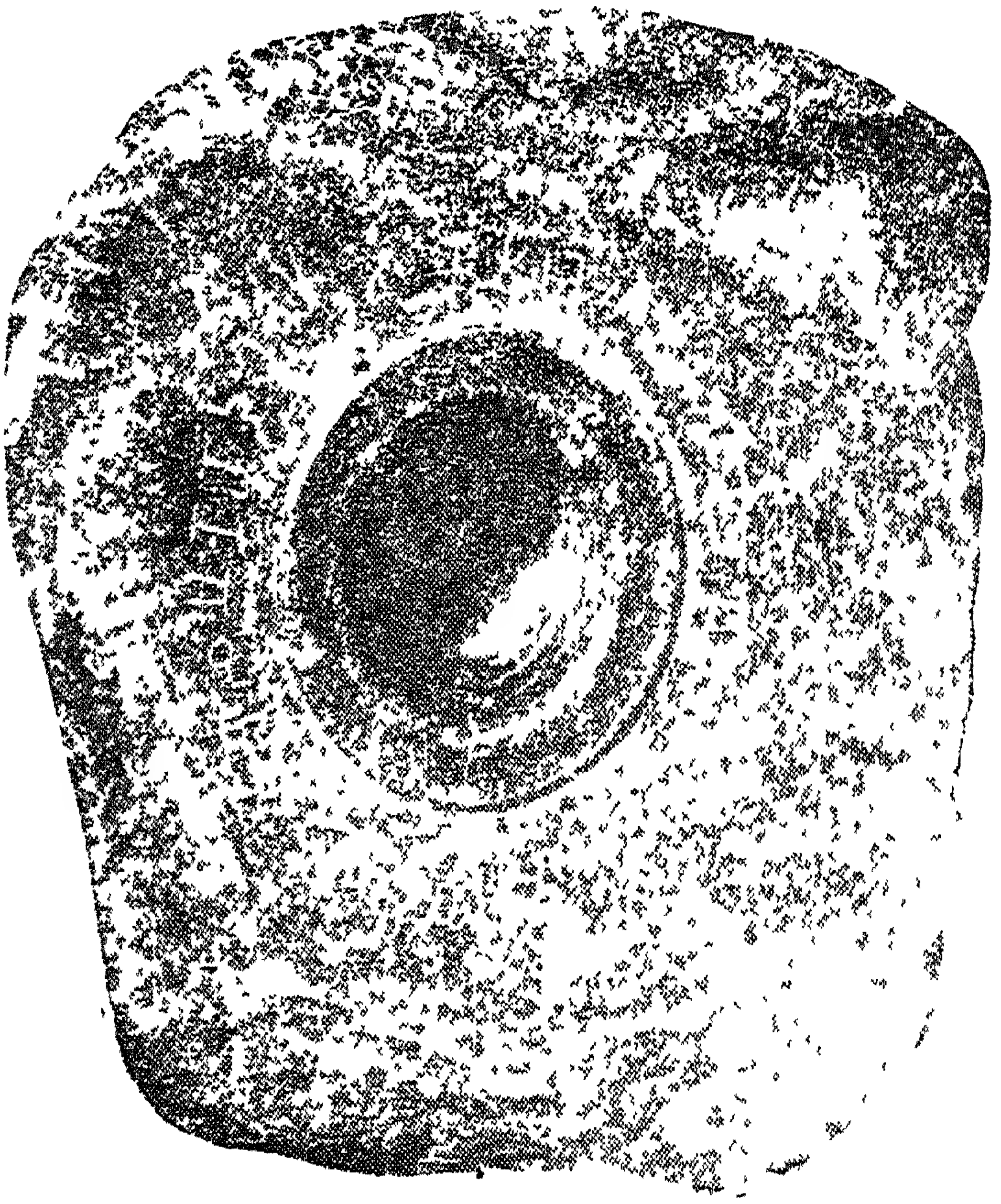

బరిపె మెడచుట్టూ వ్రాసినది

అరహదినానం గోఠియా మజూస చ షముగో చ తేసకమ యేన కుబి రకో రాజా అకి.

అరహదినుని గోష్ఠికిచేరిన వఛ (వత్స), చఘ, జేఠ (జయంత), జభ (జంభ), తిస (తిష్య), రేత, అచిన, షభిక (సభిక), అఖఘ (అషిఘ్న), కేల (కేశ), మాహ, సేర, ఛదిక (ఛందిక), ఓఖబాల, సోఃబుతర (శోభో త్తర), సమణ (శ్రమణ), సమణదాష (శ్రమణదాస) సామక (శామక), కాముక, పీతక అనేవారు ఈ మంజూషను, షముగాన్ని (పెట్టెను) దత్తం చేశారు కుబిరకరాజు ఆజ్ఞ పొందినవాడు ఈ పనిచేయించాడు

అశోకుని శాసనాల అక్షరాలకు, భట్టిప్రోలు మంజూషలమీద వ్రాతలకు ఎన్నో అక్షరాలలో చాలభేదం కనిపిస్తుంది. ఘ, జ, మ, ల, స అనే అక్షరాలు పూర్తిగా వేరు అశోకుని శాసనాల అక్షరాలకూ వీటికీ ఏమీ సంబంధం లేదు అక్షరాలపైన దీర్ఘాలు సూచించడానికి అశోకశాసనాలలో కనిపించే అడ్డ గీతలు భట్టిప్రోలు అక్షరాలలో మామూలుగా హ్రస్వాలకే ఉన్నాయి.

తమిళదేశంలోని కొన్ని గుహలలో కొన్నిశాసనాలు చెక్కి ఉన్నాయి. వీటి లిపిలో కొంత అశోక, భట్టిప్రోలు లిపులను పోలి ఉంటుంది. కొన్ని కొత్త అక్షరాలుకూడ ఉన్నాయి. ఇలాటి గుహలు తిరునెల్వేలి జిల్లాలోని వీర శిఖామణి, ముత్తుప్పట్టి, ఆయకుడి అనేచోట్ల, మధురజిల్లా కళుగుమలై, ఆనై మలై, అళగర్మలై, తంజావూరు జిల్లా శిత్తణ్ణవాశల్ మున్నగుచోట్ల ఉన్నాయి ఇవన్నీ బౌద్ధశాసనాలనీ భాషతమిళని తమిళ పరిశోధకులు అంటున్నారు అయితే అక్షరాలు తెలుస్తున్నవి కాని భాష స్పష్టంగా తెలియడంలేదు. ఈ అక్షరాలను బట్టి, భట్టిప్రోలులో స్పష్టంగా దొరికిన బౌద్ధప్రాకృత శాసనాలను బట్టి లిపి మనకు- అంటే తెనుగువారికి- చాల పాతకాలంనుంచే తెలుసునని స్పష్టమైంది. అయితే ఈ లిపిని ఏమని వ్యవహరించేవారు? ఇది ఎలాపుట్టింది?

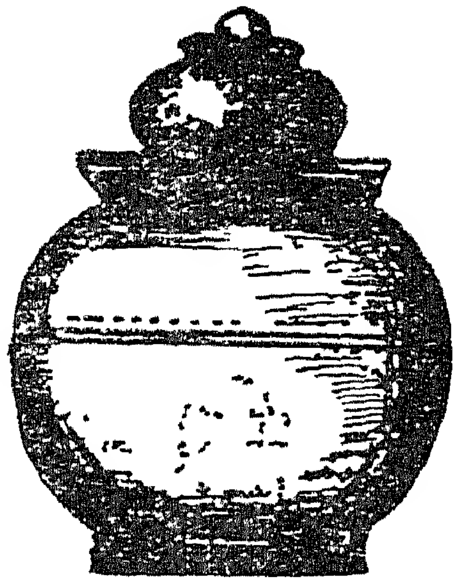

తృతీయ ప్రకరణం

మనలిపి - మన చిత్రలిపి

మన దేశంలో ఒక లిపి ఎక్కువప్రచారంలో ఉన్నదని, పశ్చిమభాగం లోను వాయవ్యభాగంలోను మరొకలిపి ఉన్నదని ఇదివరకే తెలుసుకున్నాము గదా! మొదటి దానిని బ్రాహ్మి అని, రెండవదానిని ఖరోష్ఠి అని అన్నారు. ఈ పేర్లు ఎలా వచ్చాయనుకున్నారు?

మన సంప్రదాయం ప్రకారం వాక్కుకు అధిష్ఠానదేవత సరస్వతికదా! ఆ వాక్కుకు రూపకల్పన చేసిన లిపిని బ్రహ్మపేరున పిలిచారని కొందరన్నారు అబ్బే! సృష్టికర్త బ్రహ్మ ఎవరు తయారుచేసిందీ తెలియని ఈ లిపి బ్రహ్మ నుంచే పుట్టిందన్న భావంతో బ్రాహ్మి అని అన్నారని మరికొందరు పండితుల వాదం. ఇదీకాదు- అక్షరజ్ఞానం అనాదిగాఉన్న బ్రాహ్మణ సంఘంవారు దీనిని వాడడంవల్ల దీనికి ఈపేరు వచ్చింది అని మరికొందరన్నారు. బ్రహ్మజ్ఞానరక్ష ణకు ఇది సర్వోత్తమమని భావించారు గనుక బ్రాహ్మి అన్నారు అని మరి కొందరు అంటారు ఏమైనా ఇది మనదేశంలో అతి ప్రాచీనకాలం నుంచి ఉన్న లిపి అన్నది మాత్రం నిజం.

బౌద్ధగ్రంధాలను బట్టికూడ ఇదే నిర్ణయానికి రావలసివస్తుంది. ఇంతకు ముందు లలితవిస్తరం మాట చదివారుగదా! దానిలోని లిపుల జాబితాలో మొద టిది బ్రాహ్మి. రెండవది ఖరోష్ఠి జైనగ్రంథాలను చూచినా బ్రాహ్మియే ప్రాచీన మని తేలుతుంది జైనమత గ్రంథమైన పన్నవణాసుత్తంలో లిపులనుగురించి ఉంది. వారి సమవాయంగసుత్తంఅనే మరొకగ్రంథంలో బంభీఖరోట్టీ, ధామిలీ, పోలిందీ అని పద్దెనిమిది లిపులు ఉన్నాయి భగవతీ సుత్తంఅనే మరొక గ్రంథం "నమో బంభీయేలివియే" అని బ్రాహ్మిలిపికి నమస్కారంతో ప్రారంభ మౌతుంది దేవగఢ్‌లోని ఒక దేవాలయంలో పద్దెనిమిది లిపుల శాసనంఉంది. దానిలోని మొదటిది బ్రాహ్మి లిపిదేనట

చీనాలో ఇప్పటికి పదమూడు వందల ఏండ్ల క్రితం విజ్ఞానసర్వస్వం రచించబడింది. దానిలో బ్రాహ్మి, ఖరోష్ఠి, త్సం-కీ అనే లిపులు వర్ణించ బడ్డాయి. బ్రాహ్మి, ఖరోష్ఠి దేవలోకంనుంచి అవతరించాయని, త్సం-కీ పశు

పక్షుల కాలిగుర్తులనుంచి పుట్టిందని చీనావారి నమ్మకం. ఈ సాక్ష్యాన్నిబట్టికూడ బ్రాహ్మి మనదేశంలో మొదటిలిపి అని నమ్మవచ్చు. దీనిని మౌర్యలిపి, అశోక లిపి అనికూడ ఇటీవలి పరిశోధకులన్నారు ప్రాంతభేదాల్ని బట్టి దక్షిణబ్రాహ్మి, ఉత్తరబ్రాహ్మి అన్నారు

ఇంతకుముందు మీరు చదివిన శాసనాలన్నీ బ్రాహ్మీలిపివి. రెండవలిపి ఖరోష్ఠి అన్నాముకదా! అశోకుడు ఈ లిపిలో వేయించిన శాసనాలలో రెండు మనకు దొరికాయి. ఇవి ఆఫ్ఘనిస్తాన్ సరిహద్దులోని శహ్‌బాజ్‌గఢ్. మాన్సేరా అనే పట్టణాలలో దొరికాయి.

ఈ లిపి మామూలుగా మనం చదివేటట్టు ఎడమవైపునుంచి కుడి వైపుకు వ్రాసేది అనుకున్నారేమో ! కాదు ఉరుదూ, పారసీ, అరబ్బీలలాగ కుడినుంచి ఎడమకు వ్రాసేది ఇంతకు ముందు మీరు చదివిన అశోకుని శాసనం ఆఖరుపంక్తి ఆఖరు మాట చూడండి లిపికరేణ అన్న మాటలోని అక్షరాలు తక్కిన అక్షరాలలాగ ఉన్నాయా ? లేదు అది ఖరోష్ఠి "ణ రేకపిలి" అని చదవాలి ఆ శిల్పి తనకు రెండురకాల లిపులూ వచ్చునని చూపడానికో, లేక తను ఏ పంజాబు ప్రాంతంవాడని తెలుపడానికో-ఆఖరు పంక్తి ఆఖరు మాట అలా చెక్కాడు. ఖరోష్ఠిలిపి పూర్తి స్వరూపం తెలియడానికి ఈశాసనం చూడండి. ఎడమవైపునుండి చదవాలి ఇది కాబూలుకు పశ్చిమంగా 30

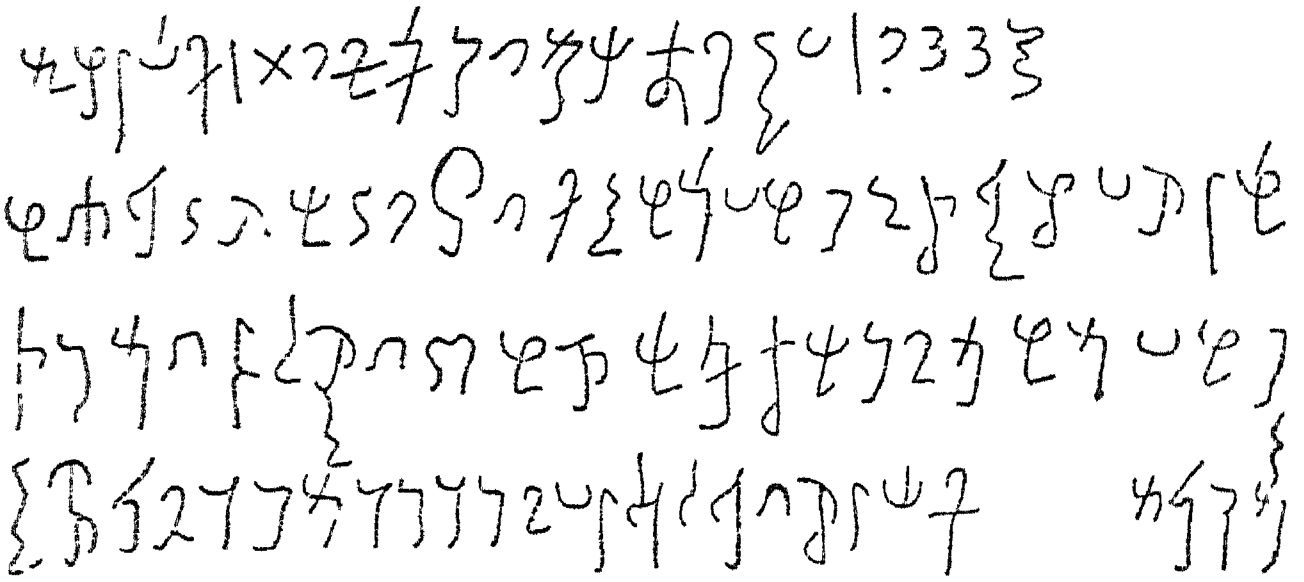

మైళ్ళలో వర్దక్ జిల్లాలోని స్తూపంలో ఇత్తడి బరిణెపైని ఉన్న శాసనం. మొత్తం నాలుగు వరుసలు క్రీస్తుశకం మొదటి శతాబ్దంది

సం. ౧౩౩ మంద్ర అష్టమితి యశ సేహి ౧x। ఇమేన గత్రి
గేన షమగు పుత్ర అగమతే గద్ర ఇయ ఖయణ గ్రషణ రిగ
అగమతి గయ విహార మృభగ అణ య్రష శతి రవ
తిథవేతి ఇమేనషుయలేన మహారజ రజతిరజ హోవేష్కంద్ర.

ఇంతకు ముందున్న శాసనాలను దీనితో పోల్చి చూడండి. ఖరోష్ఠి అక్షరాలు చాలవరకు నిలువుగీతలూ, అడ్డుగీతలూను గుణింతాలు మొదలయిన

వాటివల్ల కలిగే మార్పులు దాదాపు అక్షరాలపై భాగంమీదే కనిపిస్తాయి. గుండ్రటి అక్షరాలు లేవనే అనవచ్చు. వర్ణాల ఆకారం, ప్రమాణం ఒకేరకంగా లేవు

బ్రాహ్మి లిపిలో నియమబద్ధమైన గీతలు కనిపిస్తాయి. గుండ్రటి ఆకారం కలిగే మార్పులు అక్షరాల కిందిభాగంలోనే కనిపిస్తాయి. పైన కలిగే మార్పులు కొద్ది. ఆకారం సుందరంగాను, స్థిరపడినట్లు అగుపిస్తుంది గుణింతాల గుర్తులు పరకలాటి చిన్న గుర్తుతో సూచించబడుతాయి

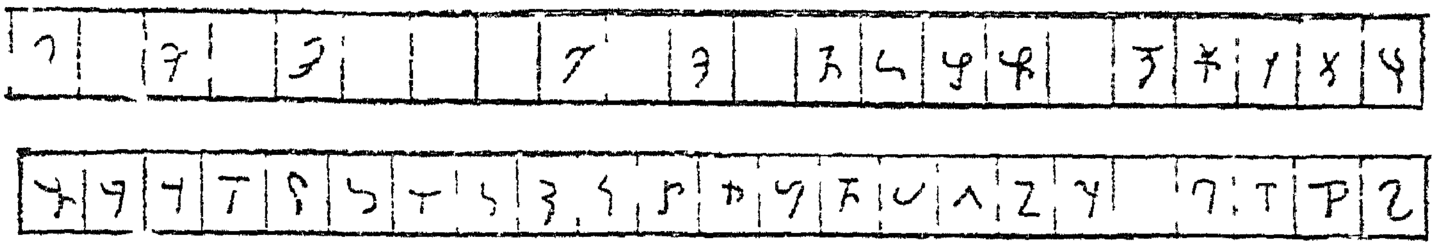

ఇలా అన్నీ వంకరగీతలు ఒంటె పెదవుల్లాగ కనిపించాయేమో మన వారికి ఖరోష్ఠి అని పేరు పెట్టారు టర్కీ, టిబెట్, వాయవ్య సరిహద్దు ప్రాంతాల ప్రజలను మనవారు అనాగరకులుగా భావించి, అలాటి అనాగరకులు, ఖరులు-వాడే లిపి గనుక, అలాటి ఖరుల పెదవులనుంచి వెలువడేవి గనుక-ఖరోష్ఠి అన్నారని కొందరు పండితులన్నారు. గాడిద చర్మంమీద-ఖర్ పోస్త్-మీద వ్రాసిన లిపి గనుక, ఖరోస్త అనే పదం క్రమంగా ఖరోష్ఠి అయిందని కొందరు అంటారు ఖరోర్థ అనే అరమిక్ భాషాపదం సంస్కృతీకరించబడి ఖరోష్ఠి అయిందని మరికొందరన్నారు. ఏమైనా ఇది విదేశ లిపే కాని మనదేశపు లిపి కాదు కాని మనదేశపు బ్రాహ్మిలిపితో అభివృద్ధి పొంది ఐదారు వందల ఏళ్ళపాటు ఆ ప్రాంతాలలో ప్రచారంలో ఉండి, తర్వాత నశించింది

అయితే ఇది ఏ విదేశీ లిపినుంచి వచ్చింది ? మన దేశపు పశ్చిమోత్తర ప్రాంతానికి బుద్ధునికి బహుకాలానికిముందే ఇతర పశ్చిమదేశ ప్రజలతో సంబంధం ఏర్పడిందని ఇదివరకే తెలుసుకున్నాము పాణిని 'యవన లిపిని' పేర్కొనడంకూడ విన్నాము. బుద్ధుని కాలంలో ఈ ప్రాంతం డారియస్ (డెరయస్) అనే పారశీక రాజు స్వాధీనపరచుకొని తన సామ్రాజ్యంలో చేర్చుకున్నాడు అశోకుని కాలానికి కొంచెం ముందు పారశీకదేశం పాలించిన బాడెస్పస్ అనే రాజు శాసన మొకటి తక్షశిలలో దొరికింది. కనుక ఈ ప్రాంతానికి పారశీకంతో బహుకాల సంబంధముంది

ఆ కాలంలో అరమిక్ జాతివారి భాష, లిపి ఆ ప్రాంతంలో అధికార భాషగా ఉండేది అరమీయులంటే సెమ్ జాతివారిలో ఒక తెగ. వీరు సిరియా వాసులు. సిరియాను పూర్వం అరమ్ అని, అక్కడివారిని అరమీయులని అనే వారు వీరు అరేబియా ఈశాన్యభాగంనుంచి సిరియాకు ఇప్పటికే మూడువేల

[illegible] అటుతర్వాత మూడువందల సంవత్స [illegible] సిరియా, మెసపొటేమియా, ఈజిప్టు, ఆసియా మైన [illegible] అధికారభాషగాను, అధికార లిపిగాను [illegible]

[illegible] పెక్కు అక్షరాలలో పోలిక [illegible] రెండింటికి సమానమే కనుక [illegible] పారశీకరాజుల కాలంలో మన [illegible] ప్రవేశించింది

[illegible] అక్షరాలే ఉన్నాయి దీనితో ప్రాకృతభాషను [illegible] మహాప్రాణాలను, ఇతరాక్షరాలను [illegible] మరేపాశ్చాత్య [illegible] అయితేకూడ బ్రాహ్మీలిపినుంచి [illegible] ఇదికూడ భారతదేశంలో పుట్టిన [illegible]

[illegible] సరిహద్దులలోను, తూర్పు గాంధారం [illegible] వ్యాప్తిలో ఉండేది ఈలిపిలో క్రీస్తుకు [illegible] గ్రీకు, శిథియన్ జాతి రాజులనాణేలు, కర్ర [illegible] వ్రాసిన శాసనాలు దొరికాయి. తూర్పు టర్కీ- [illegible] బౌద్ధవిహారం శిథిలాలలో బౌద్ధలిఖిత పుస్తకాలు [illegible] దొరికాయి. అయితే, ఖరోష్ఠిశాసనాలు ఎక్కు- [illegible] ఉత్తర పంజాబులోను ఇవి క్రీస్తుశకం [illegible]

[illegible] ఉన్నదని తెలియకముందు బాక్ట్రియన్, [illegible] భారత లిపి, కాబూలీలిపి, [illegible] పేర్లు పెట్టారు

[illegible] ఏర్పడిందని తెలుసుకున్నాము. [illegible] బ్రాహ్మీలిపి ఎలా పుట్టిందనుకున్నారు?

[illegible] బ్రాహ్మీలిపికూడ చిత్రలిపినుంచే పరిణమించిం [illegible] మన అక్షరాలుగా ఎలామారాయి? [illegible] సులువుగా చెప్పలేము. [illegible] వివరించే సాధనాలు దొరకలేదు.

[illegible] ఒకటిరెం క్రితం ప్రపంచాన్నే [illegible] జరిగాయి. పశ్చిమ పంజాబ్ రాష్ట్రం

లోని మాంట్‌గొమెరీ జిల్లాలో హడప్పా అనే గ్రామం ఉంది సింధురాష్ట్రంలోని లార్ఖానా జిల్లాలో మొహెంజోదడో అనే గ్రామముంది ఈ గ్రామాలలో ఏవో ప్రాచీనశిధిలావశేషాలు కనిపించాయి వాటిని పురాతత్వశాఖవారు త్రవ్విస్తుండగా, ప్రాచీననగరాల చిహ్నాలు కనిపించాయి ఇదేదో చిత్రమని అధికారులు తవ్వకాలు సాగించారు. మూడంతస్తుల మేడలాగ ఒకదానిపై మరొకటిగా ఉన్న మూడు నగరాల శిధిలాలు బయల్పడ్డాయి తీర్చి దిద్దినట్లున్న రాజవీధులు, ఎంతో వాస్తుశాస్త్ర జ్ఞానం కలవారు కట్టినట్లున్న ఇళ్ళు, కాల్చిన ఇటుకలు, మురుగు నీరుపోయే కాలువలున్న వీధులు మట్టి పాత్రలు, మట్టి ముద్రలు-ఇంకా ఎన్నో రకరకాల విచిత్ర వస్తువులు దొరికాయి మట్టిముద్రలే వేయింటికి పైగా దొరికాయి వీటిలో కొన్నిటిమీద ఒకపక్కన జంతువుల బొమ్మలు, వాటిమీద ఏవో విచిత్రమైన లిపులు

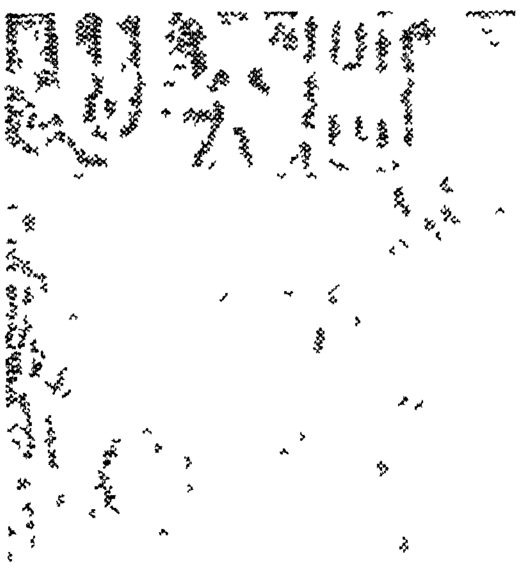

ఉన్నాయి రెండవవైపు గుబ్బల వంటివి ఉన్నాయి. కొన్నిటిమీద వట్టి లిపులే ఉన్నాయి. కొన్నిటిమీద స్వస్తిక చిహ్నాలు. రేఖా గణితపు గుర్తులూ, ఉన్నాయి ముద్రికలమీది మృగాల బొమ్మలుకూడ విచిత్రమైనవే. పెద్ద మూపురాలుగల ఎద్దు, రెంటిమీద జిరాఫే గంగడోలుగల ఎద్దు,

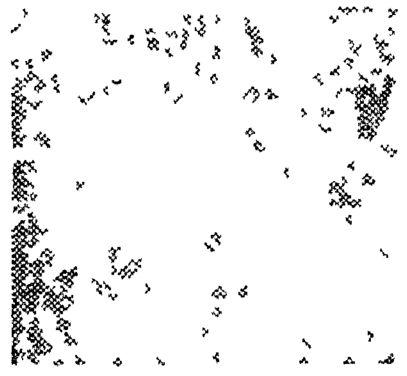

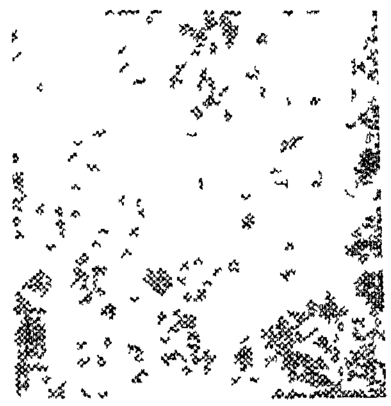

ఒంటికొమ్ము ఎద్దు, ఏనుగలు, దున్నపోతులు ఇంకా రకరకాల మృగాలు ఒక మానవుడుపులితో పోరాడుతున్నట్టు మరొక బొమ్మ ఉంది ఈ ముద్రికలమీద దాదాపు 396 అక్షరాలున్నాయి. ఇవన్నీ ఎడమనుండి కుడివైపుకు వ్రాసేవో-కుడివైపునుంచి ఎడమకు చదివేవో- మరొలాటివో స్పష్టంకాలేదు

ఇవి ఇలాఉండగా, ఇలాటి ముద్రికలే మెసపొటేమియాలోను దొరికాయి మెసపొటేమియా సుమేరియా జాతివారు పాలించినది ఇవన్నీ ఇప్పటికి ఐదు వేల సంవత్సరాల నాటివి వాటినిబట్టి మనదేశంలో దొరికిన ఈ ముద్రికలు గూడ ఐదువేల సంవత్సరాల కిందివని శాస్త్రజ్ఞులు నిర్ణయించారు కాని సుమేరియనులకూ, సింధులోయవారికి సంబంధంఏమిటి? వాటికీ, వీటికీ పోలికలున్నాయిగాని, సమానోచ్చారణగల అక్షరాలని ఎలా చెప్పగలం?

ఈ అక్షరాలన్నీ రేఖలలో ఉండడంవల్ల మొదట ఇవన్నీ చిత్రరూపంలోనే ఉండి, తర్వాత ఈ స్వరూపానికి వచ్చాయని పండితుల అభిప్రాయం.

[illegible] స్వదేశీయమే అన్నప్పటికీ, కొందరుమాత్రం [illegible] ఈ లిపి, లోగడ మీరు చదివిన కీలలిపి, [illegible] ఒకేకుదురునుంచి పుట్టినవని కొందరివాదం ఎలెమ్ [illegible] ప్రాంతంవారు ఎలెం అనేది పర్షియన్ సింధుశాఖకు [illegible] కు తూర్పున నేటి పర్షియాలోని ఖుజిస్తాన్ [illegible] ఎలెమ్‌జాతివారన్నారు వీరుకూడ సుమేరి [illegible] ప్రాచీనమైన నాగరకజాతివారు. [illegible] [illegible] ఏదో లిపి ఉండవనే ఊహతో, ప్రయత్నం [illegible] ఉంటాయని కొందరు తమాషా ఊహచేశారు ఇవన్నీ [illegible] ఇదంతా సుమేరియన్ సంస్కృతి వేదంలో చెప్పిన

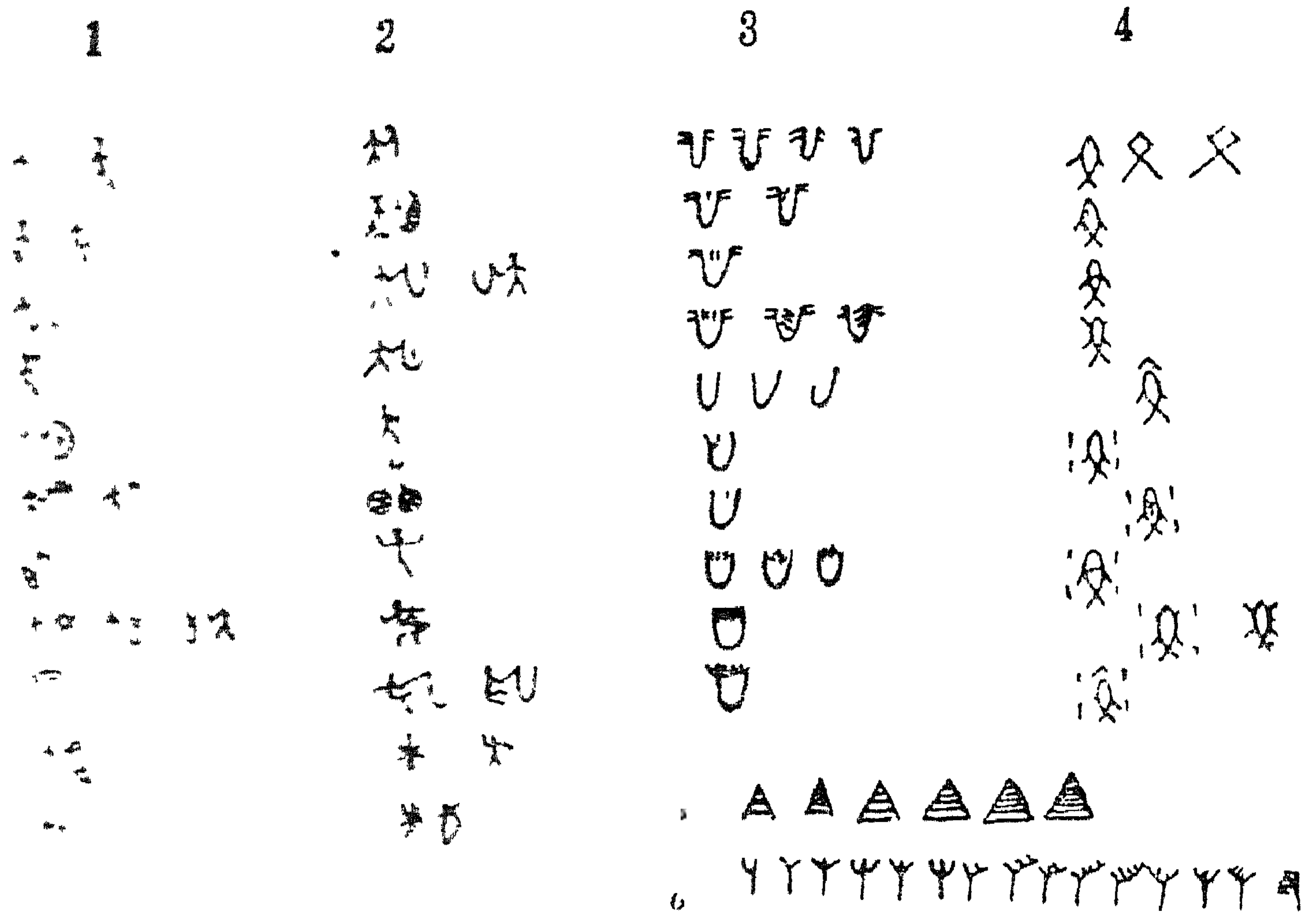

[illegible] ? విగ్రహాలు 3 పాత్రలు 4 చేపలు 5 పర్వతాలు

[illegible]

[illegible] మొదలయిన భారతీయ వేద పురాణాల [illegible] సిరియా, ఫినీషియా, హిట్టైట్ అనే [illegible] సంతతివారు. అని ఎల్ ఎ. వాడెల్ [illegible]

[illegible] మనదేశంలోనే విరివిగా దొరికాయి. [illegible] [illegible] ఐదువేల సంవత్సరాలనాడే లిపుల సంగతి తెలుసు.

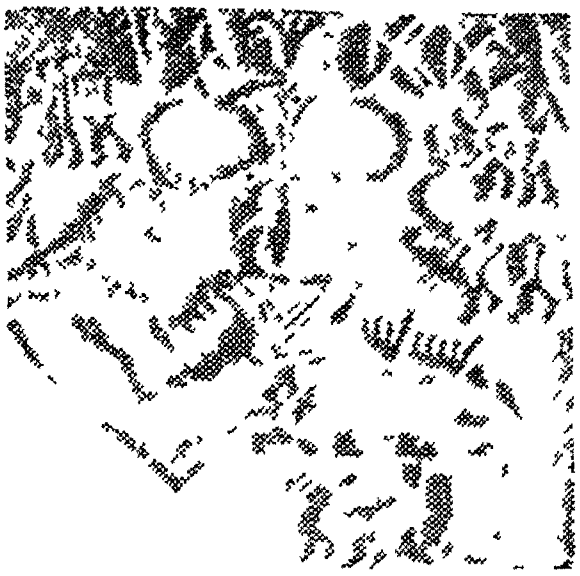

ఈ ముద్రికలలోని వృషభాలు, మూడు మొనల కిరీటం ధరించిన యోగిస్వరూపుడు ఋగ్వేదంలోని కొన్ని ఋక్కుల ప్రతిరూపాలుగా ఉన్నాయి గనుక విదేశీయమైనవి కావు- అని వి. ఎస్. రామచంద్రన్ వంటి పండితులు అంటున్నారు

ఇటీవలనే మరొక చిత్రం దొరికింది అహమదాబాద్ జిల్లాలోని సరగ్వాలా అనే గ్రామంలో కొన్ని శిథిలాలు కనిపించాయి. ఇవి అక్కడకొన్ని వేల ఏళ్ళకిందట ఉన్న లోథాల్ అనే నగరం అవశేషాలు మొహెంజోదడో, హడప్పాలలో దొరికిన ముద్రికలలాంటివే ఇక్కడకూడ దొరికాయి. ఇవి వందకుపైగా ఉన్నాయి. విశేషమేమిటంటే ఇక్కడ ముద్రలు చేసిన ముద్రికలు దొరకడం లిపికూడ దానిలాగే ఉంది మొహెంజోదడో ముద్రలు దొరికినప్పుడు అవి ఎలా చేసేవారనేది తెలియలేదు లోథాల్ శిథిలాలలో

ఆవం కూడ బయటపడింది. దీనివల్ల ముద్రలు ఎలా తయారు చేసి కాల్చేవారో తెలిసింది. లోథాల్ ప్రాచీనమైన రేవు పట్టణం గనుక ఈ ముద్రికలకు మంచి

గిరాకీ ఉండేదని, మొహెంజొదరో, హరప్పా నగరాలకూ దీనికీ వాణిజ్యం కొనసాగుతూ ఉండేదని పండితులు ఊహిస్తున్నారు

బుద్ధునికి వచ్చిన లిపులలో పాలిలిపి [illegible], ద్రావిడ [illegible] సంఖ్య[illegible] అనే లిపులుండడం మీరు చదివారు వసంతో ఒక బాగమైన లిపి. పదాలచే రికవల్ల ఏర్పడిన లిపి అని ఈ రెండు లిపుల పేర్లు మనకు ధ్వనింపు జేస్తున్నాయిగదా! సింధు చిత్ర లిపిలాగానే మొహెంజొదడో చిత్ర లిపికూడ మొదట వస్తువు బొమ్మగాను తర్వాత వస్తువును సూచించే పద భాగంగాను, పదగ్రంధి మాత్రరంగాను అయి ఉంటుంది దానినుంచి బ్రాహ్మీలిపి పుట్టింది దీని క్రమవికాసం పరిశీలిస్తే ఇంకా తెలుస్తా రావాలి

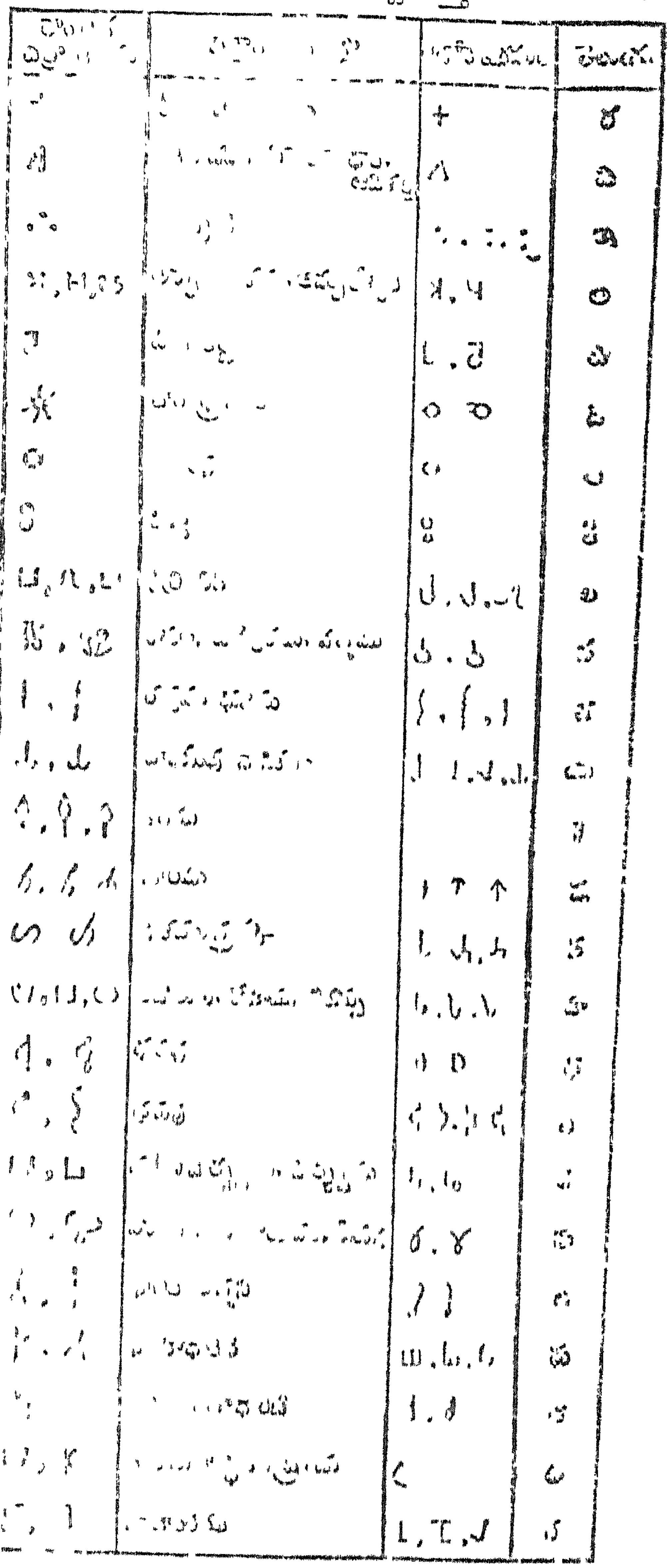

బ్రాహ్మీలిపి తంత్ర సంప్రదాయపు చిత్రాల నుంచి పరిణమించిందని మన పండితులు కొందరంటున్నారు [illegible] [illegible] తెలుసుకోవలసింది [illegible] [illegible] తంత్ర సంప్రదాయం అతి ప్రాచీన కాలం నుంచి ఉంది. ఈ సంప్రదాయంలో ప్రణా[illegible]

యము శివశక్తుల పూజ ఈ తంత్రాలలో దక్షిణాచారం వామాచారంఅనిరెండు శాఖలున్నాయి దక్షిణాచారం ఉత్తమమైనది వామాచారం అవినీతికరమై, ఇతరులకు నష్టంకలిగించే చాతబడివంటి దుష్టచర్యలకుకారణమైంది. ఈతంత్ర సంప్రదాయంలో దేవతలను పూజించడానికి ఆయాదేవతల ఆకారాలను రంగు రంగుల ముగ్గులతో వేయడం ఉంది ఈ ఆకారాలు క్రమంగా రేఖలుగా మారాయి పూర్వపు ఈజిప్టువారు, నేటి చీనావారు సూచించే బొమ్మలు మీకు గుర్తున్నాయికదా! అలాగే ఈ దేవతలచిత్రాలు ఆ దేవతలనామధేయాల ప్రధమాక్షరాలను సూచించే సంకేతాలుగా మారాయి ఇది తంత్రవాదం సారాంశం

లిపి జ్ఞానం మనకుఎన్నోవేల ఏళ్ళనాటినుంచి తెలుసునని గ్రహించాము గదా! మన లిపి ఈదేశంలోనే పుట్టిందిగాని పరదేశంనుంచి కొట్టుకువచ్చింది కాదనీ తెలుసుకున్నాము గదా! అయినా, విదేశీయులు మాత్రం మనకు లిపి జ్ఞానం లేదని ఎవరి నుంచి మనం లిపిని తీసుకొని అభివృద్ధి పరచుకొన్నామని తలకొక విధంగా వ్రాసి పెట్టారు వారి వాదాల సారాంశం చెబుతాను

1. వేదసాహిత్యంలో లిపినిగురించి స్పష్టంగా లేదు వాక్కుకు అధిష్ఠానదేవత కనిపిస్తుంది గాని లిపికి అధిష్ఠాన దేవతలేదు. మౌర్యులకాలం నుంచే శాసనాలు ఎక్కువగా కనిపిస్తున్నాయి కనుక గ్రీకులతో సంబంధంవల్లనే బ్రాహ్మీలిపి ఏర్పడింది

2 తప్పు! లేదు లిపి బౌద్ధులకాలంనుంచే వ్యాపించింది. క్రీస్తుకు వేయి సంవత్సరాలముందునుంచే భారతదేశానికి ఇతర దేశాలతో వ్యాపార సంబంధాలు ఏర్పడ్డాయి. ముఖ్యంగా సెమెటిక్ జాతులతో ఏర్పడ్డాయి వీరిలో ఎక్కువగా ఫినీషియావారితో సంబంధం ఎక్కువ కనుక పాశ్చాత్య లిపుల లాగే బ్రాహ్మీకూడ ఫినీషియా లిపినుంచి వచ్చింది

3. కాదు కాదు. ఫినీషియా లిపినుంచి రాలేదు మనం అనుకున్న కాలానికి మధ్యధరా సముద్రం చుట్టుపట్లతో భారతదేశానికి సరాసరి సంబంధంలేదు. కనుక ఫినీషియా లిపితో దీనికి సంబంధం లేదు దాని ప్రభావం దీనిపైపడలేదు దక్షిణ సెమెటిక్ జాతికి చెందిన సాబా తెగవారి లిపినుంచి బ్రాహ్మీ పుట్టింది యెమన్‌కు భారతదేశానికి క్రీస్తుకు వేయి సంవత్సరాల ముందునుంచే సంబంధం ఉంది ఇండియాతో జరిగే పశ్చిమ వ్యాపారమంతా సాబావారి చేతుల్లో ఉండేది వారి ఓడలు సింధు ముఖద్వారంనుంచి వెళ్లేవి 'అల్‌యమన్' అంటే కుడిచేయి, దక్షిణప్రాంతమని అర్థం కనుక దక్షిణ సెమెటిక్ తెగవారైన సాబావారి లిపినుంచే బ్రాహ్మీప్రాదుర్భావం.

1. ఇది సరికాదు ఇండియాకు దక్షిణ అరేబియాకు సరాసరి సంబంధం ఉన్నప్పటికీ. అరేబియా సంస్కృతి ప్రభావం భారత సంస్కృతిపై పడలేదు. సాబాలిపి శాసనాలు క్రీస్తుశకం రెండవ శతాబ్దికి ముందువి కనిపించవు

[illegible]

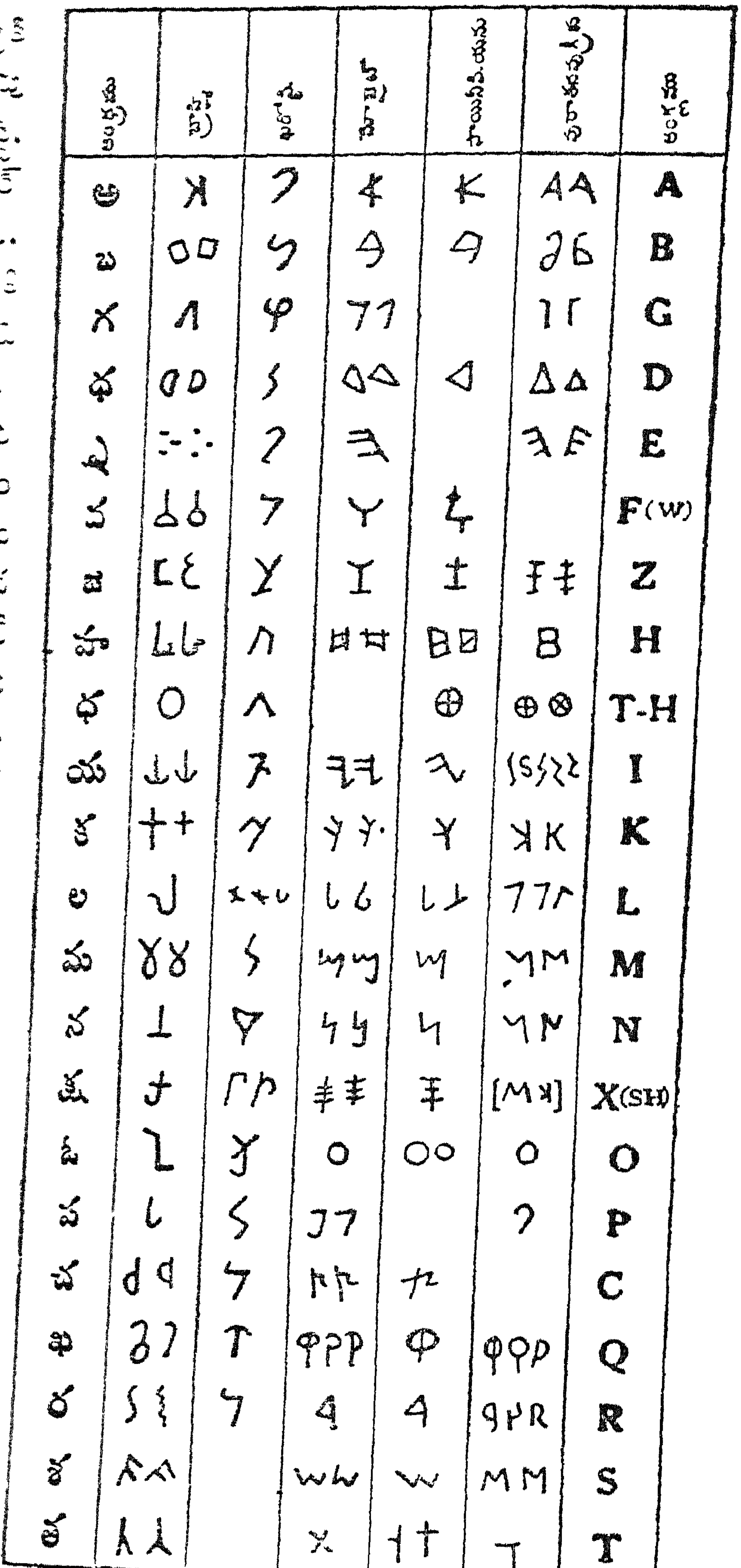

[illegible] ప్రధానంగా ఉన్నవాని పరిశం అవ్, [illegible] జరిగింది. కనుక భారతీయులు వేసిందేమీలేదు. ఇతరుల [illegible] అనుకరించుకొని అభివృద్ధిపరచుకున్నారు

5 ఇక వ్రాత పద్ధతికూడ సెమెటిక్‌జాతులనుంచి నేర్చుకున్నదే మొదట బ్రాహ్మికూడ కుడినుంచి ఎడమకు వ్రాసేవారు అనడం వలన —అనే ఐరణ్ నాణెంమీది వ్రాతే దీనికి తార్కాణ 23 సంవత్సరాల క్రితం(1933) కర్నూలు జిల్లాఎర్రగుడిలో దొరికిన ఒక అశోకుని శాసనంలో మొత్తం ఇరవైమూడు పంక్తులలోను 2 4 6 9, 11, 13, 14 23 వ పంక్తులు కుడినుంచిఎడమకు ఎడమనుంచి కుడికి నాగేటి చాలువలె చెక్కి ఉన్నాయి కనుక బ్రాహ్మి మొదట కుడినుంచే ఎడమకు వ్రాసేవారు. తర్వాతఎడమనుంచి కుడివైపు వ్రాయడం స్థిరపడింది. అని

ఈ వాదాలన్నీ విన్నారుగదా? ఈ చిత్రంలోని కొన్ని అక్షరాలను పోల్చి చూడండి ఖరోష్ఠి లిపి అరమెక్ లిపినుండి పుట్టిందని ఇదివరకు చూశాము. బ్రాహ్మికూడ దానినుండే పుట్టిఉంటే పరస్పరం భిన్నంగాఉన్న లిపులు ఒకే దానినుంచి ఒకే కాలంలో పుట్టడం విరుద్ధంగా కనిపిస్తున్నదా? కనీసం తెలుగు కన్నడ లిపులలాగనో, మలయాళ తమిళ లిపులలాగనో దగ్గరి పోలిక లున్నాయా? లేదు సెమెటిక్‌జాతి అక్షరాలన్నిటికి వాటినుంచి పుట్టిన ఖరోష్ఠికి పైభాగం స్థూలం, కిందిభాగం, నిలువుగీతో. వంకరగీతో. బ్రాహ్మిలో పైభాగం పలచన, కిందిభాగం స్థూలం ఇక నాగేటిచాలులాగ వ్రాయడమనేది లేఖకుని దోషంగాని లిపిపద్ధతికాదు ఇంతకుముందు బ్రహ్మగిరి శాసనంలో ఆఖరు పంక్తిలో "లిపికరేణ" అనేమాట కుడినుండి ఎడమకు వ్రాయడం చూశాముగదా! అలాగే ఎర్రగుడి శాసనాలు చెక్కినవాడుకూడ ఏ పంజాబుప్రాంతంవాడోఅయి, రెండు లిపులూ, రెండు వ్రాతపద్ధతులూ తెలిసినవాడయి ఉంటాడు కనుక ఒక్క ఆ శాసనాన్ని, ఐరణ్ నాణేన్ని పట్టుకుని వ్రాతపద్ధతిపై సిద్ధాంతాలు చేయడం సబబుకాదు

మన వ్రాతకు మన సంస్కృతిలో, సంప్రదాయంలో అనూచానంగా వస్తున్న ప్రదక్షిణపద్ధతి మూలమయి ఉంటుందని భావిస్తున్నారు ప్రదక్షిణ మంటే మనం ఎడమవైపునుండి ప్రారంభించి చుట్టివస్తాము. పరిషేచనం చేయడం-యజ్ఞయాగాది కర్మలలోను ఎడమవైపునుంచి, అశుభ కర్మలలో మాత్రం అపసవ్యంగా కుడివైపునుంచి పరిషేచనంచేయడం మనసంప్రదాయం

వ్రాత పద్ధతులు ఏర్పడడానికి ఏవో తాత్కాలిక పరిస్థితులుకాక బలీయమైన సంస్కృతి సంప్రదాయాలు కారణమంటూ శ్రీ అరవిందుడు "ఆర్య" పత్రిక ప్రథమ సంపుటి 255, 256 పుటలలో వ్రాసినది పాఠకులు వినడం అవసరం:—

"రకరకాల వ్రాత పద్ధతిని-కుడినుంచి ఎడమకు, ఎడమనుంచి కుడికి చీనావారు అనుసరిస్తున్నట్లు నిటారుగాను ఉన్నవాటికి—మూలమేమిటి ?

"ఇది చాల ముఖ్యమైన ప్రశ్న' ప్రబలమైన ప్రమాణాలు లభించనందువల్ల స్పష్టంగా సమాధానం చెప్పడం సాధ్యం కావడంలేదు ప్రతివారూ చేయగలిగిందల్లా అదై ఉండవచ్చు, ఇదై ఉండవచ్చు అని చాల సంభావ్యంగాను సంతృప్తికరంగాను ఉండే వ్యాఖ్యలు ఊహించుకోవడమే.

"మొదటిది - వ్రాత పద్ధతిలోని ఈ వ్యత్యాసాలు ప్రాగైతిహాసికకాలాల నాటి విభిన్న మహాసంస్కృతులున్న వర్గాలతోపాటే ఏర్పడ్డాయిగాని, కేవలం కాకతాళీయంగానో, అల్ప స్వల్పకారణాలవల్లనో, స్థానిక నిమిత్తాలవల్లనో ఏర్పడలేదనడం మాత్రం సుస్పష్టం. ఒక సమష్టి మూలసంస్కృతిని అనుసరిస్తున్న ఆర్యులని వ్యవహరింపబడే జాతులవారి వ్రాత ఎడమనుంచి కుడికి, [illegible] సంస్కృతిని స్వీకరించిన మెసపొటేమియా జాతుల వారు కుడినుంచి ఎడమకు, మంగోలులు నిటారుగా పైనుంచి కిందికి వ్రాస్తున్నారు

"రెండవది వ్రాత ఆవిష్కృతి చరిత్రలో చాల ఇటీవలి చిన్నగొప్ప విషయం. అది ప్రాచీనజాతులు వ్రాతను ఒకేమూలంనుంచి- దీనిని [illegible] ఈజిప్టువారి చిత్రలిపులనుంచి గ్రహించాయి. మెసపొటేమియా ద్వారా విస్తారాలమూలంగా అది నేల నాలుగుచెరగులా వ్యాపించింది. అనే అభిప్రాయంతో ఉంటేమాత్రం వ్రాతపద్ధతుల వైవిధ్యానికి కారణం చెప్పడం సాధ్యంకాదు మనం ఈ అభిప్రాయానికి భిన్నంగా, ఈ వైవిధ్యం చాల ప్రాచీనకాలంలోనే, గొప్పసంస్కృతులు రూపుదిద్దుకుంటున్ననాడే, ఆ సంస్కృతులను అనుసరిస్తున్న జాతులు విడిపోకముందే పుట్టి పెరిగిందని ఊహించాలి

"వర్తమాన నాగరకతావస్థ చరిత్రలో వ్రాత సర్వసామాన్యం కావడం, ఇటీవల అభివృద్ధి చెందినవిషయం నిస్సందేహం. వ్రాత సర్వసామాన్యం కాకుండా అవరోధాలు ఏర్పడడానికి గల కారణాలు రెండు మొదటిది సరళమైన, సులభమైన లేఖనపద్ధతి లేకపోవడం, తర్వాతిది- ముఖ్యంగాను, అందుబాటులోవుండేదిగాను, చౌకగాను దొరికేదిగాను వుండే లేఖనసామగ్రి లేకపోవడం ఈ అవరోధాలను గట్టెక్కనిదే వ్రాత వైసంహిత వ్యాపకాలలో, సామాన్య వ్యవహారాలకు వినియోగపడి ఉండటం కష్టం కాని యజ్ఞయాగాది మహోన్నత మత కార్యాలకు సంబంధించిన వ్యవహారాలలోను, [illegible] గాను సంస్కృతి అభివృద్ధిచెందిన సందర్భాలలోను, అతిముఖ్యమైన విషయాలను, గుప్తమైన పవిత్రమైన జ్ఞానాన్ని భద్రపరచుకోడానికి మాత్రమే వ్రాత వినియోగించేవారు.

"కనుక మనం వెంటనే సమాధానం మత భావాలకు, ఆచారాలకు సన్నిహితమైన ఏవో పరిస్థితులనుంచి లభిస్తుందేమో చూడాలి. ఆ పరిస్థితి ఆ సంస్కృతుల కన్నిటికీ సర్వసాధారణంగా ఉంటూ, పెద్ద భేదాలకు కారణం తగినట్టిదిగాను ఉందేమో చూడాలి.

"ఇలాంటి ముఖ్యమైన సర్వసామాన్య పరిస్థితి ఒకటి ప్రాచీనజాతుల మత భావాలకు, ఆచారాలకు కేంద్రమనదగినది సూర్యునిపట్ల ఆ జాతులకు గల భక్తి, మత కార్యకలాపంలో సూర్యునికి గల అత్యంత ప్రాధాన్యమూను. ఆ జాతులు అనుసరించిన వ్రాతపద్ధతికి కారణం తూర్పునుంచి పడమటికి దినదినమూ సాగే సూర్యుని గతిని వారు గ్రహించినవిధాన[illegible] నిశ్చయం కాదా!

"ఇలా గ్రహించడంలో వ్యత్యాసానికి కారణంకూడ ఆయా జాతి ముత్తాతలు ఏ కారణంవల్లనో దక్షిణాభిముఖులుగాను, మెసపొటేమియావారు ఉత్తరాభిముఖులుగాను, మంగోలియులు పూర్వాభిముఖులుగాను బయలుదేరి ఉండి ఉంటారని మనం ఊహించినప్పుడే స్పష్టమౌతుంది. అప్పుడు, [illegible] ఆర్యులకు ఎడమనుంచి కుడివైపుకు, మెసపొటేమియావారికి కుడినుంచి ఎడమకు, మంగోలులకు ఎట్టఎదుట నిట్టనిలువునా వెళ్ళుతున్నట్లు అనిపిస్తాడు సూర్యుని గతిలో తమకు తోచిన ఈ వ్యత్యాసాలు కొట్టకొలుత ప్రారంభంలో వారు రాయిమీదనో, మరొక కఠిన పదార్థంమీదనో తమ పవిత్ర చిహ్నాలు, గుర్తులు చెక్కేటప్పుడు వారికై వాడకంలో ప్రతిఫలించి ఉంటాయి

"అయితే, ఈ వ్యత్యాసాలకు దారితీయగలిగిన పరిస్థితి ఏదై ఉంటుంది? వ్రాతలో ఈ పోకడ ఈజాతులు తమ మూలస్థానంనుంచి నిరంతరంసాగించిన వలసలలో ఏర్పడి ఉంటుందనేది ఒక్కటిమాత్రమే మనం ఊహించవచ్చు. ఆర్యులు ఉత్తరధ్రువప్రాంతాలనుంచి దక్షిణానికి భారతదేశం వైపు పారశీకంవైపు, మధ్యధరా సముద్రతీర దేశాలవైపు వలస వచ్చారనే శ్రీ తిలక్ సిద్ధాంతాన్ని మనంఆమోదిస్తే, మెసపొటేమియా సంస్కృతికి మూలపురుషులైన వారు దక్షిణంనుంచి ఉత్తరంవైపు వలసవచ్చారని, మంగోలుల వలస మొట్ట మొదట మధ్య ఆసియానుంచి తూర్పుకు సాగిందని మనం ఊహిస్తే ఆ వ్యత్యాసానికి అవసరమైన పరిస్థితి స్పష్టమౌతుంది. ఈ విధంగా మనం సంస్కృతంలో నాలుగు దిక్కులకు వాడకాలైన పదాలకుకూడ అర్థం చెప్పవచ్చును. పడమటి నుంచి భారతదేశంలో ప్రవేశించి తమ తొలివలసలను నెలకొల్పడంలోను ఈ పద్ధతినే (పడమటినుంచి తూర్పుకు వెళ్ళడాన్నే) అనుసరించిన ఆర్యులకు తూర్పు— పూర్వం- ఎదుటఉండేది, పశ్చిమం వెనుకఉండేది, కుడిపక్కఉండేది

మొదట ఈ రెండూ మామూలుగా ప్రారంభమైనదే మొదటిది [illegible]
రెండవది పోచంపల్లి. ప్రతివారూ బాపూజీ కోరినట్టు "ఏమాత్రం [illegible] వం వస్త్రోత్పత్తి సాధ్యంకాదే మైయ్యాకులూరా" [illegible] అంటే ఒకమాత్రం వస్త్రంపై [illegible] పిస్తాకట్టు మైయ్యాకులూరు [illegible] ఎంత [illegible] ఒరిగేటే అంట [illegible] [illegible] అకరాలు [illegible] [illegible] పుంది [illegible] [illegible] సముద్ర [illegible] [illegible] మారింది దానికో [illegible] [illegible] ఇలా ఉండగా [illegible] [illegible] ఇంత [illegible] [illegible] త్తుగా [illegible]

ఇలాగే ప్రాముఖ్యమైన [illegible] సంగతి. ప్రపంచంలో మనకి మనకే పోలికలేమా! ప్రపంచంలో ఎక్కడైనా [illegible] ముస్లిం, హైందవ [illegible], పట్టు, [illegible] [illegible] అంటే మనదే, [illegible] ప్రపంచా [illegible] అసాధారణం [illegible]

మొహెంజొదారోలో [illegible], బ్రాహ్మీ సంబంధం [illegible] సాక్ష్యాలు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రాచీనమైనవి, [illegible] [illegible] యని [illegible] లిపిలో [illegible] బ్రాహ్మీ అక్షరాలతో పోలికలుండి [illegible] ఏమిటో, విషయమేమిటో తెలియడం లేదు. [illegible] ఇది బ్రాహ్మీ [illegible]

దీనితో బ్రాహ్మీలిపి అచ్చమైన స్వదేశీలిపి అని, ఖరోష్ఠి సెమ్‌జాతివారి తెగఅయిన అరమేన్‌ల లిపినుంచి ఉద్భవించి బ్రాహ్మీప్రభావంతో సంస్కృత. ప్రాకృతాలు వ్రాయగలిగేవర్ణమాలగా రూపువచ్చిందని తెలుసుకొన్నాము అయితే వీటిని సులభంగా చదవగలిగామనుకున్నారా? లేదు. వీటిని చదివి మనకాలంలో మనకు తెలిపినదెవరు ?

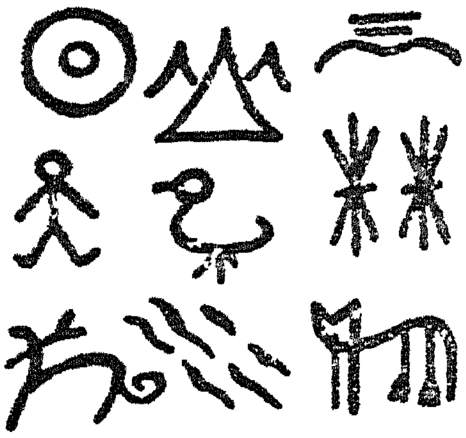

మహామేధావి ప్రిన్సెప్

ఈ రెండు లిపులను తర్వాతివారు పూర్తిగా మరచిపోయారు. దీనికి కారణం ఖరోష్ఠి కొంతకాలం తర్వాత బ్రాహ్మీలిపికి లోబడిపోయి అంతరించిపోవడం, బ్రాహ్మీ లిపినుంచి పుట్టినలిపులు దేశంలో వ్యాప్తిచెందడం కావచ్చును. ఈరెండు లిపులను చదివి, తెలుసుకొని ప్రపంచానికి చాటిచెప్పడం గడచినశతాబ్దిలో సంభవించింది. అంటే పాతవారెవరూ వీటిని చదవడానికి ప్రయత్నించలేదని, ఉపేక్షించారని కాదు. ప్రయత్నం కొనసాగింది

నేటికి సరిగ్గా ఆరువందల సంవత్సరాలక్రితం ఉత్తరదేశాన్ని పాలించిన ఢిల్లీసుల్తాన్ ఫిరోజ్ శాహ్‌తుఘ్లక్ పంజాబ్‌రాష్ట్రంలోని టోపరాలోని శాసన స్తంభాన్ని, మీరట్ జిల్లాలోని అశోక శాసనస్తంభాలను డిల్లీకి తెప్పించి ఫిరోజ్ శాహ్‌కటోరాలోను కుష్క్-శికార్ (శికార్‌మహల్) లోను నాటించాడు. పండితులను పిలిపించి వాటిని చదవడానికి ప్రయత్నించాడు కాని ఫలించలేదు. అక్బర్ చక్రవర్తికూడ ప్రయత్నించాడు. కాని. ఆయన కృషికూడా ఫలించలేదు.

ఈ కృషిలో సఫలుడయినవాడు జేమ్స్ ప్రిన్సెప్ అనే బ్రిటిష్‌ఉద్యోగి. ఈయన 1799 ఆగస్టు 20 వ తేదీన లండన్‌లో జన్మించాడు. 20 వ ఏట భారతదేశానికి వచ్చి కలకత్తాలోని ఈస్టిండియా కంపెనీవారి టంకసాలలో ఉద్యోగిగా కుదిరాడు అప్పుడు ఆ టంకశాల అధికారి విల్సన్ ఆయనకు ప్రిన్సెప్ సహాయోద్యోగి. తర్వాత కొంతకాలానికి కాశీ టంకశాలలో ఎస్సే మాస్టర్‌గా పనిచేశాడు 1830 లో కాశీ టంకసాల రద్దుకావడంవల్ల కలకత్తా టంకసాలకుబదిలీఅయి ఎస్సేమాస్టరుగా పనిచేశాడు భారతీయ సాహిత్యసంస్కృతుల పరిశోధనాభివృద్ధుల నిమిత్తం 1784 లో కలకత్తాలో ఏషియాటిక్ సొసైటీ అనే పండిత సంఘం స్థాపించారు వారి పరిశోధనల ప్రచురణకొక పత్రిక కూడ ప్రచురించేవారు. ప్రిన్సెప్ తన శక్తిసామర్థ్యాలతో ఈ సొసైటీకి కార్యదర్శి అయి పెక్కు పరిశోధనలు జరిపాడు.

ఈయనకు కొత్త లిపులను చదవడమన్నా, చరిత్రఅన్నా చాల అభిరుచి కనుక 1834 లో అలహాబాద్, రథియా మథియాపట్టణాలలోని శాసన స్తంభాల

అచ్చులు తెప్పించి, వాటిని ఢిల్లీ స్తంభం మీది శాసనంతో పోల్చి చూచాడు. ఆ రెండు లిపులూ ఒక్కటేనని తేలింది. నిజానికి అవి అశోకుని బ్రాహ్మీ శాసనాలే. బాగా పరిశీలించగా, గుప్తుల కాలపు శాసనాలలోలాగ వాటిలోను గుణింతం గుర్తులు వేరుగా ఉండడం గుర్తించి, ఐదు చిహ్నాలను వివరిస్తూ వ్యాసం ప్రకటించాడు. ఢిల్లీ స్తంభం మీది శాసనం గ్రీకు శాసనమని, అలెగ్జాండరు పోరసును జయించిన మీదట నాటిన విజయస్తంభమని పాశ్చాత్యులు భ్రాంతిపడ్డారు. ప్రిన్సెప్ వ్యాసంతో ఢిల్లీ స్తంభం లిపి గ్రీకు లిపి కాదని తేలింది. తర్వాత ప్రిన్సెప్ ఢిల్లీ స్తంభంలోని వర్ణాలను గుప్తరాజుల శాసనాల లిపితో పోల్చి, పోలికగలవాటిని వర్ణక్రమంలో వ్రాసుకున్నాడు. ఈవిధంగా పెక్కు అక్షరాలు గుర్తించాడు.

అదే సమయంలో హార్ట్ జేమ్స్ స్టీవెన్సన్ ప్రిన్సెప్‌లాగే క, జ, ప, అక్షరాలను కనుగొని ఒక అశోకుని శాసనం చదివాడు. శాసనం సంస్కృత భాషలో ఉందని భ్రాంతిపడడంవల్ల పఠనం తప్పయిపోయింది. ఇంతలో ఒకవైపు బ్రాహ్మీ మరొకవైపు గ్రీకు లిపి ఉన్న గ్రీకురాజుల నాణేలు బాక్ట్రియాలో దొరికాయి. ద్విలిపి కనుగొనడానికి, కొత్త లిపి కనుగొనడానికి రాజుల పేర్లే ఎక్కువగా ఉపయోగించాయని ఇదివరకే చదివాడు. ఇప్పుడు కూడా అదే విధంగా జరిగింది. ఒక గ్రీకు నాణెంపైన ఉన్న "అగథాక్లెస్" అనే పేరును ఒకరు చదివారు. దీనితో చాల అక్షరాలు గుర్తయాయి.

ప్రిన్సెప్ సాంచీస్తూపంలోని చిన్నచిన్న శాసనాల అచ్చులను ఒకతట్టు పెట్టి పోల్చి చూచాడు. శాసనం చివరి రెండు అక్షరాలు సమానంగా ఉన్నాయి కాని చదవడానికి వీలుకాలేదు. చివరి రెండు అక్షరాల వెనుక 'స' అనే అక్షరం ఉంది తర్వాతి రెండక్షరాలు 'దానం' అనే పదం అయి ఉంటుందని అనుమానం కలిగింది. చిన్న శాసనాలన్నిటినీ పోల్చి చూచాడు అనుమానం స్థిరపడింది, అప్పటికిగాని ఆ శాసనాల భాష సంస్కృతం కాదని తెలలేదు. 'స' అనేది యొక్క అనే ప్రాకృత ప్రత్యయమని గుర్తించాడు ఈవిధంగా అశోకుని శాసనాలన్నీ చదవడం సాధ్యమైంది.

ఖరోష్ఠి లిపి చదవడానికికూడ నాణేలే ప్రధాన సాధనాలు కావడం మరి వింతకాదు. ప్రిన్సెప్ కాలంలో జేమ్స్‌టాడ్ అనే బ్రిటిష్ ఉద్యోగి బాక్ట్రియా గ్రీకురాజుల, శక, పార్థియన్, కుషాణరాజుల నాణేలు సేకరించాడు వీటిమీద ఒకవైపు పాత గ్రీకు లిపిలోను మరొకవైపు ఖరోష్ఠి లిపిలోను రాజుల పేర్లున్నాయి.

రంజిత్‌సింగ్ సేనాపతి అయిన జనరల్ వెంటూరా మానిక్యాల అనే చోట ఉన్న 80 అడుగుల ఎత్తు స్తూపాన్ని తవ్వించగా, రెండు ఖరోష్ఠి శాస

నాలు, నాణేలు దొరికాయి. మానిక్యాల్ నేటి పశ్చిమ పంజాబ్‌లో అటక్-లాహోర్ పట్టణాల మధ్యలో ఉన్న గ్రామం. స్తూపం ఉండడాన్నిబట్టి ఈగ్రామాన్ని మునికా లయమ్ అనేవాళ్ళు కాబోలు. ఆ మాట క్రమంగా మానిక్యాల్ అయింది. పంజాబు ప్రాంతంలోని మరికొన్ని స్తూపాలనుంచి కూడ ఇలాటి నాణేలే దొరికాయి. గ్రీకు అక్షరాలు చదవడం సులభం కాని. ఈ నాణెం రెండవవైపున్న లిపి చదవడం మొదలెట్టినవాడు ఇది పర్షియాదేశపు పహ్లవీభాష అని, ససానియన్ వాళ్ళవి అని భావించడం వల్ల అంతుపట్టలేదు. బ్రాహ్మీలిపివలె ఈ నాణేలపైని లిపి బ్రాహ్మీప్రకృతం అయి ఉండవచ్చని ప్రిన్సెప్ అనుకున్నాడు. బ్రాహ్మీలిపికి ఇది తలక్రిందుగా రాసి ఉండవచ్చునని కూడ అనుమానించారు. ఏదీ స్థిరం కాలేదు.

ఆఫ్ఘనిస్తాన్‌లో పరిశోధనలు జరుపుతున్న మాసన్ అనే పండితునికి కొన్ని నాణేలు దొరికాయి. ఈ నాణేలమీద కూడ ఒకవైపు గ్రీకులిపిలో రాజుల పేరు, బొమ్మ. వెనుకవైపు ఖరోష్ఠిలో అదే పేరు ఉన్నాయి. ఈలాటి నాణేలు రెండు చూడండి. మొదటి నాణెం అంటెల్కిడెస్‌ది. రెండవది మెనెండెర్‌ది.

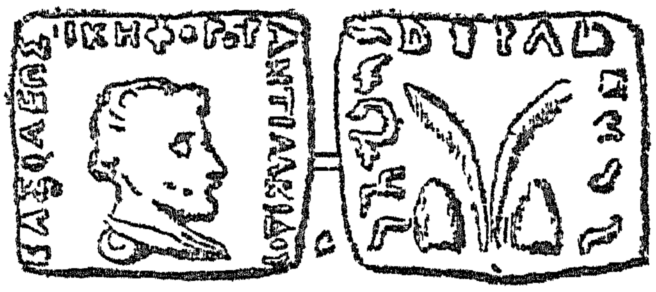

వీరిద్దరూ క్రీస్తుకు వంద, నూటయాభై సంవత్సరాలకు ముందు మనదేశంలోని పంజాబు, నేటి ఆఫ్ఘనిస్తాన్‌లో చేరిన గాంధారం పాలించిన సిథియన్‌జాతి రాజులు. అంటెల్కిడెస్ అంటల్కిదస అయ్యాడు. మెనెండర్ మిలింద అయ్యాడు. వారి బిరుదులుకూడ సొటెరెస్ అనేది త్రాత అని, మరొకటి మరొక విధంగాను తర్జుమా అయాయి. మొదటిదానిమీది ఖరోష్ఠి వ్రాత "అంతలికిద తస తవతస మహరజస" అని, రెండవ దానిమీదిది "మిళిందస మహరజస త్రతరస" అని తెలిసింది. గ్రీకులిపిలో ఉండేవి అంటలికిడెస్ సొటెరెస్ బసలేయస్, మెనంద్రెస సొటెరస బసిలేయస అనే మాటలు. వీటి సహాయంతోను గ్రీకులేఖల సహాయంతోను ఖరోష్ఠిని పోల్చి చదువగా, పన్నెండుగురు రాజుల పేర్లు, ఆరు బిరుదులు తెలిశాయి.

తర్వాత యిది కుడినుంచి ఎడమకు వ్రాసేదని తెలుసుకున్నారు. ఇది సెమెటిక్‌జాతి లిపిగనుక పహ్లవీ అని, ఆరామీ అని మొదట్లో భ్రాంతి పడ్డారు. ఆ భాషా వ్యాకరణం ప్రకారం చదువగా తప్పులువచ్చాయి. 1838 లో బ్యాక్ట్రియన్, గ్రీకు నాణేల భాష పాలీ అని తెలిసింది. ఈ సిథియనుల నాణేల

ధాతుకాల పాళీయే అయివుండవచ్చునని ప్రిన్సెప్‌కు అనుమానం కలిగింది, ఆ ప్రకారం పదివాటు పదిహేను అక్షరాలు తెలిశాయి. తర్వాత లక్కీన పండితులు చక్కని అక్షరాలు తెలుసుకున్నారు

ప్రిన్సెప్ 1835 లో వివాహం చేసుకున్నాడు నిరంతరం లిపి పరిశోధన వల్ల 1838 లో ఆయనకు అనారోగ్యం ప్రారంభమైంది. అది విపరీతమై ఆ సంవత్సరం అక్టోబరు నెలలో విశ్రాంతికి ఇంగ్లండు వెళ్లాడు. 1810 ఫిబ్రవరి నెలలో మరణించాడు. ఆయన నిరంతర పరిశోధనఫలితంగా ఈ రెండు లిపులూ నేడు మనం చదువగలుగుతున్నాము

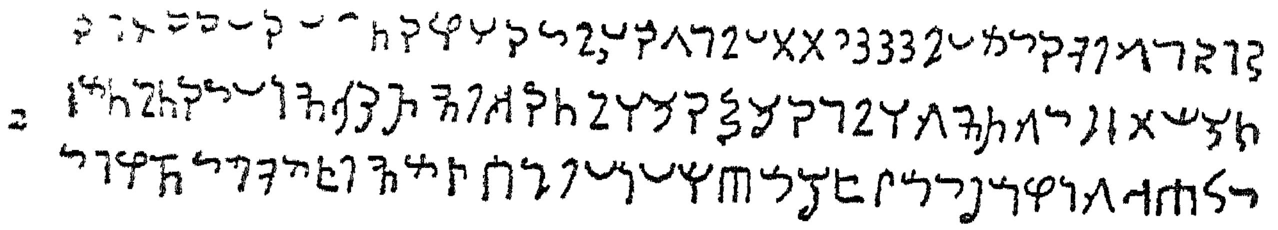

చతుర్థ ప్రకరణం

బ్రాహ్మీలిపి అవతారాలు

ఈ బ్రాహ్మీలిపినుండే-భట్టిప్రోలు లిపినుంచే - మన నేటి తెలుగు లిపి పరిణమించింది. ఒక్క మన తెలుగు లిపి మాత్రమే కాదు, మన దేశంలోని అన్ని లిపులూ పరిణమించాయి. అంతే, మన పొరుగునఉన్న తెనుగు తోబుట్టువులయిన కన్నడిగులు వ్రాసే కన్నడ లిపి; అరవలు వ్రాసే పూర్వపు లిపి, నేటి అరవ లిపి, వాడరు, సంస్కృత గ్రంథాలు వ్రాసుకొనే గ్రంథ లిపి, ఉడిపి ప్రాంతంవారు వ్రాస్తూఉండిన తుళు లిపి, కేరళులు వ్రాసే మలయాళ లిపి, పశ్చిమాన మన పొరుగునఉన్న మహారాష్ట్రులు ముందు వాడుతున్న మోడీలిపి, ఉత్తరాన మన పొరుగునఉన్న ఓఢ్రులు వాడే ఓఢ్రలిపి, ఉత్తర భారతంలో హెచ్చుగా ప్రచారంపొందిన నాగరీలిపి, శిఖ్కులు వ్రాసే గురుముఖీ లిపి, కాశ్మీరీలు వ్రాసే డోగ్రి, నేపాలీలు వ్రాసే నేవారీ లిపి, టిబెట్‌వాసులు వ్రాసే తిబ్బతీలిపి, వంగలిపి, మైథిలి, అస్సాంలిపి, మణిపురిలిపి, నేటిమధ్యప్రదేశ్‌లో కొందరు వ్రాస్తున్న నిమాడీలిపి, రాజస్థాన్‌లో వ్రాసే మార్వాడీలిపి, నేడు పశ్చిమ పాకిస్తాన్‌లో చేరిన పంజాబు ప్రాంతంలోని ముల్తానీ, సింధీ, గుజరాతీలు వ్రాసే గుజరాతీ లిపి, లంకావాసులు వాడే సింహళ లిపి, ఇంకా పరాచి, బహ్వాల్ పురీ, రోపియా, బికారీ, హరీ, లామావాసీ, లుంగీ, సరాఫీ, సారికా, సకసీ, షికార్‌పురీ మొన్నగు ఉత్తరాది లిపులు దీనినుంచే పుట్టాయి.

“మన లిపి గుండ్రంగా, అందంగా ఉందిగదా' మన కవులు మన లిపిని 'లలిత ముక్తాఫలాకార విలసనమున' అని, 'అణిముత్యముల సోయగము మించిన వ్రాలు' అని వర్ణించారుగదా' విజయవిలాసకారుడు మన వర్ణమాలను

కన్నులు దీర్ఘముల్, నగు మొ
  గంబపురా తలకట్టు తమ్మి పూ
పున్నమ చందమామలకు,
  బొక్కిలి చక్కదనంబు చెప్పగా

ఉన్నది మేలు వంతులు వ
మాటకమున్, మరిరాను మున్నుదా,
నెన్నరి తెక్కులె ప్రాతిఫల
మిచ్చరి నక్షరకెన్నిజంబుగన్' (1-161)

అని చక్కని తిక్కన ఉపమేయంగా గ్రహించాడే' చిత్తూరి గుండ్రంగా ఉండడానికి మన పెద్దలు

'యతులను మసనను యెనుమును
ఒనరగ నీ యక్షరముల నియమయతి గుంన్
నిరతము ప్రాయనేర్చిన
సుకవుల వాసిప్రాలు వప్రుపలమమున్'

అని చెప్పారే! ఈ వంకర టింకర గీతలెందుకు, చక్కని పెక్కు తిరిగే తలకట్టుల గుండ్రని మలుపుల రాయడమేమిటో అని అనుమానంతో గాభరాగా చూస్తున్నారా మిత్రులారా? మీ అనుమానానికి కారణం లేకపోలేదు. మీరు ఇప్పుడు ఈ స్వరూపాన్ని చూసి అనాదిగానే ఇది ఇలానే ఉండేదనుకోవచ్చు అని అనుకుంటున్నారు. కాని, నిజంగా మొదట్లో ఈ వంకరటింకర గీతలే రాళ్ళపైన రాగిరేకులపైన తాటాకులమీద, కాగితాలమీద రాస్తూ రాస్తూ నేడు కనిపించే గుండ్రటి రూపాలు తీర్చుకున్నాయి. ఈ చక్కని రూపాలు రావడానికి ఎంతకాలం పట్టిందనుకుంటున్నారు? దాదాపు రెండువేల ఏండ్ల కథ ఉంది.

మన తెలుగునాడును పెక్కు వంశాల రాజులు పాలించారు. శాతవాహనులు, ఇక్ష్వాకులు, పల్లవులు, బృహత్ఫలాయనులు, శైంగేయకులు (శాలంకాయనులు), కందరులు (ఆనందగోత్రికులు), విష్ణుకుండినులు, చాళుక్యులు, చోళులు, కాకతీయులు, రెడ్డిరాజులు, విజయనగరరాజులు మొదలైనవారు వీరిలో చాలామంది తమ కాలంలో తమ మాతృభాషల్లో కొందరు, దేశభాషలలో కొందరు శిలాశాసనాలు తామ్రశాసనాలు వేయించారు. ఆ శాసనాల లిపులు ఆయా రాజుల పేర్లతోనే శాతవాహన లిపి లేక బ్రాహ్మీలిపి, ఇక్ష్వాకులిపి, పల్లవలిపి, వేంగీలిపి, చాళుక్యలిపి, కాకతీయలిపి అనే పేర్లతో ప్రచారానికి వచ్చాయి. పెక్కు ప్రాంతాలలోను ఆయాకాలాలలో పాలించిన రాజులను బట్టే గుప్తలిపి, పల్లవలిపి, కదంబలిపి, పశ్చిమ చాళుక్యలిపి, దక్షిణగాంగ లిపి, చేరలిపి, రాష్ట్రకూటలిపి, కళింగగాంగలిపి ఇత్యాదిగా లిపులకు పేర్లు వచ్చాయి.

శాతవాహనుల రాజ్యం కంటె ప్రాచీనమైంది మౌర్యచంద్రగుప్తుని వంశ పెద్ద సంగతి మీకు ఇదివరకే తెలుసు. ఆయన కాలానికి భారతదేశంలో అయ

నది దాక పెద్దరాజ్యం సాతవాహనులదే అంటే ఇప్పటికి రెండువేల నాలుగు వందల ఏళ్ళకు పూర్వమే ఈ రాజ్యం స్థాపించబడిందన్నమాట ఈ రాజులు అప్పటినుంచి దాదాపు ఐదువందల సంవత్సరాలు పాటు రాజ్యంచేశారు వీరి ఉచ్ఛస్థితిలో ఉన్నప్పుడు నేడు దక్షిణాన మద్రాసు రాష్ట్రం తూర్పుకోస్తాలో ఉన్న కడలూరు మొదలు ఉత్తరాన తూర్పుకోస్తాలో కళింగపట్నం వరకు, అక్కడనుంచి ఉత్తరాన నర్మదానదికి ఆవలినుంచి పడమటి కోస్తాలో ... వరకు వ్యాపించిన విస్తృత సామ్రాజ్యం. అంటే నేటి ఆంధ్ర, మైసూరు, మహారాష్ట్ర, మధ్యప్రదేశ్ రాష్ట్రాలు మద్రాసు రాష్ట్రంలో కొంత భాగం వీరి సామ్రాజ్యంలో ఉన్నవన్నమాట.

ఈ రాజులు గుహలలోను, కొండలమీద, పందిరాల గోడలమీద, స్తంభాలమీద శాసనాలు చెక్కించారు ఇవి నాసిక్, జూనార్, కన్హేరి, కార్లా, నానేఘాట్, అజంతా మొదలగు ప్రాంతాల గుహలలోను, నాగార్జున కొండ, తదితర ప్రాంతాలలోను నేటికీ ఉన్నాయి వీరంతా ప్రాకృతాభిమానులు కనుక, వీరి శాసనాలన్నీ ప్రాకృత భాషలోనే ఉన్నాయి. లిపిమాత్రం బ్రాహ్మీలిపి అంతమాత్రాన అప్పటికి తెలుగుభాషలేదని కాదు, ఉంది కాని రాజుల దృష్టిని అందుకోలేదు. వారి అనుగ్రహం సంపాదించలేదు. అయితే ఎప్పుడు. పండితుల అభిమానం చూరగొనడం సంభవంకాదుకదా! అందువల్లనే సాహిత్యస్థాయి అందుకోలేదు. రాజులు ప్రాకృత భాషాభిమానులు. వారి మాతృభాషకూడ ప్రాకృతమే. ఇక అప్పటికి ఆంధ్రదేశంలో ప్రబలంగా ఉన్నది బౌద్ధమతం ఆ మత గ్రంథాలన్నీ ఒకరకం ప్రాకృతమైన పాళీభాషలోనే, కనుక తెలుగులో శాసనాలు వేయించే దిక్కు లేకపోయింది అయినా అప్పటి ప్రాకృతశాసనాలలో వస్తూవుండేటి తెలుగు గ్రామాలపేర్లు, నాగబు వంటి వ్యక్తుల పేర్లు చేరకపోలేదు. నాగబును గురించి ఒక్క వివరణ ఇస్తుంది, ఈ పదం ఉన్న రాతిబండ అమరావతి స్తూపం శిథిలాలలో దొరికింది. పురాతత్వ పండితులు కొందరు దీని నాగ-బు అని పద విభాగం చేసి, రెండూ వేరువేరు పాళీపదాలని భ్రాంతిపడ్డారు. కాని శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు ఇది తెలుగుపదమని, నాగబు అనేది తెలుగు ప్రథమావిభక్తి ప్రత్యయంతోఉన్న నాగ అనే తత్సమపదమని, నాగంబు నాగము అనే నేటి రూపాల పూర్వస్వరూపమని సకారణంగా నిరూపించారు కనుక ఆ కాలంలో క్వచిత్తుగా తెలుగుపదాలు శాసనాలలోను చేరేవని అనుకోవచ్చు. అలాగే అతి

ప్రాచీన బ్రాహ్మీశాసనాలలో నిబద్ధమైన అతి ప్రాచీనమైన తెలుగువ్యక్తి నామం నాగబు అని మనం భావించవచ్చు తెలుగువారు తమ పదాలను ఇతర భాషల వారికి ఇవ్వడంతోపాటు, సంస్కృతాది ఇతర భాషాపదాలను తమ ప్రత్యయాలతో చేర్చి వాడుకొనే తత్సమపద సంప్రదాయంకూడ రెండువేల ఏండ్లనాడే ప్రారంభమైందన్నమాట ఇక సాతవాహన రాజులలో ఒక దైనహాలుడు సంకలనం చేసిన గాథాసప్తశతిలోని గాథలలోను అత్త, పోలంకి (ఒల్లెంచి). పిళ్ల, పొట్ట, కత్తి, పెంట మున్నగు తెలుగు పదాలు చేరకనూపోలేదు కాని తెలుగు వారిది అనదగిన శాసనం పెద్దదేమీ కనిపించదు.

రెండువేల సంవత్సరాలనాటి వ్రాతలకు మచ్చుగా భట్టిప్రోలు స్తూపం లోని మొదటి శాసనాలను, అశోకుని శాసనాలను నాగబును చూచాముగదా! మొదటిదానికి. ఆంధ్ర సాతవాహన లిపికి అంతగా భేదం కనిపించదు తర్వాత రెండు వందల్లు గడచినకొద్దీ, అంటే క్రీస్తుశకం రెండువందల సంవత్సరాలకు ఇక్ష్వాకుల కాలంలో బ్రాహ్మీలిపి ఎంతగా మారిందో చూడండి. ఇదిచినాడ

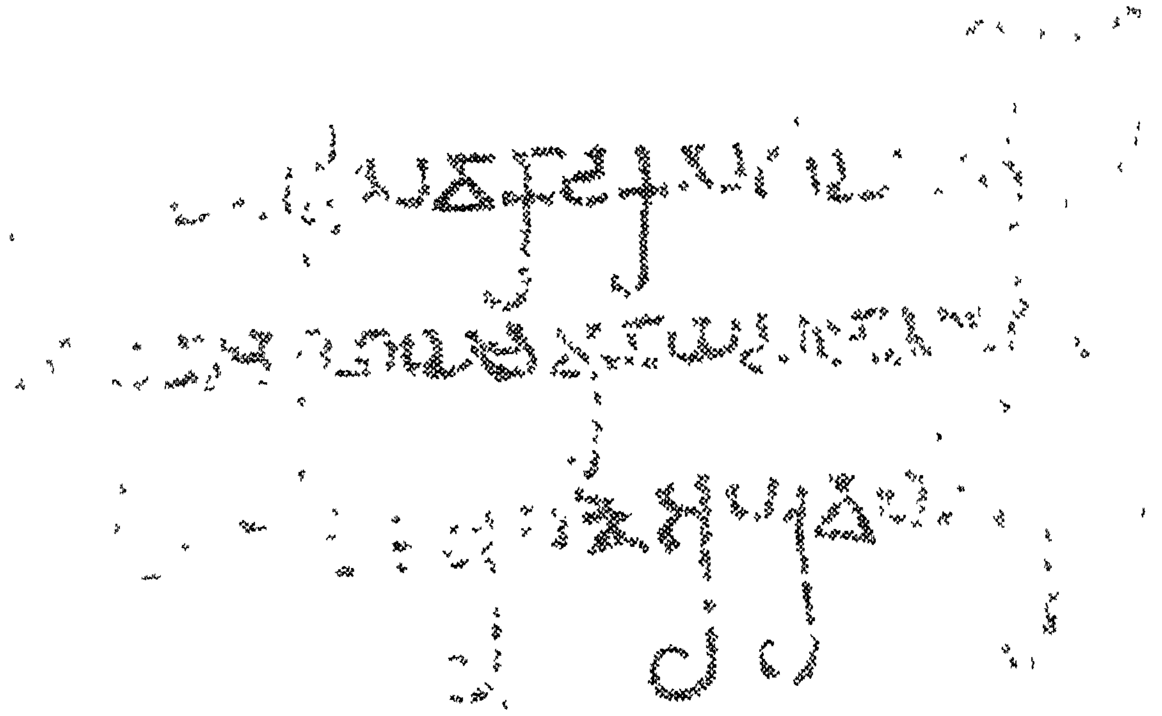

అమరావతి స్తూప శిలాలలోదే. అమరావతి ఆగ్నేయ ఆసియా దేశాలలో శిల్ప అందాలు దిద్దిందికదా! మరి అక్కడి శిల్పులు వంకర టింకర అక్షరాలను అలాగ వ్రాస్తారా? మూల స్వరూపం చెడకుండా చక్కగా చెక్కినారు చదవండి :

గామే వాథపస గహపతిస వాకాటకస గహపతికి

.

.... . .

దీనిలోని అక్షర వరుసలోని అ ఆలు మొదట్లో పట్టుకారకొనలుగా కనిపించినా. క్రమక్రమంగా తమలోని నిలువుగీతను ఎడమవైపుకు వంచుకుంటూ ఇప్పటి ఆకారాన్ని పొందడానికి ఆత్రపడేట్టు కనిపించడంలేమా! మొదటి

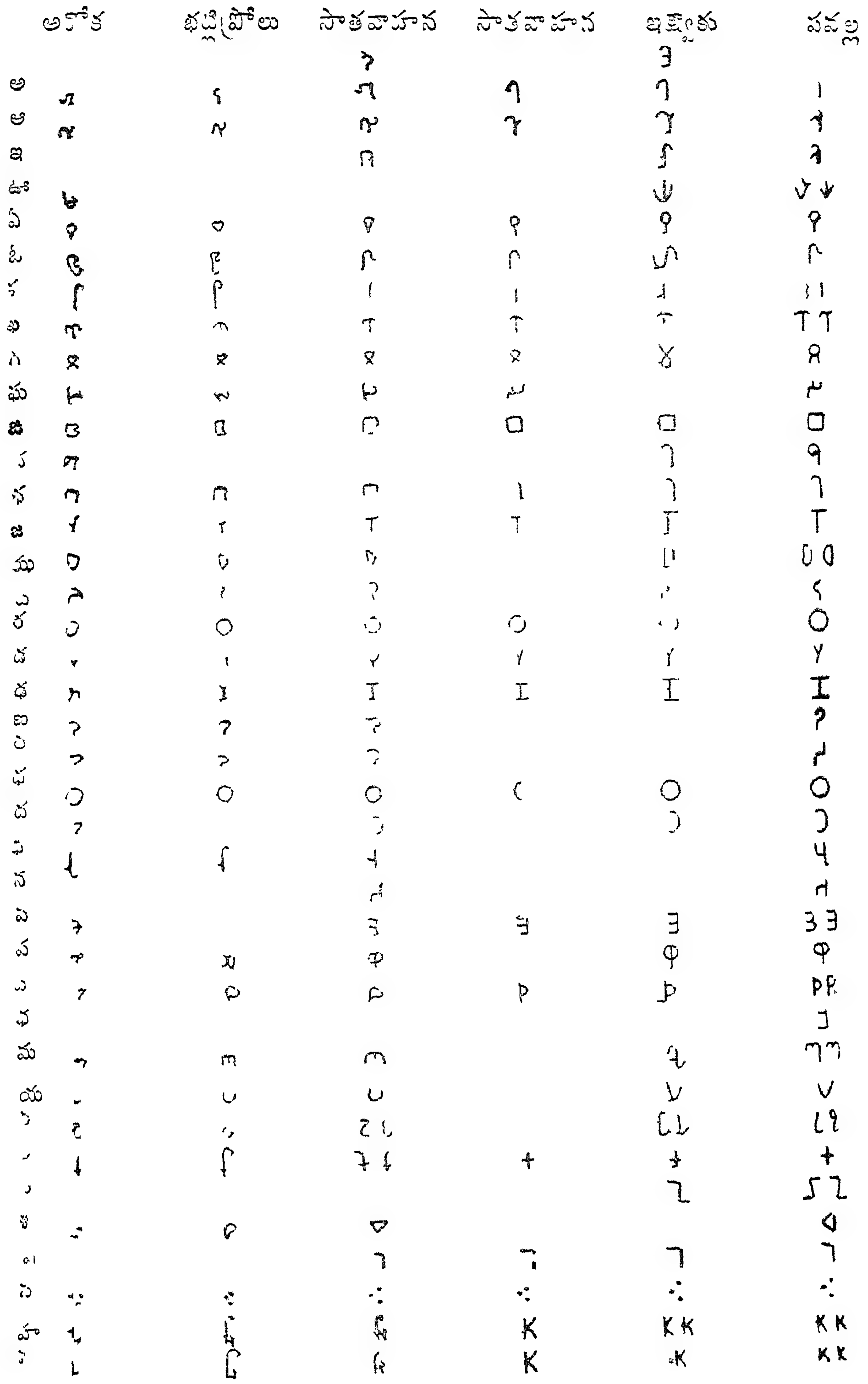
అశోక
భట్టిప్రోలు
సాతవాహన
సాతవాహన
ఇక్ష్వాకు
పల్లవ

అశోక భట్టిప్రోలు శాసనాలలో ఈ రూపాలతో ఉన్న ఆకారం క్రీస్తుశకం మూడవ శతాబ్దానికి-ఆరువందల ఏళ్ళలోను ఇలా మారింది ఒక్కొక్క అక్షరాలు కూడ ఎలా మారాయో చూడండి

ఈ ఇక్ష్వాకులు కూడ ప్రాకృత భాషాభిమానులే కనుక, వీరి శాసనాలూ ప్రాకృత భాషలోనే ఉన్నాయి వీరి రాజ్యం తెలుగుదేశంలో యాభై ఏండ్లకన్నా ఎక్కువకాలం నిలవలేకపోయింది వీరి తర్వాత పల్లవులనే రాజవంశంవారు కృష్ణానదికి మొదలు దక్షిణాదిని కాంచీనగరం రాజధానిగా పాలించారు. దక్షిణ భారతంలో-ముఖ్యంగా ఆంధ్రదేశంలో-బ్రాహ్మీలిపి పరిణామంలో ఇక్ష్వాకుల వరకు ఒక ఘట్టం అనవచ్చు

దక్షిణంలో ఉండే పల్లవరాజుల పాలన ఎంతకాలం సాగుతుంది? బృహత్ఫలాయనులనే వంశం రాజులు పల్లవులను ఎదిరించి, వారిని తెలుగుదేశంనుంచి తరిమివేశారు నేటి బందరు సమీపంలోని కూడూరు అనేది వీరి రాజధాని. కాని ఈ వంశం కూడ ఎంతోకాలం-అంటే యాభై ఏండ్లకు మించి వర్ధిల్లలేదు మరల పల్లవులు దక్షిణాంధ్రంపై దండెత్తివచ్చి ఆక్రమించుకొన్నారు ఈ బృహత్ఫలాయనుల శాసనాలుకూడ ప్రాకృతంలోనే ఉన్నాయి. వీరికాలంలో విశేషమేమిటంటే తామ్రశాసనాలు వాడుకలోకి రావడం. రాతిశాసనాలు తగ్గిపోవడం ఈ పద్ధతి క్రీస్తుశకం 4వ శతాబ్దానికి చెందినవచ్చు

అయితే పల్లవుల పెత్తనం తెలుగుదేశంపై ఎంతోకాలం సాగలేదు ఆనంద గోత్రికులనే మరొక రాజవంశంవారు పల్లవులను ఎదిరించి తరిమివేశారు ఈ వంశం మూలపురుషుడు కందారుడు వీరి రాజధాని నేటి నరసారావుపేట తాలూకాలోని చేజెర్ల దీనిని పూర్వం విజయకందార పురమనేవారని కొందరు పండితులు అంటున్నారు ఈ రాజులకు కందారులనే పేరు కూడ వచ్చింది వీరికి సమకాలంలోనే శాలంకాయనులనే మరొక రాజవంశం వారు వేంగీపురం రాజధానిగా కొంత ఆంధ్రదేశాన్ని పాలించసాగినారు. ఈ వేంగీపురం ఇప్పటి ఏలూరు సమీపంలో ఉంది నేటి ఓరిపేట పెదవేగి కాలం గడచింది, పల్లవులు మళ్ళీ ఆనందగోత్రికులు ఎంతోకాలం స్వతంత్రంగా ఉండలేకపోయారు కాని వీరు ఒకప్పుడు స్వతంత్ర స్థితిలోను మరొకప్పుడు సామంతస్థితిలోను మొత్తం మూడుశతాబ్దాలపాటు ఆంధ్రదేశంలో కొంత ప్రాంతం ఏలారు

శాలంకాయన రాజులు ఏలూరు సమీపంలోని వేంగీనగరం రాజధాని అని మనకు ఇదివరకే తెలుసు ఈ నగరం రాజధాని కావడంవల్ల దీనికి వైంగె

యకులనే పేరుకూడ వచ్చింది వీరు కృష్ణా గోదావరీనదుల మధ్యప్రాంతాన్ని పాలించారు వేంగీరాష్ట్రంలో అంటే కృష్ణకు ఉత్తరాన ఉన్న ప్రాంతంలో పల్లవుల పెత్తనాన్ని సహించి ఊరుకున్నారు శాలంకాయన వంశం వారి ప్రాచీనమైంది క్రీస్తు శకాని మూడవ శతాబ్దంలో ప్రబలులైన రాజవు సూచ యాలై ఏలిన్లు ఆంధ్రదేశంలో పెద్దప్రాంతం పాలించారు వీరు వైదిక మతావలంబులు గనుక సంస్కృతానికి ప్రాధాన్యం కలిగింది అప్పటికే బౌద్ధమతంలోను మహాయానమనే శాఖ బయలుదేరింది. ఈ శాఖవారు పాలీ ప్రాకృతంతో పాటు సంస్కృతాన్నికూడ మతభాషగా గ్రహించారు. ఇంతేకాక బౌద్ధమతం తెలుగుదేశంలో క్షీణించసాగింది. దీనితో భాషలోను సంఘంలోను గొప్ప మార్పులు వచ్చాయి దక్షిణ బ్రాహ్మిలిపిలో మరెన్ని మార్పులు కలగడం ఇక్ష్వాకులనుంచే గనుక బ్రాహ్మిలిపి పరిణామంలో ఇదొక ముఖ్యఘట్టం

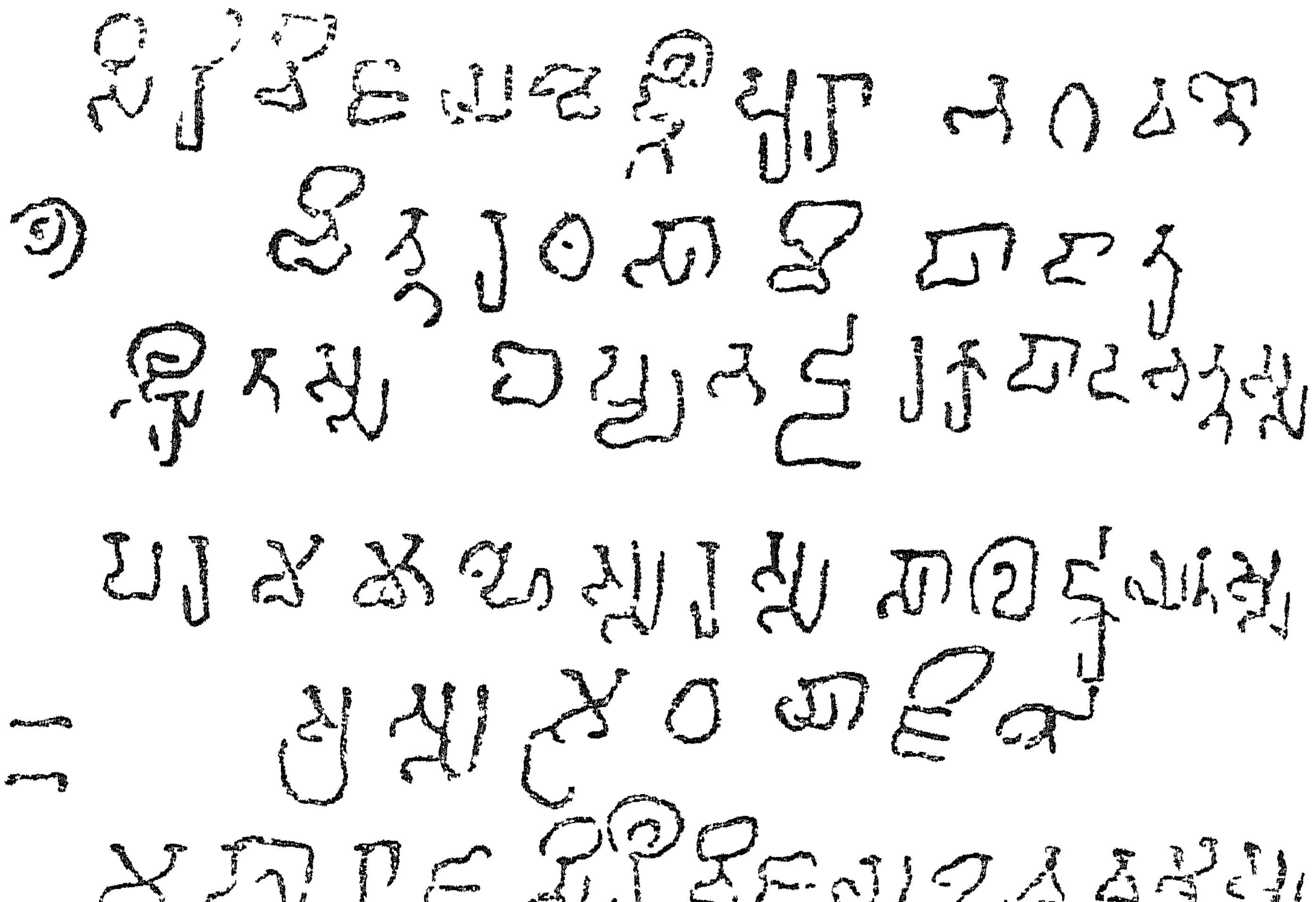

అశోకుని లిపితో వీటిని పోల్చిచూస్తే కొన్నింటిలో పెద్ద మార్పు కనిపిస్తుంది. ఇక్ష్వాకుల కాలంలో అక్షరాలు కిందిభాగం పెరగడం. ఎడమవైపు మళ్ళడం మరికొన్ని మార్పులు కలుగగా శాలంకాయనుల నాటి లిపిలో అక్షరాల తలపై చిన్న అడ్డగీత స్పష్టంగా ఏర్పడింది ఇది నేటి మన అక్షరాల తలకట్టుకు మూలం మరికొన్ని అక్షరాలు అశోక లిపికి పూర్తిగా వేరే ఆకారంగా కనిపిస్తాయి ఈ మార్పులు శాలంకాయనుల తర్వాత తెలుగు దేశాన్ని పాలించిన విష్ణుకుండుల కాలంలో ఎక్కువైన. బ్రాహ్మి రూపే మారిపోయింది ఇక్కడినుంచి లిపి పరిణామంలో మరొక ఘట్టం ప్రారంభమైందని చెప్పవచ్చు శాలంకాయనుల కాలంనుంచి బయలుదేరిన సంస్కృత శాసనాలలో

[illegible] గ్రామనామాలు [illegible] సూచించేవి, వ్యక్తులపేర్లవి కంబు [illegible]. [illegible] జోపురాయుఃలాంటివి సంస్కృత [illegible] ఉన్నాయి.

[illegible] శాలంకాయనుల [illegible] మొదట వేంగీనగర ప్రాంతంలో కని [illegible] తెలుగు తక్కువ పరిసరశాసనాల లిపిని పంచి [illegible] ప్రవహింపారు.

శాలంకాయనుల తర్వాత ఆంధ్రదేశాన్ని పాలించినవారు విష్ణుకుండులు- [illegible] గుంటూరు జిల్లాలోని వినుకొండ తర్వాత [illegible] వీరు ఆంధ్రదేశాన్నంతా రెండువంచల [illegible] వినుకొండ సంస్కృతీకరణమే విష్ణుకుండిన అని [illegible] అంటారు. వీరిరాజ్యం క్రీస్తుశకం ఐదవ [illegible] ఉంది. తర్వాత చాళుక్య రాజులకు [illegible] విష్ణుకుండుల రాజ్యం అంతరించింది.

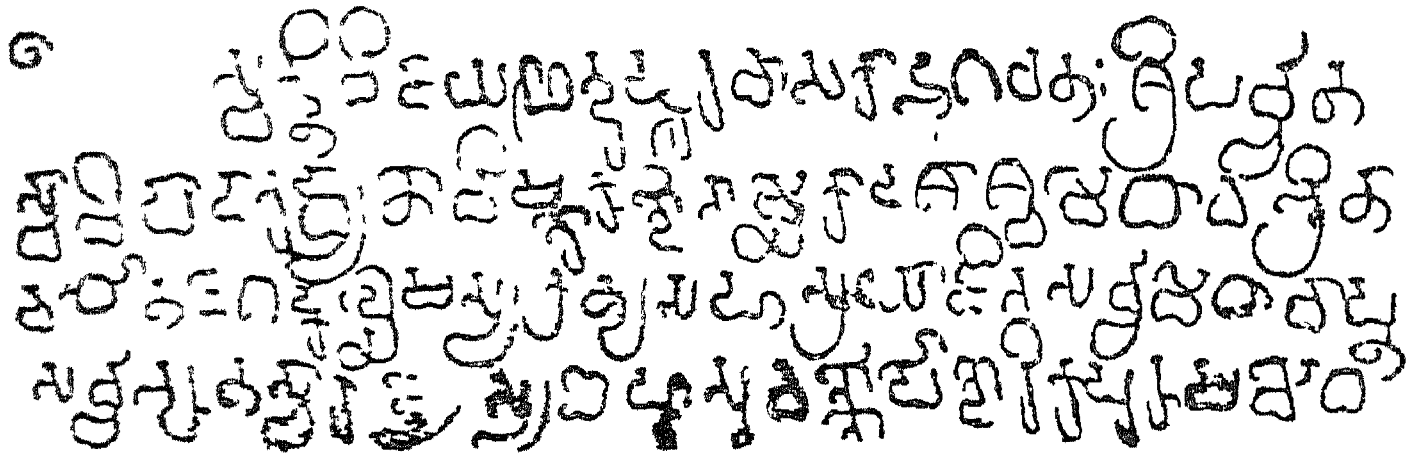

[illegible] ఉవ్వంగా వెలిగింది పీరు పల్ల [illegible] ఉత్తరాన వాకాటులలో వియ్యం చేసు [illegible] సంస్కృతభాషను ఆదరించినవారు వీరి కాలంలో [illegible] శాలంకాయనుల కాలంలో [illegible] విష్ణుకుండినులకాలంలో అన్నిం [illegible] మరొక విశేషం అప్పుడు తెలుగు [illegible] కనిపించే వింత అక్షరం 'ట' అనేది. [illegible] దీనితో సంస్కృత భాష [illegible] కొన్నాయా హొమ్మచుపోయేవనేటదా!
[illegible] 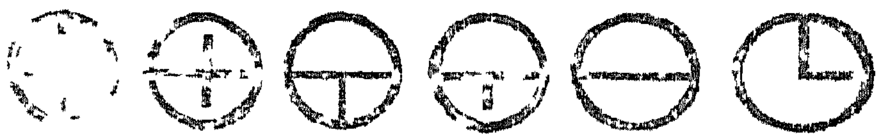
[illegible] ఈ చక్క వివరాలకు అహదనకిరి [illegible]

శాసనంపై జరిగిన వాదోపవాదాలు చదవండి. ([illegible] వివాదం) ఈ వింత అక్షరం ఉచ్చారణకూడా క్రమంగా ల, ర, ళ, డ, ద, ర వగైరాగా మారిపోయింది. అసలు లక్షణం అంతరించింది.

విష్ణుకుండినుల శాసనాలలో అక్షరాలపైతలకట్లు పొడుగుతూ, పెరుగుతూ నేటి తలకట్టు రూపానికి దగ్గరగా వస్తుండగా, వారి రాజ్యానికి ఉత్తరాన ఉన్న వాకాటక రాజుల శాసనాలలో తలపై అడ్డగీత చిన్న చిన్న పెట్టెలాగ రాయడం తమాషాగా లేదూ! అదే నేటి దేవనాగరిలో అక్షరాలపై కనిపించే పెద్ద అడ్డగీత మూలమన్నమాట.

విష్ణుకుండినులను చాళుక్యులనే రాజవంశీయులు జయించి తెలుగు దేశాన్ని ఆక్రమించుకొన్నారని ఇదివరకే తెలుసుకున్నాం. చాళుక్యులు దేశభాషాభిమానులు. వీరి కాలంలో తెలుగుకు ఆదరం లభించింది. తెలుగులో శాసనాలు వెలయసాగాయి. ఈ చాళుక్యులనేవారు మొదట రాష్ట్రంవారు కారు. నేటి మైసూరు రాష్ట్రంలోని బాదామినగరం వీరి రాజధాని. వీరు కన్నడిగులు. ఈ బాదామిని పూర్వం వాతాపిఅనేవారు. వీరు కర్ణాటక, మహారాష్ట్ర ప్రాంతాలను పాలించేవారు. వీరిలో ప్రతాపవంతుడు అయిన సత్యాశ్రయ పృథ్వీవల్లభ మహారాజు వేంగీ కళింగరాజ్యాలను జయించాడు. ఆ రాజ్యాల పరిపాలనకు తన తమ్ముడైన విష్ణువర్ధనుని నియమించాడు. ఇది జరిగింది క్రీస్తుశకం ఏడవ శతాబ్ది ప్రారంభంలో అంటే పదమూడువందల యాభై ఏళ్ళ క్రితమన్నమాట. ఈ విష్ణువర్ధనుడు పొట్టివాడు కాబోలు! కుబ్జ విష్ణువర్ధనుడనే పేరువచ్చింది. ఇతడు క్రమంగా స్వతంత్రుడై వేంగీ కళింగాలలో స్వతంత్రరాజ్యం స్థాపించాడు, ఆంధ్ర చాళుక్య రాజవంశానికి మూలపురుషుడయ్యాడు.

చాళుక్యులు దేశభాషాభిమానులు గనుక దేశభాషను ఉద్ధరించాలని తెలుగులో శాసనాలు వేయించారని ఇదివరకే అనుకున్నాం. ఈ కాలంలో పశ్చిమాంధ్రప్రాంతాన్ని తెలుగుచోడులు పాలించేవారు. వీరు మొదట పల్లవులకు సామంతులు. మనకు నేడు లభించిన మొట్టమొదటి తెలుగుశాసనం రేనాటి చోళ రాజయిన ఎరికల్ ముత్తురాజుది. ఇది కడపజిల్లా కమలాపురం తాలూకా ఎర్రగుడిపాడు గ్రామంలో చెన్నకేశవాలయం పక్కన రాతిపై చెక్కి ఉంది. క్రీస్తుశకం 575 నాటిది. మొదటి శాసనం గనుక చదవండి.

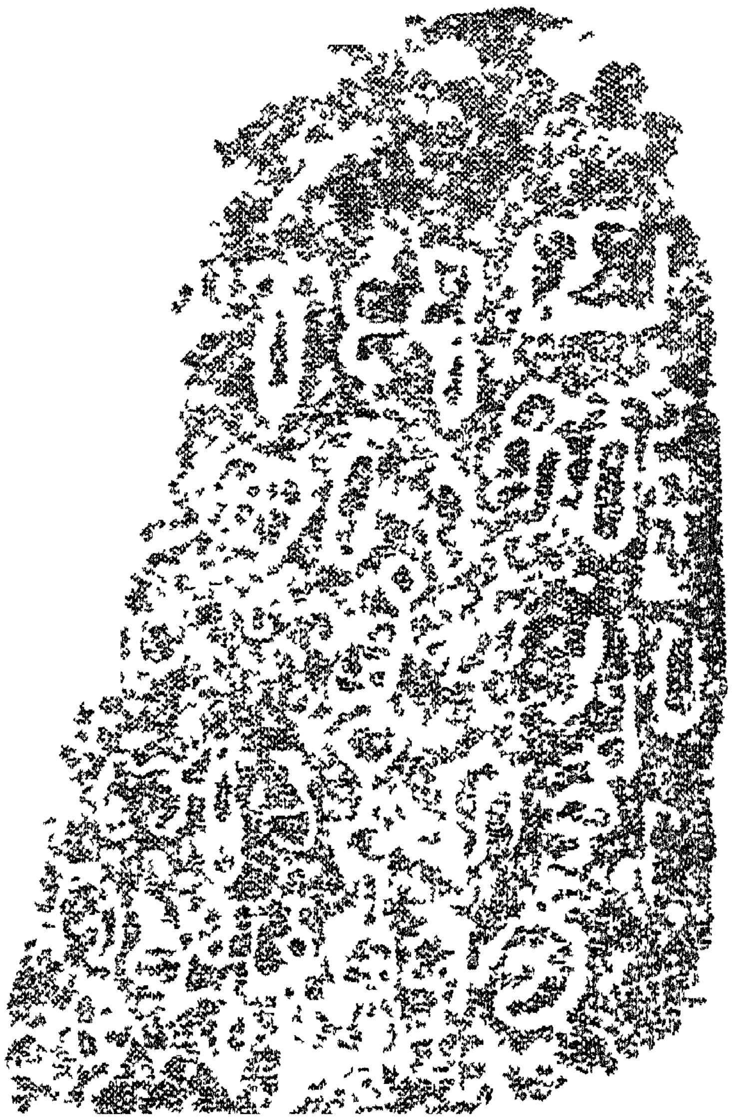

ముదయరాజుల

ముదిరాజుల సహ

ప్రియ ముత్తరాజుల

పిల్లల ముదిరాజుల నాడ

రాయ ఇచ్చి(న)సచ్చిన

గొట్టంబున పా

లకు కుర్తిరాళ్ల

క ఇచ్చిన పన్నస

ఒంపది యడి నా

ల్కు ముత్తయ్యక్క నేల

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

అని రాసివుంది ... ముత్తరాజు రాజ్యంలో ... అనే ... ప్రోత్సాహంతో పన్నస మేరభూమి దానమివ్వబడింది. దీనికి

దుజయరాజు పుత్తరాజుయు, సప్రియ పుత్తరాజు ఉపల్లవదుక (యువ)రాజు సాక్షులు ఈ పన్నస కుండికాళ్లల్ 24 మరుంతుర్ల మేనేలను కొట్టింబుకొని పాలకు ఇచ్చినాడు

కుండికాళ్ళు = కుండిపాదాః అనే సంస్కృతపదానికి అనువాదం కావచ్చును, ఈయన బౌద్ధుడు కావచ్చునని కొందరు పండితుల ఊహ (ఇం బకను = నెపముగాను నివబు = నెపము. పుత్తర పల్లవదుకరాజు = పల్లవ యువరాజు దుకరాజు = దుగరాజు = దుపరాజు = యువరాజు ఇలాగే మంగివొంగరాజు మంగియువరాజు, వృష్టిమదరాజు - వృష్టియువరాజు)

తర్వాత దొరికిన రెండవ తెలుగు శాసనంగూడ రేనాటి చోడులదే. దీని సర్వాశ్రయుడనే రాజు వేయించాడు ఇదికూడ కడపజిల్లాలోనే పొట్లదుర్తి మాలెపాడు అనే గ్రామంలో దొరికింది

బాదామి చాళుక్యుల రాజ్యం వేంగిదేశానికి పశ్చిమంగా ఉన్నందున, వేంగీ కళింగాలు తూర్పు రాజ్యాలుగా ఉన్నందున బాదామి చాళుక్యుల పశ్చిమ చాళుక్యులని వేంగి చాళుక్యులను తూర్పుచాళుక్యులని వ్యవహరించడం పరిపాటి అయింది ఈ పరిపాటిని బట్టే లిపికికూడ బాదామి చాళుక్యలిపి- పశ్చిమచాళుక్య లిపి అని వేంగి చాళుక్యలిపి- తూర్పుచాళుక్యలిపి అని పేర్లువచ్చాయి. ఈ వేంగీలిపి, బాదామి చాళుక్యలిపి ఒక కోవలోవే ఇవి నేటి కన్నడ తెలుగు లిపులకు పూర్వరూపం. బాదామీ చాళుక్యలిపి కుడివైపు మొగ్గిఉంటుంది వేంగీ చాళుక్యలిపి పొందికంగా. నిలువుగా ఉంటుంది

ఈ వేంగీ చాళుక్యుల అతి ప్రాచీనమైన శాసనం తూర్పుచాళుక్యుల మూలపురుషుడైన కుబ్జ విష్ణువర్ధనుడు వేయించినది ఆ కాలంలో - తెలుగు శాసనాలు కొత్తగా చెక్కిన కాలంలో - పంక్తులు వ్రాతపద్ధతి క్రమంగా పాటించినట్టు కనపడదు వరుసలు పైనుంచి కాక అట్టడుగునుంచి చెక్కుకు పోవడంకూడ ఉంది ఈ కుబ్జ విష్ణువర్ధనుని వంశంలోని మూడవ విష్ణువర్ధనుడనే రాజు తండ్రిఅయిన మంగిదొగ రాజు శాసనమొకటి ఈ వింత పద్ధతిలో ఉంది ఇది కుబ్జ విష్ణువర్ధనుని తర్వాత డెబ్బయి సంవత్సరాలలోపువే గనుక మనం ప్రత్యేకంగా. లిపి పరిణామదృష్ట్యా పరిశీలించవలసి ఉంది

ఈ శాసనం కృష్ణాజిల్లా దివితాలూకా లక్ష్మీపురమనే గ్రామంలో దొరికింది తెల్లటి పాలరాతిపై చెక్కిన శాసనం, మూరవెడల్పు, రెండుమూరల పొడవు ఉంది రెండువైపులా శాసనం చెక్కిఉంది. లిపి నిలువుగాను. పొందికంగాను ఉందికదూ! ఇక భాష ఇంతకుముందు మీరు చదివిన ఎర్ర గుడిపాడు శాసనం భాషకన్నా జటిలం క్రమంగా మారలిపి. భాష సరళంకావడం మారగా ఆశ్చర్య మౌతుంది. శాసనం చూడండి.-

[illegible]

24 పపబుద్దరా
23. రావాయో
22 స్వవత్తా పరిద
21. తశ్యతధా ంలం
20 తా ఖూమి తశ్యశ్య
19 యుస్యయశ్యయు
18 (ఈ బంతి మాసిపోయింది)
17 చమ్మీన చస్నంగు
16 వేవ్రుమ పటాసు
15. ము పేశెయిపుళు
14 వేగవిలాశు వేస్లు
13 కశరేని దారనాసి
12, ఈ రెస్టుట్టి బిముపరు

దీని సారాంశమేమిటంటే తూర్పు చాళుక్యరాజైన మంగి యువరాజు రాజ్యం చేస్తుండగా ఉయసకింఛి అధికారి అయిన విక్రమాజు రాజ్యంలోని కడువంట్లిల గ్రామంలో మహిమాంమ్మనోరు అనే వ్యక్తికోసం వెంగయి అనే వ్యక్తి పడిపోయు మారుల ... విన్నపమిస్తూ వెంముపల్లి భూమిని పొందాడు. ఈ భూమికి తూర్పు ... మల్లదేవి ... ఉప్పుటూరి దోలెంముట్టి (వెంముపల్లిభూమి)ని దీనిని పాడుచేసినవాడు వారణాసిలో వేయి కపిల గోవులను చంపిన వేయి గుణ ... వేయి ... పాపం పొందుతాడు. వేయిమంది బ్రాహ్మణులను చంపిన పాపం ఆవహిస్తాడు

ఈ కాలంలో ప్రసిద్ధమైనదే అయిన యుద్ధమల్లుని రాజా బెజవాడ మల్లే ఖ్యాపిస్వామి దేవాలయంలో వేయించిన శాసనంకూడా ఈ విధంగానే ఉంది ఇది యుద్ధమల్లుని బెజవాడ శాసనమని ప్రసిద్ధికెక్కింది ఇది ఒక స్తంభంలో నాలుగుపక్కల చెక్కబడింది ఒకపక్క పైనుంచి చదివిన తర్వాత రెండవ పక్కన ఉన్నదాన్ని అట్టడుగునుంచి చదవాలి మూడవపక్కను మరల పైనుంచి మొదలుపెట్టాలి

మన నన్నయభట్టారకుడు ఆంధ్రమహాభారతం వ్రాసినది ఈ వేంగీ చాళుక్య లిపిలోనే కాని నన్నయనాటిలిపికీ మొదటి వేంగీ చాళుక్యలిపికి పోలిక ఏమీకని పించదు. నన్నయకాలానికి లిపి బాగా వలకట్టు దిద్దుకొని చతికిలబడింది. నన్నయవ్రాసిన భారతం తాటాకుప్రతి మనకు లభిస్తే ఎంత బాగుండును! లేదు మరి! ఆయన రాజరాజనరేంద్రుని విద్యాధికారిగా చెక్కించిన శాసనాలుమాత్రం ఉన్నాయి. నన్నయకాలపు ముఖ్యశాసనం కోరుమిల్లి శాసనం చూడండి లిపిలో ఎంత తేడా ఉందో! ఈ శాసనం రచించినవాడు వేతనభట్టు పిదమార్యు డనే బ్రాహ్మణునికి కోరుమిల్లి గ్రామం దానమిచ్చినట్లు ఈ శాసనం తెలుపుతున్నది. కోరుమిల్లి తూర్పు గోదావరి జిల్లా రామచంద్రపురం తాలూకా లోనిది దీనిని చెక్కినవాడు గండాచార్యుడు.

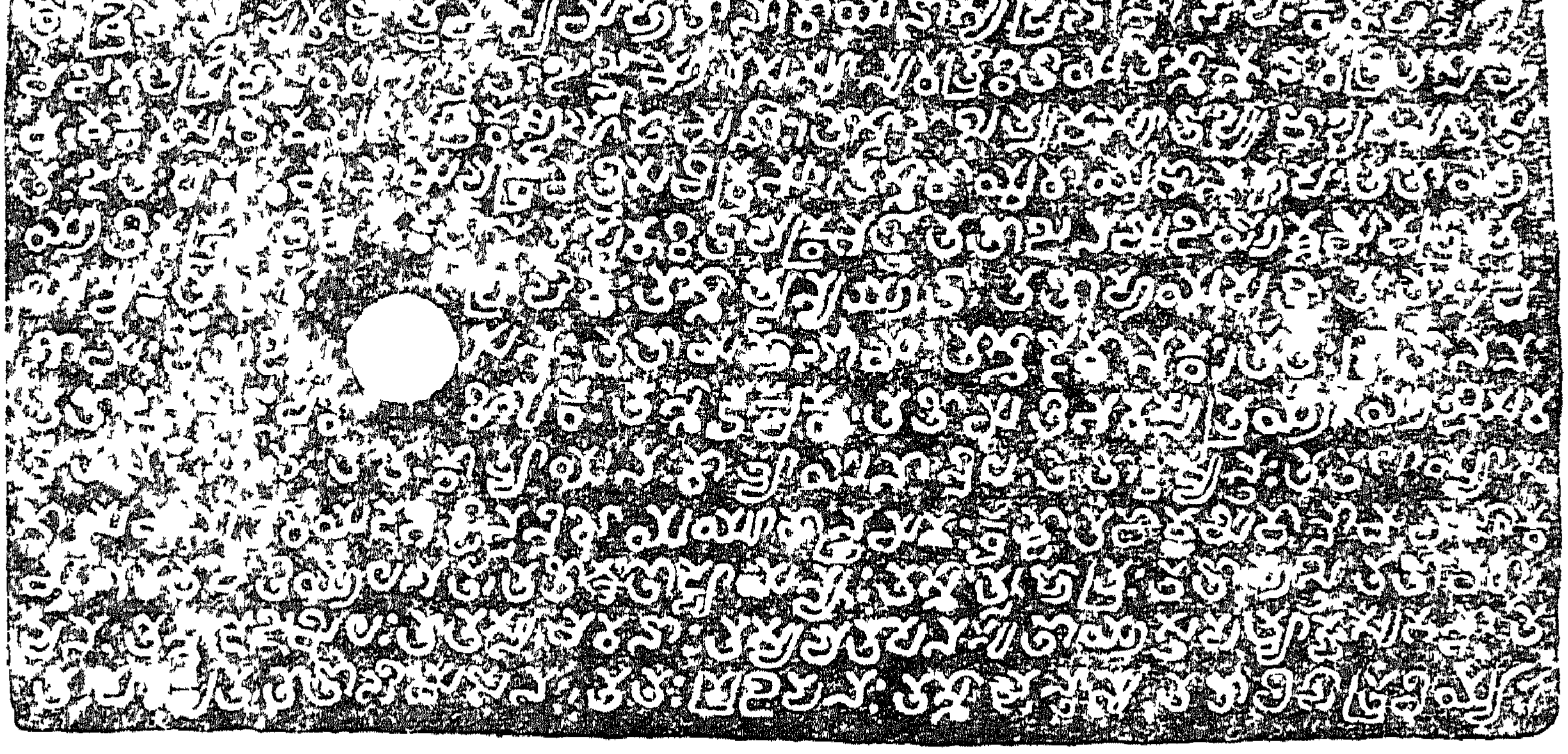

శ్రీధామ్నః పురుషోత్తమస్య మహతో నారాయణస్య ప్రభోర్నాభీపంక
రుహాద్బభూ
వ జగతస్స్రష్టా స్వయంభూస్తతః జజ్ఞే మానససూను రత్రిరితి యస్తస్మా
న్మునే రత్రితస్సోమో
వంశకరస్సుధాంశు రుదితః శ్రీకంఠచూడామణిః। తస్మాదాసీత్సుధా సూ
తే ర్బుధో బుధనుత స్త
తః జాతః పురూరవా నామ చక్రవర్తి సవిక్రమః తస్మాదాయు రాయుషో
నహుషః తతో యా
యాతిశ్చక్రవర్తీ వంశకర్తా తతఃపూరుస్తతః ప్రచిన్వాన్ తతో జనమేజ
యోఽశ్వమేధత్రిత
యస్యకర్తా తతః ప్రాచీశః తస్మాత్సైన్యయాతిః తతో హయపతిం
తతస్సార్వ
భౌమః తతో జయసేనః తతో మహాభౌమః తస్మాదైశానకః। తతః
క్రోధానసః
తతో దేవకిః దేవకే ఋభుకః తస్మాదృక్షకః। తతో మతివరస్సత్రయాగ
యాజీ సర
స్వతీనాథః తతః కాత్యాయనః కాత్యాయనాన్నీలః తతో దుష్యన్తః పిత
ఆయ్యా గ
ంగాయమునా తీరే యస్య వసుష్మాన్ నిఖాయ యూపాన్ క్రమశః కృత్వా
ఽశ్వమేధాన్నామ మహాక
ర్మణ భరత యోఽభవత। తతో భరతాద్భూమన్యుః తస్మాత్సుహోత్రః
తతో హస్తీ తతో విరో
చనః తస్మాదజమీఢః తతస్సంవరణః తస్య తపన తనయాయా
స్తపత్యాశ్చ సుధన్వా త
తః పరీక్షిత్। తతో భీమసేనః। తతః ప్రదీపనః తస్మాచ్ఛన్తనుః తతో
విచిత్రవీర్యః।

మాదారుగమా ఎపికల్ ముత్తరాజు శాసనానికి, లక్ష్మిపురం శాసనానికి, దీనికీగల భేదం: వాటిలోని అక్షరాలపైని చిన్ని అడ్డగీతలేమో దీనిలో పూల రేకుల్లా, ద్వివకారంలా తలకట్లయాయి. ఈ శాసనం రెండవ పంక్తిలోని ఆయ్యా అనే పదంలో ఉన్న అ ను చూడండి. అది దీర్ఘంలాగ కనిపించడం లేదూ! ఇంతవరకు ముందు అకారం ఇక్ష్వాకుల కాలంనుంచి ఎలా మారిందో తెలుసుకున్నారు. ఆ ఆకారం శాలంకాయనుల, మొదటి కళింగగాంగుల కాలంలో ౩ గాను, విష్ణుకుండినుల కాలంలో [illegible] గాను, వేంగి చాళుక్యుల

కాలంలో క్రమంగా మారింది నన్నయకు కొంచెంముందుగా ఆ గ్రామం నన్నయకాలంలో నైతే ఈ లిపికి ఈ ఆకారానికి దీర్ఘమే పక్కన వంపుగా ఉన్న గీత. అదే ఆ తర్వాత క్రమేపి పెరిగిపోయి అంగా మారి ఆ అయిందనుకోండి.

నన్నయనాటి తెలుగులిపి వేంగి చాళుక్య లిపిలో మార్పులు ప్రారంభమైన తర్వాత పదమూడో శతాబ్ది వరకు కన్నడ తెలుగు లిపుల విషయం చూశాము. ఒకరకంగా వాడారు. వేంగి చాళుక్య లిపులు కలిగిన పూర్వాదర్శలిపి ఆంధ్ర కన్నడ దేశాలలో వ్యాప్తిలో ఉండేవి దీనిని విద్వాంసులు తెలుగు కన్నడలిపి, కన్నడ తెలుగు లిపి అనేవారు ఇది చూస్తున రాజమహేంద్రవరంనుంచి మైసూరుకోస్తాదాక ప్రచారంలో ఉండేవి. ఇప్పుడు మార్పులు ప్రారంభమై వాటిని రెండింటిలోవరకు పూర్తిగా భేదం ఏర్పడింది. ఈ రెండింటిని సంధికాలంగా చెప్పారు లిపి శాస్త్రజ్ఞులు సంధి కాలం అన్నారు. సంధికాలం అంటే మార్పులు ప్రారంభమైనకాలమన్నమాట ఈకాలంలోనే పశ్చిమచాళుక్యులలో-తెలుగులోను, కన్నడంలోను, వాఙ్మయం కొత్త కొమ్మలు విరబూసింది అప్పు ప్రారంభమైన తర్వాత తెలుగు కన్నడ లిపులు మరీ వేరయాయనుకోండి - తెలుగులిపేమో మరీ గుండ్రనైపోయింది. కన్నడలిపి కోణాకారమైపోయింది

పదమూడవశతాబ్దికి తెలుగు లిపి ప్రత్యేకమై నిలవదొక్కుకుందనడానికి మంచనకవి మాటలకూడ సాక్ష్యమిస్తుంది. మంచన తన కేయూరబాహు చరిత్రలో కృతిపతిగుండయ మంత్రిశక్తి సామర్థ్యాలను వర్ణిస్తూ-

"నానావర్ణము లేఖ నోచితంబు ననేక్ర
లిపియట్ల మహా సర్వలిపులయందు,
ఘనతిజాతియు దీప్రపంగయును దెనుగు
భాష యట్టితె సర్వభాషలందు."

అని గుండయమంత్రి తన ఆంధ్రలిపిలాగే ఇతర లిపులనుగూడ చదివేవాడని వర్ణించాడు. మంచన తిక్కన సమకాలంవాడు కనుక పదమూడవ శతాబ్దానికే తెలుగులిపి స్థిరపడిందని అనుకోవచ్చు ఇక పద్నాలుగో శతాబ్ది వాడయిన జక్కన తన విక్రమార్క చరిత్రలో కృతిపతి సిద్ధమంత్రిని వర్ణిస్తు న్నప్పుడు

"ఆంధ్రీయ లిపులట్టు లన్య దేశంబుల
లిపులను చదువంగ నిపుణుడయ్యె."

అన్నాడు జక్కన కాలానికి అంటే 14 వ శతాబ్ది- రెడ్డిరాజుల కాలానికి తెలుగులిపి విడిగా ఉండక ఏమౌతుంది.

[illegible] కాలంలో [illegible] తెలుగుదేశాన్ని కొంత తెలుగుచోళులు [illegible] మహారాష్ట్రంలో కొంత [illegible] [illegible] సామ్రాజ్యం కొనసాగింది [illegible] [illegible] తర్వాత [illegible] భాగాన్ని [illegible] [illegible] పాలించారు. [illegible] సామ్రాజ్యం [illegible] [illegible] సామ్రాజ్యం అస్తంగతమైంది. [illegible] [illegible] కాకతీయులు, [illegible] [illegible] కాకతీయరాజుల [illegible] అని, [illegible] శ్రీ [illegible] అని వ్యవహరించుకుంటాము

[illegible] మార్పు లేవనుకున్నారు [illegible] చకారానికి [illegible] ఇప్పుడు తలకట్టు వచ్చింది [illegible] ఎడమభాగం [illegible] అయింది [illegible], తలకట్లు వచ్చాయి. [illegible] [illegible] తలకట్టు ఎప్పుడెప్పుడు [illegible] అని [illegible]. అంతకుముందు [illegible] వ్రాయ [illegible] ఇచ్చేవారు [illegible] [illegible]. [illegible] ఇప్పటి [illegible] అలా ఉండేది ఇప్పుడు [illegible]. అయితే [illegible] అని [illegible] అయిన [illegible] [illegible] [illegible] అనేట్టుండది

[illegible] అక్షరాల [illegible] [illegible] [illegible] కాకతీయ [illegible] [illegible] శాసనం [illegible].

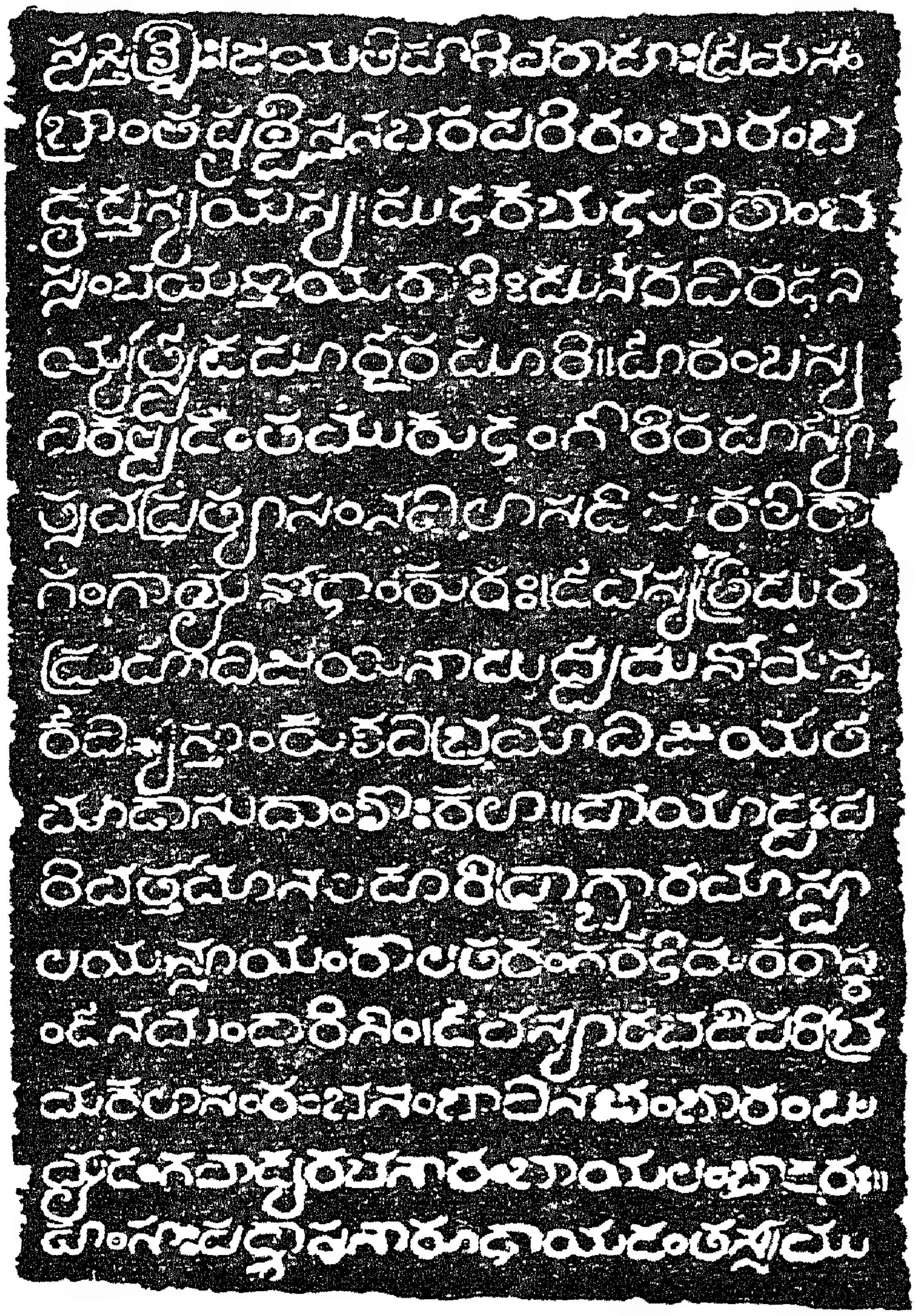

స్వస్తిశ్రీః। జయతి హరివరాహః ప్రేమసం
భ్రాంత పృథ్వీ స్తనభర పరిరంభా రంభ
దృష్టస్యయస్య। పులక ముకులితాంగ
స్సంచయస్తోయరాశేః పునరవిళ ని
య్యాజ త్స్వోపపూత్రై రపూరి॥ హేరంబస్య
వికల్ప దంతిముఖంగం గౌరీ జయాస్యో
త్సవ ప్రద్యాసంన విలాస డిండిళికా
గంగామృణాళాంకురః। దేవస్య త్రిపుర
ద్రుహో విజయినా పృష్ఠేపుషా మస్త
కే విన్యస్తాంకుశ విభ్రమా విజయతే
మూడాసుదాంబోకిలా॥ పాయాద్వఃప

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఇప్పటికి తెలుగు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అక్షరాలు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అంటే తలకట్టు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అక్షరంలో [illegible] చిన్నది [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అయి, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మారింది [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గీత - ఉత్తుంది [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పోయింది [illegible] కనిపిస్తుంది.

ఇక శ్రీనాథుని కాలానికి అంటే 14వ శతాబ్ది చివర 15వ శతాబ్ది మధ్యను [illegible] [illegible] [illegible] అక్షరాలు మారాయి ఇప్పటి తెనుగుకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పోయాయి [illegible] రావానికవస్తుంది [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నేటి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కనిపిస్తుంది [illegible] [illegible] శ్రీనాథుడు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] శాసనంలో చూడండి ఇది క్రీస్తుశకం 1410 నాటిది.

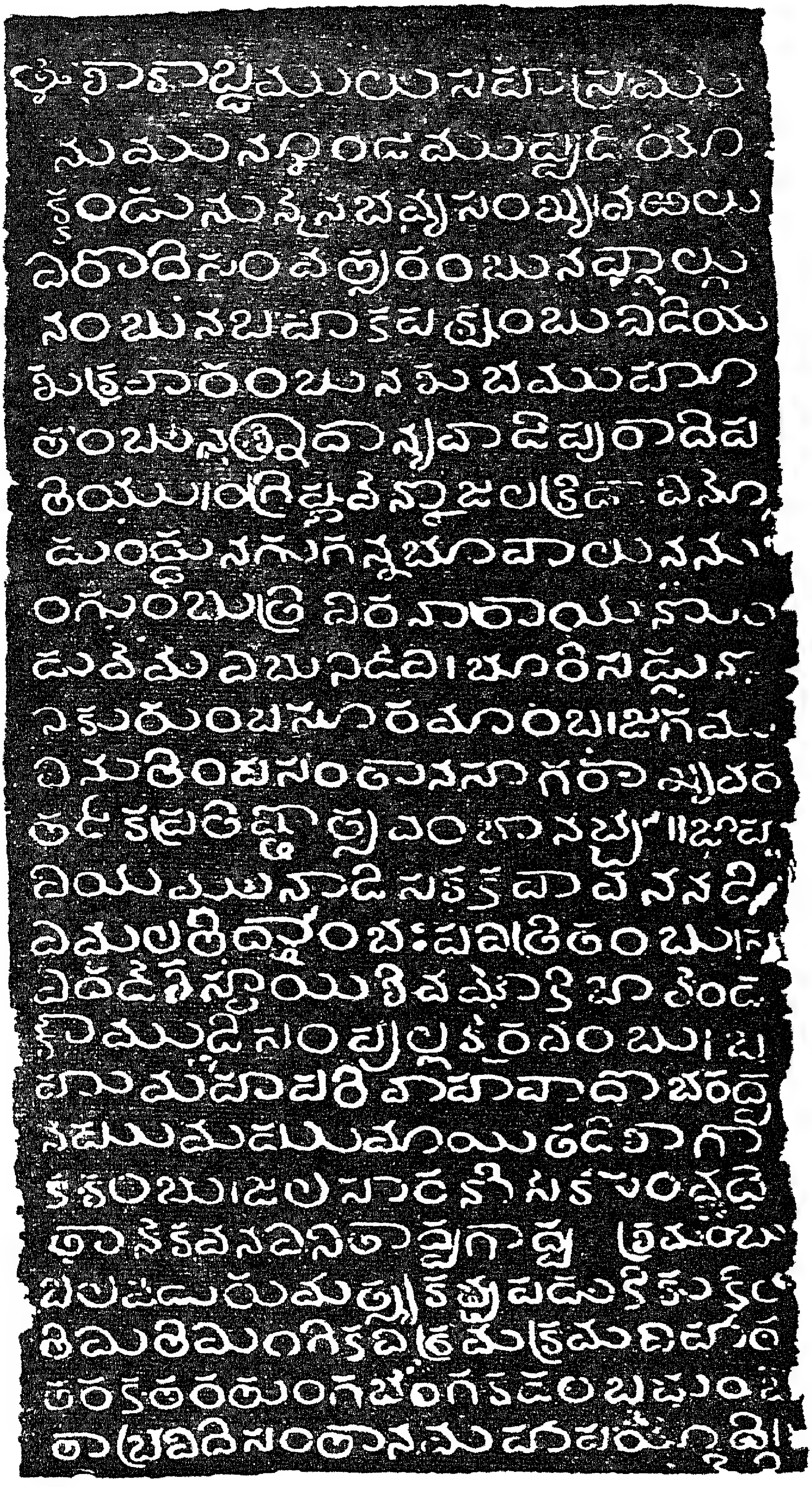

శాకాబ్దములు సహస్రము
ను మున్నూంట ముప్పదియు
క్రాంతమునైన [illegible]సంఖ్య। ఇటులు
పరాభవ సంవత్సరంబున ఫాల్గు
నంబున బహుళపక్షంబు విదియ
సత్రవారంబున మనుమహా
రాజాంబిక శ్రీవన్నావాటీ పురాధిప
[illegible] [illegible] విక్రమాదిత్యో
మంత్రి [illegible] [illegible]
[illegible] శ్రీనారాయణుం
డు వేగ[illegible] దేవ। మూలస్థాన
[illegible] [illegible]। [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]॥ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] । న
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] । వి
[illegible] [illegible] [illegible]
న [illegible]మాయిత దిశాగో
చరంబు । [illegible] నపదీ
తానేక వనవిటీ[illegible]గాధ్య శ్రమంబు
[illegible] [illegible] కిప్పవ [illegible]
[illegible] [illegible] విక్రమ క్రమవిహా[illegible]
[illegible] [illegible]గంగ కవింబమంవి
[illegible] సంతాన మహోపయోది॥

రెడ్డిరాజుల కాలంలో ప్రారంభమైన మార్పులు విజయనగర సామ్రాజ్య కాలంలో-15వ శతాబ్దినుండి 16వ శతాబ్ది అంతమువరకు స్థిరపడిపోయాయనవచ్చు. విజయనగర చక్రవర్తులు ఆంధ్ర కన్నడ తమిళ కేరళ దేశాలను ఏలిన వారు తమ శాసనాలన్నిటిని భాష తెలుగుకానీయండి, సంస్కృతంకానీయండి, కన్నడంకానీయండి-తెలుగు లిపిలోనే వేయించి లిపిని ఉద్ధరించారు కనుకనే తమిళ దేశంలోను వీరి శాసనాలు అప్పటి తెలుగులిపిలోనే కనిపిస్తున్నాయి.

ఈకాలం లిపికి నమూనాగా తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు చెక్కించిన రాగిరేకు చూడండి. ఈయన 15వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో అవతరించి ఆ శతాబ్దందాటి 16వ శతాబ్ది ప్రారంభంలోనూ ఉన్నవాడు. ఈయన 32వేలు ఈయన కుమారుడు పెద తిరుమలాచార్యుడు మరికొన్నివేలు ఏడుకొండలవానిపై కీర్తనలు రచించి, ఏనాటికానాడు రాగిరేకులపై చెక్కించారు. శృంగార సంకీర్తనములు అనే గ్రంథం మొదటి కీర్తన చెక్కిన రాగిరేకు ప్రతిబింబమిది.

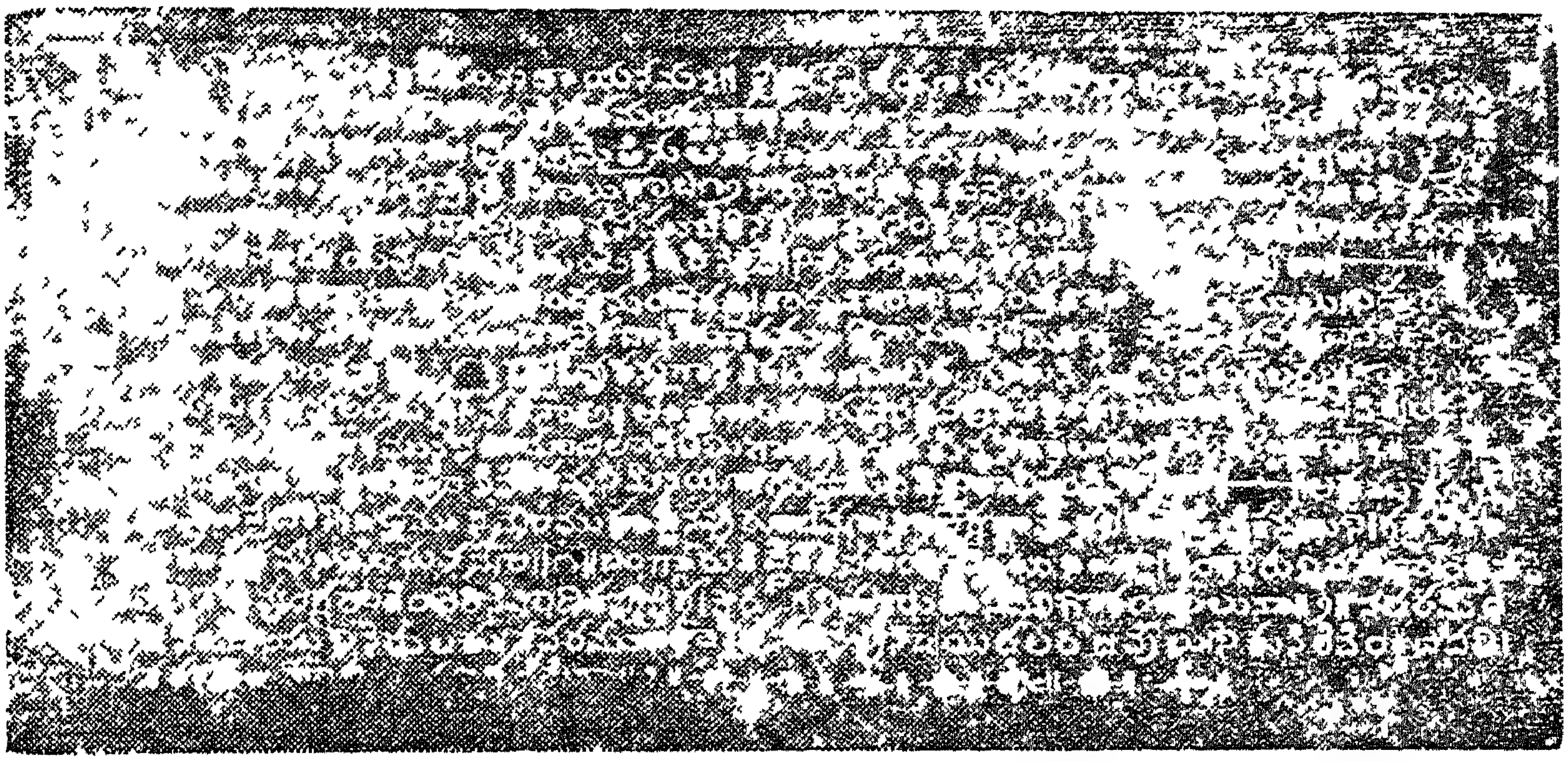

శుభమస్తు॥ శ్రీమతే రామానుజాయనమః॥శ్రీ జయాభ్యుదయ శాలివాహన
శక వరుషంబు
లు ౧౩౪౨ అగు నేటి క్రోధి సంవత్సరమందు తాళ్ళపాక అన్నమా
చార్యులు అవతరింపిన పదాఱేండ్ల
కు తిరువేంగళనాథుండు ప్రత్యక్షమైతేను అది మొదలుగాను శాలివాహన
శక వరుషంబులు ౧౪౨౪
అగునేంటి దుందుభి సంవత్సర ఫాల్గుణ బ ౧౨ వరకును తిరు
వేంగళనాథుని మీందను అంకితము
గాను తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు విన్నపము చేసిన శృంగార సంకీ
ర్తనలు ॥*॥ శ్రీ వేంకటేశాయనమః ॥*॥
శ్రీరాగం ॥పల్లవి॥ యేపురికిటే రాయ యెక్కడికినెక్కడ। నీవు మాకు
నింకనేల నిజమైనాం జెప్పరా॥
అద్దమరాతిరి దాంకా నంద్దు విందు నుండ్టివచ్చి। పొద్దువోరా నీకు నింత్ర
పోలశి నొల్లెఫులు। నిద్దుర
గంటికి లేక నీకు నుండ్డవారమా। పొద్దిక పాలనివారమింద్టినా నుండి
తిమి ॥౧॥ వేంకమైన పరితాపవేవనం

[illegible] వేంకట విరంగ నీకు
నెవ్వరు గలరని। వెంక
[illegible] ॥౨॥ అండ్దగాండ [illegible]
[illegible] నీవొకతెవై వెప్పుంవన
[illegible] మాటలాడితియుగాక। కంద్దువమన్నన
[illegible] ॥౩॥ ॥*॥
[illegible] గంపము నీమేని
[illegible] అద్దము చూవే
[illegible]
[illegible]
[illegible] పవంత
[illegible]
[illegible] నీవేలి
[illegible] ॥౨॥ [illegible]
[illegible] యిపిలం
[illegible] నేలె వేంకటపతి।
[illegible] ॥౩॥

[illegible] ముఖ్యఘట్టం. [illegible] కాలంనాయనులకాలం [illegible] పరిశీలనగా [illegible].

[illegible] అన్నాయి. [illegible] వేసింది. [illegible] చేరింది. [illegible] సామ్యంలో [illegible] మారింది. [illegible] నేడిదే. [illegible] మారింది అంటేమొత్తం

మీద విజయనగరసామ్రాజ్యంలో పని చేసిపోయిందని అప్పు చెప్పిన తర్వాత కొద్దిగా స్వరూపం మార్చుకుందని మనం నిర్ణయించుకోవచ్చు.

మనకు చ్చ, జ్జ అనే రెండు ఉచ్చారణలు ఉన్నాయి వాటిని రెండు దానికి ఇప్పుడైతే చ, జ పైన — గురుతులాంటి రెండు అంకెలు- గుర్తు ఉం చ్చేది అప్పుడు దాని ఉచ్చారణ మాత్రం ప్రాచీనవ్యాకరణ సంప్రదాయా నుసారంగా వ్రాసి పెట్టుకొన్నారే గాని, ఆ గుర్తులు పెట్టి ఆ రెండు వింత ఉచ్చారణలకు ప్రత్యేకం ఎప్పుడూ వేరే అక్షరాలుగాని గుర్తులుగాని ఉండేవా?

తేట తెలుగులో మొదటి వ్యాకరణం వ్రాసిన కేతన పంచవర్గలను చెప్పిన సందర్భంలో 'జమ ద్రమ ద్రస' అని ఐదు అక్షరాలలో జమవర్గాలు ఏర్పడుతాయని చెప్పాడు ఏ కొంచెం ప్రత్యేకంగా ఉండే ఏ వర్గంలో ఏడు అక్షరాలున్నాయని చెప్పలేదు. ఆ ఉచ్చారణ మాత్రం పూర్వకాలంనుండే మనకు ఉన్నట్టుంది మహారాష్ట్రంలో ఈ ఉచ్చారణ ఉండడాన్ని బట్టికూడ తెలుగులో ఇది ప్రాచీనకాలంనుండి ఉండి ఉండవచ్చు. ఎందుకంటే మహారాష్ట్రం సంస్కృతంనుండి వచ్చినది సంస్కృతంలోనుంచి వచ్చిన హిందీలాంటి ఇతర భాషలలో ఈ ఉచ్చారణలేమి లేవు. కాని తెలుగునుండి మహారాష్ట్రంలోకి చేరిఉండవచ్చని అనుకోవచ్చు. ఆంధ్ర మహారాష్ట్ర కన్నడ ప్రాంతాలు ఎన్నో శతాబ్దాలపాటు ఒకే పరిపాలనలో ఉన్నా. ఇప్పుడుపోయిన ప్రాంతాలు చాలాక తెలుగు, కన్నడాలనుంచి ఎన్నోపదాలు ఉచ్చారణలు మహారాష్ట్రానికి చేరాయి. ఈ వర్ణ ఇప్పుడెందుకు? మన చెప్పిన దానిబట్టి చ్చ జ్జల 'ఉచ్చారణకు ప్రత్యేకంగా అక్షరాలు ఉన్నాయా- అనడమే ఇక్కడ ప్రశ్నం తేవడంతే వాయ.

అయితే 17వ శతాబ్దిలో ఉన్న గొప్ప లక్షణకారుడైన కాకునూరి అప్ప కవి "దంత్య చజ గురుతలలకు దనరు వ్రాల్లు" అని అన్నాడు. అంటే చ్చ ఉచ్చారణగల-దంత్య చకారానికి, జ్జ ఉచ్చారణగల-దంత్య జకారానికి బండిర- ఒకు, పెద్దల- శకు పైన వ్రాల్లు, చుక్కలు పెట్టాలి అంటే చ జ లకు పైన చుక్కలు పెడితే చ్చ జ్జ వస్తాయి. చల జల పైన చుక్కలు పెడితేను, శలు అవుతాయి-అన్నమాట దాదాపు పుస్తకాలలో-అప్పకవికి ముందువెలెంచి - అలాటి గుర్తులేమైనా ఉన్నాయేమో చూద్దామంటే, మనకు అతి ప్రాచీనమైన తాళపత్ర గ్రంథాలు దొరకలేదు. శాసనాలలో ఇలాంటివేవీలేమి ఉండవు. పెద్ద లలు ప్రత్యేకంగా ఉ. శ స్వరూపాలతో కనిపిస్తున్నాయి మనకు దొరికిన మొదటి తెలుగు శాసనమైన ఎరుక ముద్ద రాజశాసనంలో పదకొండవపంక్తి చూడండి అటుతర్వాతి లక్ష్మప్పుడి శాసనంలో బండిరాలు—లు-కొల్లలు ఇక అప్పకవి చెప్పిన గుర్తులాంటి-శ-షష్టిప్రోలు, నారివాహన శాసనాలనుంచే

నంగా కనిపిస్తుంది. ౨, ౮ లపై చుక్కలు పెట్టి ౡ, ౠ లు ఏర్పడినట్టు ఏ శాస
నంలోనూ లేదు. ఈ అక్షరాల సంగతే కాదు అప్పకవి చెప్పిన ఇతరాక్షర స్వరూ
పమంతా కూడ శిలాశాసనపు అక్షరాలకు మూలస్వరూపమై ఉంటుందని భావించు
టన్నా ఊహాస్వరూపాలేనని, కనుక అప్పకవి వ్రాసిన లిపి పరిజ్ఞానం లేని
వాడో వ్రాశాడని పండితులు అభిప్రాయపడుతున్నారు.

అప్పకవి ఆంధ్రశబ్ద చింతామణికి వ్యాఖ్య చేశాడే గాని స్వతంత్రంగా వ్రాయ
లేదు. దానిలోను 'దంత్య చజౌ, గురుబిందు యుక్తౌ' అని ఉంది అని
వారి వాదం. శాసనాలలో ఈ స్వరూపాలు కనిపించవనేదే వారికీ సమాధానం.

అప్పకవి తర్వాతి కాలపు పుస్తకాలలోను ఈ గుర్తులు కనిపించవు.
అయితే చ జ లపై ఈ గుర్తులు ఎప్పుడు వచ్చాయి? ఎలా వచ్చాయి? తెలు
గులో అచ్చు ప్రారంభమైన తర్వాత వచ్చాయి. ఇది 1840 ప్రాంతాలలో తెలుగు భాషా
పోషకుడుగా ఉన్న శ్రీ చార్లెస్ ఫిలిప్ బ్రౌను గారు చేసిన సంస్కరణ. తెలుగు
వారికి ఈ గుర్తులు లేకపోయినా, సంప్రదాయం వల్ల ఏది చ ఏది త్స, అని గుర్తులు లేకున్నా
తెలుస్తుంది. విదేశీయులకు ఎలా తెలుస్తుంది? దేశ పరిపాలన కోసం విదేశీ
యులు దేశ భాషలను నేర్చుకుంటున్న కాలమది. వారికి సులభంగా, స్పష్టంగా
అర్థజ్ఞానం కలగాలి గనుక బ్రౌను చంద్రుడు, చారుమతి లాంటి పదాలలోని
తాలవ్య చకారం మొదటిదని, చాప, చలి లాంటి పదాలలోని దంత్య చకారం
రెండవదని తెలపడానికి చ̑ చ జ̑ జ అని అక్షరాలపైన ఒకటి రెండు అని
అంకెలు వేయడం అలవాటు చేశారు. దీనితో ఒకటవ చకారం చ అని, రెండవ
చకారం త్స అని చదువుకోవడం వీలయింది.

తెలుఁగు వ్యాకరణము

అక్షరలక్షణప్రకరణము.

౧ తెలుఁగుభాషకు వర్ణములు ఏఁబదియాఱు। అ - ఆ - ఇ - ఈ - ఉ - ఊ - ఋ - ౠ - ఌ - ౡ - ఎ - ఏ - ఐ - ఒ - ఓ - ఔ - ం - ః - క ఖ గ ఘ ఙ - చ ౘ ఛ జ ౙ ఝ ఞ - ట ఠ డ ఢ ణ - త థ ద ధ న - ప ఫ బ భ మ - య ర ఱ ల వ శ ష స హ ళ క్ష, అని।

టీ.- ఈ అక్షరములు - ౧ ఇట్లా కూడా వ్రాయుదురు

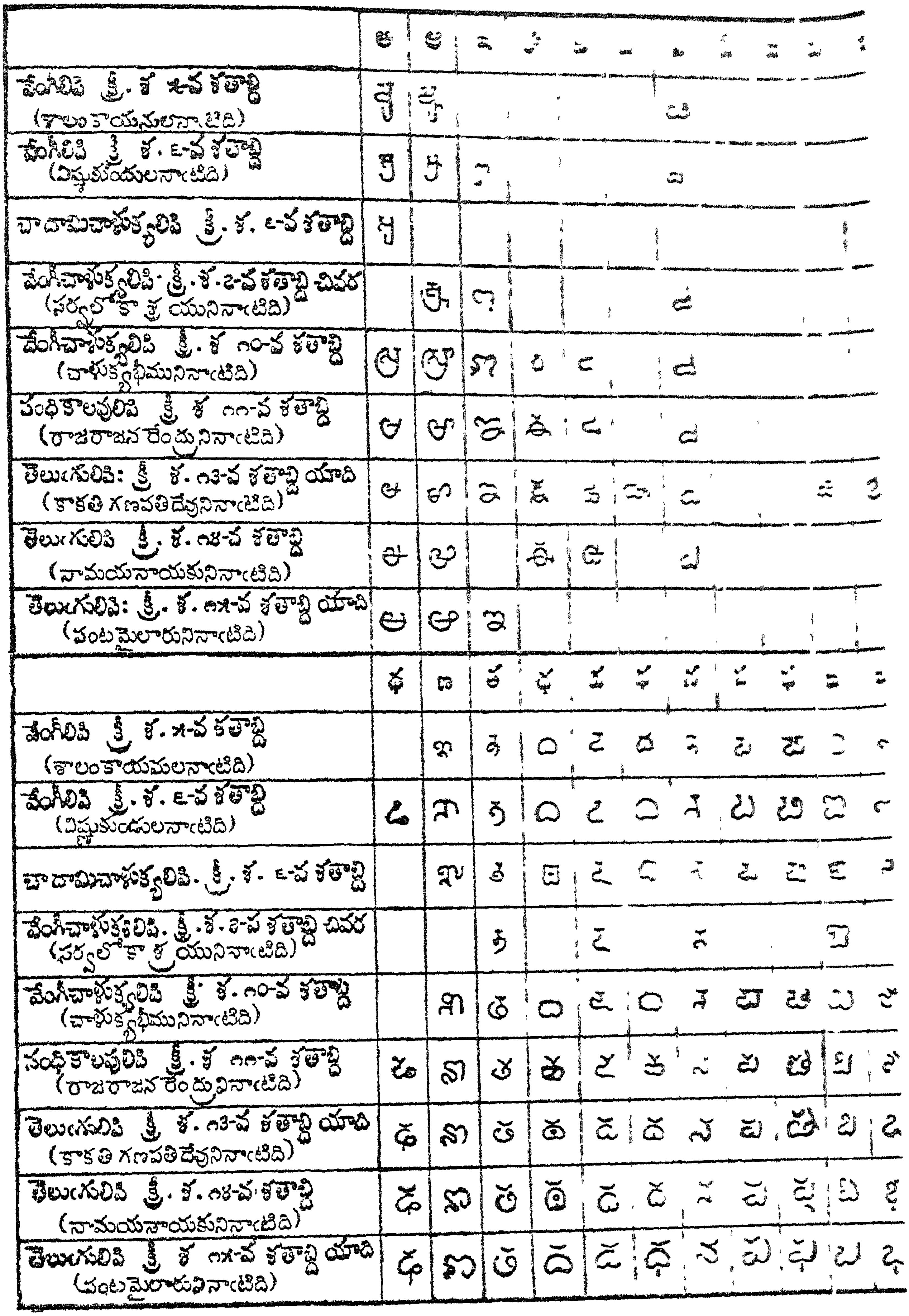
వేంగీలిపి క్రీ. శ ౪వ శతాబ్ది
(శాలంకాయనులనాటిది)
వేంగీలిపి క్రీ. శ. ౬-వ శతాబ్ది
(విష్ణుకుండులనాటిది)
బాదామిచాళుక్యలిపి క్రీ. శ. ౬-వ శతాబ్ది
వేంగీచాళుక్యలిపి క్రీ. శ. ౭-వ శతాబ్ది చివర
(సర్వలోకాశ్రయునినాటిది)
వేంగీచాళుక్యలిపి క్రీ. శ ౧౦-వ శతాబ్ది
(చాళుక్యభీమునినాటిది)
నంధికాలపులిపి క్రీ శ ౧౧-వ శతాబ్ది
(రాజరాజనరేంద్రునినాటిది)
తెలుఁగులిపి: క్రీ శ. ౧౩-వ శతాబ్ది యాది
(కాకతి గణపతిదేవునినాటిది)
తెలుఁగులిపి క్రీ. శ. ౧౪-వ శతాబ్ది
(నామయనాయకునినాటిది)
తెలుఁగులిపి: క్రీ. శ. ౧౫-వ శతాబ్ది యాది
(వంటమైలారునినాటిది)
వేంగీలిపి క్రీ శ. ౫-వ శతాబ్ది
(శాలంకాయనులనాటిది)
వేంగీలిపి క్రీ. శ. ౬-వ శతాబ్ది
(విష్ణుకుండులనాటిది)
బాదామిచాళుక్యలిపి. క్రీ. శ. ౬-వ శతాబ్ది
వేంగీచాళుక్యలిపి. క్రీ. శ. ౭-వ శతాబ్ది చివర
(సర్వలోకాశ్రయునినాటిది)
వేంగీచాళుక్యలిపి క్రీ శ. ౧౦-వ శతాబ్ది
(చాళుక్యభీమునినాటిది)
నంధికాలపులిపి క్రీ. శ ౧౧-వ శతాబ్ది
(రాజరాజనరేంద్రునినాటిది)
తెలుఁగులిపి క్రీ శ. ౧౩-వ శతాబ్ది యాది
(కాకతి గణపతిదేవునినాటిది)
తెలుఁగులిపి క్రీ. శ. ౧౪-వ శతాబ్ది
(నామయనాయకునినాటిది)
తెలుఁగులిపి క్రీ శ ౧౫-వ శతాబ్ది యాది
(వంటమైలారునినాటిది)

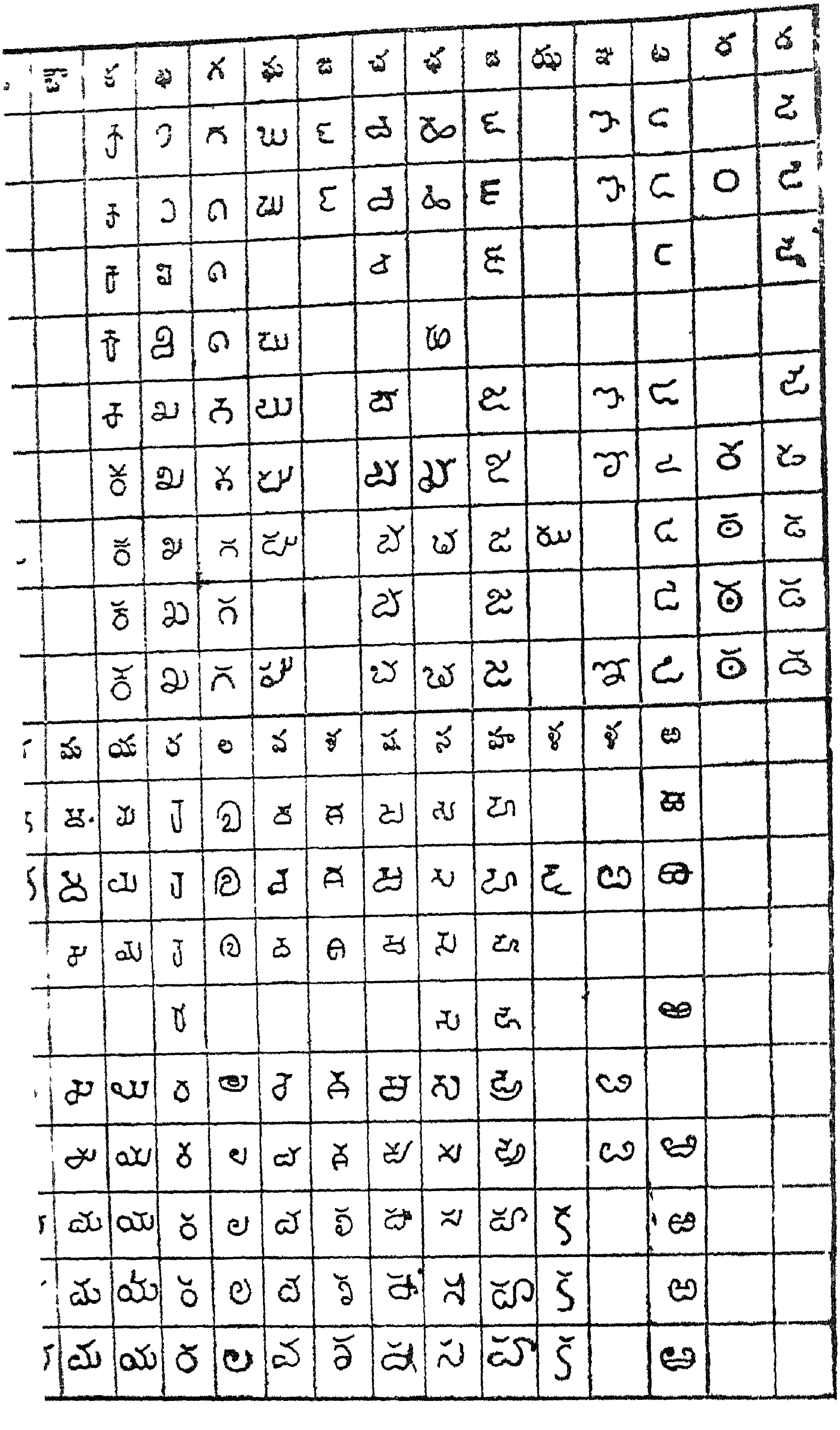
ಕ ಖ ಗ ಘ ಙ ಚ ಛ ಜ ಝ ಞ ಟ ಠ ಡ
ಮ ಯ ರ ಲ ವ ಶ ಷ ಸ ಹ ಳ ೞ ಱ

ఈ పద్ధతిని అప్పుడు చెన్నపురిలోని ఫోర్టుసెయింటుజార్జి విద్యాలయం ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయులుగా ఉన్న శ్రీ రావిపాటి గురుమూర్తి శాస్త్రిగారు తమ తెనుగు వ్యాకరణంలోను పొందుపరిచారు అది 1836 లో ముద్రితమైంది దాని మొదటి పుట ఇది. చిన్నయసూరిగారి బాలవ్యాకరణం కన్నా 23 సంవత్సరాలముందే వ్రాసింది. తర్వాత తర్వాత ప్రజలపైన ఒకవోసంఖ్య మరుగై తప్ప ఉచ్చారణను తెలిపే రెండవ ఱ అంటే మాత్రం అచ్చులోను, ఇటీవలి వ్రాత ప్రతులలోను మిగిలింది కాని నేటి పుస్తకాలలో దాని వాడకం లోపించిందనే అనవచ్చు, సందర్భాన్ని బట్టి చదువుకోవడమే జరుగుతున్నది.

ఱ, ళ లను గూర్చి ఇదివరకే కొంత తెలుసుకున్నాము ళ అనేది భట్టిప్రోలు కాలంనుంచి క్రమంగా అభివృద్ధి అవుతున్న ప్రత్యేకాక్షరమే గాని ల పైన చుక్క పెట్టడం వల్ల సదృశమంత్రంగా తయారయింది కాదు అలాగే ఱ- బండి ర కూడ చాల పాతది ఇది మనకు శాలంకాయనుల నుంచే- అంటే ఇప్పటికి 16 వందల ఏళ్ళనాటి నుంచే శాసనాలలో కనిపిస్తున్నది తమిళంలోను అంత ప్రాచీన కాలంనుంచి ఉంది. కన్నడంలోను మన శాసనాలలోకన్నా ముందుగానే ఉంది మీరు దీనిని- ఱను- మొదటి తెనుగు శాసనమైన ఎఱ్ఱగుడిపాడు శాసనంలోను, తర్వాతిదైన లక్ష్మీపురం శాసనంలోను చూచారు గదా! నేడు ర, ఱ ల ఉచ్చారణ ఒక్కటే అయిపోయింది గాని పూర్వం భిన్నోచ్చారణ ఉండేది కనుకనే వివిధంగా అక్షరాలు పుట్టాయి సంస్కృత శాసనాలలో గ్రామాలపేర్లు వ్రాసేటప్పుడు ఱ వాడేవారు దీనిని బట్టి రకు ఱకు ఉచ్చారణ వేరుగా ఉండేదని స్పష్టమౌతున్నది కదా!

మన పూర్వులు ఈ రెంటిటి ఉచ్చారణ ఎప్పటికప్పుడు వేరని హెచ్చరికతోనే ఉండేవారు కాని వీటి సాంకర్యం అంటే ఒకదానికొకటి వ్రాయడం - ప్రమాదవశాత్తుగా గాని అజ్ఞానవశాత్తుగాగాని జరుగుతూనే ఉండేది. లక్ష్మీపురం శాసనం రెండవపంక్తిని చూడండి- విట్టజుఱ అని ఉంది ఇది విట్టరాజుల అని ఉండాలి. రాజు అనేపదం సంస్కృతం నుంచి పుట్టింది. గనుక రయే కాని ఱ కాదు దాని లేఖకులు, లిపికారులు ర ఱ భేదంకాని, హ్రస్వదీర్ఘ భేదంకాని అంతగా పాటించేవారు కారు ఈలాటి వచన శాసనాలలోనే కాక నన్నయకు ముందున్న పద్యశాసనాలలోను రకు మారు ఱ వ్రాయడం కనిపిస్తుంది. అద్దంకి శాసనంలో "ఱట్టంబు ల్వఱ్ఱెబ్బు" లాంటి ప్రయోగాలున్నాయి.

ఇలాగే లకు ళ వ్రాయడంకూడ పులక చులుకిత అనడానికి మారు పుళక. చుళుకిత లని ళ కారయుక్తంగా తిక్కనకాలపు శాసనాలలోను, సకల తిమింగిల అనడానికి మారు సకళ తిమింగిళ అని శ్రీనాథుని శాసనంలోను కనిపిస్తుంది. ఇవి సంస్కృతపదాలంకూడారేమో! అహదనకర శాసనంలో లేదు

లనడానికి మూడు లేదు అని, ఏటి అనడానికి ఏదీ అని ఉన్నది. అయితే ఈ సాంకర్యాన్ని పండితులు అంతగా తప్పని భావించలేదు. కాని ర ఱ సాంకర్యం మాత్రం తప్పని భావించారు. కవిత్రయం నన్నయ, ఎఱ్ఱన, తిక్కన-లు ఈలాటి సాంకర్యం చేయలేదని వారి నమ్మకం. కనుక తర్వాతి కవులు ఈలాటి సాంకర్యం చేయకుండా 'రేఫ ఱ కార సీసమాలిక' "ద్విరేఫ దర్పణము" 'రేఫఱకార నిర్ణయము' వంటి శాస్త్రగ్రంథాలు బయలుదేరాయి. వీటిలో రేఫ ఱకారాలున్న పదాల జాబితాలు విడివిడిగా ఉంటాయి.

మరి దీనితో ఱ కారం స్వరూపమేమిటో, అదెంత పాతదో కలతలా మలుకమైందికదా! కాని నన్నయ తన ఆంధ్రశబ్ద చింతామణిలో "పంత్ర చఛౌ గుడ టదౌ చ బిందుయుతౌ" అని (చ జ వర్ణాలకు పైన చుక్కలు పెడితే త్స ద్స లు, ర లకు చుక్కలు పెడితే ఱ లు అవుతాయని) చెప్పినప్పటికీ, శాసించినప్పటికీ శాసనలేఖకులు పాటించినవారు కారని వాదించే పండితులున్నారు. నన్నయ, శ్రీనాథులవంటి రాజ విద్యాధికారుల ఆజ్ఞలను కాదనగల గుండెలు ఎవరికుంటాయి!

ఱ ల క్రమపరిణామాన్ని లిపి పట్టికలో మరొకమారు చూడండి.

గుణింతాల గమ్మత్తు

గుణింతాల సంగతి. ఒత్తుల సంగతి మరచిపోయారని అనుకుంటున్నారు గదా! ఏమంటిమిరి! కొంత చిత్రంగా ఉంటుంది ఓర్పుతో వినాలి. అక్షరాలు ఎంతగా మారుతూ వచ్చాయో గుణింతాలు వాటికి దీటుగా మారుతూ వచ్చాయి. విచిత్ర మేమిటంటే ఒత్తులు చాలవరకు పూర్వస్వరూపంలోనే ఉండడం.

తలకట్టు అనేది అక్షరం మారుతూ వచ్చినప్పుడు ఏర్పడిన ఆకారం మాత్రమే గాని ఎవరూ చేర్చిందికాదని ఇదివరకు గ్రహించిన పరిణామాన్ని బట్టి తెలుసుకున్నాము గదా! కాని అది అకారానికి చిహ్నమనే భావం తర్వాత స్థిరపడింది.

ఆ గుణింతం - అశోకుని శాసనాల్లో అక్షరం పైకొసని చిన్న అడ్డుగీత ఆ(—) కు చిహ్నం. అశోకుని శాసనం (71వ పుట) మొదటి పంక్తి చూడండి. దేవానాం అన్నప్పుడు న పైకొసను అంటిపెట్టుకొని చిన్న అడ్డుగీత ఉంది. ఈ గీత అక్షరం కుడిపక్కనే మధ్యగా ఉండడం కూడ కద్దు. అశోకశాసనం రెండవ పంక్తిలోనే ఆహా మాతాపితిసు అన్న పదంలో హ మధ్యను, మా మధ్యను అడ్డగీత ఉంది కదా! భట్టిప్రోలు శాసనంలోను ఇలాగే అక్షరానికి మొదట్లోనే అడ్డగీత ఉంటే దానికి కొంచెం ఎడంగా మరొక అడ్డుగీత ఉంటుంది. భట్టిప్రోలు కరండం

పట్టూఉన్న పంక్తి (72 వ పుట) చూడండి. ఆరహడినానం గోటియాఅన్న పదంలో నా, యా అక్షరాలు చూడండి నకు మొదచే ఒక అడ్డుగీత ఉంది. దానికి ఏటవాలుగా మరొక అడ్డుగీత, యాకుగూడ అలాగే సాతవాహనుల కాలంలోను చిన్న అడ్డుగీతే దీర్ఘం ఇక్ష్వాకుల లిపిలో ఒకప్పుడు దాని కుడి కొన కొద్దిగా కిందికి వంగి ఉంటుంది. పట్టి అడ్డుగీతకూడ ఉంది అమరావతి లోని ఇక్ష్వాకుశాసనం చూడండి (100 వ పుట) మొదటి పంక్తిలో గామే వాధ నస అనే పదంలో గా వా లు ఎలా ఉన్నాయి? రెండవ పంక్తిలోని నా యా వాల కొనలు అవునో కాదో అన్నట్టు వంగి ఉన్నాయికదూ! ఈ వంగిన కొన నానాటి వాశక్యలిపిలో మరికొంత పొడవుకావడం కనిపిస్తుంది. తూర్పు చాళుక్యలిపిలో అంటే 6 వ శతాబ్ది మొదలు 10 వ శతాబ్దివరకు రెండు మూడు రకాల దీర్ఘాలు కనిపిస్తాయి మొదటిది చిన్న అడ్డుగీత దాని కుడికొనకు కచ్చి తంగా చిన్నవంపు ఎరికల్ ముత్తరాజు శాసనం చూడండి (106పుట) ఈ శాసనంలో ముత్తరాజుల్ల, కుంచికాళ్ళు, పాటకు మొదలయిన పదాల రా కా పా దీర్ఘాలు చూడండి లక్ష్మీపురం శాసనంలోని (108వ పుట) 13, 14 పంక్తులలో వారినాసి, వేగవిలాళు పదాలలోని వా నా లా యి చూడండి. రెండవ రకం దీర్ఘచిహ్నం కొనవంపు పొడవు ఆ వంపు కొనకూడ కొద్దిగా పైకి చూడడం మొదవది ఏటవాలుగా పెట్టిన ఇంగ్లీషు ఎస్ (S) లాగో, పూసలదండల కొక్కెంలాగో ఉండేది. ఇవన్నీ నన్నయనాటి కోరుమిల్లి శాసనంలో చూడండి. (పుట 109) అంతవరకు పొట్టిగా ఉన్న అడ్డుగీత కాకతీయుల కాలానికి పొడు వైంది, వంగిన కొన లోపలికి సుళ్ళు తిరగడానికి చూస్తూఉంది జాయన సేనాని శాసనం (పుట 113) మొదటి రెండుపంక్తుల వరాహ, భ్రాంత, రంభా పదాలలోని రా భ్రా భా అక్షరాలు చూడండి రెడ్డిరాజుల కాలానికి దీర్ఘం కొన వంపు లోపలికి బాగా తిరిగింది. శ్రీనాథుని శాసనం (పుట 115) మొదటి పంక్తి లోని శా, కా, ఆరవ పంక్తిలోని వా. ఏడవ పంక్తిలోని థా, సా, వా చూడండి తర్వాత విజయనగర కాలానికి వంపు సుడికాస్త బాగా లోపలికి తిరిగిపోయి ఇప్పటిలాగే అడ్డుగీతను తాకింది. అన్నమాచార్యుల కీర్తన రేకులో మొదటి పంక్తిలోని రామానుజాయనమః అనే పదంలోని రా, మా, జా, యి చూడండి. అటుతర్వాత మార్పేమీ కలుగలేదు అచ్చు వచ్చిన తర్వాత కలిగిన మార్పల్లా దీర్ఘం లిపిలో సుడి చిన్నదికావడమే.

ఇ.—అక్షరంపై కొనకు అడ్డగీత పెట్టడం ఆ దీర్ఘం సూచించడం కదా! ఈ అడ్డుగీతకొనపై చిన్న నిలువుగీత పెట్టడం ఇకి చిహ్నంగా అశో కుని లిపిలోను, భట్టిప్రోలు లిపిలోను కనిపిస్తుంది. అశోకుని శాసనం రెండవ పంక్తి మొదట్లో మాతాపితిసు అనే పదంలోని తి, పి, చూడండి భట్టిప్రోలు

గుండ్రంమీది వ్రాతలో తిసో, షఠికో, కుఢికో అనే పదాలలోని తి, ఠి, ఢి చూడండి అడ్డగీత కొసను నిలువుగీత వ్రాతగాండ్రలోనో, చెక్కడంలోని సౌలభ్యంకోసమో ఇప్పుడు మనం ఉకారానికి చిహ్నంగా పెడుతున్న కొమ్ము లాగ కావడమూ కద్దు. భట్టిప్రోలు శాసనం అపదున అకి అనే పదంలోని కి చూడండి ఈ కొమ్ము సాతవాహనలిపిలో మరింత అందంగా పైకివెళ్ళి కొసి జుట్టులా కుడివైపుకు, ఎడమవైపుకు వాలడం మొదలుపెట్టింది. ఇక్ష్వాకులకాలం నాటికి ఇది మరింత పొడుగై తురాయిలాగ కాడ లోపలికి సుళ్లు తిరిగింది అమరావతి శాసనం మొదటిపంక్తిలో గహపతిస అనే పదంలోని తి చూడండి గుడి ఎంత ఠీవిగా తురాయిలాగ ఉందో! బాదామి చాళుక్యుల కాలానికి తురాయి కుడికొస మరింత వంగిపోయి బోర్లించిన గిన్నెలాగ, సున్నలో పై అర్ధభాగంలాగ ఒకప్పుడు నిండుసున్నలాగను అయింది తూర్పు చాళుక్యుల లిపిలోను గుడి మొదట్లో నిండుసున్నలాగ కనిపిస్తుంది కాని ఈసున్నపైభాగం కొంచెం వెడల్పయింది ముత్తరాజు శాసనంలో మొదటిపంక్తిలోని స్వస్తి, మూడవపంక్తిలోని నివబున, నాల్గవపంక్తిలోని ఇచ్చిన అనే పదాల స్తి, ని, చ్చి చూడండి. ఈ గుడిసున్నలు కొంచెం కోడిగుడ్డు ఆకారంలో ఉన్నాయి. క్రమంగా పైభాగం వెడల్పయింది లక్ష్మీపురం శాసనంలో ఐదోపంక్తిలోని మిరియమ్ము, ఆరోపంక్తిలోని జెంగరి అనే పదాలలోని మి, రి, రి చూడండి. గుడిపైభాగం కొంచెం అదిమినట్టులేదూ! ఈ అదిమినట్టున్న పైభాగంమధ్యన నన్నయ కాలానికి ఇప్పటి ల ఒత్తులో ఉన్నట్టు కొంత వంపు ఏర్పడింది కాకతీయులకాలంలో ఈ వంపు పోయి వట్టి కమాను (ఆర్చి)లాగ అయింది. జాయన సేనాని శాసనం మొదటిపంక్తిలో జయతి హరి అనే పదాలలోని తిరిల గుడి ఆర్చిలాగ ఉండడం చూడండి శ్రీనాథుని కాలానికి ఈ ఆర్చి మరి కొద్దిగా వెడల్పయింది పెదకోమటి వేముని శాసనంలోని నాల్గవపంక్తిలో విదియ అనే పదంలోని వి, ది, అనే అక్షరాలు చూడండి విజయ నగర కాలంలో ఈ ఆర్చి ఎడమ కొస లోపలికి వంపు తిరిగి ఆర్చిని కలుసు కుంది అన్నమాచార్యుని కీర్తన మొదటిపంక్తిలోని శాలి, రెండవ పంక్తిలోని క్రోధి అనే పదాలలోని లి, ధి చూడండి ఇప్పటి గుడిలాగే ఉన్నదా! లేదా!

ఈ —అక్షరంపై చివరని అడ్డగీత ఇచ్చి, దానికొసన నిలువు గీత ఇస్తే గుడి గుర్తు అన్నాముకదా మొదట ఆ నిలువు గీతలు రెండయితే గుడిదీర్ఘం అశోకలిపిలోను, భట్టిప్రోలు లిపిలోను ఈ పద్ధతి కనుపిస్తుంది. అశోకశాసనం ఐదోపంక్తిలో పోరాణాపకితీ అనే పదంలోని తీ చూడండి అడ్డగీత పైన రెండు నిలువు గీతలున్నాయి ఒకప్పుడు అక్షరంచివరన ఏటవాలుగా రెండు చిన్న నిలువుగీతలు పెట్టడంకూడ కద్దు ఈ రెండు ఏటవాలు గీతలు క్రమంగా

గుండుగా, గుర్రపులాడం లాగానో, పైన కొంచెం సందువదలి పద్మాకారం గానో మారాయి ఇక్ష్వాకుల కాలానికి ఈ గుర్రపులాడం గుర్తు ఎడమకొస పొడుగై నేడు మనం ఉకారం సూచించే కొమ్ములాగ మారింది ఒకప్పుడు పక్కకు నిలబెట్టిన ల వత్తు లాగాను మారింది అమరావతి శాసనం మొదటి పంక్తి ఆఖరు అక్షరాలు చూడండి నన్నయకు ముందున్న తూర్పు చాళుక్య లిపిలో గుడిదీర్ఘం సుడితిరిగిన గ వత్తు లాగ మారింది నన్నయకాలంలో ఈ గ వత్తు కొద్దిగా పైన అదిమినట్టయి ల వత్తులాగ మారి దాని పొట్టలో విస్సా 'కామా' వంటి గుర్తు పెట్టినట్టు మారింది. ముత్తరాజు శాసనంలోను, అడ్డమ్మ పురం శాసనంలోను మొట్టమొదటి పంక్తిలోనే ఉన్న స్వస్తిశ్రీ అనేమాటలోని శ్రీ చూడండి. కాకతీయుల కాలానికి గుడి ఆర్చి ఎడమకొస లోపలికి సుడి తిరిగింది జాయపసేనాని శాసనంలో రెండవ పంక్తిలోని వృద్ధ్యై, ఆరోపంక్తి లోని గౌరీ, పద్నాలుగవ పంక్తిలోని ఆరఘటీ అనే పదాలలోని ద్యై, రీ టీలు చూడండి రెడ్డిరాజుల లిపిలో ఈ క్రమాను పెద్దదయింది విజయనగర కాలం లోను ఈ పద్ధతే ఉందనవచ్చు. మ గుడిదీర్ఘం మ పక్క కొమ్ముకు ఇప్పటిలాగే ఇవ్వడం కూడ ప్రారంభమైంది అంటే ఆ దీర్ఘం గుర్తు కేవలం దీర్ఘం చిహ్నంగా పరిగణించడం ఆరంభమైందన్నమాట అన్నమాచార్యుని కీర్తన నాల్గోపంక్తిలో ఆఖరున తిరువేంగళనాదుని మీంది అనే పదంలోని మీ చూడండి. అచ్చంగా ఇప్పటి మీ లాగానే కదూ! తర్వాత గుడికి పైన కోడి జుట్టులాగ దీర్ఘం ఇవ్వడం అలవాటయి అచ్చులో స్థిరపడిపోయింది

ఉ·——ఉ గుణింతం సూచించడానికి అశోకుని శాసనాలలోను, భట్టి ప్రోలు లిపిలోను అక్షరంకింద నిలువుగీతగాని, అడ్డగీతగాని పెక్కేవారు. పైన అడ్డగీతపెడితే ఆ దీర్ఘం — అయిపోతుందిమరి! కనుకనే అక్షరంకింద ఇవ్వడం మధ్యన నిలువుగీత ఉన్న అక్షరమైతే ఆ నిలువుగీత కింద కొసకు కుడివైపున అడ్డగీత, మామూలు అక్షరమైతే నిలువుగీత. అశోకుని శాసనంలో రెండవపంక్తిలో మాతాపితిసు సుసూతవియే అనే పదాలలోని సుటు చూడండి. కింద నిలువుగీత లున్నాయి భట్టిప్రోలు కరండం మూతమీద ఉన్న వ్రాతలో ఆఖరున కుబిరకో అనే పదంలోని కు చూడండి. క అడుగున అడ్డగీత ఉందికదూ! సాతవాహనుల కాలంలో కింద ఇచ్చే నిలువుగీత కొంత వంపు తేలింది. క వంటి అక్షరాలకిచ్చే అడ్డుగీతకూడ ఉంది అది వంపుతిరగడమూ ఉంది మరి ఇక్ష్వాకుల లిపిలో కింద పొడుగాటి నిలువుగీత కొస ఎడమ పక్కకు వంగినదిగాని, కుడివైపుకు తిరిగిన కొక్కెంవంటిదిగాని అయింది. అమరావతి శాసనంలో రెండవపంక్తిలో చమునాయ సఘాతు కేహి అనే పదాలలోని ము, తు చూడండి మ కొమ్ము కిందికి దీర్ఘంగా వెళ్ళి ఎడమ

పైపుకు మళ్లింది. తు కొమ్ము కొక్కెంలాగ కుడివైపుకు తిరిగింది. మొదటి తూర్పు చాళుక్యలిపిలో ఉకారానికి కొసలు సమానంగా ఉన్న కొక్కెంవంటి గుర్తు కనిపిస్తుంది. ముత్తరాజు శాసనంలో రెండోపంక్తిలోని ము, టు చూడండి లక్ష్మీపురం శాసనంలో పదోపంక్తిలో ఉభువుమురిదోళ అనే పదంలోని భు, వు. ము చూడండి. నన్నయ కాలానికి ఇక్ష్వాకులకాలంనాటి పొడుగాటి కొమ్ము చిన్నకొమ్ము. అక్షరం కుడిపక్కను కిందికి వంపుతిరిగిన చిన్న అడ్డగీతవంటి గుర్తులు వచ్చాయి కోరుమిల్లి శాసనంలో మొదటి పంక్తిలోని పురుషోత్తమ అనే పదంలోని రు చూడండి అక్షరం కుడిపక్కన వంపు తిరిగిన అడ్డుగీతలేదూ? రెండవపంక్తి ఆఖరులో తస్మాన్నమసేః అనే దానిలో న్మ చూడండి ఇదికూడ పకు ఇచ్చిన కొమ్ములాంటిదేకదూ మూడో పంక్తి మొదట్లో సుధాంశురుదితో అనే పదంలోని రు చూడండి ఇక్ష్వాకుల నాటి పొడుగాటి కొమ్మేలేదూ? పదోపంక్తి మొదట్లో యమునాతీరే అనే పదంలో ము చూడండి. ఇక్ష్వాకులనాటి కొమ్మే, కాని చిన్నది కాకతీయుల కాలంలో కొమ్ము అక్షరానికి కిందను, కుడిపక్కకిందను ఉండడం పోయి అక్షరాన్ని అంటిపెట్టుకుని, పక్కన నేటిలాగ అర్ధ చంద్రాకారం దాల్చించి రెడ్డిరాజుల కాలంలో కొమ్ము పై కొస కు డి వై పు మొగ్గింది జాయన శాసనం మూడోపంక్తిలో పు ళ క ము కు ళిత అనే పదంలోని పు, ము, కు చూడండి. కొమ్ముల కొసలు నిటారుగా పైకి చూస్తున్నాయి. శ్రీనాథుని శాసనంలో మొదటి పంక్తిలోని శాకాబ్దములు- సహస్రములు అనే పదాలలోని ము లు. ను, లు చూడండి. కొమ్ములు పైకివెళ్లి కుడివైపు మొగ్గాయి విజయనగర కాలంలో కొమ్ము ఇప్పటిలాగ చక్కగా తీర్చినట్టయింది. అన్నమాచార్య కీర్తన మొదటిపంక్తిలో జయామ్యుదయ శాలి వాహన శక వరుషంబులు అనే పదాలలోని ము, రు, లు, బు, లు చూడండి.

ఊకి.- ఉగుణింతానికి అశోకశాసనాల్లో అక్షరం క్రింద ఒక్క నిలువు గీతగాని, అడ్డగీతగానిఉంది కదూ? ఊ- లా- దీర్ఘం తెలుపడానికి మరొకగీత కలిపారు రెండు నిలువు గీతలుగాని, అడ్డగీతలుగాని ఊ- లా- సూచిస్తాయి అశోకశాసనంలో రెండవపంక్తిలో సుయూపితవియే అనే పదంలోని సూ కింద రెండు నిలువుగీతలు చూడండి కూ వ్రాయవలసివస్తే క కింద రెండు అడ్డ గీతలన్నమాట భట్టిప్రోలు వ్రాతలలో రు: రెండు నిలువుగీతలు చేయి తిరుగుడులో కాబోలు హంసపాదంలాగ మారిపోయాయి కరండం వ్రాతలోని ఆరో వరుసలో ఓఖభూతో, కరండం గొంతుపట్టూ ఉన్న వ్రాతలో మజూస అనే పదాలలోని బూ, జూ అనే అక్షరాలు చూడండి. అక్షరాల కింద హంస పాదాలలాగ లేవూ? ఈ హంసపాదం కుడికొన శాతవాహనులకాలంలో పొడుగై ఎడమవైపు మళ్లింది ఇక్ష్వాకుల కాలంలో హంసపాదు కుడికొన

మరింత పొడుగై ఎడమవైపు తిరిగింది. రెండు అడ్డగీతలుగా మరొక చిహ్నంలో రెండు అడ్డగీతలూ కొద్దిగ కుడివైపు వాలాయి. పశ్చిమ చాళుక్యుల కాలానికి ఇక్ష్వాకులనాటి పొడుగాటి కొమ్ము పైకొస ఇంగ్లీషు ఎస్‌లాగ దీర్ఘ సూచకంగా వంపుతిరిగింది. కొన్నిచోట్ల కొమ్ము కుడివైపుగాని మరొకవంపు తిరిగి కొంచెం ఇప్పటి స వత్తులాగ అయింది. తూర్పు చాళుక్యుల చివర్లో కొమ్ము కొనను కొద్దిగా పొడిగించినట్టు, ఇప్పటిలాగ చిన్న దీర్ఘమిచ్చినట్టు, కొద్దిగా యావత్తు ఆకారంలోను - మూడురకాలుగా మారింది. కోరుమిల్లి శాసనంలోని రెండోపంక్తిలోని స్వయంభూః, మూడోపంక్తి అభవస సుభ సూతేః అనే పదాలలోని ఘూ, సూ చూడండి. కొమ్ముకొన పొడుగించగా, ఎడ వాలుగా పెట్టిన "ఎస్" లాగ లేదూ! కాకతీయులకాలంలో ఈ "ఎస్" పక్కకు పూర్తిగా వాలిపోయినట్టు మారింది. అంటే ఇప్పటికొమ్ము దీర్ఘానికి— ూ కు-దగ్గరగా వస్తున్నామన్నమాట జాయన సేనాని శాసనం ఐదోపంక్తిలోని పూర్వై రపూరి అనే పదంలోని పూ అక్షరం చూడండి వ పక్కన "ఎస్" వాల్చిపెట్టినట్టులేదూ! రెడ్డిరాజులకాలానికి కొమ్ము దీర్ఘం పెరిగి లోపలికి సుడితిరిగింది శ్రీనాథునిశాసనం ఆరోపంక్తిలో శుభముహూర్తంబున, తొమ్మిదోపంక్తిలో భూపాలు ననుంగుంబుత్త్రి అనే పదాలలోని హూ, భూ చూడండి దీర్ఘాలవల్ల కొమ్మును మించిపోయాయి. విజయనగర కాలానికి కచ్చితంగా ఇప్పటి కొమ్ము దీర్ఘం ూ ప్రారంభమైందన్నమాటే అన్నమయ్యకీర్తన పదకొండో పంక్తిలో కాలమెల్లనూ అనే పదంలో నూ చూడండి దీర్ఘపు వర్తులం ఇప్పటిదానికన్న కొద్దిగా పెద్దది. అంటే రెడ్డిరాజుల కాలంలోని దీర్ఘం కొనలోపలికి సుడితిరిగి పైగీతను అందుకొని సున్న ఆకారం పొందిందన్నమాట

మరొకసంగతికూడ చెప్పాలి. కాకతీయులకాలంవరకుకూడ వ, ప, షలకు కొమ్ము, కొమ్ముదీర్ఘము పక్కన అక్షరాలకిచ్చినట్లే కుడిపక్కన ఇచ్చేవారు. జాయన సేనాని శాసనం ఐదోపంక్తిలో పూర్వై రపూరి అనే పదాలు చూడండి పూ వర్ణం కొమ్ముదీర్ఘం పొక్కిలిలో కాక కుడిపక్కన లేదూ! ఇలా వ వర్ణానికి ఇవ్వడంవల్ల ఘు అనే అనుమానం, పకారానికి ఇవ్వడంవల్ల షుకారం భ్రాంతి కలిగిందేమో! కనుక రెడ్డిరాజులకాలంనుంచి ఈ మూడక్షరాల కొమ్ములూ పొక్కిలిలో ఇవ్వడం ప్రారంభమైంది.

ఋ —రెండువేలఏళ్ళనాటి శాసనాల్లో ఋ గుణింతానికి అక్షరం కుడివైపు కిందికొనను ఒక వంపు నిలువుగీతతో సూచించేవారు దీని ఉచ్చారణ ప్రాకృతంలో లేకపోవడంవల్లకాబోలు సాతవాహన, ఇక్ష్వాకు శాసనాలలో ఇది కనిపించదు కాని సంస్కృత శాసనాలు పడడం ప్రారంభమైన తర్వాత కనిపిస్తుంది. ఉషవదాత శాసనాలలో ఇది చూడవచ్చు. పశ్చిమ చాళుక్యుల

నాయొక్కవ వ్రాయడ (వ్రాయడం) రూపం తయారయిందని చెప్పు. సిద్ధ
కాలానికి ఈ వ్రాయడాని అక్షరం అడుగున వ్రాసేవారు. కోరుమిల్లి శాసన
... తస్మాదృక్షకిః అనేపదంలోని వృ మాదంతి
... వ్రాయడ చేరిపోయింది కాకతీయులకాలంలోను. ...
... ఈ ... పెద్దదయింది. కాని అక్షరం అడుగున అంటిపెట్టుకొని
ఉండేది ... సేనాని శాసనం ఎనిమిదోపంక్తిలో గంగా మృ...
అనే ... మృ చూడండి వ్రాయడి లోపలికి సుడులుపోయి ...
... కనిపించదూ అంటిపెట్టుకొని ? విజయనగర లిపిలో ...
అక్షరాన్ని అంటిపెట్టుకొని ఉండడం మాని విడిగా పక్కన ...
... కీర్తన ఐదోపంక్తిలో శృంగార సంకీర్తనలు అనే ...
... మాదంచె వ్రాయడి విడిపోయి, ... కిందినుంచి బయలుదేరి ...
...

... విలక్షణంగా ఉంటుంది, అటు రు కాదు, ... ఇటు రి కాదు
... అస్పష్టంగా ఉంటుంది. కనుక పలకడం కష్టం. ...
... దీనిని వివిధ ప్రాంతాలవారు వివిధవాలుగా పలుకుతారు. ...
... రి లాగ పలుకుతారు. దక్షిణ భారతంవారు - ...
... ఆంధ్ర, కర్ణాటక ద్రావిడులు రు గా పలుకుతారు. ఇక ఉత్తర ...
... అని అంటారు. ఈ మూడు ఉచ్చారణల్లోను రి ఉచ్చారణే ...
... ప్రాకృతంలో ఋ రిరిరు అవుతుంది. (ఋణపత్రం, ...
..., మృగ- మిగ- మగ- ముగ) మన ఛందశ్శాస్త్రంలో ...
... యతిమైత్రి ఉంది. ప్రాకృత సంప్రదాయంతో వచ్చిన రి ఉచ్చారణ ...
... గ్రహించి యతి మైత్రి కల్పించుకొన్నారన్నమాట, ఉచ్చారణ ...
ఉన్నప్పటికీ.

... శాసనాల్లో సంస్కృతభాగం చెక్కేటప్పుడు ...
... పాటించేవారు కాని తెనుగుపద్యాలు, భాగాలు చెక్కేట...
... చెక్కడం మామూలని తోస్తుంది శ్రీనాథునిశాసనం ఎని...
... జలక్రీడా వినోదుండు అనే వాక్యంలో కృష్ణ అనడానికి ...
... చెక్కబడింది. శ్రీనాథుడు తననుగురించి శాసనాలలో

"వ్యాఖ్యాతారి శ్రీ నాథో వీరశ్రీవేమ భూపతేః
అంకో వాకరో వాచాం నిర్మలం ధర్మశాసనం"

అనే మాట చెప్పుకున్నవాడు, ఇంతమాత్రం ఎరుగడా ! అని ...
అప్పటి ... కి వ్రాయడి తెలియదనడానికి వీలులేదు ... శ్రీనాథుడు ...
... శాసనంలో తృపితాః, మృగపక్షి మనుష్యాః ప్రవృత్తి ... నే

పదాలలో స్పష్టంగా ప్రత్యేకించి చెక్కించింది కాని మనకు సహజంగా రు ఉచ్చారణే వ్యాప్తి పొందింది. అప్పుడు ఆ ఉచ్చారణనుబట్టి కృష్ణుడు అనడానికి మారు క్రుష్ణుడు అని వ్రాసి కొమ్ము వ్రాయడం ప్రారంభించారు. దానితో అప్పకవివంటివాడు భాష భ్రష్టమైపోతుందని గాభరాపడి ఏవి ఋకారం ఉన్న పదాలో, ఏవి కొమ్ము వ్రాయదగినవో పెద్ద జాబితాయిచ్చి, అలాటి పొరపాట్లు చేయవద్దని హెచ్చరించవలసివచ్చింది

ఏ:- అశోకలిపిలోను, భట్టిప్రోలులిపిలోను అకారదీర్ఘం గుణింతం చూపే గుర్తు అక్షరంపై చివరనో, మధ్యనో కుడివైపున అడ్డగీత కదా! ఏకారం చూపడానికి అక్షరం ఎడమకొనకు అడ్డగీత పెట్టారు. అశోకుని శాసనం మొదటి పంక్తిలోని సేహేవం దేవానం పియే అనే మొదటివాక్యం చూడండి. సహదయలకు ఎడమవైపు కొనను చిన్న అడ్డగీతలున్నాయి కదా! భట్టిప్రోలువ్రాతలో మొదటిపంక్తిలోని సేగమా, మూడోపంక్తిలోని జేతో, నాల్గోపంక్తిలోని రేతో అనే పదాలలో సే, జే, రే లు చూడండి. ఇక వెనుక మధ్యన అడ్డగీత శాతవాహనుల కాలంలోను ఇదే పద్ధతి. ఇక్ష్వాకుల లిపిలో ఈ అడ్డగీత కొద్దిగా వంపు తేలింది. అమరావతి శాసనం రెండవపంక్తిలో రే, కే లు చూడండి. పశ్చిమ చాళుక్యలిపిలోను, ఆ కాలంనాటి తూర్పు చాళుక్యలిపిలోను ఈ అడ్డగీత ఎడమకొన కొంచెంగా వంగింది. మరికొన్నిచోట్ల ఈ వంపు బాగా కనిపిస్తుంది. ముత్తరాజు శాసనం చివరి పంక్తిలోని నేల, లక్ష్మీపురంశాసనం నాల్గోపంక్తిలో రెస్తుపటె, ఆరోపంక్తిలో వెంగనె, ఎనిమిదో పంక్తిలో పదేడ్డుంబు పదాలలోని నే, రె, వె, దే, లు చూడండి. అడ్డగీత ఎడమకొన బాగా వంగి, తిప్పి వ్రాసిన అకారదీర్ఘంలాగ కనిపిస్తుంది. నన్నయకు ముందు, ఆయనకాలంలోను ఉన్న లిపిలో ఈ ఎడమకొన అడ్డగీత పైకిమళ్ళి కుడివైపు వచ్చి మరల పైకి తలఎత్తింది. కోరుమిల్లి శాసనంలోని ఏత్వంతోఉన్న అక్షరాలు చూడండి. ఇది కాకతీయుల కాలంలో చిన్న ఇంగ్లీషు 'ఎస్' లాగ మారింది. జాయన శాసనం ఐదోపంక్తిలో చేకొంటి, పదోపంక్తిలో విజయుతే అనే పదాలలో చే, తే చూడండి. రెడ్డికాలపు లిపిలో ఈ వంపు తిరిగిన కాకతీయుల ఏత్వం నిటారుగా నిలబడినట్టు కనిపిస్తుంది. శ్రీనాథుని శాసనంలో ఎనిమిదో పంక్తిలోని క్రిష్ణవెణ్ణ, పదకొండో పంక్తిలోని దేవ, పదిహేనోపంక్తిలోని దేశ అనే పదాలలోని వే, దే లు చూడండి. చిన్న 'ఎస్' ఒంటికాలిపై నిటారుగా నిలబడ్డట్టుంది. విజయనగరకాలంలో ఈ నిటారుకొమ్ము చివరికొన వెనక్కు తిరిగి పెరిగింది. తర్వాత తర్వాత కిందిభాగం తగ్గిపోయి పైభాగం మిగిలి నేటి ఏత్వమైంది

ఐ — అక్షరం వెనుక ఒక్క అడ్డగీటయితే అశోక భట్టిప్రోలు కాలాలలో ఏత్వం, రెండు అడ్డగీటలయితే ఐత్వం. ప్రాకృతంలో ఐ, ఔలు లేవు గనుక సాతవాహన, ఇక్ష్వాకురాజుల శాసనాలలో ఈ రెండక్షరాలు కనిపించవు. పశ్చిమ చాళుక్యులకాలంలో ఈ రెండు అడ్డగీటలు కుడికొనలు కిందకు వంగి(?) పక్షిముక్కులాగ తయారయాయి. నన్నయకాలంలో ఏ గుణితం ఉన్న అక్షరానికి కుడిపక్కన అంటిపెట్టుకొని అరసున్నవంటి గుర్తు ఐత్వం సూచించేది. కోరుమిల్లి శాసనం ఐదోపంక్తిలో వైశ్యయాతి(?). ఏడోపంక్తిలోని ఉన్మార్గవైరానకి:(?) అనే పదాలలోని వైని, వై చూడండి. అక్షరాలకింద అంటిపెట్టుకొని అరసున్నవంటి గుర్తులేమా! ఈ కింది అరసున్న కొన కాకతీయులకాలానికి పొడుగై నేటి ఐత్వానికి దారితీసింది. గాయన(?) శాసనం ఐదోపంక్తిలో ప్రాసైః అనే పదంలోని సై చూడండి. రెడ్డిరాజులలిపిలో ఈ ఐత్వం అక్షరాన్ని అంటిపెట్టుకోవడం మాని, విడిపోయింది. శ్రీనాథుని శాసనంమూడోపంక్తిలో సైన, పద్ధెనిమిదవ పంక్తిలో కైవిపంబు(?) అనే పదాల సై, కై చూడండి. విజయనగరం కాలానికి ఇప్పటి రూపంలోనే ఐత్వం ఉంది. అన్నమాచార్యుల సంకీర్తన మూడో పంక్తిలో ప్రత్యక్షమైతేను. పదిమిదో(?) పంక్తి ఆఖరున వెంకమై అనే మాటలోని మై చూడండి. ఇప్పటిదానికీ, దానికీ ఏమైనా తేడా ఉందా?

ఓ — అశోకలిపిలో ఓగుణింతం చూపడానికి ఆకారం గుర్తును, ఏకారం గుర్తునూ కలిపారు. అంటే అక్షరం పైన ఎడమవైపు కుడివైపు అడ్డగీటలు పెడితే ఓత్వం అన్నమాట. ఇప్పటి 'ో' స్వరూపం రెండువేల ఏండ్లకిందటే కనిపిస్తున్నట్టులేదూ! అశోక లిపిలో ఈ రెండు అడ్డగీటలూ ఒకప్పుడు ఎగుడు దిగుడుగానూ ఉండడం కద్దు. అశోక శాసనం ఐదో పంక్తి మొదట్లోనే పసాపోరావా(?) పకితి అనేవాక్యంలో పో కొనచూడండి. ప వెనక చిన్న అడ్డ గీట, తర్వాత కొంచెంపైగా కుడివైపున అడ్డగీటు. భట్టిప్రోలు వ్రాతలలో ఓత్వం అటూ ఇటూ పెద్దఅడ్డగీతగా కనిపిస్తుంది. రెండో వరుసలో వఘో, చఘో అనే పదాలలోని ఘో చూడండి. సాతవాహనులకాలం అక్షరానికి కొసనో, మధ్యనో అటూ ఇటూ అడ్డగీతలు ఇచ్చేవారు. ఇక్ష్వాకులకాలంలో ఈ రెండు అడ్డగీతల మధ్య కొద్దిగా వంపు - లోపలికి అడిమిడ్డి(?)-వచ్చింది. పశ్చిమచాళుక్యుల కాలంలోను, తూర్పు చాళుక్యుల లిపిలోను మధ్య వంపువచ్చిన ఓత్వం కుడికొస కిందికి దిగింది. లక్ష్మీపురం శాసనం మొదటిపంక్తిలోని మంగిపోగ(?), ఐదవపంక్తిలోని బోళ(?) అనే పదాలలోని పో, బో లను పరిశీలించండి. పక్షి రెక్కలు విప్పుకున్నట్టు లేదూ! నన్నయ నాటికి ఈ పక్షి రెక్కలలాంటి దాని కుడికొస పొడుగయింది. అక్షరానికి ఓత్వం పక్కన కొమ్ము ఇవ్వడంకూడా బయలుదేరింది.

ఓత్వ చిహ్నంలో రెండు భాగాలున్నాయి కదా! ఒకటి వెనుక ఒకొకటి ముందు ఇవ్వవలసినవి. య, మ వంటి అక్షరాలకు ఓత్వం 'ా' ఈ విధంగా ఇవ్వడం పడదు, కొమ్ము అడ్డుతుంది. కనుక ఏత్వం, కొమ్మునకు దీర్ఘం ఇవ్వటం అలవాటయింది. కనుక ఓత్వం నన్నయకాలంలో రెండు మూడు రకాలుగా కనిపిస్తుంది. కాకతీయుల కాలానికి పాత రెండు రకాలు పోయాయి. జాయనసేనాని శాసనంలో నాల్గోపంక్తిలో పంచయస్తోయదాః ఆరోపంక్తి ఆఖరులో రహస్యోత్సవ అనే పదాలలోని స్తో ఓత్వం, స్యోలోని ఓత్వం పరిశీలించండి. రెడ్డిరాజుల కాలానికి కూడా ఈ రెండు పద్ధతులూ వచ్చాయి. శ్రీగిరిశాసనం నాల్గోపంక్తిలో విరోధి, ఎనిమిదో పంక్తిలో క్రీడావినోదుండు అనే పదాలలోని రో, నోలు చూడండి. రెండురకాలూ ఉన్నాయి. విజయనగర కాలంలోను ఇవి అలాగే వచ్చాయి. అచ్చు వచ్చిన తర్వాత మొ, యొ హో వంటి వాటికి మినహాగా తక్కినవాటికి "ా" గుర్తు పెట్టడమే సాధమైంది

ఔ :- ఔ గుణింతం ప్రాచీన ప్రాకృతశాసనాలలో లేదని ఇదివరకే తెలిపాను. పశ్చిమ చాళుక్యులకాలంలో ఇది ఎదో ఒంటిమెడలాగ, జంటమెడ లాగ ఉంది. ఇది నన్నయకాలానికి ల వత్తును ఏటవాలుగా పెడితే ఎలా ఉంటుందో ఆలా మారింది. కొరుమిల్లి శాసనం ఏడో పంక్తి మధ్యన మహా ధామః అనే పదంలో ఔ చూడండి. 'ల' వంటి గుర్తుమీద ఏదో ఉన్న బుడప (బొప్పి) లాగ కనిపిస్తుంది. తిక్కన కాలానికి ఈ లావత్తు ఏటవాలైన పెద్దవంపు దేరింది. జాయన సేనానిశాసనం ఆరోపంక్తి చివరి గౌరీఅనే పదం లోనే చూడండి. శ్రీనాథుని కాలానికి ఇప్పటి 'ౌ' వంటిది ఔత్వంచిహ్నం. అంటే తిక్కనకాలపు వంపుదేరిన ఔత్వం అణిగిపోయిందన్నమాట. మ, హ, య వంటి అక్షరాలకు ఔత్వమిచ్చేపక్షంలో కొమ్ములకు ఓత్వమిచ్చి, అక్షరానికి ఎత్వమిచ్చేవారు. శ్రీనాథుని శాసనం పదిహేడోపంక్తిలో శివమౌళిచంద్ర అనే పదంలోని మౌకు ఔత్వంకొమ్మకు, మపైన ఎత్వంకూడ ఉన్నాయి. పద్దెనిమిదో పంక్తిలోని కౌముదీ అనేమాటలో క పైన పెద్ద ఐకారం వంటి ఔత్వంఉంది. విజయనగర కాలానికి ఇది కొంత మారింది. ఔత్వంకుడిపైపున ఎక్కువగా కనిపించే అరసున్నవంటి భాగం పోయింది

ఏ, ఐ, ఓ, ఔ ల గుణింతం చెప్పావుగాని, ఎ, ఒల గుణింతం చెప్పలేదే అని ప్రశ్నిస్తారుగదూ! నిజమే మనలిపిమాల సంస్కృతాన్ని, ప్రాకృతాన్ని అంటి పెట్టుకొని వచ్చినందున వాటిలో ఎ, ఒలు లేనందున మనకు కూడ మొదట్లో ఎ, ఏలకు, ఒ ఓలకు భేదంలేదు. మన శాసనాలలోను తక్కిన వ్రాతలలోను కూడ ఈ విషయంలో హ్రస్వ దీర్ఘాలు పాటించడం కనబడదు. సందర్భాన్ని బట్టి హ్రస్వంగాను, దీర్ఘంగాను చదువుకోవలసి ఉండేది. ఒక్క ఎ, ఒ ల

విషయంలోనేకాదు. ఇతరఅక్షరాల హ్రస్వదీర్ఘాలూ అంతగాపాటించబడేవికావు లక్ష్మీపురం శాసనం చూడండి కాని, అన్నమాచార్యుల కీర్తనలు చెక్కడంలో ఒకపద్ధతి అనుసరించినట్లు తోస్తుంది. ఏ గుణింతం తెలుపడానికి మామూలు ఎత్వం, ఏ(దీర్ఘం)తెలుపడానికి ఎత్వంలోపలికి సుడితిప్పడం. అన్నమాచార్యుల కీర్తనకిందనుంచి మూడోపంక్తి చూడండి. చెంగలిమలయు సి వేరిగోరంగోయినా అనే వాక్యంలో చెంగలిలోని ఎత్వం మామూలుగా ఉంది వేరిలోనివే లోపలికి సుడితిరిగింది అయితే ఒటల విషయంలో ఈ సూత్రం స్పష్టంగా చెప్పడానికి వీలులేదు. ఏమైనా 16 వ శతాబ్దివరకు ఎవ ఒటల హ్రస్వదీర్ఘ భేదం పాటించి నట్టు కనబడదు చెదరుగా మాత్రం కనిపిస్తుంది తర్వాత తర్వాత ఎత్వం మీదికి ఒత్వంమీదికి గుడిదీర్ఘంవంటి గుర్తు వచ్చింది. గుడిదీర్ఘం లోపలికి సుడి తిరగడంకదా ! అసలు దీర్ఘమనే సంతృప్తి కలిగించలేకపోయింది కనుక ఆ సుడినుంచే పాము పడగలాగ దీర్ఘం పైకి లేచింది. గుణింతాల మార్పు స్పష్టంగా తెలుసుకొనడానికి ఈ చిత్రం చూడండి? అసలు అక్షరాల కన్నా ఎంత వింతగా మారాయో !

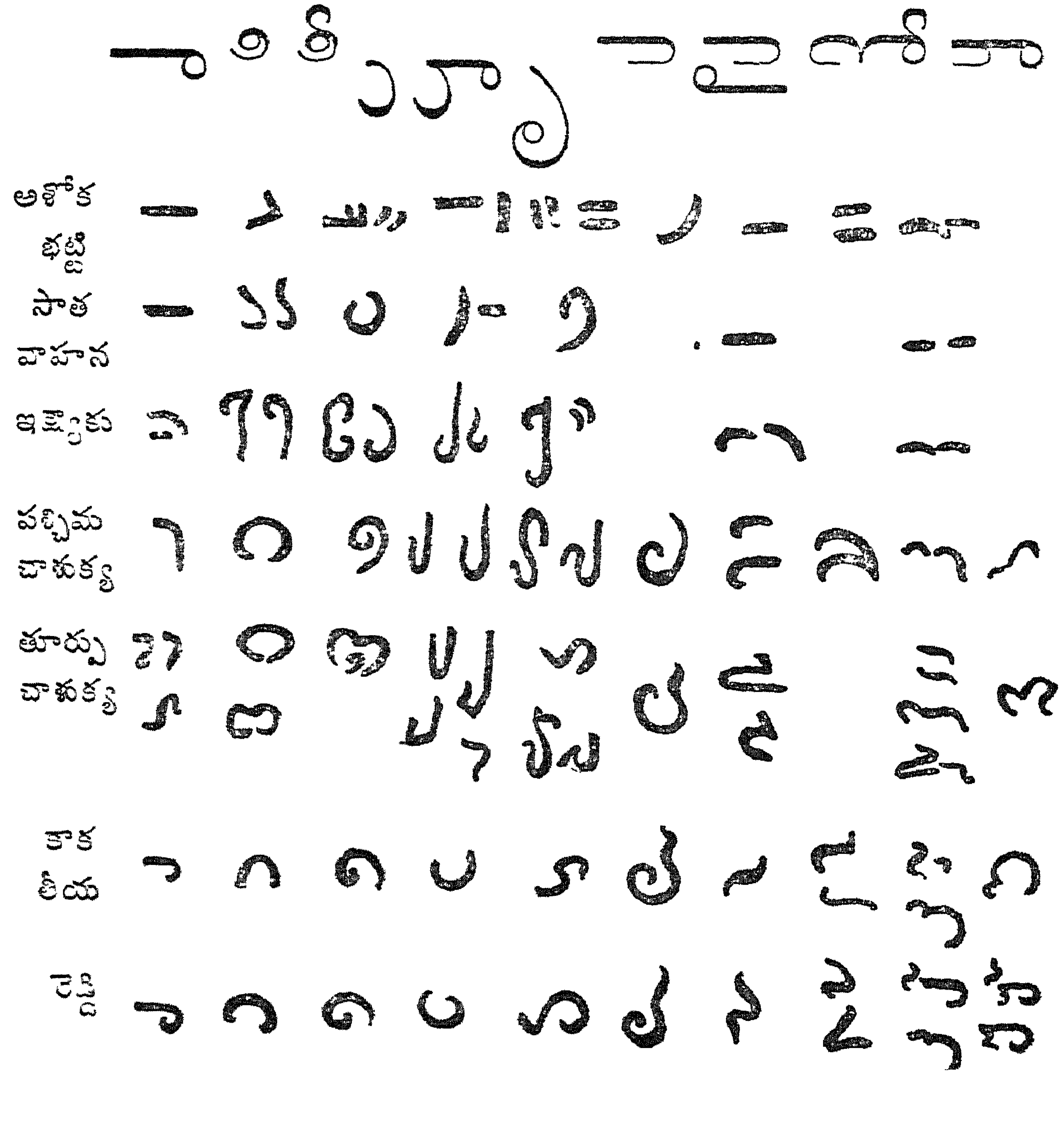

దీనిని చూచినమీదట, గుణింతాలంటే అచ్చుల భాగమే కదా! అచ్చుల ఆకారం కొంతైన ఉండాలి కదా! పాత అచ్చులకుగాని, నేటి అచ్చులకు గాని ఈ గుణింతాలతో పోలికలేదే! - అని సందేహం కలుగుతుంది. నిజమే ఈ గుణింతాలను మనం అచ్చులకు ప్రతినిధులుగా వాడుతున్నాం. ఇవి వాటినుంచి పుట్టుకువచ్చినవి కావని, మనవాని మనస్తత్త్వం వీటిని వేసిందని నా అభిప్రాయం. మనస్తత్త్వమంటే ఉచ్చారణ సమయంలో నాలుక పెదవులు మొదలయినవాటి పరిశీలన. ఇ అన్నప్పుడు నోటిలోని ఏదో పొడిగించడానికీ, ముందుకు పోవడానికి యత్నిస్తున్నట్లు ఉంటుంది దానికి గుర్తుగా అక్షరంపై కొనను ముందుకు గీత పెట్టాడు మనవాడు. ఉ అన్నప్పుడు దవడలు, పెదవులు వెనక్కు కుంచించుకొంటాయి, కనుక అక్షరంపైన నిలువుగీత- సంకోచానికి చిహ్నంగా అది క్రమంగా వెనక్కు మళ్ళడం కూడా సంకోచచిహ్నమే. దవడలు వెనక్కులాగినట్టే వెనక్కు మడుచుకు పోతూవచ్చింది. ఊ పలికేటప్పుడు పెదవులు దవడలు వెనక్కుపోవడమేగాక మరెక్కువగా లోపలికి వెళ్ళినట్టు ఉంటుంది దానికి సూచన గుడి లోపలికి మరొక సుడితిరగడం ఉ అన్నప్పుడు పెదవులు ముందుకుసాగుతాయి, లోపలికి లాగి పెట్టినట్టు ఉంటుంది. దీనికి సూచనే అక్షరంకింద, కిందపైపు పక్కగీయడం. ఊ అన్నప్పుడు దానిని పొడిగించారు ఋ అన్నప్పుడు నాలుకకొన మడుస్తూ తిరుగుతుంది. దానికి గుర్తే వక్రసుడి ఏ అన్నప్పుడు పైకి లేచి వెనక్కు వెళ్ళి నట్టవుతుంది. కనుక అక్షరం పైభాగం వెనుక, దానిని పైకి లేపుతున్నట్టు గుర్తు. ఐ అన్నప్పుడు పైకి లేచి వెనక్కువెళ్ళి కిందికి వచ్చినట్టవుతుంది. కనుక ఐత్వంగుర్తు వెనుక-కిందవుంది. ఓ అన్నప్పుడు పైకి లేచిపోయినట్టవుతుంది. మరి దీని గుర్తు అక్షరంపైన తరంగాలవాగ, వెక్కిరింతలాగ కాక ఏదే మవుతుంది? ఔ అన్నప్పుడు పైకి లేచిపోయి కిందికి వ్రేలవేసినట్టు అవుతుంది కనుక పైకిపోయి కిందికి వంగినట్టు ఔత్వం గుర్తు. ఇదంతా నా ఊహే సుమా!

అచ్చుల రూపం ఆదినుంచి ఎలా మారుతూవచ్చిందో చెప్పానుకదా ఇంతకుముందు మీరు అ ఆల పరిణామం తెలుసుకున్నారు. ఇ ఈ ఉ ఊ ఆ కారాల పరిణామంచూస్తే అచ్చులూ, అచ్చుల చిహ్నాలైన గుణింతాలూ ఎలా వేర్వేరుగా మారుతూ వచ్చాయో తెలుస్తుంది

అశోకునికాలానికి ఇ పొయిగద్దలవలె ∴ మూడుచుక్కలుమాత్రమే. పై చుక్క వ్రాసే తొందరలో చిన్న అడ్డగీతగా మారింది. తర్వాత అవి సంపు చేరి ఇప్పటి తెలుగు ఇ ఒత్తుకు రెండు కొసలలోను రెండు చుక్కలు పెడితే ఎలా ఉంటుందో అలా అయింది ఎరికల్ ముత్తరాజు శాసనం నాల్గోపంక్తి రెండో అక్షరం చూడండి లక్ష్మీపురంశాసనంనాల్గోపంక్తిరెండో అక్షరం చూడండి

వ్యాకరణాలవల్ల వచ్చే ఆగమాలను, ఆదేశాలను మనవారు అప్పుడు వ్రాతలో అంతగా పాటించలేదు గనుక యకు గుడి ఇచ్చి యి అని వ్రాయడానికిమారు అప్పు ఇకారమే వ్రాశారు కింది కొసలలోని రెండు చుక్కలూ క్రమంగా వ్రాత ఒడుపులో కలిసిపోయి నన్నయకాలానికిముందే ఇప్పటి రూపానికి మారింది క్రమంగా కుడిపైపుకొస పెరిగింది.

ఈకారం రకు మధ్యన అడ్డుగీత ఇచ్చినట్టుకదూ నేడు వ్రాస్తున్నాము నిలువుగీతగా ఉన్న ర క్రమంగా నడుము బలిసి అనుస్వారాకారం దాల్చినట్టె ఈకారంకూడ మారుతూవచ్చింది శాతవాహనులనాడు ఒక్క నిలువుగీతకు అటు ఇటు పెరిఒక చుక్క పెడితే ఈ—— ⁞—ఇప్పటి భాగహారం గుర్తుకు నిలువుగా పెట్టడం అన్నమాట. నన్నయకు పూర్వమే ఈకారంలోని నిలువు గీత నిలువు గడిగా మారింది. తర్వాత పక్కన అటూ ఇటూ రెండు చుక్కలు ఈ చుక్కలు వ్రాసే ఒడుపులో అడ్డగీతగా మారింది, అది క్రమంగా నేటి పక్కని రూపం తీర్చుకుని, చూచారా నా రీవి అన్నట్టు మెడ తిప్పుకొని తలెత్తి చూస్తున్నది

ఉకారంలో పెద్ద మార్పులేదనే అనవచ్చు. అశోకునికాలంలో ⌊ ఈ విధంగా ఉన్న ఉకారం వ్రాసే వేగంలో ఇప్పటి పెద్ద అరసున్నలాగ మారింది మొదట్లో. లక్ష్మీపురం శాసనం పదవ పంక్తిలోని "ఉరువుటురిబోళ" అనె పదంలోని ఉ చూడండి అర్ధచంద్రాకారంగా లేదూ? ఈ అర్ధచంద్రాకారం వ్రాసేటప్పుడు కచ్చితంగా వ్రాయడం పడుతుందా? పైనుంచి వ్రాసేటప్పుడు పై కొస కొద్దిగా తలమెత్తింది అది క్రమంగా కొమ్ములాగ నిలిచింది. కింది భాగం వ్రాయసంవారి కవాదృష్టితో రెండు మలుపులుగా రూపం దాల్చింది.

ఊ దీర్ఘం ఎలా అయిందనుకున్నారు? ఈకారంలోని అడ్డుగీత మావారుగదా! ఎలా వచ్చింది? రెండు చుక్కలను ఒడుపుగా పెట్టడంలోకదూ! దాని సాదృశ్యంతోను, దీర్ఘానికి పొడుగాటి గీత అవసరమనే దృష్టితోను ఉకారం మధ్యన అడ్డుగీతపెట్టి లాగి, తల తిప్పారు. ఊ దీర్ఘం అయింది

ఋకారం అశోకశాసనాల్లో కనిపించదు ఎందుకంటే, ప్రాకృత భాషలో ఋకారోచ్చారణ లేదు గనుక, ప్రాకృతంలో ఇది ర, రి, రు లుగా మారుతూవచ్చింది ఈ ఋకారం 6 వ శతాబ్దినాటి "ఉష్ణీష విజయధారిణీ" అనే గ్రంథం వ్రాతప్రతిలో కొలిసారిగా ఇప్పటి దేవనాగరి ఋకారం ఆకారంలో కనిపిస్తున్నది కొందరు దీనిని వ్రాయడానికి నిలువుగీతగా ఉన్న రకు పక్కన కొమ్ము ఇచ్చేవారు. ర నిలువు గీతనుంచి గడిలాగ మారడంతో తలకట్టు లేని రకు కొమ్ము ఇచ్చినట్టు మారింది. వ్రాసే తొందరలో మొదటి ర వర్ణం. గడి చిన్నదైపోయింది దానితో తర్వాతి వారికి ఇది బకారమనే భ్రాంతి

కలిగి ఉంటుంది దానికి మరొక కొమ్ము ఇచ్చినా ఖ లయి మరింత భ్రాంతి కలిగిందేమో' ఆ భ్రాంతి పోగొట్టడానికి మరొక కొమ్ము ఇచ్చారు ఖు అయింది 10వ శతాబ్ది నాగరిశాసనాలలోను, 11వ శతాబ్దపు గాంగవంశరాజుల శాసనాలలోను ఇది దేవనాగరిపక్కన కొమ్ము ఇచ్చినట్టే కనిపిస్తుంది అన వేముని శాసనంలో ఇప్పటిరూపంలో ఉంది కాని తలకట్టు అదనం

ఎకారం మార్పు కొంచెం తమాషాయే అశోకుని కాలానికి త్రికోణాకారంగా ఉన్న ఈ అక్షరం ఇక్ష్వాకులనాటికి దశమిచంద్రుని ఆకారానికి మారింది. క్రమంగా కుడికొన పెరిగి ఎడమభాగం ఒంపుకొని పోసాగింది. ఎరికల్ ముత్తరాజు శాసనం మొదటిపంక్తిలోని 'ఎరిక' పదంలోని ఎ చూడండి విజయనగరకాలం తర్వాతగాని దీని మొదటి సుడి కలుసుకుని సున్నలాగ కాలేదు.

ప్రాకృత సంస్కృతాలలో ఎ హ్రస్వంలేదుగా' దానినిమనం హ్రస్వంగా పరిగణించుకున్నాము ఆ ఎకారాన్ని దీర్ఘం చేయడానికి ఏమి చేయాలి? మొదట్లో హ్రస్వ దీర్ఘాలనే భేదం వ్రాతలో పాటించేవారు కాదనుకోండి. తర్వాతిమాటే ఎకారానికి దీర్ఘం గురుతివ్వాలి. ఎలా ఇవ్వడం? పైకొసకి మామూలుగా దీర్ఘ సూచకమైన అడ్డుగీత పెడితే వా మొదలయిన అక్షరాలనే భ్రాంతి కలుగవచ్చు కనుక పైన ఎడమపక్కన ఒక నిలువుగీత పెట్టారు. విజయనగరకాలానికిది విడిగానే ఉంది తర్వాత తర్వాత పై కొసమీద బొట్టించినట్టు మారి వ్రాత తొందరలో దానితో చేరిపోయింది

ఏకారానికి దీర్ఘం ఐ అనుకున్నారు కాబోలు' ఆ దీర్ఘానికి మరొక దీర్ఘంగా కొసను ఎడమవైపు వంచారు ఐ అన్నప్పుడు అంగిలిని అదిమినట్టు అవుతుందిగదా' ఐ ఆకారాన్ని చూచినా పైనుంచి అదుముకుపోతూ ఉన్నట్టు తోస్తుంది

ఒకారం సంస్కృతంలో హ్రస్వంలేదు కాని దాని ఓకారాన్ని హ్రస్వంగా గ్రహించాము. ఒకారం క్రమంగా తన రూపాన్ని దిద్దుకొనే ప్రయత్నంలో ఒంటెలాగా వక్రమైపోయింది అమరావతి శాసనం మూడవ పంక్తి ఆఖరు అక్షరం చూడండి ఒ ఎలా ఉంది? ఇంగ్లీషు Z లాగ ఉంది. అది నేటి తెలుగు ఒ గా మారడం అతి సహజం.

ప్రాకృత సంస్కృతాల్లో ఓ దీర్ఘమే కాని, హ్రస్వంలేదు కాని, మనం ఓకారాన్ని హ్రస్వంగా గ్రహించాము, కనుక ఏ వ్రాయడానికి ఎకారానికి పై పక్కన నిలువుగీత పెట్టినట్టే ఓ పైన నిలువుగీత పెట్టారు సమంగా కుదిరింది. ఓ అయింది.

పై వ్రాయడానికొక ప్రత్యేకపద్ధతి ఏర్పాటు గుణింతాలతో వ్రాసే ఆకారం గుర్తు ను కా ఎ నెత్తిని పెట్టారు కాకతీయుల కాలానికే ఈ ఆకారం ఈ విధంగా వ్రాయడం ఉంది కాకతి రుద్రదేవుని అనుమకొండ శాసనంలో ఈ ఆకారం కనిపిస్తున్నది.

ఒక సంగతి చూశారా! ఇ ఏ లకు ఉ ఓ లకు జన్మస్థానం ఒక్కటే గనుక ఆకారంలోను, పోలికలుండడం చూడండి.

ఇక మళ్ళీ గుణింతాల్లోకి వద్దాము గుణింతాల్లో ఇంకా సున్న మిగిలి పోయింది కదూ!

సున్నను మనం ఇప్పుడు అక్షరంపక్కన వ్రాస్తున్నాము ఇది మొదట్లో అక్షరంపైన వ్రాసేవారు హిందీలో వ్రాసినట్టు. అదీని పట్టి చుక్క కనుకనే బిందువు అన్నారు తెనుగు లాక్షణికులు బొట్టు అన్నారు. అచ్చును-స్వరాన్ని-అనుసరించి ఉండేదిగనుక అనుస్వారం అన్నారు కోరుమిల్లిశాసనం మొదటి పంక్తి ఆఖరులో వంకరుపా అన్న పదంలో వ తర్వాత చుక్క చూడండి. రెండోపంక్తిలో స్వయంభూ అనే టప్పుడు యకు భూకు మధ్యన పైన చుక్క చూడండి శిల్పి మొదట సున్న వ్రాయడం మరచేపోయి తర్వాత వ్రాశాడని అంటారు ఏమో! రామ లక్ష్మీపురం శాసనం మూడోపంక్తిలో జ్యేంబున కడు వంశ్లు, ఆరోపంక్తిలో త్రింగరి అనే పదాలు చూడండి. బు పైన చుక్క-సున్న, గ పైన సున్న ఈ సున్నలు మ వ్రాయడానికి బదులు అన్నమాట. బు పైన చుక్క పెడితే మ్బు అని ము పైన-బరింప ఉన్నట్టు అర్థం అశో కుని శాసనం మొదటి వాక్యం పేహావందేవాణం పియే అనేది చూడండి వ పైన చుక్క. ణ కొసను చుక్క నన్నయకు ముందుపలకుకూడ ఈ అలవాటు ఉండేది. పక్క అక్షరంపైన కొంచెం ఎడంగా చెక్కేవారు నన్నయకాలానికి రెండు అక్షరాలకు మధ్యన కొంచెం వ్రాయడం, అక్షరం వెనుక వ్రాయడం రెండూ ఉండేవి. క్రమంగా పైన వ్రాయడం మాయమయింది. నన్నయపిమ్మట ఇది బొట్టె, వర్తులాకారం కాలేదు చుక్క స్పష్టంగా కనిపించడం కష్టం కనుక మొదలు ఇది చిన్న వర్తులాకారమైంది జాయన సేనాని శాసనం చూడండి. తర్వాత ఇది పక్కన ఉన్న అక్షరంతో సమానంగా పెద్ద వర్తులాకారం పొందింది. శ్రీనాయుని శాసనం చూడండి.

ఈ సున్నను అనునాసికాక్షరాలకు- అంటే ఙ, ఞ, ణ, న, మ లకు బదులుగా వాడడం మనదేశంలో అంతటా ఉంది అఙ్క అఞ్జన, అణ్డ అన్త, అమ్బుజ అనడానికి బదులుగా అంక, అంజన అండ, అంత, అంబుజ అని వ్రాస్తాము. ప్రాకృతంలో అనునాసికాలకు అనుస్వారం వ్రాసేపద్ధతి ఉంది. అశోకునిశాసనం మూడోపంక్తి చివర అంతే

వ్రాసినా అనేపదం చూడండి సరిదానికి ఇది అన్తేవాసినా అని ఉండాలి. ఆ పక్కన సున్న ఉంది అలాగే మొదటిపంక్తిలో హేమందేవాణాం అనే పదాల లోని సున్నలకు మారు హేమమ్, దేవాణామ్ అని మకారంపొల్లులు ఉండాలి. కాని సున్న లేఉన్నాయి మన సాహిత్యంపైన కూడ ప్రాకృతప్రభావం అంతో ఇంతో పడింది. గనుక ఈపద్ధతి మనకుకూడ వచ్చింది.

కోరుమిల్లి శాసనం మొదటిపంక్తి చివర నాభిపంకరుహ అనే పదంలో పఙ్క అని ఉండాలి కాని పంక అని వున్నేఉంది ఙకారానికి మారుగా. రెండవ పంక్తిలో స్వయమ్భూః అని ఉండాలి కాని య పక్కన సున్నే ఉంది. నాయన సేనాని శాసనం రెండోపంక్తి చూడండి. పరంధామ రంద అనిఉంది శ్రీనాథుని శాసనం ఇరవై ఐదవ పంక్తిలో తరళతరతుంగ భంగకదంబ ముంబిత అని అను నాసికాలకు మారు సున్నలే ఉన్నాయి

ఇక్కడ మరొక తమాషా చెబుతాను సంస్కృతపదాలలో అనునాసి కాలకు మారుగా మనవాళ్లు సున్నలు వ్రాసేవారన్నాను కదా! సంస్కృతం పద్ధతినే తెలుగుపదాలనూ అను నాసికాలతోనే వ్రాయడంకూడ ఉండేది బంక అనడానికి బఙ్క, పంట అనడానికి పణ్ట, రాముండు అనడానికి రాముణ్డు, పొంత అనడానికి పొన్త, చెంబు అనడానికి చెమ్బులాగ యుత్తరాజు శాసనం మూడోపంక్తిలోని వద్దేవాణ్ల, ఆఖరుపంక్తిలోని మరుత్తుఙ్కు అనేపదాల ద్దే, త్తులు చూడండి లక్ష్మీపురం శాసనం నాల్గోపంక్తిలోని రెణ్డుపిది, ఎనిమిదో పంక్తిలో పదేణ్డుంబు, పదిహేడవపంక్తిలోని చమ్పిన అనే పదాలలో ణ్డు, ణ్డు, మ్పి చూడండి సంస్కృతపదాలలోని అను నాసికాలే సున్నలైపోగా, తెలుగు పదాల అనునాసికాలు సున్నలైపోవడం ఆశ్చర్యమేముంది?

అర్ధాంతరంగా వచ్చిన అరసున్న

తెలుగులో మరొకసున్నకూడ ఉంది. ఇది అరసున్న ఇది ఇప్పుడు అచ్చయిన కావ్యాలలో కనిపిస్తుంది కాని మున్నూరేండ్లకు ముందున్న వ్రాతలలో లేనేలేదు. అంటే, ఇది విజయనగర రాజులకాలానికి కూడ చాల ఇటీవలిదన్న మాట కనుకనే మన వ్యాకరణాలు వ్రాసిన వారిలోను ఇటీవలివారే దీనిని తమ గ్రంథాలలో పేర్కొన్నారు. పాతకాలపు శాసనాలలో ఇది ఉందా? మున్నూరేండ్లకు ముందిది లేనేలేదన్నప్పుడు శాసనాల ప్రసక్తే లేదుకదా! అయితే ఇది ఎలా వచ్చింది? ఎప్పుడు వచ్చింది?

దీనిని తెలుసుకొనడానికి మన భాషోచ్చారణ విషయం కొంచెంచూడాలి ప్రతి భాషలోను ఒత్తి పలికే పదాలు, తేల్చి పలికే పదాలు ఉంటాయి మాన

దీనిలో యుద్ధమల్లుస్డు అనే దానిలోని స్డు తేల్చి పలుకకపోతే ఛందోభంగం.

1065 నాటి- నన్నయరాజన్న- మహాక శాసనపద్యం చూడండి శాసనం రాజరాజనరేంద్రుని సవతిసోదరుడైన విజయాదిత్యుని కూతురు సోమలదేవి వాకౌరాజంలో వేయించింది

"సకల వసుమతీః మకుటలసద్రత్న
కిరణరుచి విరాజి చరణుడ్డయిన
విజభుజ ప్రదాని బెజయికదేవని
కూస్త్ర సరిమెపోల్పం గాస్త్రెద్ధ."

ఇక్కడ చరణుండయిన అని ఒత్తి పలికితే ఆటవెలది చెడుతుంది

మహాక శాసనపద్యం చూడండి ఇది మున్మ మండరాజనే రాజు వేయించినది: 1150 నాటిది

"సూరి కవిస్తుతుణ్ణర ఘుండు
బాదు చతుర్థాన్వయాద్ది చంద్రుణ్ణుగులిని
స్తారకుణ్ణు సుజననిధి రిపు
వారణ గజరిపుణ్ణు బుద్ధవమ్మన జనించెను."

ఇక్కడ అన్ని ప్రథమావిభక్తి ప్రత్యయాలను తేల్చి పలకాలి. లేకపోతే కందపద్యం ఖరాబైపోతుంది

దీనినిబట్టి ఈ అనునాసికాలను అవసరమైతే ఒత్తి పలికేవారు। అవసరం కాకపోతే తేల్చి పలికేవారన్నమాట. కానీ వ్రాయడం మాత్రం అనునాసికంతో కలిపి ద్విత్వాక్షరంగానే వ్రాసేవారు అనునాసికంతో ఉన్నప్పుడు భాష, సంప్రదాయం తెలియకపోతే ఎప్పుడు ఒత్తి పలకాలో, ఎప్పుడు తేల్చిపలకాలో తెలియడం కష్టమే క్రమంగా అనునాసికాలకు సున్న వ్రాసే కాలం వచ్చింది. సంస్కృత పదాలఉచ్చారణ విషయంలో చిక్కేలేదు. అనుస్వార సహితమైనా, అనునాసిక సహితమైనవి. అన్నీ ఒత్తిపలికేవే (అయినా వాటికికూడ తర్వాతివారు అంక్క అని. మంద్ద అని సున్న తర్వాతి అక్షరానికి ఒత్తు ఇవ్వడంకూడ కద్దనుకోండి. ఇది తెలుగువ్రాత అలవాటునుబట్టి ఏర్పడింది) కాని తెలుగు పదాలలో ఇవి ఒత్తి పలకాలి ఇవి తేల్చి పలకవలసినవి అని తెలుసుకొనడం సున్న తర్వాత వ్రాసే అక్షరాన్నిబట్టి ఉంటుంది. సున్న తర్వాత వ్రాసే అక్షరం ద్విత్వంగా వ్రాస్తే ఒత్తి పలకడం అవసరం. ద్విత్వం లేకపోతే తేల్చి పలకాలి రాముండ్డు-దీనిని ఒత్తి పలకాలి రాముండు-దీని ఒత్తి పలకవలసిన అవసరంలేదు తేల్చి పలకాలి

దీర్ఘంమీది అనునాసికం-మూండు, నేంటికి లాంటి పదాలలోనిది ఎప్పుడూ తేల్చి పలకవలసిందే నన్నయ కాలానికికూడ కూంతురు. పేండ, వాండు అనే పదాలు వ్యవహారంలో ఉండేవి. సోమలదేవి శాసనపద్యం ఆఖరుపాదం చూడండి కాని నేడు దక్షిణదేశంలోని మన తెలుగువారిలాగే అప్పటివారు కూడ ఒకరకం యాసతో పలికేవారేమో ' పండితులకు అది నచ్చివుండదు కనుక దానిని గ్రంథస్తంచేయడం మానినారు. ఒక్క నన్నెచోడుడుమాత్రం "వాండె" అని వాఁడు అనడానికి మారు వాండు అని ప్రయోగించాడు వీటిని తేల్చి పలకడం కొన్ని వర్గాలలో నన్నయకాలానికీ ఉండిఉంటుంది. క్రమంగా ఈ ఉచ్చారణే మరుగయింది, కనుకనే నన్నయగాని, అతనిని అనుసరించిన తిక్కనాదులుగాని పూర్ణబిందు, అర్ధబిందు ప్రాస, యతి సాంకర్యం చేయలేదని ప్రామాణికులైన పండితులవాదం ('భారతి' యువ భాద్రపదం, యువ మార్గశిర సంచికలలో నా 'ఆంధ్రఛ్ఛందో విశేషములు' 'ఏసగు పొసగు' అనే వ్యాసాలు చూడగోరినాను) ఇది స్పష్టంగా తెలియడానికి శ్రీనాదుని శాసనం పద్యం చూడంకి.

"శాకాబ్దములు సహస్రమును మున్నూంట ము
 ప్పది యొక్కండును నైన భవ్యసంఖ్య
వఱలు విరోధి సంవత్సరంబున ఫాల్గు
 నంబున బహుళ పక్షంబు విదియ
శుక్రవారంబున శుభముహూర్తణంబున
 శ్రీధాన్యవాటీ పురాధిపతియు
ంగ్రిష్ణ వెణ్ణ జలక్రీడా వినోదుండ్దు
 నను గన్న భూపాలు నముంగుంబుత్రి
 వీర నారాయణుండు వేమ విభునిదేవి
 భూరి సద్గుణ నికురుంబ సూరమాంబ
 జగము వినుతింప సంతాన సాగరాఖ్య
 వరతటాక ప్రతిష్ఠోత్సవంబొనచ్చెన్"

దీనిలో చూడండి లేఖకుడు తేలి పలకడం, ఊది పలకడం ఎంత నియమంతో పాటించాడో ! ఈ నియమం తెలుగుపదాల విషయంలోనే గనుక తెలుగు పదాలనుమాత్రం చూడంకి. మున్నూంటి, యొక్కండును అనేవి తేల్చిపలకాలి కనుక టికి. డుకు ఒత్తులు లేవు. వినోదుండ్దు అనేవి ఒత్తి పలకాలి కనుక ద్దుకు ఒత్తు, అనుంగుం బుత్రిలో ంగు, ంబు తేల్చి పలకాలి కనుక గు, బు లకు ఒత్తులు లేవు. వీరనారాయణుండు అనేది తేల్చిపలకాలి లేకపోతే గణభంగం కనుక డుకు ఒత్తులేదు

ఈ పద్ధతి విజయనగరకాలానికి కూడ వచ్చింది. కాని, మరొకవిశేషం కూడ ఉంది. సంస్కృత పదాలకున్నూ సున్న తర్వాత ఒత్తులు పెట్టడం ప్రారంభించారు సంస్కృత పదాలనుకూడ తేల్చి పలికే ప్రబుద్ధులు బయలుదేరి ఉంటారు. లేక, పాఠకుల సౌలభ్యంకోసమూ ఈ పద్ధతి అలవాటుకు వచ్చి ఉంటుంది అన్నమాచార్యుల కీర్తన చూడండి. తేల్చి పలికేవి, ఒత్తిపలికేవి ఎంత స్పష్టంగా నియమబద్ధంగా ఉన్నాయో!

కనుక మనం అరసున్న గుర్తు చాల ఇటీవలదేననే నిర్ణయానికిరావచ్చు. పాతదే అయిఉంటే, అన్నమాచార్యులుగాని, ఆయన కుమారుడు పెద తిరుమలా చార్యులుగాని ప్రతి సున్నతర్వాత అక్షరాలకు ఒత్తులుపెట్టడం, మానడం అనే ఇంత శ్రమ ఎందుకు పడతారు? హాయిగా అరసున్నలు, నిండుసున్నలూ పెట్టుకుంటూ పోయేవారే! శిల్పికికూడ శ్రమ తగ్గేదే! అయితే ఈ గుర్తు ఎలా వచ్చింది? వేదం లిఖిత పుస్తకాలలో ఉదాత్తస్వరం తెలుపడానికి అక్షరం మీద నిలువుగీతగాని సున్నగాని వ్రాసేవారు అలాగే 'హంస' అనే పదం 'హగ్మ్స' అని పలకడానికి హంస అనే పదంమీద అరసున్న పెట్టేవారని, దీనినిబట్టి ఇటీవలవారు,అంటే అప్పకవివంటివారు అరసున్న గుర్తునుగ్రహించి లుప్తమైపోయిన అనునాసికోచ్చారణకు సూచనగా వాడారని పండితులు కొందరన్నారు.

హిందీ, మరాఠీ సాహిత్యా సంబంధంతో ఈ అర్ధ చంద్రాకార చిహ్నం వచ్చిందని నా అభిప్రాయం. వేమ భూపాలుని కాలానికే మనకు ఫార్సీ మొదలయిన సాహిత్యాలతో సంబంధం ఉంది. విజయనగర రాజులు గోవానుంచి గుర్రాలు మొదలయినవి దిగుమతి చేసుకొనడంతో మరాఠీలతోను, హిందూస్తానీలతోను సన్నిహిత సంబంధ ఏర్పడింది. హిందీ, మరాఠీలలో ఈ చిహ్నానికి అక్షరంమీద సున్నతోసహా అర్ధచంద్రాకారం వ్రాయడం పాతకాలంనుంచి ఉంది ఆ వ్రాతలనుంచి మన ఇటీవలి లాక్షణికులు గ్రహించి గ్రంథస్థంచేసి ఉంటారు. ప్రాకృతప్రభావం మనపై అంతో ఇంతో ఉందన్నారు గదా! దానిలోను, దానినుంచి పుట్టిన భాషలలోను ఈ అర్ధానుస్వారోచ్చారణ ఉందిగదా! ప్రాకృతంనుంచే ఎందుకు వచ్చి ఉండకూడదు?- అని ప్రశ్నిస్తారుకదూ! ప్రాకృతప్రభావం అంతో ఇంతో మనపై ఉండడం నిజమే. అనునాసికాలను సున్నలుగా వ్రాసే పద్ధతిని మనం ప్రాకృతంనుంచి గ్రహించడమూ నిజమే. కాని అనునాసికం సున్నగా మారినందుకు శాసనాలలో క్రమపరిణామం కనిపిస్తున్నది కదా! అట్లే అర్ధానుస్వారం ఉంటే అదికూడ అర్ధ చంద్రాకారంతోనో వలపలగిలకలాగనో ఏదో రూపంతో దర్శనమివ్వవద్దూ! ఇంతకూ పూర్వం ప్రాకృతంలోనూ అనుస్వారాన్ని తేల్చి పలకడానికి గుర్తు పుట్టలేదు దానినుంచి

పుట్టిన భాషలలోనే బయలుదేరింది. ఏతావతా అరసున్న ఒకప్పుడు వ్యవహారం లో ఉండి, కాలక్రమంగా లోపించిన అక్షరాల, అనునాసికస్వరాల జ్ఞాపక చిహ్నంగా అర్థాంతరంగా పుట్టుకువచ్చిందని తెలుసుకున్నాము కదూ!

సున్నకు పూర్వం గుర్తు చుక్క కదూ! సంస్కృతంలో విసర్గల గుర్తును తెలుపడానికి రెండుచుక్కలు ఒకదానికింద ఒకటి పెట్టారు. కోరుమిల్లి శాసనం చూడండి. మొదటి పంక్తి మొదటిపదం – శ్రీధామ్నః. సున్న వర్తులాకారంగా మారడంతో విసర్గకూడ వర్తులాకారమైంది.

ఒత్తుల ఒయ్యారాలు

అక్షరాలు, గుణింతాలు మారినా ఒత్తులలో కొన్ని వాటి పూర్వస్వరూపం లోనే ఉన్నాయన్నాను కదూ! ఎలా అని అంటారేమో! అశోకుని కాలంనుం ఈ ఒత్తులు చూడండి.

ఒత్తు అంటే ద్విత్వపలకడం కదూ! అక్షరం కింద మరొక అక్షరం పెట్టడం అన్నమాట. దీనిని సంస్కృతంలో ద్విత్వం అంటారు. ఈ రెండ క్షరాలలోను పైది అచ్చులేని అక్షరంగాను, కిందిది అచ్చుతోకూడిన పూర్ణాక్షరం గాను గ్రహించాలి అశోకుని శాసనంలో రెండోపంక్తి చివర చూడండి గ్రహ్యతవ్యం అనేమాటను గ్రహ్యావ్య అనేవి ఒత్తు అక్షరాలు దకింది కొసను అంటిపెట్టుకొని ర (రేఫం), హ కింద అంటిపెట్టుకొని య, వను అంటిపెట్టు కొని య ఉన్నాయి ఒత్తులుగా ఉన్నవి వట్టి అక్షరాలే; మారిపోయిన ఒత్తులు కావు. వీటిలో ద హ వ అనేవి. అప్రధానమైనవి; వెనుక ఉండవలసినవి అంటే మొదట పలకవలసినవి. కింద ఉండే ర య య లే ప్రధానాలు కాని గుణింతాల మార్పులన్నీ అప్రధానమైన పై అక్షరాలకే ఉన్నాయి. హ్యా గుడి హ కు ఉంది. వ్యం పక్కన సున్న వ పైన ఉంది. ఈ అలవాటే- అప్రధాన మైన పై అక్షరానికి గుణింతాలిచ్చే అలవాటే- బ్రాహ్మీసంప్రదాయంతో మనకూ వచ్చింది ఈ ప్రాచీన సంప్రదాయం నేటికీ మారలేదు.

క్రమంగా ఈ పొరపాటును లేఖకులు గ్రహించారు కాబోలు! ప్రధానా క్షరమైన కింది అక్షరానికే గుణింతాలు ఇవ్వడంకూడ అలవాటులో పెట్టారు. ఎరికల్ముత్తురాజు శాసనం రెండోపంక్తి చూడండి. ల్ముత్తురాజు అనే పదంలోని ల్ము లో మ వత్తుకే కొమ్ము ఉంది. లక్ష్మీపురం శాసనం పదకొండో పంక్తిలో రెన్దువియు తూమ్బు అనే పదాలు చూడండి రెన్దువియులో న్దులోని దకారాని కొమ్ము, మ్బు అన్నప్పుడు కింద ఉన్న వకారానికి కొమ్ము ఉన్నాయి నిజానికి ఇదే శాస్త్రీయమైన వ్రాతపద్ధతి కాని, ఇది పాతశాసనాల లేఖకులు నియమాను

సారంగా పాటించినట్టు కనబడదు ద్విత్వాక్షరాలలో కొన్నిటిలో పైదానికి-కొన్నిటిలో కిందిదానికిఇలా అస్పష్టంగా గుణింతాలు చెక్కేవారు. ఇది నన్నయకాలంవరకు సాగినట్టు తోస్తుంది అప్పటికిగాని ఒక వ్యవస్థ ఏర్పడినట్టు కనిపించదు.

ఈపద్ధతివల్ల-కింది అక్షరాలకు గుణింతాలు ఇవ్వడంవల్ల-ఒకగట్టి చిక్కు ఏర్పడి ఉంటుందనుకుంటాను అకారణంగా పై అక్షరాలకు గుణింతాలు పెట్టడమే ఉచితమని, సులువని పండితులు అభిప్రాయపడివుంటారని నా ఊహ. ఆ చిక్కేమిటి అంటారా? అప్పటికే తలకట్టు పద్ధతి బాగా స్థిరపడింది. ఒత్తుగా పెట్టిన కింది వరుస అక్షరాలకు గుణింతాలు ఇవ్వడంవల్ల చదివేటప్పుడు రెండు వరుసలు చూచి తడుముకునే చిక్కు, తప్పుగచదివే ప్రమాదం ఏర్పడి ఉంటాయి పైన కనిపించే-తలకట్టులో పూర్ణంగా కనిపించే-అక్షరానికి మార్పు లేమీలేక ఒత్తుగా ఇచ్చిన కిందివరుస అక్షరానికి గుణింతాలు ఇచ్చామనుకోండి. పాఠకుడు అంటే సామాన్యుడు-చదువుతూపోతాడు పైవరుస తలకట్టుతో పూర్ణాక్షరంగా కనిపిస్తుంది కిందివి మరిచిపోతాడు; లేక చూపుతప్పుతుంది. తప్పులు చదువుతాడు కనుకనే పై అక్షరానికి గుణింతాలు ఇవ్వడం నన్నయ కాలంలో ఒక స్థిరరూపానికి వచ్చింది కోరుమిల్లి శాసనం చూడండి. అయితే పాతవాసననుబట్టి కొన్ని వత్తులకు-ఉదాహరణకు య వత్తు వంటివాటికి-గుణింతాలివ్వడంపోలేదు. కోరుమిల్లి శాసనం తొమ్మిదోపంక్తిలోని కాత్యాయనః కాత్యాయనాత్ అనే పదాలు చూడండి రెండింటి దీర్ఘాలు య ఒత్తుకే ఉన్నాయి. తకు తలకట్టు. చదువరి ఈ తలకట్టు చూచి పొరపాటుతో ముందుకు పోవచ్చు. అలాటి ప్రమాదాలు జరుగకుండా ప్రధానమైన పైవరుస అక్షరానికే గుణింతాలు ఇవ్వడం మొదలుపెట్టారనుకుంటాను. తిక్కన కాలానికికూడ య ఒత్తుకు గుణింతంఇచ్చే పద్ధతి పోలేదు. జాయనసేనాని శాసనం చూడండి ఐదో పంక్తిలో రహస్యోత్సవ అన్నప్పుడు సకు ఏత్వమిచ్చినప్పటికీ య వత్తుకు దీర్ఘమిచ్చాడు పదమూడోపంక్తిలో ఆస్పాల అన్నప్పుడు దీర్ఘం సాకే ఉంది. పధ్నాలుగో పంక్తిలో దేవస్యారభటీ అన్నప్పుడు యావత్తుకే దీర్ఘం. తిక్కనకాలం తర్వాత ఈ పద్ధతి పోయింది.

ఇక ఒత్తులు వరుసగా చూడండి. ఆ అరసున్నపైని అష్టగీత - తలకట్టు స్పష్టంగా అకారానికి చిహ్నమనే భావం బలపడిన తర్వాత తలకట్టులేని అక్షరం అచ్చులేని అర్ధాక్షరమనే అభిప్రాయం ఏర్పడింది దానితో, తలకట్టుకల అక్షరాలకు తలకట్లు తొలగించి, తలకట్లులేని వాటిని ఉన్నదున్నట్టుగానూ పంక్తికి దిగువ అక్షరంకింద చిన్నదిగా వ్రాయడం ప్రారంభించారు. ఖ, గ, ఘ జ చ ఛ జ ఝ ఞ ట ఠ డ ఢ ణ థ ద ధ ప ఫ బ భ వ శ ష స హ

ళ లలో తలకట్టున్న అక్షరాల తలకట్టు తీసివేసి ఒత్తులుగా వాడారు. తలకట్టు లేని ట ణ బ ఱ లు స్వస్వరూపంతోనే ఒత్తులయాయి. ఎక్కువగా మారినట్టు కనిపిస్తున్నవల్లా ్క ్త ్న ్వ ్య ్ర ్ల ఒత్తులు మాత్రమే నిజానికి ఇవి మార్పులుకావు పాత అక్షరాల రూపాలే

వీటిలో క ఒత్తు ్క చూడండి ఇది నన్నయ, కాకతీయకాలాలలో సరిగ్గా అప్పటి కలో సగం- తలకట్టు భాగంలేనిదన్నమాట. కోరుమిల్లి శాసనం పదో పంక్తిలో యూపాన్క్రిమశః అనే మాటలో న్క్ర చూడండి. నకు క్రావడికి మధ్య సగం క ఉంది జాయనసేనాని శాసనం పదమూడో పంక్తి చివర కరాస్కందేన అనే పదంలో స్క చూడంది క ఒత్తు సరిగ్గా క లో సగమే. అన్నమయ్య కీర్తన చూడండి, ఇదే విధంగాఉంది కాని కన్నడ, తెలుగులకు సమానంగాఉన్న క రెడ్డిరాజులకాలం నుంచి మారుతూ వచ్చిందని ఇదివరకే తెలుసుకున్నాము అంటే నేటి క ఆకారానికి దగ్గరిదన్నమాట అది క్రమంగా వ్యాపించినమీదట దాని సగం ఒత్తయింది. తెలుగు కను- ఇంగ్లీషు S ఆకారంలోఉన్నది క్రమంగా వ్రాయడంలో కిందిభాగం పైకి ఎదిగింది; పై చివర పక్కకు పెరిగింది ్క అయింది మన వ్రాతపద్ధతి - ఖత్తి - గంటంతో వ్రాసేగుండ్రటిదికదూ మరి?

త ఒత్తు - ్త - లో ఒక విశేషముంది. క ఒత్తు కంటె ఇది కొంచెం ఎక్కువగా మార్పుచెందింది. మొదటి త ఎలాఉంది? బావిలోపడిన బిందెలను తీసే గాలంకొక్కిలాగ లేదూ! ఎఱికల్ ముత్తరాజు శాసనం రెండోపంక్తి చూడండి. త్తు అనేది చిన్న గొలుసులాగ కనిపిస్తుంది ఈ త కుడిపైపు చిన్న సున్న ఏర్పడడం చూచారుగదూ! ఇది నన్నయకాలానికి ఇప్పటి కన్నడం త లాగ కుడివైపునమాత్రం సున్నతోఉండేది. పైన తలకట్టు తీసివేయండి. త ఒత్తు అయింది. తిరగవేసిన ఇప్పటి ల లాగ ఉంది తిక్కనకాలానికి ఇప్పటిరూపం పొందింది. ఈలాటి త ఒత్తు కుడికొస పైకిచూస్తూ ఉంటే, క్రావడిగానో, మరొక అక్షరంగానో పొరపాటు పడేవారుకాబోలు! ఒత్తుకొస అక్షరంకింద అడ్డగీతలాగ వ్రాయడం ప్రారంభించిఉంటారు కోరుమిల్లి శాసనం మొదటిపంక్తిలోని పురుషోత్తమస్య అనేమాటలో త్త చూడండి. జాయనశాసనం మూడోపంక్తిలో దృప్తస్యలోని ప్త చూడండి, పోల్చి చూడండి.

వ ఒత్తు ్వ-తలకట్టులేని పాత వకారమే వ్రాసే తొందరలో ఎడమ వైపున గడి ఏర్పడింది. వ పరిణామాన్ని చూస్తారండి పట్టికలో. నన్నయ కాలానికే ఇప్పటి వ ఏర్పడింది. కోరుమిల్లి శాసనంలో వ ఒత్తు చూడండి.

శ్రీనాథుని కాలపు న ఒత్తుతో పోల్చండి. ఇప్పటి న ఒత్తు శ్రీనాథునికాలానికే వ్రాత తొందరలో ఏర్పడింది బ్రాహ్మీ వర్ణమాలలోని నను తొందరగావ్రాయండి '్న' కాలేదూ !

మ —-ఒత్తు సరిగ్గా బ్రాహ్మీ మకారమే కాని, ఎడమకొసమాత్రం పక్కకు-వెనక్కు వాలింది. వ్రాత ఒడుపే దీనికి కారణం. మకార పరిణామం పరిశీలించండి — ఎంత సులభంగా బోధపడుతుందో !

య ఒత్తు- ్య పూర్వపు యకారం కుడిభాగం, లేక పూర్తి యకారమే అనవచ్చు లక్ష్మీపురం శాసనంలోని 19, 20, 21 పంక్తులు చూడండి వెనుకనే ఉన్న యకారంతో పోల్చి చూడండి. య ఒత్తుకు కియ్యావడి, క్యావడి అనే పేర్లు మీరు వినేవుంటారు వాటికి కారణం ఏమనుకున్నారు ? అప్పకవికి కొంచెం ముందు, అంటే కృష్ణదేవరాయల తర్వాతనుంచే క ఒత్తు నేటి ్క-ఒత్తులాగ వ్రాయడం అలవాటయి ఉంటుంది ఈ క ఒత్తును ్క, య ఒత్తున్య చూస్తే పొరపాటుపడే అవకాశం ఉంది కనుక ఇది కఒత్తు కాదు, క ఒత్తు లాగ, కలాగ కనిపించే య ఒత్తు అని చెప్పడం మన పెద్దల ఉద్దేశమై ఉంటుందని నా అభిప్రాయం కనుక క్యావడి, కియ్యావడి అనే పేర్లు వచ్చాయి. మన నిఘంటువులలో కియ్యావడి అంటే అక్షరంకింది ఒత్తుగా ఇవ్వబడిన య అనే అర్థం ఉంటుంది. మన వ్రాత పద్ధతిలో ప్రతి అక్షరమూ-ఒక్క వలపల గిలక మినహా అన్నీ-అక్షరంకింద ఇచ్చేవే. కనుక ఈ అర్థం అతుకుతుందా ?

ర ఒత్తు-కారావడి పూర్తిగా పూర్వపు ర వర్ణమే. అశోక, భట్టిప్రోలు కాలానికి నిలువుగీతలాగ ఉన్న ర ఇక్ష్వాకుల కాలానికే ఎడమవైపు తిరిగి గుండుగా కాసాగింది ముత్తిరాజు శాసనం ఏడోపంక్తిలోని ప్రియ అన్నమాట చూడండి. నన్నయకాలంవరకు ఇది అక్షరాన్ని అంటిపెట్టుకొని ఉండేది. అంటే అక్షరం కిందినుంచి బయలుదేరి ఎడమవైపు పైవరకు వెళ్లేది తిక్కన కాలానికి కింద అంటిపెట్టుకొని ఉండడం పోయింది. అడుగునుంచి విడిగా బయలుదేరి ఎడమవైపు వెళ్ళడం చూడవచ్చు. విజయనగర కాలానికి అక్షరం కుడిపక్కనుంచి చుట్టుకు బయలుదేరడం కనిపిస్తుంది. అన్నమాచార్యుల కీర్తనలో క్రోధి, వేంకటాద్రీశ అనే పదాల క్రావడి చూడండి. కారావడి, క్రావడి అనే పేర్లు ఏమై ఉంటాయి ?

వలపలగిలక అనేపేరు మీరు వినేఉంటారు. అక్షరానికి కుడిపక్కన వ్రాసే గిలకలాంటిదన్నమాట. ఇది మరేమీకాదు ర వర్ణమే పర్వతం అన్న పదాన్ని పాత పుస్తకాల్లో చూడండి. పవ౯తం అని ఉంటుంది. అంటే ర్వ అన్నప్పుడు వ రెండవ అక్షరం ర మొదటి అక్షరం. కనుక మనం ఒత్తులిచ్చే సంప్రదాయం ప్రకారం ఈ గిలక మొదట తర్వాత వ కాని, వ ఒత్తు కాని

ఉండాలికదా! కాని అలాలేదు ఎందుకు? దీని పరిణామం ఒక తమాషా. పూర్వపు రి వట్టి నిలువుగీత అని మీకు తెలుసు. పూర్వం ర వ్రాసి పైన నిలువుగీత వ్రాసేవారు. అంటే ి క్రింద ర ఉన్నట్టే ఇది విష్ణుకుండినుల కాలానికి అక్షరంపైన కుడివైపు ఏటవాలుగీతగా మారింది నన్నయకాలానికి అడ్డుగీతకు దగ్గరగా కిందికి వాలింది. విష్ణుకుండినుల శాసనం మొదటి పంక్తి లోని శ్రీ పర్వత అనే పదం చూడండి. కోరుమిల్లి శాసనం ఐదోపంక్తిలోని చక్రవర్తి అనే పదంలో ఈ గిలక చూడండి. పక్కన ఏటవాలుగీతగా లేదూ! తిక్కన కాలానికికూడ ఇది అక్షరాన్ని అంటిపెట్టుకుని ఉండేది జాయప శాసనం ఐదోపంక్తిలో య్యా[illegible]. పన్నెండో పంక్తిలో పరివర్త మాడండి శ్రీనాథునికాలానికి అక్షరంతో విడిపోయి, పక్కన తురాయిలాగ ఉండేదేకాని గిలకరూపం దాల్చలేదు, శ్రీ నాథుని శాసనం పద్నాలుగో పంక్తిలో బొనప్పె అనే పదంలో చె కుడివైపున విడిగా వంకరగీత చూడండి. ఇది విజయనగర కాలానికి పూర్తిగా గిలక అయింది తెలుగు తొమ్మిదో అంకెలాగ, అన్నమయ్య కీర్తన ఐదోపంక్తి మన్నను కీర్తనలు అన్నపదం చూడండి. గిలకగా మారిందా!

ల ఒత్తు పూర్వపు ల అక్షరం భాగమే లక్ష్మీపురం శాసనం ఒకటి, మూడు, ఎనిమిది పంక్తులలోని ల్ల చూడండి. దాని కుడికొస కిందికివాలింది. శ్రీనాథుని కాలానికి నేటి ్ల అయింది.

ద్విత్వాలు- ఆయా అక్షరాలకు ఆయా అక్షరాలే ఒత్తులుగా వ్రాయవలసి వస్తుందనుకోండి. అంటే కకు ్క ఒత్తు, గకు ్గ ఒత్తు. అప్పుడు సులువుకోసం క వ్రాసి పైన ఒకసున్న పెట్టేవారు- క పైన సున్నవ్రాస్తే క ద్విత్వం పలకాలి అన్నమాట దీనికి కారణమేమిటో తెలుసా? సున్న అను నాసికానికి ప్రతినిధి అనేది శాసనాలపద్ధతికదూ! ఆ జ్ఞాపకంతో పైన సున్నపెడితే ఆ కిందఉన్న అక్షరంవంటి మరొక అక్షరంసుమా అనేభావం.

ఇంతకూ ఈ ఒత్తులన్నీ రెండువేల ఏండ్లనాటి అక్షరాల స్వరూపానికి మచ్చుతునకలని తెలుసుకున్నాము గదా!

ఒంటిగీత, జంటగీత

మనమిప్పుడు వ్రాసేటప్పుడు వాక్యాలమధ్యన, వాక్యం ముగింపులోను కామాలు, ఫుల్‌స్టాపులు పెడుతున్నాము గదా! అలాటి పద్ధతి పూర్వం తాటాకులలోను శాసనాలలోను ఉండేదా? లేదు. ఈ పద్ధతి మనకు ఇంగ్లీషు సంబంధంతో చాల ఇటీవల వచ్చింది. పూర్వం ఇలాంటిదిలేదు. మరొకటి ఉండేది.

మీరు ఈ ద్వితీయభాగం మొదట్లోని మహాస్థాన్ శాసనం చూడండి (70 వ పుట) మొదటివాక్యం "సేన సవంగియానం గలదనన" అన్న తర్వాత ఏముంది? నిలువుగీత కదూ! ఈ మహాస్థాన్ శాసనం అశోకుని ముందున్నదని మీకు ఇదివరకే తెలుసు అప్పటి శాసనాలలో వాక్యంలో ఒక భాగమైన తర్వాత ఒక్క నిలువుగీత, వాక్యం సమాప్తిలో రెండు నిలువుగీతలు వ్రాసేవారు సున్నను పూర్వం చుక్కలాగ వ్రాసేవారు గనుక ఫుల్‌స్టాప్ పెట్టి గుర్తుపెట్టడానికి అవకాశం లేదు. కనుక నిలువు గీత

ఇక తెలుగు శాసనాలలో నన్నయకు పూర్వంనుంచి కూడ ఇదేపద్ధతి నన్నయకాలపు కోరుమిల్లి శాసనం చూడండి, (109 వ పుట) ప్రతి శ్లోకం ముగిసిన తర్వాత ఒక్క నిలువుగీత కనిపిస్తుంది. జాయన సేనాని శాసనం (113వ పుట) చూడండి. శ్లోకం పూర్వార్ధం తర్వాత ఒక్క నిలువుగీత, శ్లోకం పూర్తయిన తర్వాత రెండు నిలువుగీతలు ఉన్నాయి శ్రీనాథుని శాసనంలోను (115 వ పుట) ఇలాగే పద్యపాదం చివర ఒక్క నిలువుగీత, పద్యం పూర్తయిన తర్వాత రెండు నిలువుగీతలు ఉన్నాయి (ఈ నిలువుగీతల పద్ధతి బ్రౌను వ్రాసిన అచ్చువేసిన వ్యాకరణ పుస్తకంలోను చూడండి (పుట 120) కొన్ని తాటాకు పుస్తకాలలో అయితే మరీ రోకటిపాటగా ఉంటుంది. ఒక అధ్యాయమో, పరిచ్ఛేదమో ముగిసిన తర్వాత ఒక్క నిలువుగీత — 1 ఉంటుంది 15 వ శతాబ్ది తర్వాత ఈ పద్ధతి పోయింది. అధ్యాయసమాప్తిలో మాత్రం మంగళమహా శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీం జేయును అని శ్రీకారాలు రకరకాలుగా చుట్టే వారు. ప్రారంభంలో ఒక్క శ్రీని చిత్ర విచిత్రంగా వ్రాసేవారు ఆఖరులో ఎన్ని శ్రీ లయినా వ్రాయవచ్చు ఇంతకూ ఉత్తరాలు వ్రాసేటప్పుడు మాత్రం

"ఒకటి సుతునకు, చెలికాని కొనర రెండు,
మూడు హితునకు, వైరికి మూడు నొకటి,
ఏను భూపాలునకును శ్రీ లెలమినిడుడి
సరసు లుత్తరములు వ్రాయు సమయమునను.

అని నిర్బంధం ఉండేది.

శాసనాలలోను, తాటాకులలోను తప్పులు దిద్దడంలోను పద్ధతి ఉంది. కొట్టివేయటం వాల అరుదు. అక్షరం వ్రాసిన తర్వాత అది సరస్వతి స్వరూపం గనుక కొట్టివేయడం పాపమనే భావం ఉండేది. కనుక తప్పుగా వ్రాసిన పదంకింద అడ్డగీత పెట్టేవారు అంటే అది లేనట్టేనని భావం. ఒకొ కప్పుడు కుండలీకరణం చేసేవారు. అంటే పొరపాటుగా వ్రాశామనడానికి ఆ

పదం చుట్టూ గుండ్రంగా గీత గీయడమన్నమాట ఇది చదవనక్కరలేద
దీని భావం ఈ కుండలీకరణాన్ని ఒక పద్యం చమత్కారంగా వర్ణి
స్తుంది.

'హరిపూడోర్కూర గుంటుపల్లి సచివేం
 ద్రా సాంబయామాత్య నీ
స్థిరకీర్తి ప్రతతి ప్రతాపములతో
 దీపించు చంద్రార్కులన్
గరిమన్ పద్మభవుండు వ్రాసి ఇవి పే
 ర్గంబై పయిందోవగన్
సరి రాజించు గుండ్రంపు బిరుదే
 హా పంక్తి రేఖా కృతిన్'

గుంటుపల్లి సాంబయామాత్యుని ప్రతాపకీర్తులే ఉన్నాయి, సూర్య చంద్
అక్కరలేదు అని బ్రహ్మ కుండలీకరించుకొన్నాడట

ఉత్తరదేశంలో కుండలీకరణంతోపాటు మరొకపద్ధతికూడ ఉంద
తప్పులమీద హరిదళంకాని సుద్దకాని, సున్నంకాని పూయడం, ఆ తప
కనబడకుండా చేయడం మొత్తంమీద కొట్టివేయడమనేది చాల అరుదు.

అవసరంలేని అక్షరాలు వ్రాసినా, లేనివి వ్రాసినా పైన చెప్పిన ప
అక్షరాలు మరిచిపోతే ఏంచేసేవాడు? మరచిన అక్షరాలచోట పంక్తికి
ఇప్పటిలాగ హంసపాదం × పెట్టి వ్రాయవలసిన పదాన్నో, అక్షరా
రెండుపంక్తుల నడుమనో, అక్క పక్కనో వ్రాసేవారు. ఈ గుర్తుకు హ
పాదమనే ఎందుకు ప్రచారం వచ్చింది? గద్దపాదమనో, గువ్వపాదమ
అనరాదూ! జ్ఞానం, చదువు సరస్వతీ రూపాలని మన పూర్వుల నమ్మ
ఆమె తెల్లనిదనికూడ మనపూర్వుల భావన. "శారదనీరదేందు ఘనసార"
పోతన్నగారి సరస్వతీస్తుతి పద్యం జ్ఞాపకం చేసుకోండి. జ్ఞానమనేది మా
నికి వెలుగునిచ్చినట్టువంటి గనుక తెల్లగా ఊహించారు కనుక జ్ఞానానికి
బంధించినవన్నీ తెల్లనివే. సరస్వతికి వాహనమైంది హంస. కనుక హ
పాదమని రమ్యంగా ఊహించుకుని గుర్తు పెట్టుకున్నారు.

వ్రాసేటప్పుడు ఇక్కడి అక్షరం అక్కడ, అక్కడి అక్షరం ఇక్క
వ్రాయడం జరుగుతుందనుకోండి కుండలీకరణలు, హంసపాదులు అవస
లేకనే 1, 2, 3 అని సంఖ్యలు వేస్తారు ఆ వరుసలో ఒకటి ముందు చద
కుని, రెండవది తర్వాత చదువుకుంటే సరిపోతుంది.

వ్యాఖ్యానాలు వ్రాసేటప్పుడు ఏది మూలమో, ఏది వ్యాఖ్యానమో పాఠకునికి తెలియాలిగదా! మూలమంతా ఇస్తే వ్రాత పెరుగుతుంది కనుక మూల వాక్యమో, పద్యమో మొదలు కొంత ఇచ్చి + (ప్లస్) గుర్తు పెట్టేవారు. దీనితో మూలం అయిపోయింది ఇక తర్వాతివి వ్యాఖ్య అని దాని అభిప్రాయం. అథాతో ధర్మ +వ్యాఖ్యాస్యామః అని అట జని కాంచె+ పూర్తిగా మూలం ఏకరువుపెట్టనక్కరలేదు.

వేద సంహితల లిఖిత పుస్తకాలలో ఉత్తరదేశంలో ఒక పద్ధతి, మన దేశంలో తాటాకుపుస్తకాలలో ఒక పద్ధతి ఉంటాయి. ఉత్తరదేశంలో ఉదాత్తం తెలుపడానికి అక్షరంమీద నిలువుగీత, అనుదాత్తం తెలుపడానికి అక్షరంకింద అడ్డగీత వ్రాస్తారు శన్నోమిత్రశ్శంఅని. తెలుగు తాటాకుపుస్తకాలలో ఉదాత్తం చూపడానికి అక్షరంమీద సున్న చుట్టేవారు. శన్నోలాగ. తమిళులు గ్రంథాక్షర పుస్తకాలలో ఉదాత్తం చూపడానికి అక్షరంపైన గ్రంథలిపి ఉకారం-ఉ పెట్టేవారు.

ఛందో గ్రంథాలలో లఘువుకు । ఒక్క నిలువుగీత, గురువుకు ‿ కొరవడి వంటి గుర్తు వ్రాయడం పూర్వంనుంచి నేటికీ వస్తున్నది.

పంచమ ప్రకరణం

ఓనమాలు

మనం వర్ణమాలను అ ఆ ఇ ఈ అనే వరుసలోనే ఎందుకు వ్రాయాలి? ఇంగ్లీషు వర్ణమాల, దానికి మూలమైన రోమన్ వర్ణమాల ఏ బి సి డి – అబ సడ అనే వరుసలో ఉన్నాయి. ఈ రెండిటికీ మూలమైన ఫినీషియా-సెమెటిక్ వర్ణమాల అలీఫ్ బే పే తే- అబపత అనే వరుసలో ఉంది ఈ వరుసను గురించి మీరు ఈ పుస్తకం ప్రథమభాగంలో చదివారు మనంకూడ అబపతబ అనికాని, అకమసయ అనికాని ఎందుకు వ్రాసుకోకూడదు?

వ్రాసుకోకూడదనేది ఏమీలేదు కాని, ఎంతకాలంనుంచి ఈ పద్ధతి వస్తూఉంది. దీనికి కారణం ఏమైఉంటుంది? అని తెలుసుకుంటే, పిచ్చలవిడిగా వ్రాయడంకంటే ఇప్పుడున్నట్టు వ్రాయడమే ఉచితమని సకారణమని తెలు తుంది. మరి ఎప్పటినుంచి ఈ పద్ధతి అలవాటులో ఉంది?

వేదంలోనే- ముఖ్యంగా తైత్తిరీయ సంహితలో వ్యాకరణ ప్రసక్తి ఉందని ఇదివరకు ఈ భాగం ప్రారంభంలో మీరు చదివారు. వేదానికి వ్యాకర ణాలు, నిఘంటువు ఇప్పటికి దాదాపు మూడున్నరవేయి సంవత్సరాలకిందే పుట్టాయనికూడ మీరు చదివారు వేదవ్యాకరణాన్ని ప్రాతిశాఖ్యం అంటారు. దీని అర్థం మరేమీకాదు వేదంలోని ప్రతిశాఖకు సంబంధించిన భాషావిశేషాలు తెలిపేది అనే నిఘంటువును నిరుక్తంఅంటారు. ఈవేదవ్యాకరణాలు ఎందుకు బయలుదేరాయి? వేదపదాలక్రమం. వర్ణక్రమం. స్వరం. మాత్ర, వీటి విశేషాలు పూర్వులు అనుసరించి వస్తూఉన్న పద్ధతిలో తెలియడానికి. ఆచార్యుడైనవాడు ఇవన్నీ తెలుసుకొని ఉండాలి.

"పదక్రమ విభాగజ్ఞః వర్ణక్రమ విచక్షణః,
స్వరమాత్రా విశేషజ్ఞః గచ్ఛే దాచార్య సంజ్ఞకం"

అని ఋగ్వేద ప్రాతిశాఖ్య ప్రారంభంలోని సూచన. పదం. స్వరం, మాత్రలు తెలుసుకోవాలంటే ఏమి చేయాలి? అక్షరాలవరుస, వాటి స్వరూపం తెలియాలి; వాటి పుట్టుక తెలియాలి. ఈ విధంగా ప్రాతిశాఖ్యాలు- వేదవ్యాకర ణాలు ఏర్పాటుచేసిందే ఈ వర్ణసమామ్నాయ పద్ధతి

మన పూర్వులు వేలయేడుల కిందట నిరంతరం వేదంవల్లె వేస్తూనే
ప్పుడు ఏఏ అక్షరం ఉచ్చరించేటప్పుడు ముఖయంత్రంలో ఏఏ భాగం క
తుందో, ఎంత ఊపిరితో ఉచ్చరించడం సాధ్యమో తెలుసుకోవాలని బుద్ధి
ఉంటుంది? లేకపోతే ప్రాచ్యుల కాలంలోనే వర్ణాన్నిగూర్చి అంత
ఎందుకు ఏర్పడుతుంది? పరిశీలించగా, పరిశీలించగా, అక్షరాలు
స్థానాలు ఐదని నిర్ణయించుకున్నారు అవి గొంతునుంచి పెదవులవ
గొంతు, దవడలు, అంగిలి, పళ్ళు, పెదవులు. వీటిని సంస్కృతంలో
టట్టయితే కంఠం, తాలు, మూర్ధ, దంతం, ఓష్ఠం. ఈ వరుసలోనే వ
లను నిర్ణయించుకున్నారు. ఈ ఐదుస్థానాలలోను పుట్టినవి కంఠ్యాలు,
వ్యాలు, మూర్ధన్యాలు, దంత్యాలు, ఓష్ఠ్యాలు ఈ వరుస చూడండి.

	కంఠం	తాలు	మూర్ధ	దంత	ఓ
1	అ	ఇ	ఋ	ఌ	ఉ(ఊ
2	కఖగఘఙ	చఛజఝఞ	టఠడఢణ	తథదధన	పఫబ
3		య	ర	ల	వ
4		శ	ష	స	
5	హ				

కొన్ని మిగిలిపోయాయికదూ! వాటికి ఒకే స్థానంకాదు. కనుక ఈ వ
చూడండి

కంఠతాలు	కంఠోష్ఠ్యం	దంతోష్ఠ్యం	జిహ్వామూలం	నాసిక
ఏ ఐ	ఓ ఔ	వ	గ(అక్)	సున్న ఙఞణ

మీకు సందేహంగా ఉంటే కొన్ని అక్షరాలు పలికి చూడండి అ పలక
గొంతు కొండనాలుకనుంచి వస్తున్నట్టులేదూ! ఫ అనండి రెండు పెదవు
అప్పళిస్తున్నారు? పలకండి శ్ శ్ శ్ అని దవడలు చొట్టలు పడుతున్నా
ర అనండి నాలుక అంగిలికి తగిలి హార్మోనియంవాయించినంతపనవుతున్న
స అనండి నాలుక పైకి వంచి పళ్ళను తాకడంలేదూ! ప అనండి
మూతి ఎందుకు వంకర చేస్తారు? మ అనండి పెదవులూ కలుస్తున్నా
ముక్కులోనూ మోగ్లాడుతున్నాయి. ఇవి ఇప్పుడు మీకు సులభం అని తో
న్నాయి కాని, ఎన్నో వేల సంవత్సరాల పరిశీలన ఫలితమిది.

ఇంకా పెదవులూ నోరూ అక్షరాలు పలికేటప్పుడు చేసే ప్రయత్న
నాలుక అనడం, ఊపిరి ఆపడం, ఊపిరి పోవడం మొదలయినవాటినిబట్టి క
భేదాలనుకూడ మన పూర్వులు ఎంతో వివేచన చేశారు. చూశారుగదా!

శాస్త్రీయంగా ఏర్పడిందో మన వర్ణమాల ! కనుకనే ప్రపంచంలోని వర్ణమాల లన్నిటిలోను మన వర్ణమాల శాస్త్రీయమని, నిర్దుష్టమని పండితులు ప్రశంసించారు. ప్రపంచంలో అందరికంటే మనం భాషాశాస్త్ర విషయంలో ముందంజ వేసినవారమని ఖితాబులు ఇచ్చారు.

పైవరుసలో ఇ తర్వాత ఋ ౠ ఉన్నాయికదూ ! అవును. మొదట్లో ప్రాతిశాఖ్యలకాలంలో అఋఇఉఏఐఒఔ అనేదేఅచ్చులవరస,అచ్చులు,హల్లులు అనేపేర్లుకూడాలేవు.అఋఇఉఏఐఒఔఅనే ఎనిమిదక్షరాలను సామాన్యాక్షరాలని హల్లులను సంధ్యక్షరాలని అనేవారు సామాన్యాక్షరాలంటే అన్నిటికి ఉమ్మడిగా ఉండేవి, సంధ్యక్షరాలంటే మరొక అక్షరం చేరికతో పలికేది. ఈ సామాన్యాక్షరాలను స్వరూపాలని, సంధ్యక్షరాలను వ్యంజనాలనికూడఅన్నారు. పాణిని ఈ అచ్ హల్ పద్ధతిని ప్రవర్తింపజేశాడు. ఈ పేర్లు పాణిని తన వ్యాకరణ పరిభాష కోసం పెట్టుకొన్నవే. ఈ సామాన్యాక్షరాల వరుసనుకూడ అ ఇ ఉ ఋ ౠ అని మార్చివేశాడు అప్పటినుంచి ఈ పద్ధతిలోనే అక్షరాలు దిద్దుకోడం అలవాటయింది.

బుద్ధభగవానుడూ తన బాల్యంలో ఈ పాణిని పద్ధతినే అక్షరాలు దిద్దుకున్నట్టుంది. ఈ కథ లలితవిస్తరంలో ఉంది. లలితవిస్తరమంటే అశోకుని కాలంలో వ్రాసిన బుద్ధుని జీవితచరిత్ర అని మీకు తెలుసు. బుద్ధుడు బడికివెళ్ళినప్పుడు అతనితోపాటు తక్కిన పిల్లలకూ ఉపాధ్యాయుడు అక్షరాలు సంత చెప్పేవాడు. ఇప్పుడు క కలము, ప పంట, లాగే అప్పుడూ ప్రతి అక్షరాన్ని ఏదో పదంచెప్పి పిల్లలతో పలికించేవారు. బుద్ధుడు పలుకుతూ వచ్చిన అక్షర క్రమముకొంత వినండి.

"ఇతి హ భిక్షవో దశదారక సహస్రాణి బోధిసత్త్వేన సార్ధం లిపిం శిక్ష్యంతే స్మ. తత్రబోధిసత్త్వాధిష్ఠానేన తేషాందారకాణాం మాతృకాః వాచయతాం. యదాఅకారం పరికీర్తయంతిస్మ. తదా అనిత్యః సర్వసంస్కారశబ్దో నిశ్చరతిస్మ. ఆకారే, పరికీర్త్యమానే ఆత్మ పరహితశబ్దో నిశ్చరతస్మ. ఇకారే, ఇంద్రియవైకల్య శబ్దః. ఈకారే, ఈతి బహుళం జగదితి. ఉకారే, ఉపద్రవ బహుళం జగదితి ఊకారే, ఊనసత్వం జగదితి. ఏకారే, ఏషణాసముత్థానదోష శబ్దః. ఐకారే, ఐర్యా పథశ్శ్రేయానితి ఓకారే, ఓఘోత్తరశబ్దః. ఔకారే ఔపపాదుకాశబ్దః. అంకారే, అమోఘోత్పత్తి శబ్దః. అఃకారే, అస్తంగమన శబ్దో నిశ్చరతిస్మ. కకారే, కర్మ విపాకావతారశబ్దః. ఖకారే, ఖసమసర్వ ధర్మశబ్దః హకారే, హతక్లేశాది శబ్దః. క్షకారే పరికీర్త్యమానే, క్షణపర్యంతాభిలాష్య సర్వధర్మశబ్దః. నిశ్చరతిస్మ."

అక్షరాభ్యాస వేళనుంచే బుద్ధునికి సర్వసంగ పరిత్యాగబుద్ధి కలిగి చెప్పడం ఈ గ్రంథం లక్ష్యంగనుక ఈ పెద్దపెద్ద మాటలు చెప్పడం మనకు అతిశయోక్తిగా కనిపిస్తుందనుకొంటి. మనకు అవసరమైంది అక్షరాలు నే పద్ధతి మాత్రమేకదా! అది అప్పటినుంచి ఇప్పుడున్న వరుసలో, పదాలు కలిపి నేర్పేవారనేది స్పష్టం- అ- అనిత్యం, ఆ-ఆత్మ, ఇ- ఇంద్రియపైకల ఈ-ఈతి బహుళం ఇలాగ

మనం సంస్కృత సంప్రదాయాలను యథాతథంగా తీసుకున్నాము గనక వానినే అనుసరిస్తూ వచ్చాము మన సాహిత్యంలో మొట్టమొదట ఈ వరుస చెప్పినవాడు పాల్కురికి సోమనాథుడు. శివస్తోత్రపరంగా ఇతడువ్రాసిన అక్షరాంక గద్యంలో ఈ వరుసే ఉంది "అకారాది క్షకారాంతం అకరోత్ అక్షరమాలికం" అని అ మొదలు క్షతో ముగించాడు

అయితే 'వదువేమిరాదు' అనడానికి మనవారు ''అక్షరాలు రావు, అక్షరములు రావు" అనడం పోయి, 'ఓనమాలు రావు' 'ఓ అంటే ఢం రాదు' అనడం అంటారెందుకు? శుకసప్తతి కారుడు

"అక్కట పొట్ట చించిన నొకక్షరమైనను రాదు పెక్కులుం

దక్కనెగాని అమ్మనిన దమ్మని నేరడు . . . .''

అని విసిరాడే! ఈ ఓనమాలేమిటి? అమ్మంటే ఢం రాదు అనడమేమిటి? ఓ అంటే ఢం రాకపోవడమేమిటి?

ఔను. వర్ణమాలను మనం ఓనమాలు అంటాము దీనికి పెద్ద గాథ ఉంది. ఇది వెయ్యేళ్ళపైగా వస్తున్న సంప్రదాయం

మన ఆంధ్రదేశంలో పూర్వం బౌద్ధం వ్యాపించినట్టే కన్నడదేశంలో జైనమతం వ్యాపించి ఉండేది. కన్నడదేశంలో విద్యావ్యాప్తి చేసినవారు జైనులే వారే కన్నడంలో ఆదికవులు వారే మహాపండితులు వారే విద్యా ప్రచారకులు. ప్రజలు వారితోనే తమ పిల్లలకు అక్షరాభ్యాసం చేయించేవారు కొత్తపనిని ప్రారంభించేటప్పుడు ఇష్టదేవతా సంస్మరణ చేసుకొనడం, ఇష్టదేవతలకు నమస్కరించడం మనపూర్వుల ఆచారం. ఆ జైన గురువులు మొదట "సిద్ధం నమః" అని సిద్ధునికి నమస్కారం-అని జైన తీర్థంకరులకు- సిద్ధులకు- నమస్కారంచేసి అక్షరాభ్యాస విధి జరిపేవారు. జైన, బౌద్ధ శాసనాల్లో మొట్టమొదట సిద్ధం అనే పదం వాడడం మనం చూడవచ్చు అంటే సిద్ధుని స్మరిస్తున్నారు-అని అర్థం కన్నడుల సంబంధంతో మనదేశంలోను ఈ జైన సంప్రదాయం వ్యాపించింది. నన్నయకు ముందు ఎన్నో జైనకావ్యాలు ఉండే

ఎని, వాటిని నన్నయ వైదికమతావలంబి గనుక పాడుచేయించాడని పుక్కిటి పురాణాలు ఉండనే ఉన్నాయికదా! సాహిత్యం నశించినా, జైనాచారాలు నశించలేదు మనంకూడ అక్షరాభ్యాసం సిద్ధం నమః అనే ప్రార్థనతోనే చేయించేవారం.

తర్వాత వీరశైవమతం మనదేశంలో వ్యాపించింది. అప్పుడు మరి వారే విద్యాగురువులు అందరికిని వీరశైవ మతంలోని ఏ ఏకాంగివీరుడో వచ్చి అక్షరాభ్యాసం చేయించేవాడు అప్పుడు, తన ఇష్టదేవతా ప్రార్థనతో కాక జైన ప్రార్థనతో ఏవనైనా ప్రారంభిస్తాడా? జైనానికి వీరశైవానికీ మక్కేదుడుకదా! కనుక ఓంనమశ్శివాయ అనే ప్రార్థనతో అక్షరాభ్యాసం జరిగేది కాని ఎంతోకాలంగా వాడుకయిన సిద్ధం నమః అనే మాట పోలేదు. దానిని పొదనడానికి వీరశైవులు కూడ యత్నించలేదు. దానికి పైగా రమ షడక్షరి ఉందిగా! ఇంతకు సంఘంలోని రహస్యమేమిటంటే మతం మరుగైనా ఆచారాలు, సంప్రదాయాలు మిగిలిపోతాయి, మారవు త్వరగా. కనుక ఓం నమశ్శివాయ సిద్ధం నమః అని రెండు ప్రార్థనా వాక్యాలు అలవాటయాయి ఇవి క్రమంగా వికారం చెంది ఓ నామా సీవాయా సీదం నమః అని మారింది రానురాను ఈ ఓనామాతో ప్రారంభించే అక్షరాలకు ఓనమాలు, ఓనామాలు అనే పేరు రూఢమైంది. క్రమంగా అక్షరాలు చదువనే అర్థంలో వ్యవహారానికి వచ్చినమీదట ఓ నామాలంటే చదువనే అర్థంకూడ వ్యాపించింది - అక్షరంముక్కైనా రాదు, పొట్ట పొడిస్తే అక్షరంలేదు, ఓనమాలు రావు అనే నానుడులు బయలుదేరాయి. అక్షరం విలువ తెలిసినమీదట దానిని ప్రశంసించే పద్యాలకు కొరవా!

అక్షరంబు వలయు కుక్షి జీవనులకు,
అక్షరంబు జిహ్వ కిక్షురసము,
అక్షరంబు తన్ను రక్షించు గావున
అక్షరంబు లోక రక్షితంబు.

సరి నక్షరములె మంత్రం
బరయగ, తరుమూలమెల్ల నౌషదచయమే,
ధరయెల్ల ఫల నిదానమే,
నరులా స్థితి యెరిగి క్రియల నడిపిర యేనిన్.

అక్షరంబు తల్లి అఖిలవిద్యలకెల్ల,
అక్షరంబు లోకరక్షణంబు,
అక్షరంబు లేని అబలుల కెందును
భిక్షపుట్టబోదు పృథ్విలోన!

అని ఒక కవి తెగేసి చెప్పాడు మీరు మీ చిన్నతనంలో ఏమీ చదవక కల యించేటప్పుడు మీముసలితాతయ్య 'ఓనామ కాక, ఏనిపోయే మేక' అని గే చేయడం జ్ఞాపకంఉందా?

ఓనమాలు వ్రాయడం, కాకాలు గుణించడం అనే వ్యవహారాలు సంఘంలో ఉన్నప్పుడు సాహిత్యంలో జాతీయాలుగా, నానుడులుగా ఎక్కకుండా ఏమవుతాయి? రాయని భాస్కర మంత్రి చాల దానశీలుడట 'దేహి' అని అడిగినవానికి 'లేదు' అనిగాని నా అనిగాని చెప్పేవాడు కాడట

చేకొని రాయని బాచడు
కాకాలు గుణించు పిదపకాలమునాడే
లాకేత్వ మివ్వనేరడు
డాకును కొమ్మియ్య చిట్టి డస్సులు గలరే?

పొరపాటుతో నా వ్రాస్తాడనుకోండి. స్తి వ్రాయడట

ఏ వ్రాలైనను వ్రాయును
నా వ్రాయడు, వ్రాసెనేని నవ్వుచునైనన్
సీ వ్రాసి తావచియ్యడు,
భావజ్ఞుడు రాయనార్యభాస్కరుడెలమిన్

కా గుణింతాలవరకు ఎందుకు? ఓనామాలు వ్రాసేటప్పుడే ఒ వ్రాసి నా వ్రాయడానికి జంకేవాడట.

అక్షరాభ్యాసంబు శిక్ష చేసెడునాడె
ఓ వ్రాసి నా వ్రాయకుండినావు,
గుణిత వేళలయందు కోరి లాకేత్వంబు
దాకు కొమ్మియ్యక తర్లినావు,
ఒకటి పంక్తిని వ్రాయ నూహ నేర్చిననాడె
సున్న చుట్టక వ్రేలు సూపినావు,
గణిత వేళలనాడె ఘనయుక్తిగా నేర్పు
గురుకిక్తికని వ్రాలు గూర్చినావు,
నిజకులాచార ధర్మంబు నిర్వహించి
హెచ్చుగలయట్టి చాతపై హెచ్చినావు,
సరసహృదయుండ వినుకొండ శాసనుండ
భవ్యభరతుండ రాయన భాస్కరుండ !

గుణింతాలతోనే కవి ఎంతచక్కగా చెప్పాడో చూడండి. కాలు గుణించడం, ఏత్వ మివ్వడం, కొమ్మిమ్మియ్యడం, తావడి (రావత్తు) ఇయ్యడం, సున్న చుట్టడంలాంటి నా నుడులు ఎంత ముచ్చటగా ఉన్నాయో!

ఈ పద్ధతినే మన పూర్వులు ఐదు బర్లూ నేర్చుకున్నారు. ఐదుబర్లు అంటే అక్షరాల ఐదు వరుసలు బరి అంటే వరుస, వ్రాత. వ్రాలు, అనే అర్థాలతోపాటు అక్షరం అనే అర్థంకూడ పూర్వం ఉండేది. కన్నడంలో బరి అంటే వ్రాయడం. ఆ బరి మనకు వ్రాయి, పడి అయింది. ఆ బరులు-వరుసలు-అక్షరాలు నేర్చుకొనే స్థలం గనుకనే బడి-బడి ఐంది. బరులు ఎలా వ్రాయడమో తెలుసా?

మీరు చిన్నప్పుడు గుంట ఓనమాలు దిద్దుకున్నారా? ఊహూ! బెంచిల మీద కూర్చుని స్లేట్లలోను, నోటుబుక్కులలోను వ్రాసుకొనేవారికి గుంట ఓనమాలసంగతి ఏం తెలుస్తుంది? ఇంతకూ ఇది పాత పల్లెటూళ్ళ పద్ధతి పిల్లలు తమముందు ఇసక పరుచుకుంటారు. కాళ్ళదగ్గర కొంచెంగాను, పోను పోను వెడల్పుగాను ఇసక పరవాలి. పిల్లలు అక్షరాలు దిద్దేటానికీ, లెక్కలు వేయటానికీ వంగినప్పుడు అక్షరాలు చేయో, కాలో, పడుపో తగిలి తుడుచు కొనిపోవచ్చు. కనుక కాళ్ళదగ్గర ఇసకవెడల్పుగా పరచరు. పోనుపోను చేయి అందే మేరకు వెడల్పుగా పరుస్తారు అక్షరాలన్నీ దిద్దుకున్నతర్వాత అవన్నీ పంతులుగారికి వ్రాసిచూపాలి వ్రాసేటప్పుడు వాటంతట అవే ఐదు వరుసలవుతాయి

అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఋ ౠ ఌ ఎ ఏ ఐ ఒ ఓ ఔ అం అః

క ఖ గ ఘ ఙ చ ఛ జ ఝ ఞ ట ఠ డ ఢ ణ

త థ ద ధ న ప ఫ బ భ మ

య ర ల వ శ ష స హ

ళ క్ష త్రై తి

ఇవి ఐదు బర్లు చేయి అందే మేరలో ఇసకవెడల్పుగా ఉంటుంది కనుకఅచ్చులన్నీవచ్చివేస్తాయి రెండోవరుసకొంచెంచిన్నదౌతుంది కాళ్ళదగ్గరకివచ్చేటప్పటికి ఇసక కొద్దిగా ఉంటుంది నాల్గేనాల్గక్షరాలు వ్రాస్తారు త్రైతి అంటే ఏమనుకున్నారు? అ+ఇతి త్రైతి "అమొదలు (అ ఇతి) ఱ అని వర్ణ సమామ్నాయం" అని అర్థం

ఈ ఐదుబరుల పద్ధతే విదేశాలలోనూ పూర్వం ఉండేదట. పూర్వం వారుకూడ పలకలపై-మీరు చదివిన పాటీలవంటివాటిపైన వ్రాసి గోడకుకొట్టిన

కొమ్ములకు తగిలించేవారట దీనికి "హారన్ బోర్డ్" అని పేరు. దానిలో ఐదు వరుసలూ చూడండి. వాటికి అచ్చులు-వవల్స్, హల్లులు-కాన్సనెట్స్ అని విభాగం యాదృచ్ఛికంగా అయిందట మొదటి వరసపైనుంచి కిందికి అచ్చులు

అచ్చులు	ఓష్ఠ్యాలు	కంఠ్యాలు	దంత్యాలు		
A	B	C	D	అనునాసికాలు	
E	F	GH			
I	.	K	.	L M N (	తగిలించే రంధ్రం
O	P	Q R	ST		
U(V)	W	X Y	Z		

మేకుకు తగిలించే భాగంలోవి అనునాసికాలు. తర్వాత ఎన్నో అక్షరాలు దీనిలో చేరినా అచ్చులపద్ధతిమాత్రం మారలేదు

మన అక్షర సమామ్నాయం వరుసకు కారణమేమిటో, ఓనమాలనే పేరు ఏవిధంగా వచ్చిందో తెలిసిందా ?

షష్ఠ ప్రకరణం

మన ఇరుగు పొరుగు లిపులు

కన్నడం, తెలుగు వ్రాతలలో పూర్వమేమీ భేదం లేదని పదమూడవ శతాబ్దినుంచి వేరేవేరే పేర్లు వచ్చాయని అన్నానుకదా! కన్నడ సాహిత్యాన్ని బట్టి చూచినా ఇదే రుజువవుతుంది. 14 వ శతాబ్దిలో వ్రాసిన కన్నడ బసవ పురాణంలో తెనుగు, కన్నడ, గ్రంథ, ద్రావిడ, మలయాళ, పారశీక లిపుల ప్రస్తావన ఉంది. కనుక అప్పటినుంచి తెనుగులిపి, కన్నడలిపి అనే ప్రత్యేక వ్యవహారం రూఢమైపోయి ఉంటుంది అనుకోవచ్చు.

కన్నడభాషలో అతి ప్రాచీన శాసనం మన ప్రాచీన శాసనంకన్నా వందసంవత్సరాల ముందుదే ఇది హల్మిడి అనేచోట దొరకడంవల్ల దీనిని హల్మిడి శాసనం అంటారు ఇది చాళుక్యలిపిలో వేసిందే. కన్నడం, తెలుగు ఎంత సన్నిహితంగా ఉన్నాయో ఈ పక్క పుటలోని పట్టికను చూడండి. మొత్తంమీద స్థూలంగా చూస్తే ఏమైనా భేదం కనిపిస్తుందా! ప్రతి అక్షరం వివేచనతో చూస్తే కొన్ని మారాయని తోస్తుంది ఇప్పటి కన్నడ, తెలుగు లిపులను తైపారుచేసి చూడండి ఉ, ఊ ఛ హ ఱ మాత్రమే వేరుగా కనిపించేవి

తమిళులుకూడ మన కోవవారే. వారు మనకన్నా కొన్ని శతాబ్దాల ముందే వ్రాత తెలుసుకొన్నవారు గనుక వారి లిపినిగూర్చికూడ కొద్దిగా తెలుసుకుందాము. తమిళ లిపికూడ బ్రాహ్మీలిపినుంచే పుట్టిందని ఎక్కువమంది పండితుల అభిప్రాయం. లేదు, లేదు స్వతంత్రమైన లిపి, బ్రాహ్మీ ప్రభావం వల్ల కొంత మార్పు చెందింది - అని మరికొందరు అన్నారు. దీనికి బ్రాహ్మీ లిపికి గల పోలికలనుబట్టి దానినుంచే ఇది పుట్టిందనేదే ఎక్కువమంది నమ్మకం

తమిళ భాషలో కొన్ని స్వరాలే ఉన్నాయి. దానినిబట్టి వర్ణమాలలోను అక్షరాలు తక్కువగా ఉండడం సహజమే. వర్గాక్షరాలలో క ఙ చ ఞ టణ తన పమ అనే అక్షరాలుమాత్రమే ఉన్నాయి. శ ష స హ ఱ లేవు కనుక సంస్కృత శబ్దాలు, గ్రంథాలు వ్రాయడానికి మరికొన్ని అక్షరాలు అవసర

అశోక	శాతవాహన	చాళుక్య	రాష్ట్రకూట	నవీన చాళుక్య	విజయనగర	ఇప్పటి లిపి	బాదామి చాళుక్య	తూర్పు చాళుక్య	కాకతీయ	విజయనగర

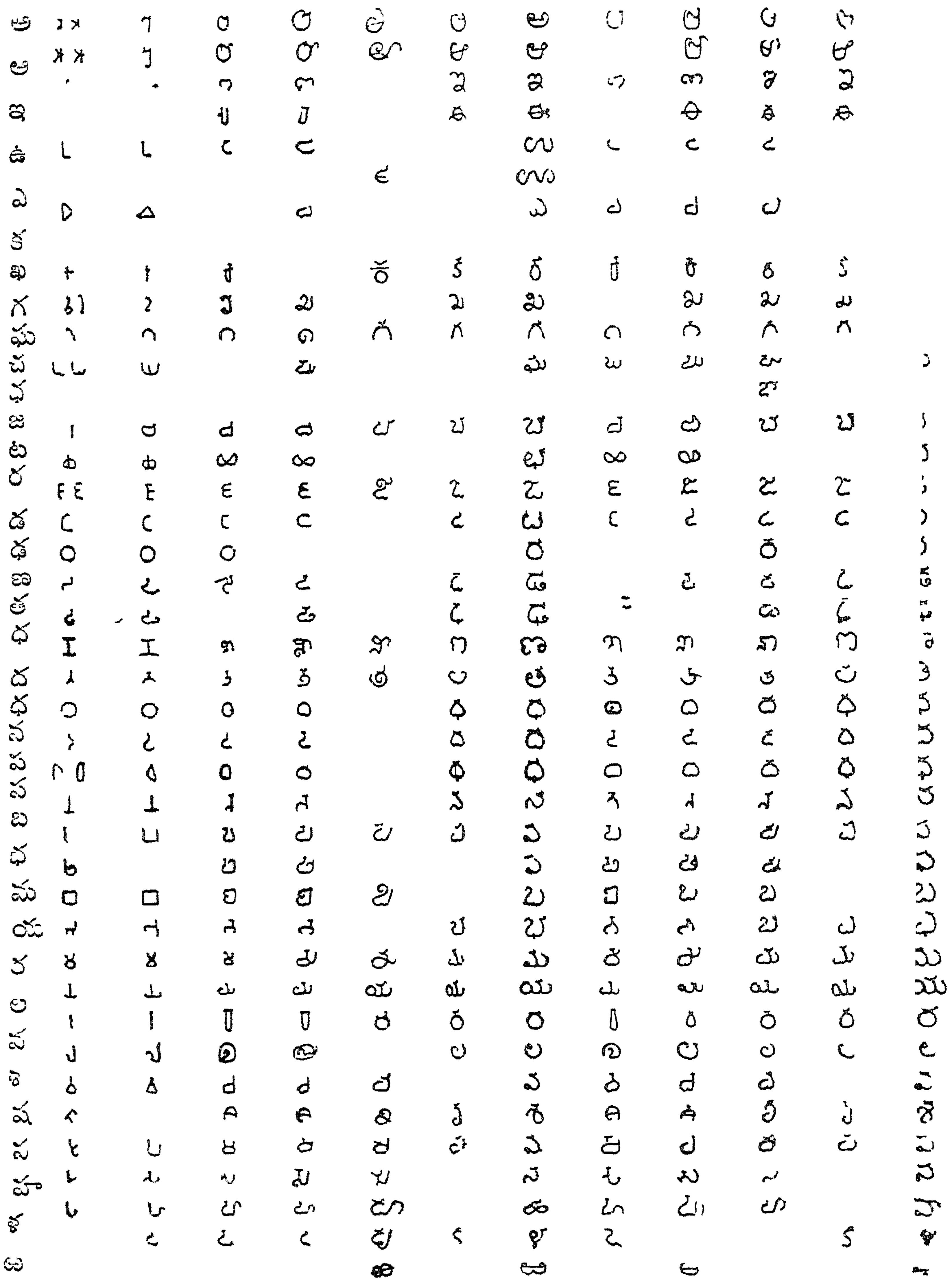

గ్రంథాక్షరాలు తమిళాక్షరాలు

అశోక సాతవాహనపల్లవ ?ాలి పల్లవ తర్వాతి చోళ విజయనగర ఇప్పటి పల్లవ చోళ విజయనగర ఇప్పటి

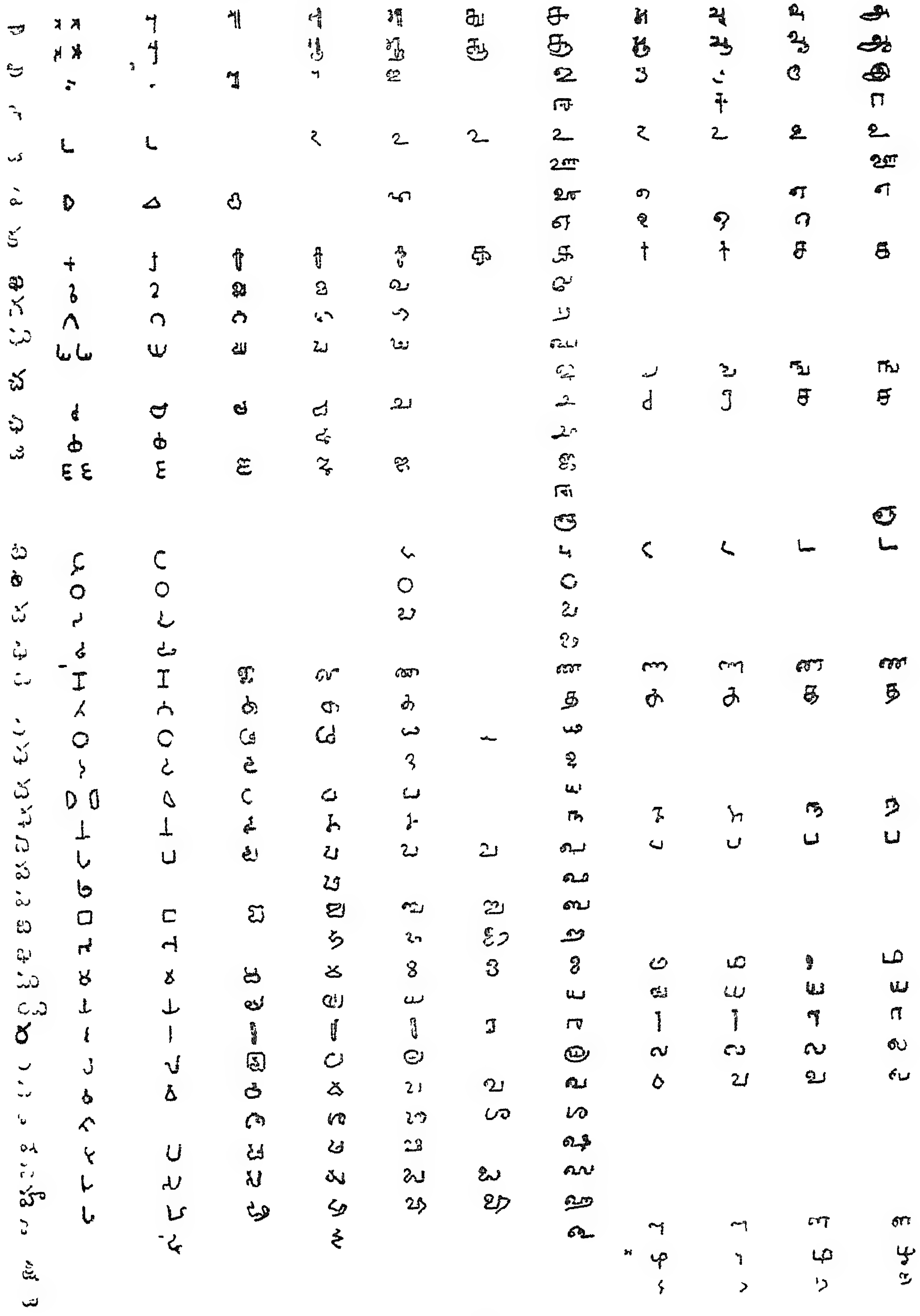

పోయాయి. అప్పటి బ్రాహ్మీ లిపినుంచి కొన్ని అక్షరాలు గ్రహించగా, గ్రంథ లిపి అనేది పుట్టింది. అంటే, సంస్కృత గ్రంథాలు వ్రాసే లిపి అన్నమాట

ఈ గ్రంథలిపి ఆర్యుల సంస్కృత గ్రంథాలకు వాడేది గనుక కేరళం లో, దీనిని 'ఆర్యవిళుత్తు' అనేవారు. దేశభాషల గ్రంథాలను 'వట్టెళుత్తు' అనే లిపిలో వ్రాసేవారు వట్టెళుత్తు అంటే గుండ్రటి ఖత్తు. ప్రాచీనద్రావిడ అని అర్థం. గ్రంథాక్షరాలు దబ్బఖత్తు గనుక దేశభాషాగ్రంథాలు కూడా, మలయాళ గ్రంథాలు వ్రాసే గుండ్రటిఖత్తును వట్టెళుత్తు అన్నారు ఇది పలుక పలుగు వ్రాత అంటే చాలు 17 వ శతాబ్దినుంచి మలయాళ గ్రంథాలు కూడా 'గ్రంథాక్షరాలలో వ్రాయడం - ఆర్య ఎళుత్తులో వ్రాయడం మొదలయింది, ఈ లిపిలో మలయాళ గ్రంథాలు వ్రాయడం ఆరంభించినవాడు తుంచత్తు ఎళుత్తచ్చన్ అనే ఉపాధ్యాయుడు అప్పటినుంచి గ్రంథలిపి మారిమారి నేటి మలయాళ లిపి అయింది. వట్టెళుత్తులాగే కోలెళుత్తు అనేది మరొకఖత్తు. అది గుండ్రనిదైతే ఇది నిట్టనిలువుగా ఉండేఖత్తు కనుక దీనికీపేరు వచ్చింది ఇది వట్టెళుత్తుకు మరొక ఆకారం. ఇదీ వట్టెళుత్తూ ఇప్పుడు అంతరించిపోయాయి

ఈ వట్టెళుత్తు స్వతంత్రలిపి అని అశోకలిపికంటె ముందునుంచే పుట్టిందని కొందరు పాశ్చాత్యపండితుల వాదం. అశోకలిపి, వట్టెళుత్తు ఒకే సెమిటిక్ లిపినుంచి పుట్టాయని కొందరు అన్నారు కాని వట్టెళుత్తులో పాండ్యరాజు లకు ప్రాచీనమైన శాసనాలేవీ — బ్రాహ్మీశాసనాలతో పోటీ పడదగినవి లేవు గనుక ఈవాదం నమ్మదానికి కాదని పండితులంటారు ఇంతకూ ఇది ఖత్తేగాని వేరే లిపికాదుగా!

ఇప్పుడు మన జాతీయభాష హిందీ. దానిని ఏలిపిలో వ్రాస్తున్నారో తెలుసుకదా! దేవనాగరిలో, పూర్వం మనం సంస్కృతాన్ని, పాళీని కూడా మన తెలుగులిపిలోనే వ్రాసుకొని నేర్చుకొనేవాళ్ళం. ఇప్పుడు లిపి పైన యుద్ధంచేసేవాడుండగా అది సాధ్యమా! హిందీని దేవనాగరిలిపిలో వ్రాయ వలసిందే జాతీయోద్యమ సమయంలో హిందీప్రచారకులు తమాషాప్రచారం చేసేవారు రాముడు, కృష్ణుడు మాట్లాడింది హిందీలో. వ్రాసింది దేవనాగరిలో, కనుక దేవనాగరిలిపిలో హిందీనేర్చుకోవాలి- అనేవారు హిందీలిపిగాని, దేవ నాగరిలిపిగాని రాముని కాలానికి, కృష్ణునికాలానికి లేవు దేవనాగరిలిపికూడా మన తెలుగులిపిలాగే బ్రాహ్మీలిపినుంచి పరిణమించిందేకాని, ఉన్నదున్నట్టుగా దిగివచ్చింది కాదు.

దేవనాగరితోపాటు ఉత్తరదేశంలో ప్రచారంలోఉన్న లిపులన్నీ బ్రాహ్మీ నుంచి పుట్టినవేనని ఇదివరకే చెప్పానుకదా! ఉత్తరభారతంలో వాడుకలో ఉన్న లిపు లన్నిటిలోను దేవనాగరి ఎక్కువ ప్రచారం గలది.

హిందీవారు, మరాఠీ వారు, బీహారీలు ఈ లిపినే నేడు ఉపయోగిస్తున్నారు ఇంతేకాక ఇది నేడు మనజాతీయ లిపి కనుక దీని పుట్టుక తెలుసుకొందాం.

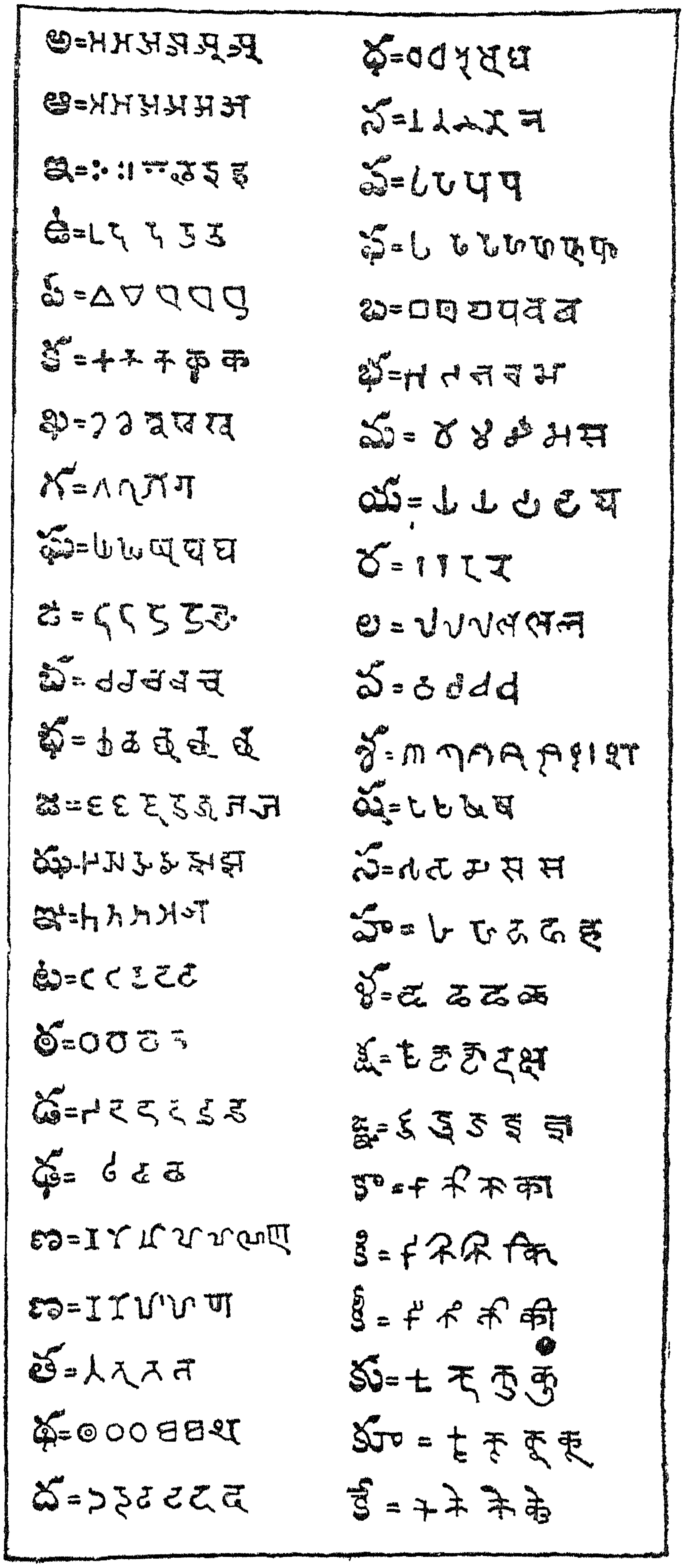

నాగరిలిపికి దేవనాగరి నంది నాగరి అనే మరిరెండుపేర్లున్నాయి 1 నాగర అంటే నగరం సంబంధమైంది, నగరంలో పుట్టిందిఅని కదా వ్యుత్పత్తి బహుశా దీనిని మొదట నగరవాసులు వాడారేమో! కనుకనే ఈ పేరు-అని కొంతమంది పండితులుఅన్నారు. 2 కాశీనుంచి ఎక్కువ ప్రచారమైంది గనుక మొదట దేవనాగరి అని అయి, క్రమేపి నాగరి అనే పేరు మిగిలిందనిమరికొందరన్నారు. 3 మన లిపి తంత్రశాస్త్ర సంబంధమైన చిత్రాలనుంచి పుట్టింది తంత్ర శాస్త్రంలో శ్రీచక్రానికి దేవనగరమని పేరు ఈ దేవనగరంలో వ్రాసే లిపి గనుక దేవనాగరి అంటారు - తంత్రవేత్తలు. అధర్వణ వేదంలోను, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణంలోను ఈ దేవనగర ప్రసక్తి కలదట 1. బుద్ధునికి వచ్చిన 64 లిపులలోను నాగలిపి ఒకటి. ఆ నాగలిపే

కాలము	తెలుగు-కన్నడలిపి	నాగరలిపి	గ్రంథలిపి	తమిళ లిపి
క్రీ. శ 3 వ శతాబ్ది	[illegible]			
క్రీ. శ ౪ వ శతాబ్ది	[illegible]	[illegible]		
క్రీ. శ ౫ వ శతాబ్ది	[illegible]	[illegible]		
క్రీ. శ. ౬ వ శతాబ్ది	[illegible]	[illegible]		
క్రీ. శ. ౭ వ శతాబ్ది	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
క్రీ. శ. ౮ వ శతాబ్ది	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
క్రీ. శ ౯ వ శతాబ్ది	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
క్రీ. శ.౧౧ వ శతాబ్ది	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
క్రీ. శ.౧౪ వ శతాబ్ది	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

నాగారలిపి. లలిత విస్తరాన్ని అనువదించుకొన్న టిబెట్టువారు కూడ కాపీచేంగానే అన్నారు.- అని మరికొందరి వాదం. హై రాజులను నాగులనేవారు. వారి లిపి గనుక నాగరి(రి) గుజరాత్‌లో నాగరులనే ఒక తెగ బ్రాహ్మణులున్నారు వారు ప్రచారంచేసింది గనుక నాగరి అని వాదులు మరికొన్ని. కాని, ఇది బ్రాహ్మీలిపినుంచి అవిర్భవించిందనడంలో ఎవరికీ అభిప్రాయభేదం లేదు. 163వ పుటలోఉన్న లిపి పరిణామపట్టిక చూడండి ఇది మౌర్య లిపినుంచి ఏడవ శతాబ్దిలో రూపొందింది. అక్షరాలు ఏఏ శతాబ్దిలో మారుతూ వచ్చాయో తెలియడానికి ఒక్క అకార పరిణామం చూడండి పక్కచిత్రంలో మనదేశంలో ముఖ్యమైన లిపులన్నీ ఒక కుదురువేనని తేలిపోతుంది ఈ నాగరి స్వరూపం 7 వ శతాబ్దానికి శ్రీ హర్షుని కాలానికి ఏర్పడిందనవచ్చు చూడండి ఆయన సంతకం ఈ పుస్తకంమూడవభాగంలో ఉంది. అప్పటినుంచి మారుతూ వచ్చి తొమ్మిదవ శతాబ్ది- పదవశతాబ్ది మధ్య స్థిరరూపం పొందింది. ఈ కాలానికంతా సంస్కృతశాసనాలకు ఈ లిపినే వాడడం ప్రారంభించారు. చాళుక్యులు. విజయనగరరాజుల కాలంలో వాడిన నాగరిని నందినాగరి అన్నారు. నంది అనేవాడుప్రచారంచేయడం వల్లనో. విరూపాక్షుని వాహనమైన నందిపేరుతోనో ఈ పేరువచ్చిఉంటుంది నాగరాక్షర వికాసంలో ఆయాప్రధాన మట్టాలు పక్కపుటలోని పట్టికనుచూస్తే స్పష్టమౌతాయి.

మహారాష్ట్రదేశంలో వాడే నాగరికి ఇతర ప్రాంతాలలో వాడే నాగరికి పూర్వం కొంచెం భేదంఉండేది. మహారాష్ట్ర నాగరిలిపి అందంగాఉండి చిన్న పిల్లలకుకూడ సుగమంగాను సుబోధంగాను ఉండేది. కనుక, "బాళబోధ" అని పేరువచ్చింది. దీనిని "బాళబంధు" అనడంకూడ కద్దు నాగరి అనేమాట తర్వాత తర్వాత ప్రచారమైంది కాని "బాళబోధ్, బాళబంధు" అనే మాటలే మహారాష్ట్ర ప్రభావంవల్ల మన ఆంధ్రదేశంలో వాడుకలో ఉండేవి. ఏభై ఏళ్ళకింద కూడ నాగరి అన్నపేరు వృద్ధులకు తెలీదంటే ఆశ్చర్యమేమీ లేదు.

ముప్పైఏళ్ళనాటి ముచ్చట. మాయింట్లో తెలుగు, కన్నడ, నాగరిలిపుల్లో సంస్కృత పుస్తకాలు చాలా ఉండేవి. మా తాతగారికి మరాఠీ, తెలుగు'

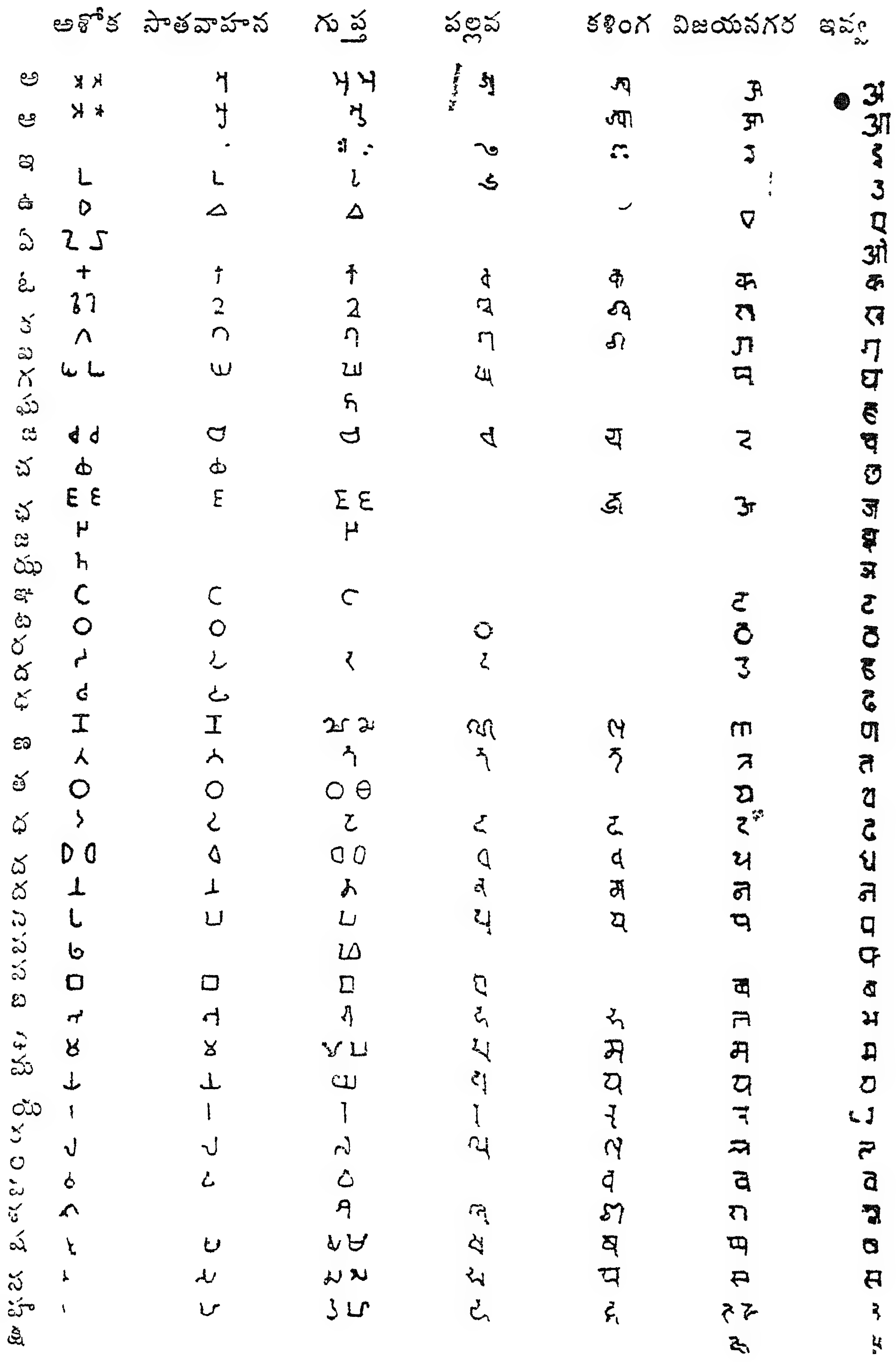
అశోక
శాతవాహన
గుప్త
పల్లవ
కళింగ
విజయనగర
ఇప్పటి

తమిళ, కన్నడం మొదలయిన భాషలు చాల వచ్చు. అప్పటివారికి సంస్కృత అభ్యాసనం గనుక, దానిలో పాండిత్యం ఉందని వేరే చెప్పనక్కరలేదు నేను పొడుగూరికి వెళ్ళవలసి వచ్చింది అక్కడ సిద్ధాంత కౌముది అవసరమైంది మా తాతగారికి నాగరి లిపిలోని సిద్ధాంత కౌముది పంపవలసిందిగ రాజు వ్రాశాను "ఇంగ్లో తెలుగు, వారణాయి అక్షరాల కౌముది ఉన్నదేకాని నాగరి అక్షరాలలో లేదు. నువ్వే ఒక్కసారి వెదుక్కోవలసినది" అని వారు వ్రాశారు అయన నాగరి, తెలుగు ఒక్కచేసని తర్వాత తాతగారికి విజ్ఞాపన చేశానుకొండి.

మహారాష్ట్రంలో మోడి అనే మరొక లిపి ఉంది. ఇది దేవనాగరి లిపి యొక్క గుణసూత్రం అనుకున్న తంజావూరు మహారాష్ట్ర రాజుల రాజకీయం పత్రాలు ఉత్తరాలు, ఒడంబడికలు, లెక్కలు, లావాదేవీలు. చరిత్ర, పుక్కిటి పురాణాల ఈ లిపిలో వ్రాసేవారు ఇది చాల జటిలం, చదవడం చాల కష్టం ప్రత్యేకంగ పరిశ్రమ చేసినవారికి సాధ్యంగాని, మరొకరికి సాధ్యంకాదు కనుక ఇతరుల ఈ లిపిని ఎగతాళి చేసేవారట. ఇలాంటి హాస్యపు కథ ఒకటి మెకంజీ రికార్డులో ఉంది.

ఒకానొకప్పుడు లంకాధిపతి అయిన విభీషణునికి కడుపునొప్పి వచ్చిందట ఎన్నో వైద్యాలు చేయించాడు. మంత్రాలు వేయించాడు కుదరలేదు మహారాష్ట్ర దేశంలో ఒక వైద్యరాజున్నాడు వానిని పిలిపించి వైద్యం చేయించుకోవలసింది-అని ఒకరు సలహా యిచ్చారట మానవమాత్రుడు రాక్షసుల పట్టణానికి రాని ఏ గుండెలతో రాగలడు? కనుక విభీషణుడే స్వయంగ ఒక రాత్రి మాయావేషంతో కామ గమనంతో మహారాష్ట్రం చేరుకుని వైద్యరాజు యింట్లో ప్రవేశించాడు. రాత్రి అకస్మాత్తుగా లేపి లంకకు రమ్మంటే ఎవరైనా వస్తారా? అమాంతంగా ఆయనను ఎత్తుకొని రాత్రికి రాత్రి లంకకు చేరుకున్నాడట. ఇంతలో తెల్లవారింది వైద్యరాజు మేల్కొని నిర్ఘాంతపోయాడు లంకేశ్వరుడు ఉన్న సంగతి మనవి చేశాడు వైద్యరాజుకు ఇక తప్పేదేముంది? పరదేశం. రాక్షసరాజ్యం, ఎక్కడికి వెళ్ళడానికి వీలులేదు. కనుక మరల స్వదేశానికి క్షేమంగా పంపివేసే షరతుపై చికిత్స చేయడానికి అంగీకరించాడు

కొంతకాలం చికిత్స సాగింది విభీషణుని జబ్బు కుదిరింది. వైద్యరాజును విభీషణుడు ఎంతో గొప్పగా సన్మానించాడు కాని తనకు వచ్చిన రహస్య విద్యలలో ఏదో ఒకటి మహారాష్ట్రంలో లేనిది వైద్యరాజుకు ఉపదేశిస్తేగాని తనకు సంతృప్తిలేదు. ఈ సంగతి వైద్యరాజుకు మనవిచేయగా, ఆయన రహస్యవిద్య స్వీకరించడానికి అంగీకరించాడు. ఆ లంకాధిపతి ఉపదేశించినదే మోడీ లిపి

దీని సారాంశం మోటే రాక్షస లిపి అని.

నేడు శిఖ్కులు పుస్తకాలలో ఏమి తమ గ్రంథాలు వ్రాసుకొనే లిపికూడ దేవనాగరికి పూర్వరూపమైన ఉయిగువ్రాత. మొదటి గురువైన శ్రీ నానక్ దీనిని ప్రవర్తింపజేశాడు గనుక గురుముఖంనుంచి వచ్చింది, గనుక దానికి 'గురుముఖీ' అని పేరు వచ్చింది. ఈ లిపినిగూర్చి నేడు పంజాబులో యుద్ధాలు జరుగుతున్నాయి కాని ఇది నేటి దేవనాగరికన్నా ముందుదే

సప్తమ ప్రకరణం

బ్రాహ్మీలిపి విదేశయాత్ర

బ్రాహ్మీలిపి మనదేశంలో ఇన్ని అవతారాలు వేయడం మాత్రమే కాదు; సముద్రాలు దాటివెళ్లి విదేశాలలోను బహురూపాలు పొంది, బహునామ ధేయాలు పొందింది. సముద్రాలుదాటి ఎలావెళ్ళింది- అంటారేమో' మూడు ముక్కలలో చెబుతాను.

మన దేశానికి పశ్చిమదేశాలతో బుద్ధభగవానునికి ముందే సంబంధం ఉండడం మీరు ఇదివరకు చదివేవున్నారు. అలాగే మన వేదమతం, బుద్ధభగ వానుని సందేశాలు పూర్వదేశాలలో రెండువేల ఏళ్ళనాడే వ్యాపించాయి. పూర్వ దేశాలంటే- లంక, బర్మా, సయాం, మలయా, చంపా (అన్నాం), కంబో డియా, లావోస్, సుమత్రా, జావా, బలి, మంగోలియా మంచూరియా, చీనా, కొరియా, జపాన్, టిబెట్ మొన్నగు దేశాలన్నమాట. ఆకాలంలో సముద్ర యానంపై నిషేధంలేదు. మన బేహారులు, సన్న్యాసులు, బౌద్ధభిక్షువులు కొండలు, నదులు, ఎడారులు, సముద్రాలు దాటి విదేశాలకు వెళ్ళేవారు. బేహా రులు మన సరకులను విదేశాలలో అమ్మి, అక్కడినుంచి తెచ్చిన వస్తువులను ఇక్కడ అమ్మేవారు. మన సన్న్యాసులు బౌద్ధభిక్షువులు మన మత సంప్రదా యాలను అక్కడ ప్రచారంచేసేవారు. ఇకనేముంది' మందిరాలు, మఠాలు, విహారాలు, గురుకులాలు వేనకువేలుగా వెలసినవి. భారతీయ సంస్కృతి అక్కడ అల్లిబిల్లిగా అల్లుకుని అక్కడివారు తామే రాముని, కృష్ణుని సంతతి వారమని గర్వపడేటంత బలంగా పాదుకుంది. భారతీయ జీవితవిధానం వేళ్లు తన్ని నిలిచి చిగిర్చి, పూచి, ఫలించింది

మన మత సంస్కృతుల ప్రచారం మన గ్రంథాలు. మనలిపి లేనిదే సాధ్యంకాదుగదా' కనుక మతప్రచారంతో పాటు మనలిపి ప్రాధాన్యం వహిం చింది. ఈలిపి త్రివిక్రమునివలె ఆగ్నేయాసియా దేశాలను ఆక్రమించుకుంది. ఈ త్రివిక్రముని మొదటిఅంగ కృష్ణవేణ్ణా తీరంనుంచి పడింది కృష్ణానదీప్రాంతం భూములనుంచి మత ప్రచారకులతోపాటు బయలుదేరిన శిల్పులు, ఆగ్నేయాసి యాకు అమరావతి ఒరవడిగా అందాలు తిద్దగా, లిపికారులు మతాచార్యుల మాటలను శిలాక్షరాలుగా చేశారు.

ఈ ఆగ్నేయాసియా దేశాలలో భారతీయ సంస్కృతిని మొట్టమొదట ఆకళించుకున్న ప్రాంతం లంకాద్వీపం. ఈ ద్వీపాన్ని సరిత్పతి తన తరంగ హస్తాలతో వేరుచేసినా, నిజానికి ఇది భారతదేశంలో భాగమే. రామాయణ కాలంనుంచి మనకు దీనితో సంబంధముండడం వేరుగా చెప్పనక్కరలేదు అశోకుని కుమారుడు మహేంద్రుడు, కుమార్తె సంఘమిత్ర బోధివృక్షశాఖతో లంకకు వెళ్ళినప్పుడు వారివెంట తెలుగువారు చాలమంది వెళ్లారు. అశోకుని ముందుగూడ లంకలో ఆంధ్ర బౌద్ధభిక్షువులు మతప్రచారం చేసేవారని చరిత్ర చెబుతున్నది కనుక లంకకు, కృష్ణాతీరప్రాంతానికి అశోకునిముందే సంబంధం చాల ఉండేదనడం స్పష్టం.

లంకలో ప్రాచీన శిలాశాసనాలకు లెక్కలేదు. అక్కడి మహావిట్మలే లోని రెండువేల యేళ్ళనాటి శాసనాలలిపి అనురాధపతి, జగ్గయ్యపేట శాసనాల లిపే మతంతోపాటు అక్కడికి వెళ్ళిన బ్రాహ్మీలిపి క్రమంగా ఎన్నోమార్పులు పొంది నేడు రెండుపేర్లతో వాడుకలో ఉంది ఒకదానిపేరు "ఎళు" రెండవ దానిపేరు "సింహళ" ఎళులిపిని అచ్చుసింహళ - అచ్చ తెలుగులాగ - భాష వ్రాయడానికి, సింహళను అన్యదేశ్యాలు వ్రాయడానికి ఉపయోగిస్తారు ఎళు, సింహళ అనేమాటలు ఒక్కటేనని, సింహళ అనేమాటే సింహళ - హెళ - హెళు- ఎళు అని క్రమంగా మారిందని పండితులంటారు. సింహళ లిపికి "మిశ్ర" అని మరొకపేరుకూడ ఉంది

సింహళలిపిగా మారిన బ్రాహ్మీ లంకనుంచి లంకకు నిర్ఋతిగా 400 మైళ్ళ దూరంలోని మాల్‌దీవ్‌లకు - మాలాద్వీపాలకు - వెళ్ళింది. ఈద్వీపాలు మొత్తం రెండువేలు ఉంటాయి కాని 217 ద్వీపాలుమాత్రమే జనావాసాలు. జనసంఖ్య లక్షలోపు మొదట వీరంతా బౌద్ధులు తర్వాత 12 వ శతాబ్దిలో ముస్లిములయ్యారు. మాలాద్వీపాలలో బ్రాహ్మీలిపికి "ఎవెళఅకురు" అని పేరు వచ్చింది సింహళాక్షరాలు అని అర్థం దీనికిక్రమంగా"దివిస్‌అకురు" "దివిహి అకురు" అనే పేర్లు వచ్చాయి కొంతకాలానికి. ఇది రాజశాసనాలు వేయడానికి మాత్రమే వాడేవారు. ఇప్పుడది పూర్తిగా మరుగైపోయింది. నేడు అక్కడ వాడుకలో ఉన్న లిపిపేరు "గబులీ","గబులీతనా".ఇది దివిస్‌అకురూ, అరబ్బీ సంఖ్యలనుంచి తయారయింది

బ్రాహ్మీలిపి మన కోస్తానుంచి ఇటుతూర్పుదిక్కుగా చంపా (అన్నాం) కంబోడియాలకు వెళ్ళింది మన వేంగీలిపిలాగే ఉన్న ఈ లిపిని చంపావాసు లైన చంజాతివారు స్వంతం చేసుకొని తమదేననుకొని 'చమ్' లిపి అని పేరు పెట్టుకున్నారు ఈ లిపే లావోస్, కంబోడియా (కాంభోజం) దేశాలకు ప్రాకి, వ్రాత ఒడుపులను బట్టి, వ్రాతసాధనాలను బట్టి పెక్కుపేర్లు పొందింది

1. అఖర్ స్రాహ్ - చంపావాసులు వ్రాసే నిలువక్షరాలు. దీనినే అఖర్ ధ్రాహ్ అనీ అనేవారు 2. అక్సర్ క్రీంగ్ - కంబోడియా వాసులైన ఖ్మేర్ తెగవారు వ్రాసేలిపి. 3 అఖర్‌తపుక్ - పుస్తకలిపి. 4 అక్సర్ మూల్ - ఖ్మేరులు వ్రాసే మరొకఖత్తు. 5 అఖర్ గర్మిన్ - సాలీడు కాళ్ళలాగ ఉండే లిపి. 6 అఖర్‌రిక్ - పవిత్రలిపి. 7. అఖర్‌అటువోర్ - ముద్రలలిపి. 8. అఖర్‌యోక్ - పవిత్రలిపి మరొకకత్తు

బ్రాహ్మీలిపి వాడకానికి ముందు అక్కడ చీనాలిపివాడుకలో ఉండేది

చంపా (అన్నాం) నుంచి సయాముకు నాగరికత వ్యాపించింది. దానితో పాటు లిపికూడ వెళ్ళింది. సయాం, అస్సాం అనే రెండు దేశవాచకపదాలు షాన్ అనే బర్మాపదంనుంచి పుట్టాయని పండితులంటారు. షాన్ అనే జాతి వారు రెండువేల సంవత్సరాలకు ముందే బర్మానుంచి పడమరగా అన్నాముకు, ఆగ్నేయంగా సయాముకు వ్యాపించారు. సయాములో బ్రాహ్మీలిపికి ఫాక్ ఖమ్ అనేపేరు అంటే చింతగింజల లిపి అన్నమాట చింతగింజలలాగ అక్షరాలు వ్రాసేవారేమో' కనుక ఈపేరు వచ్చింది.

వేంగీబ్రాహ్మి మరొకదోవన జావాకు వెళ్ళింది. జావా ఇండోనీసియా ద్వీపసముదాయంలో కల్లా పెద్దది. రామాయణం దీనిని యవద్వీపం అని పేర్కొన్నది. వేంగిలిపిని అక్కడివారు "అక్సర్‌కవి, బాసాకవి" అన్నారు అంటే సంస్కృతకవితల లిపి, సంస్కృతభాష వ్రాసే లిపి అన్నమాట. దీనిని త్రిశ్రేష్ట అనే బ్రాహ్మణుడు భారతదేశంనుంచి తెచ్చాడని అక్కడివారు అంటారు. బౌద్ధులు దీనిని "అచ్చరబుద్ద" అని అన్నారు. అంటే బుద్ధుడు ప్రసాదించిన అక్షరాలన్నమాట. నేటి జావాలిపులన్నీ ఈ అక్సర్‌కవి - అచ్చర బుద్దనుంచి పుట్టినవే. నాలుగువందల ఏళ్ళకిందట ముస్లింసంస్కృతి, పాశ్చాత్య సంస్కృతి వ్యాపించడంవల్ల అరబ్బీ, రోమను లిపులుకూడ జావాలో వాడుకకు వచ్చాయి.

అక్కడనుంచి మనలిపి సుమత్రాకు వెళ్ళింది. సుమత్రాను రామాయణం స్వర్ణద్వీపం అన్నది. సుమత్రావాసులకు వ్రాత అంతకుముందే తెలుసు చాల తమాషాగా వ్రాసేవారు. ఎడమవైపున అట్టడుగునుంచి ప్రారంభించి అక్షరం పైన అక్షరం పేరుస్తూ నిలువుగా పైవరకువ్రాసి, తర్వాత కిందికి, మరల పైకి వ్రాస్తూపోయేవారు. అంటే-వంపులవంపులు వంకీలాగా 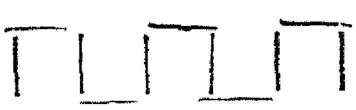 వ్రాస్తూపోయేవారు. దీనికి కారణమేమిటంటే, వారు పొడుగాటి వెదురుదబ్బలపై వ్రాసేవారు. ఒకేమారు పొడుగ్గా పంక్తులువ్రాయడం కంటే, ఎక్కడికక్కడే భాగాలు భాగాలుగా వంపులు వంపులుగా వ్రాయడం సులువుగాతోచి ఉంటుం

దేమో! దీనిని జావా ఆదిమవాసులైన బటక్ జాతివారు వ్రాసేవారు. జావా నుంచి 'అక్షరికవి' వ్యాపించినదట ఈ సంకీర్ణత సుమత్రాలో అంతరించి పోయింది.

అక్షరికవి వేషంలో ఉన్న బ్రాహ్మి ఫిలిప్పైన్స్‌కు వెళ్లి 'తగ్‌బనువ మంగ్యన్' అనే పేర్లు పొందింది. ఫిలిప్పైన్స్‌లో అంతకుముందు మలయాలిపి శాఖ వాడుకలో ఉండేదట. ఆ మలయాలిపి శాఖకూడ ము అమరావతి ప్రాంతంనుంచి వెళ్ళిందేనట.

మనలిపి సముద్రమార్గంగా కొరియాకు, అక్కడినుంచి, జపాను ప్రాకింది. కాని ఎంతోకాలం ఉండలేకపోయింది. క్రీస్తుశకం మూడవశతాబ్దిలో వాన్‌షిన్ అనే పండితుడు చీనాలిపిని కొరియాకు తెచ్చాడని కొరియా ప్రాచీన గాథలు చెబుతున్నాయి. అంతకుముందు బ్రాహ్మిలిపే మరొకరూపంతో వాడుకలో ఉండేది. నేడు కొరియాలోను, జపాన్‌లోను ఉన్నలిపులు వాన్‌షిన్ తెచ్చిన చీనాలిపినుంచి పుట్టినవే

మనలిపి తెనుగు కోస్తానుంచి సాలంకాయనుల కాలంలో బర్మా వెళ్ళింది. అది క్రమంగా ఎన్నో మార్పులుచెంది నేటి బర్మాలిపిగా మారింది. బర్మాలిపి గుండ్రకత్తును "క్యాలోన్హ్" అని, శాసనాలిపిని "క్యాక్యోంక్" అని అంటారు.

పటమటగా వెళ్ళిన బ్రాహ్మిలిపి చీనా తుర్కిస్తాన్‌లో వ్యాపించి "కూచిన్" "అగ్నీన్" అనేపేర్లు పొందింది.

అది ఖోటాన్‌కు చేరగా, అక్కడివారు దీనిని "ఖోటానీ" అన్నారు. ఖోటాన్ ప్రాంతాన్ని మన పూర్వులు "గోస్తన" అని వ్యవహరించేవారు. చీనాభాషనుకూడ అప్పుడు ఈ ఖోటానీ లిపిలోనే వ్రాసేవారట అక్కడిప్రజలు. మాటలకొకటిచొప్పున, ఉచ్చారణకాక బొమ్మ వ్రాసే దానికంటే ఎంతో శాస్త్రీయంగా, ఉచ్చారణానుగుణంగా రూపొందిన మన లిపిలో చీనాభాషను వ్రాసినందుకు అలా వ్రాయాలని కోరినందుకు మనం వారిని అభినందించాలి. మనమూ ఇప్పుడుకూడ అలా చేస్తే, ఎంత బాగుంటుందో!

బ్రాహ్మిలిపి ఖోటాన్‌నుంచి టిబెట్టుకు వెళ్ళింది. లాసానగరం రాజధానిగా టిబెట్ సామ్రాజ్యాన్ని స్థాపించిన థాన్మిసాంభోటా అనే మంత్రి దీనిని టిబెట్టుకు తీసుకువెళ్లాడట. అక్కడ దీనికి క్రొత్త అచ్చులు తయారు చేశారు. అంటే మన లిపి అచ్చుకావడం క్రీస్తుశకం ఏడవశతాబ్దంనాడే ఆరంభమయి అనవచ్చు.

టిబెట్టునుంచి ఈ లిపి చీనా చక్రవర్తి కుబ్లాయిఖాన్ కాలంలో చీనాకు, మంగోలియాకు వెళ్లింది కుబ్లాయిఖాన్ బౌద్ధుడు. ఆయన చీనాలో బౌద్ధమత వ్యాప్తికోసం టిబెట్‌నుంచి పస్పెప అనే బౌద్ధమతాచార్యుని పిలిపించాడు. పస్పెపాచార్యుడు చీనా, మంగోలియా భాషలకు టిబెట్టు బ్రాహ్మీలిపిని వాడుకకు తెచ్చాడు. ఇందువల్ల అక్కడ వ్యాపించిన లిపికి పస్పెపలిపి అని పేరువచ్చింది. కాని ఇది ఎందుచేతనో జనసామాన్యంలో వ్యాపించలేదు. అధికారముద్రలలో చాలాకాలం ఉంది.

ఈ పస్పెపలిపిని కొద్దిగా సంస్కరించుకొని వోల్గానది దిగువన ఉండే కల్మక్ జాతివారు నిన్న మొన్నటివరకు వాడుకొనేవారు.

నేపాల్‌లోని నేవారీలిపి దేవనాగరి శాఖ

ఈవిధంగా బ్రాహ్మీలిపి విదేశ పర్యటనలో తన పేరూ, ఊరూ, ఉరువు కోల్పోయినా అక్కడి పెక్కుజాతులకు అక్షరభిక్ష పెట్టింది.

అష్టమ ప్రకరణం

అంకెల అందచందాలు

అంకెల చరిత్ర అక్షరాల చరిత్రకన్న అస్పష్టతరంగా ఉంటుంది. మనం నేడు వాడుతున్న అంకెలుకూడ ఒకప్పుడు బొమ్మలేసుమా!

ఒకప్పుడు మన పూర్వులు వేళ్ళతోనే లెక్కపెట్టేవారు. ఒకటి అనడానికి ఒకవేలును నిలువుగానో, అడ్డంగానో చూపేవారు రెండు అనడానికి రెండు వేళ్ళు. ఇలాగే ఐదు అనడానికి చేయెత్తి చూపేవారు చేతికి ఐదువేళ్ళుకదా! పది అనడానికి రెండుచేతులు

ఇప్పటికీ వేళ్ళతో లెక్కపెట్టే పద్ధతిని మనం చూడవచ్చు. పిల్లలు లెక్కపెట్టడం చూడండి వేళ్ళను ముడిస్తేగాని లెక్క ముందుకుసాగదు పల్లెటూళ్ళనుంచి పండ్లగంపలు తెచ్చేవారిని చూశారా? వారు ఎంచే పద్ధతి పరిశీలించారా! పండ్లను రెండేసి రెండేసి, ఐదేసి ఐదేసి ఎంచుతారు ఇన్ని జోడాల పండ్లు, ఇన్ని కుచ్చెలు. ఇన్ని చేతులు అంటారు

క్రమంగా ఎంచడానికి మరొక సంభవాన్నికూడ తట్టింది ఇది గవ్వలతోనో, రాళ్ళతోనో లెక్కించడం. మొదటినుంచి పదివరకు లెక్కించిన తర్వాత ఒక రాయినో, గవ్వనో వేరుగా ఉంచడం, లేకపోతే ఒక్కొక్కలెక్క అయినతర్వాత గీతగీయడం, లేకపోతే మట్టో, ధాన్యమో చిన్న గుప్పగా పోయడం.

వేళ్ళను నిలువుగానో, అడ్డంగానో పెట్టేపద్ధతే వ్రాతలోనూ వచ్చింది అశోకుని శాసనాల్లో ఒకటికి ఒక్క నిలువుగీత - I, రెండింటికి రెండు నిలువుగీతలు - II, మూడింటికి మూడు నిలువుగీతలు - III నాల్గింటికి నాలుగు నిలువుగీతలు - IIII కనిపిస్తాయి కొన్ని శాసనాలలో నాలుగుకు ఒక నిలువు గీత, దాని మధ్యకు ఒక అడ్డగీత - అంటే + ప్లస్ మార్కులాగానో, × ఇంటు మార్కులాగానో కనిపిస్తాయి. గీతలు గుర్తుకోసం పెట్టేవారన్న సంగతికి గాథాసప్తశతిలోని ఒక పద్యమును పైన ఇదివరకే చెప్పాము

రెండువేల యేళ్ళనాటి ఖరోష్టి శాసనాలలో ఒకటి, రెండు, మూడు సంఖ్యలకు అడ్డగీతలు కనిపిస్తాయి. నాలుగుకు ఇంటుమార్కు × గుర్తు కనిపిస్తుంది రెండు నిలువుగీతలు, మూడు నిలువుగీతలు వ్రాసే తొందరలో

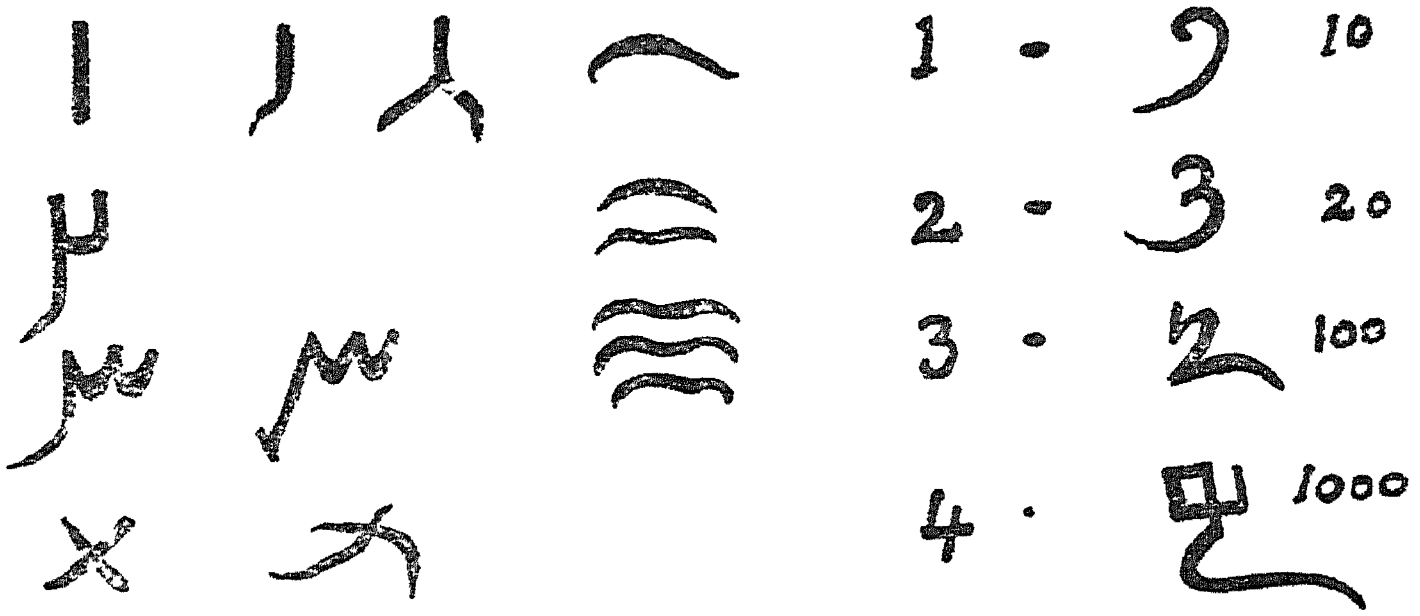

అంటే ఖరోష్ఠి కుడివైపునుంచి వ్రాసేలిపి గనుక కుడివైపునుంచి వ్రాసే కొంపరలో ఒకట్లుగా చేసిపోయాయి. 10 కి 20 కి, 100 కి, 1,000 కి వేరే గుర్తులూ ఉన్నాయి అప్పటికి సున్నసంగతి తెలీదు.

మన తెలుగు సంఖ్యల సంగతి చూద్దాం క్రీస్తుపూర్వంనున్న ఆంధ్ర రాజుల శాసనాలలో సంఖ్యలు వ్రాసే అలవాటే కనిపించదు. ఒక్క శాసనంలో మాత్రం నాలుగుకు × గుర్తు కనిపిస్తుంది. సామాన్యంగా మాటలతోనే సంఖ్యలు తెలిపేవాట. నానేఘాట్ గుహ శాసనాలలో తొమ్మిదివరకు సంఖ్యలు స్పష్టంగా ఉన్నాయి మూడువరకు అడ్డుగీతలు, నాలుగింటినుంచి విడిగుర్తులూ ఉన్నాయి. ఈ గుర్తులు ఖరోష్ఠివర్ణమాలలోని అక్షరాలని, సంఖ్యానామవాచకాలైన సంస్కృత పదాల మొదటి అక్షరాలని పాశ్చాత్య పండితులంటారు. అంటే- చత్వారి అంటే చ; పంచ అంటే ప, షట్ - ష, సప్త-స లాగ ఈ అంకెలను ఖరోష్ఠి అక్షరాలతో పోల్చిచూడండి.

5, 6 శతాబ్ది తెలుగు ఇప్పటిసంఖ్య | 10 వ శతాబ్ది దేవనాగరి | 15 వ శతాబ్ది ఇప్పటితెలుగు సంఖ్యలు

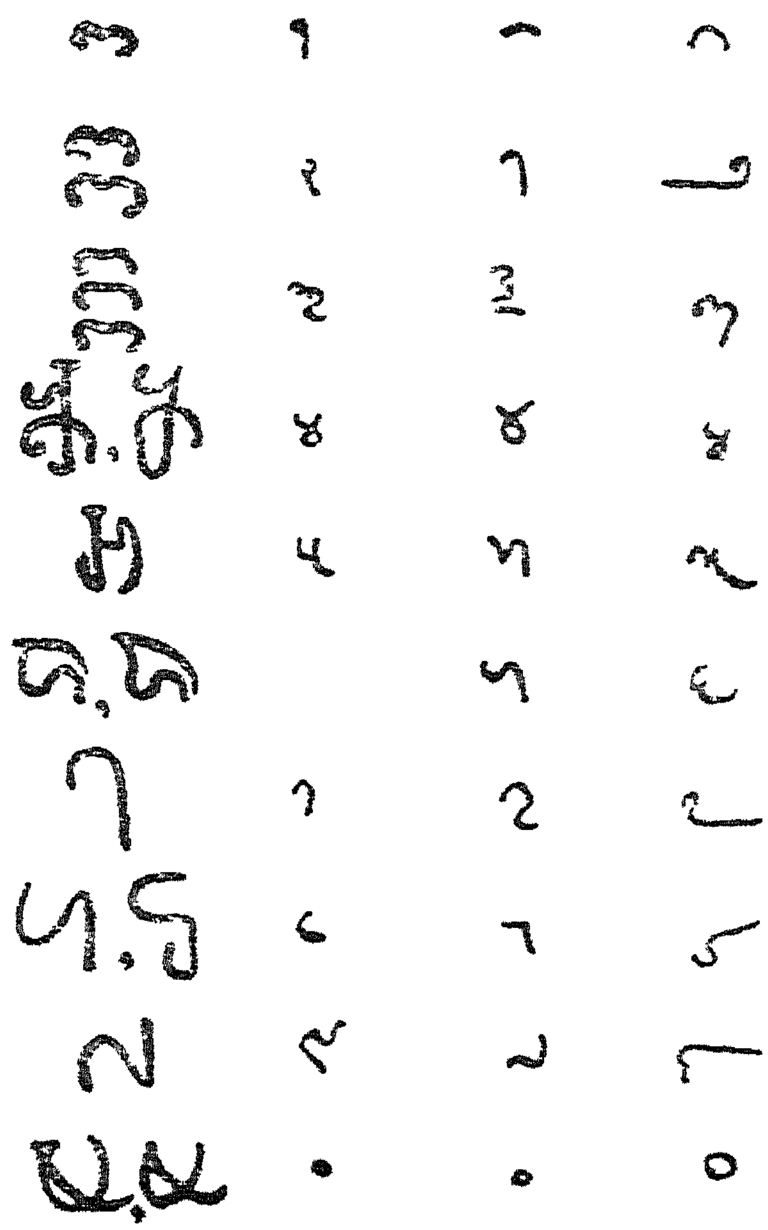

నానేఘాట్ అంకెలనుంచే ఇప్పటి తెలుగు అంకెలు పుట్టాయి, సాలంకాయన విజయదేవవర్మ వేంగీశాసనం ఎదురుపైపు చూడండి. అవి సంఖ్యలు. ఒకటే అందంగా, తమాషాగా చెక్కాడు శిల్పి. రెండో అంకెను రెండు ల ఒత్తులు

లాగ చెక్కాడు అడ్డంగా గీతగీస్తే అందంగా ఉండదని కాబోలు! అది క్రమంగా ౧ ఈ ఆకారానికి గుమ్మటంలాగవచ్చింది. పదిహేనో శతాబ్దిశ వరకు కన్నడ - తెలుగుసంఖ్యలలో మార్పేమీలేదు. ఆటుతర్వాత కొద్దిగా మార్పు వచ్చింది

రెండు, మూడు అంకెల గుర్తులు రెండుమూడు ల ఒత్తులు ఒకదానిపై మరొకటి బోర్లించినట్లున్నాయి గదా! నేటి తెలుగంకెలుగా ఎలామారాయని సందేహం కలుగుతుందికదూ! వ్రాయగావ్రాయగా వ్రాసే తొందరలో మారిపోయాయి. మార్పు ఈ విధంగా అయిఉంటుందేమో:

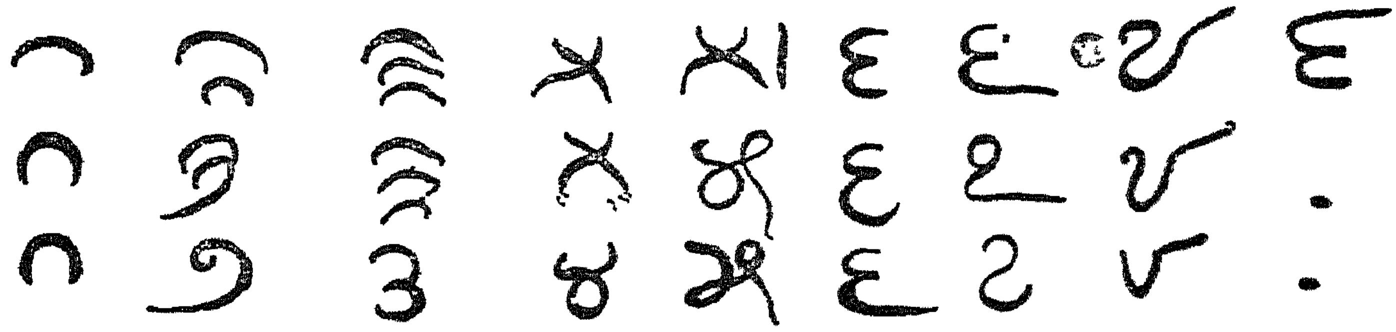

మన దేశంలోనే కాక ఇతర దేశాలలోను మొదట వేళ్లతోనే లెక్కపెట్టే వారు. ఈజిప్టువారు, బాబిలోనియావాసులు, గ్రీకులు ఇలాగేచేసేవారు. చీనావారు వేళ్లమీదే ఒకటినుంచి లక్షవరకుఎంచే వారట. గ్రీకు భాషలో సంఖ్యను డిజిట్ అంటారు. డిజిట్ అంటేవ్రేలు వ్రేళ్ళనుంచి లెక్కపెట్టడం వచ్చింది గనుక వ్రేలిపేరే నేటికీ మిగిలింది. ఈ చిత్రం చూడండి రోమన్ సంఖ్య

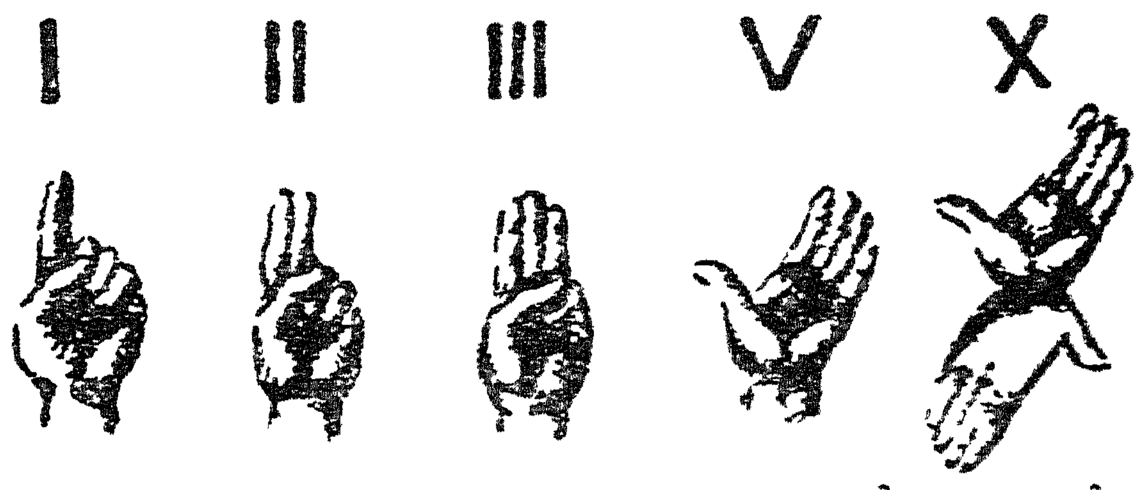

ఎలా రూపొందుతూ వచ్చిందీ స్పష్టమౌతుంది. ఒక వేలికి ఒక గీత, రెండు వేళ్లకు రెండుగీతలు, మూడు వేళ్లకు మూడు గీతలు పెట్టడంఅలవాటయిందని వెంటనే తోస్తుంది కదా! V లాగ ఉన్నది బొటనవ్రేలు విడిగా పెట్టిన అరచేయే పది రెండు అరచేతులూ ఎదురెదురుగా పెడితే వచ్చింది అంటే దాదాపు అన్ని జాతులలోను ఐదువరకు ఒక ఘట్టం. పదివరకు రెండవఘట్టం ఇరవైవరకు మరొక ఘట్టం ఏర్పరచుకున్నారు.

కాని ఈ రోమను సంఖ్యలు కృత్రిమమైన మన సంఖ్యలు తోసిరాజన్నవి. ఇప్పటికి పదమూడు వందల యేళ్ళ క్రిందటనుంచే మన దేశానికీ, అరబ్బులకు వ్యాపార సంబంధాలు జరిగేవి. అప్పుడుకూడా ఈజిప్షియన్, గ్రీక్,

హీబ్రూ జాతులలాగే మొదట అక్షరానే అంకెలుగా వాడేవారు. అం[illegible] మాలలోని మొదటి తొమ్మిది అక్షరాలను తొమ్మిది అంకెలకు వరుసగా వాడే [illegible] అనే ఆయన కాలంవరకు ఇలాగే జరిగింది. తర్వాత వచ్చి [illegible] బాగ్దాదుకు భారతీయ పండితులను పిలిపించుకొని, వైద్య, [illegible] జ్యోతిషాది శాస్త్రాలు నేర్చుకుని, తమ భాషలోకి తర్జుమా చేయించుకు- [illegible] భారతీయ సంఖ్యలను అరబ్బీలో చేర్చా[illegible] అరబ్బీ వార్ని కుడినుండి ఎడమకు వ్రాసేవయినప్పటికీ, అంకెలు మ[illegible] ఎడమనుంచి కుడికే వ్రాస్తారు. అంతకుముందు అంకెలనుకూడ కుడి[illegible] వ్రాసేవారు. ఇప్పటికి పదిహేడు[illegible]నాటి లాటిన్ లిఖిత పుస్తకాల్లో అంకెలను కుడినుంచి ఎడమకు వ్రాసేవారని ఎస్కోరియల్ లైబ్రరీలోని కొన్ని పుస్తకాలను బట్టి తెలుస్తున్నది. అరబ్బులు యూరప్‌ను జయించినమొదట ఒక ఎనిమిది వందల సంవత్సరాల క్రితంనుంచి మన సంఖ్యలు యు[illegible] అంతటా వ్యాపించాయి

కాని ఆ సంఖ్యలు అక్కడి వ్రాత ఒడుపునుబట్టి మారిపోవచ్చాయి [illegible] వ్రాయడానికి, రాయటమే వెక్కడానికి కాక [illegible] చెక్కించటం వ్రాయడానికి అలవాటు పడ్డవారు గనుక అడ్డగీ[illegible]

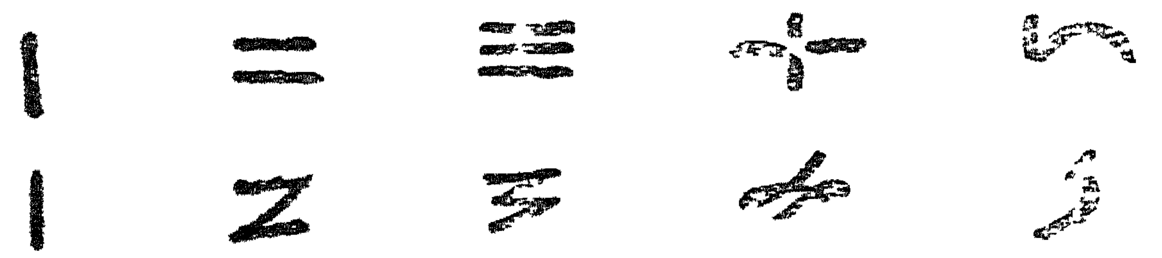

[illegible] వ్రాసేవారు. [illegible] కొంచెం [illegible] పోతుందేమో, అడ్డగీత కనిపించి [illegible] గోప్యంగా వ్రాయుకున్నాము. అంకెల [illegible] కొందరు [illegible] [illegible] వ్యాపారస్థులు [illegible]

[illegible] ఇంగ్లీషువారి [illegible] [illegible] చూడండి. తెలుగంకెలే కనిపిస్తున్నా [illegible]

[illegible] కనిపించవచ్చు [illegible] కనిపెట్టడం [illegible] పెట్టేస్తూ పోయేపద్ధతి. [illegible] పెట్టక వేరే అక్షరమే వ్రాసే[illegible]

మన అంకెల పరిణామం చిత్రంలో చూశారుగదా! కాని ఈ సున్న ఎప్పుడు అవతరించిందో చెప్పడం కష్టం! ఐదవ శతాబ్దినుంచి అవతరించి ఉంటుం దని పండితు లంటారు అవతారంమాత్రం భరతభూమిలోనే.

సున్న అంటే ఏమిటి? శూన్యం అంటే ఖాళీస్థలం. ఏమీ లేదన్న మాట శూన్యం అన్న సంస్కృత పదంనుంచే సున్న అన్న తెలుగుపదం వచ్చింది. సుషిరం- అంటే రంధ్రం, ఖాళీ- అన్న సంస్కృతపదం అరబ్బీలో సిఫిర్ అయి, ఇటలీలో జాఫిరో అయి, ఫ్రెంచిలో సిఫ్రి అయి, ఇంగ్లీషులో సైఫర్, జీరో అనే రూపాలు దాల్చింది. ఈ సున్నను కనిపెట్టడం ఏ విమానమో, టెలిఫోనో, టెలివిజనో కనిపెట్టడంవంటిది కాదండీ! ఎంతో కాలం ఎందరో మేధావులు శ్రమపడి ఉంటారు

ఈ సున్నను కనిపెట్టడం గవ్వలతో లెక్కపెట్టేటప్పుడో, కుప్పలను పోసి లెక్కపెట్టేటప్పుడో సంభవించి ఉంటుందేమో! ఆ గవ్వల వరుసలను, కుప్పల వరుసలను చూచి ఒక చక్కని పద్ధతి స్ఫురించి ఉంటుంది ఇది పాటీ పద్ధతి పాటీ అంటే పలక. పలకమైచేసే లెక్కలపద్ధతిని పాటీపద్ధతి అంటారు. పాటీని గణక పలకం అనికూడ అంటారు. దీనిని పాశ్చాత్యులు "అబేకస్" అంటారు.

పాటీపద్ధతి నిదానంగా వినండి నలుపచదరమైన బల్లను తీసుకొని దాని మీద వరుసగా నిలువుగీతలు గీచేవారు. లేకపోతే వరుసగా ఇసుకపోసి లెక్కలు కట్టేవారు లెక్కలు పూర్తయిన తర్వాత చెరిపివేసేవారు ఈ మామూలు పాటీ చూడండి. దీనిమీద వ్రాసిన సంఖ్య 193. కుడినుంచి వరుసగా మొదటిగీత ఒక్కట్లస్థానం; రెండవది పదులస్థానం, మూడవది వందలస్థానం అలాగే లక్షవరకు అవుతలు. ఇంకా ఎన్నిగీతలైనా వేసుకోవచ్చు మొదటి వరుసలో మూడు, రెండవ వరుసలో తొమ్మిది, మూడోవరుసలో ఒకటి

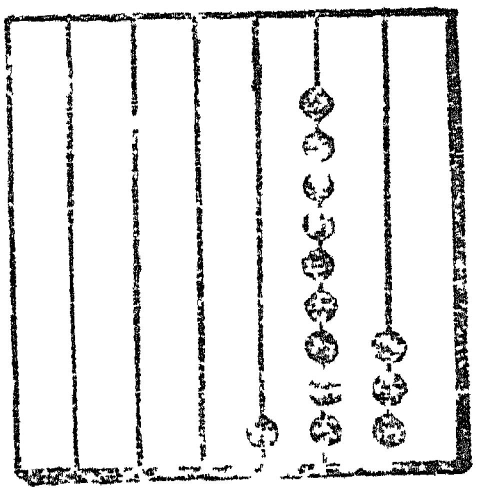

పూర్వకాలంలో ఈజిప్టువారూ గ్రీకులూ, రోమనులు ఈలాగే పాటీ మీదనే లెక్కలు కట్టేవారు. రకరకాల పాటీలుండేవి. గ్రీకులు చదరపుగచ్చున్న గోలీలు వాడేవారు వాటిమీద అప్పటి పద్ధతి ప్రకారం సంఖ్యావాచకాలయిన అక్షరాలు-వర్ణమాలలోని మొదటితొమ్మిదిఅక్షరాలూ-పేర్చేవారు. ఈ అక్షరాలను

గుండ్రటి చెక్కలపై వ్రాసేవారు. స్థాన నేవంతో అంకెలు తెలిపేటః కొన్ని స్థానాల్లో అంకెలు లేకపోతే అప్పుడెలామరి ? 102 కు మరి 2-3 దలవాలనుకోండి. 102 లోని పదుల అంకె లేదు. కనుక అక్కడ ఖాళీ వదిలేవారు దానికే శూన్యం అని ఏమీలేదన్న మాట చదవిపు

[illegible] అయితే స్థానాలు తెలుస్తాయి. కనుక వలానా స్థాన [illegible] పాటీ లేకనే వ్రాశాడనుకోండి 1 2 [illegible] ఆ సంకేతం తెలియనివాడు పంద్రెండనినో, [illegible] లేక వేయిన్ని ఇరవై అనికూడ అనుకో [illegible] వ్రాసినవారివద్దకే రావలసి వస్తుంది; అ [illegible] ఈ అనుమానం పోగొట్టడానికి ఆ రెండింటికి మ [illegible] చుక్క పెట్టేవారు. అంటే 1. 2 వలె సన్నమాట [illegible] వాయినికి ఇవతలివాడైన సుబంధరిపి సతాగ్ర [illegible] ఉన్నికించాడు. అంటే అప్పటికి సున్నను పట్టి చుక్క [illegible] చుక్క అస్పష్టంగా ఉండడంవల్ల. కనిపించపో [illegible] ఈ చుక్కచుట్టూ గిరిగీచేవారు మస [illegible] ఇక సందేహమేమీలేదు తర్వాత క్రమంగా [illegible] పాతనీరు కొట్టుకుపోయిందన్నట్టు గిరి చుక్క మాయమై గుండ్రని గిరి మాత్రమే మిగిలి అంత పెద్ద గిరి-గుండ్రటి గిరి కనిపిస్తున్నదిగా [illegible] నిండుగా ఉంటున్నదికాదా! అయినా [illegible] పేపపోలేదు, నిజాని అక్కడేమీ లేదుగా!

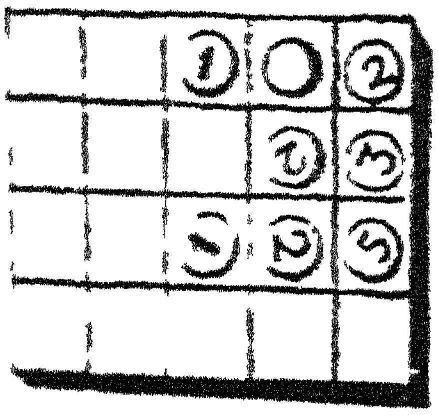

పాటీ పద్ధతి ఎప్పుడో అంతరించిపోయిం [illegible] లెక్కలు కట్టడం అలవాటయింది. స్థానాల సం [illegible] కాని బళ్లలో మాత్రం మరీ చిన్న పిల్లల [illegible] - అడేకసిలతోనే లెక్కలు నేర్పుతారు.

[illegible] హళ్లి అన్న సామెతను మీరు వినే ఉంటార [illegible] అర్థం ఒకటే. సున్నను పూర్ణాంకాలలో వాడురా [illegible] హళ్లి కొంచెం విసురుగా రాసిన సున్నలా

ట- ఉంటుంది. పూర్ణాంకాలతోపాటు భిన్నాంకాలలోకూడా సున్న పెడితే తిక మకలు కలుగుతాయని భిన్నాంకాలలో మనవారు హళ్ళిని పెట్టారు.

హళ్ళీ అనేది సున్నకు తెలుగు రూపమే. సున్న అనేది శూన్యంనుంచి వచ్చిందని మీరు ఇంతకుముందే తెలుసుకున్నారుకదా ఆ శూన్యం మొదట చుక్కలాగ ఉండి తర్వాత నేడు మనంవాడే గుండ్రని సున్నగా పరిణమించింది. ఇప్పుడు సున్న అంటే వర్తులం అని మనకు వాడుక అయింది. పూర్వం మన వారు ఈ వర్తులానికి అల్లి-హల్లి అనేవారు మీరు చిన్నప్పుడు గోళీలు బొంగ రాలు ఆడుకొనే ఉంటారు, గోళీలను ఇప్పటికీ కొన్ని ప్రాంతాలలో అల్లికాయ లంటారు అల్లికాయలంటే గుండ్రని గుళ్ల అని బొంగరాల ఆటలో నేలమీద గుండ్రని గీటుగీచి దానిమధ్యన ఒక బొంగరాన్ని ఉంచుతారుకదా అలా గీచే గుండ్రని గిరిని అల్లి అంటారు అలాగే పిల్లలు ఒకరిచేయి ఒకరు పట్టుకొని గుండ్రంగా పెండెం కట్టి నిలవడాన్నికూడా అల్లి కట్టడం అంటారు ఇప్పుడు అల్లి అంటే సున్నకు మారుపేరు అని స్పష్టమైంది కదా. రెండు వేర్వేరు పేర్లను ఒకేచోట వాడేటప్పుడు వాటి రూపాలుకూడా వేర్వేరుగా ఉండాలి అందుకని గుండుగా ఉన్న సున్నకు పైని ఒక కొమ్ము చేర్చి మనవారు అల్లి-హళ్ళీని చేశారు లెక్కలు వేసేటప్పుడు పూర్ణాంకాలలో సున్న భిన్నాంకాలలో హళ్ళి వచ్చిందనుకోండి ఫలితం ఏంచేస్తుంది. సున్నకు సున్న హళ్ళికి హళ్ళి కదా ?

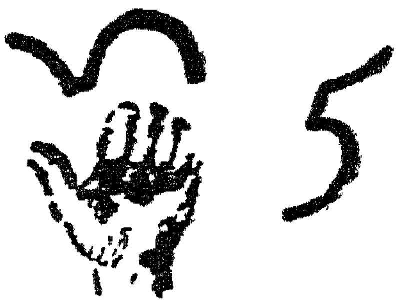

ప్రథమ ప్రకరణం

శాశ్వత పుస్తకాలు

అక్షరాలు ఒకదేశంనుంచి మరొకదేశానికి, ఒక జాతినుంచి మరో జాతికి, ఒక ప్రాంతంనుంచి మరొకప్రాంతానికి ప్రయాణం చేస్తూనే మరో పయనంకూడ సాగించాయి మట్టి ముద్రలు, మట్టి పెంకులనుంచి రాతి రాతినుంచి ఆకులకు, ఆకులనుంచి లోహపు రేకులకు, రేకులనుంచి గ పేలికలకు - కడితాలకు, వాటినుంచి కాయితాలకు యాత్ర సాగించాం విదేశాలలో నయితే రాతినుంచి పెపైరసుకు. పెపైరసునుంచి చర్మాని దానినుంచి కాయితానికి ఇసకనేలలో పెరిగిన చెట్టు బురదనేలలో పెరిగి దానికన్నా ఎలా వేరుగా ఉంటుందో, అలాగే అక్షరాలు స్థానబలాన్నిబ రూపం మారుతూవచ్చాయి. రాతిమీద నిట్టనిలువున బిర్ర బిగుసుకున్న కనిపించాయి, మైనపు పలకలమీద, భూర్జ పత్రాలమీద ముడివేసిన దారా ముక్కలలాగ తంబటపుతో కామాలు, సెమికోలనులవలె వంగుతూ, ప్రే ఉన్నా కనిపించాయి, మట్టి పలకలపైన అంపులు, నక్షత్రాలు, కోణా అయాయి, తాటాకులమీద, చర్మాలమీద, కాయితాలమీద గుండ్రంగా రూ తీర్చుకున్నాయి ఈ గుండ్రని రూపులోను భేదం లేకపోలేదు. ఎప్పటి కప్పుడ త్వరగా మారుతూ పోయాయి.

వివిధ కాలాలలో, వివిధ సాధనాలపైని వ్రాతల బొమ్మలను ఇదివరక చూపు చూపారు శిలాశాసనాల అక్షరాలు, తాటాకులమీది వ్రాతలు, లోహ శాసనాలమీది పంక్తులు వేరేవేరే వర్ణమాలలోనివా అన్నంత భ్రాంతికూడ కలిగిస్తాయి. లేఖన సాధనాలుమాత్రమే వేరు.

వ్రాయడానికి ఎన్నిసాధనాలు. పద్ధతులు ఉన్నాయి ? పెన్సిలు, కాయిత మనకు చాల అలవాటయినవి కాని ఇవి చాల ఇటీవలి సాధనాలు. ఐదువందల సంవత్సరాలక్రితం పిల్లల పుస్తకాల సంచిలో పెన్సిలుగాని, కలంగాని, నోటుబుక్కుగాని ఉండేవికావు పాటీలపైన (చెక్కపలకపైన) సుద్దముక్క లతో వ్రాసేవారు విదేశాలలో మైనంపేసిన పలకలపై వాడిగా ఉన్న కర్ర ముక్కలతో వ్రాసేవారు వ్రాతకిది అంత అనుకూలమైనపద్ధతి అని చెప్పలేము

వ్రాత అనాదికాలంలో గుహావాసుల చిత్రాలనుంచి విడిపోయి రూపు ఏర్పరుచుకుంటున్న ప్రారంభదశను పరిశీలించామంటే, మరీ ఆశ్చర్యమౌతుంది అప్పుడు వ్రాయడం అంటేనే ఎంతకష్టమో చెబితే నమ్మలేము

వ్రాత పరికరాలనేవే ప్రత్యేకంగా ఉండేవికావు. ప్రతివారూ తమకు తోచిన పద్ధతిని అనుసరించేవారు. వారిచేతిలో ఏవి పడితే, ఏవి వారికంటికి కనిపిస్తే అవే నోటుబుక్కులు. రాతి బండలు, తాటాకులు, భూర్జపత్రాలు, గొర్రె మూపుచర్మాల ముక్కలు, అడవి జంతువుల చర్మాలు, చెట్టుపట్టలు, మట్టి కుండపెంకులు - అవీ ఇవీ ఏమిటి? ఏదిపడితే అది తీసుకుని వాడిగా ఉన్న ఎముకలతోనో, రాతికోనో బొమ్మలు గీసేవారు.

ఈలాటి వ్రాతపద్ధతులు బహుకాలం ఉన్నాయి. మహమ్మద్ పైగంబర్ ఖురాన్ షరీఫ్‌ను గొర్రెమూపు చర్మాల ముక్కలపై వ్రాసేవారని ప్రతీతి. పూర్వం గ్రీకులు తమ వోట్లను కుండపెంకులపై వ్రాసేవారట మనం ఈ నాడు కాయితంముక్కలపై వ్రాసినట్టు ఈ కుండపెంకులకు "ఓస్ట్రాక్"లు అని పేరు మనదేశంలోని ప్రాచీన గణతంత్ర రాజ్యాలలో కర్రముక్కలమీద వ్రాసి గుర్తువేసి, తమ వోట్లు ఇచ్చేవారు. దీనిని శలాకా పద్ధతి అనేవారు పాశ్చాత్య దేశాలలో పెపైరస్ కాయితాలు ప్రచారమైనతర్వాతకూడ పలువురు రచయితలు బీదరికంవల్ల వాటిని కొనలేక కుండపెంకులమీదే వ్రాసేవారు ఒక పండితుడు

పుస్తకాలు వ్రాయడంకోసం తన యింటిలోని కుండలను పిడతలను పగుల గొట్టాడని కథ చెబుతారు ఒకప్పుడు ఈజిప్టులో పనిచేస్తున్న రోమను సైనికులు. అధికారులు పెపైరస్ దొరకనందున తమ ఖాతాలను, రసీదులను కుండ పెంకులపై వ్రాసేవారట పెపైరస్ అంటే ఒకరకం తుంగదావకాయితం. దానిని గురించి ముందు వివరంగా చదువుతారు

కాని, తాటాకులు, భూర్జపత్రాలవంటి చెట్టుపట్టలు ఉత్తమమైన లేఖన సామగ్రి. మన దేశంలో వీటి వాడకం ఎక్కువ. విదేశాలలోను పెపైరస్ చుట్టలు ప్రచారంలోకి వచ్చేదాకా ఇవే వాడుకలో ఉండేవి ఈ ఎముకలు బంక

మన్ను, తాటాకుల పుస్తకాలు మ్యూజియంలలోను, ప్రదర్శనాలం లోను మాత్రమే నేడు కనిపిస్తాయి, కాని ప్రాచీనమైన ఒక వ్రాతపద్ధతి మా మనమింకా మానుకోలేదు. అది రాతిపై వ్రాయడం

రాతిపుస్తకం అన్ని పుస్తకాలకన్నా ఎక్కువకాలం మనేది సంవత్సరాలక్రితం మన దేశంలో బౌద్ధ స్తూపాలపై చెక్కిన గాథలు, నాలు, ఈజిప్టులో సమాధులపైన, దేవాలయ కుడ్యాలమీద చెక్కిన క నేటికీ మనకు దక్కాయి, చెక్కు చెదరకుండా. చిరకాలం ఉండాలనుకు మనంకూడ నేమి శిలా ఫలకాలమీద చెక్కించుకుంటున్నాము ఈ శిలా తాలలో మన దేశంలో దొరికిన వాటిలో ప్రాచీనమైనది మహాస్థాన్ శా శిలాఫలకమని అది క్రీస్తుకుముందు నాలుగవ శతాబ్ది- అంటే ఇప్పటికి రెం వేల నాలుగువందల ఏళ్ల క్రిందటి - అని ఇదివరకే మీరు చదివారు. తరా పేర్కొన దగినవి భట్టిప్రోలు, అశోక శాసనాలు.

నేడుకూడ రాతిబండలమీద వ్రాతవ్రాయడం ఉన్నప్పటికీ, అ విరివిగా వ్రాస్తున్నామా? లేదు విరివిగా వ్రాయకపోవడానికి కారణమేమి మొదటి సంగతి. రాతిమీద అక్షరాలు వ్రాయడం - అంటే చెక్కడం - కష్ట రెండవసంగతి అలాటి కొన్ని మణుగుల బరువున్న శిలాపుస్తకాన్ని ఒకచో నుంచి మరొకచోటికి తరలించడం కూడ కష్టం. 186వ పుటలో ఉన్న ఈజిప్టు శి

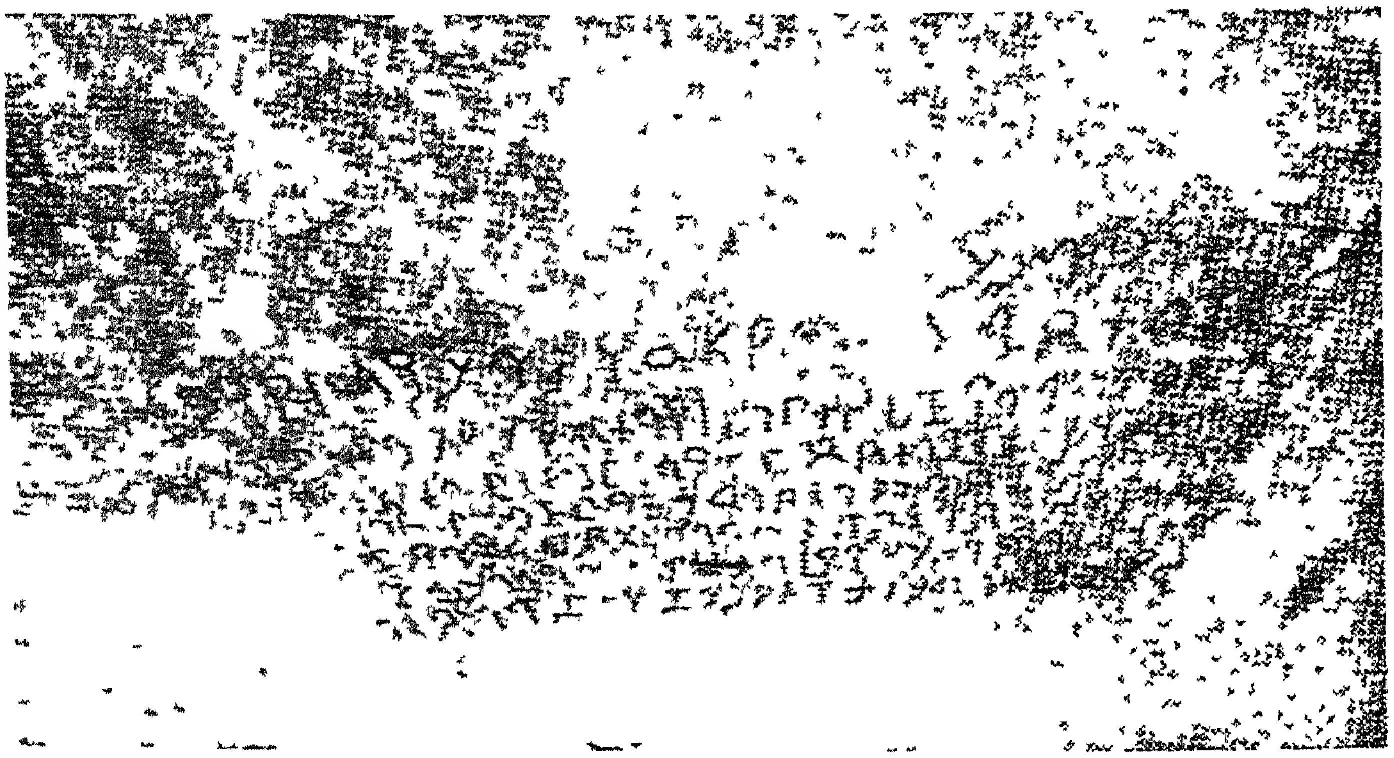

[illegible] పోనీ ఈ గవిపురం శిల [illegible] ఎవరికి వెళ్ళదామా అంటే దాని అధికారి కొండపైన వేయించాడు. కొండ గుండుకే చెక్కించాడు. దానిని ఇంటికి తీసుకువెళ్ళడం వీలౌతుందా! ఇలాటిదానిని టపాలో పంపడం ఎన్నటికీ సాధ్యమయ్యే పనికాదు

రాతికన్నా తేలికగాను, అంత శాశ్వతంగాను ఉండగల వ్రాత పరికరాలు కనుగొనడానికి ప్రజలు ప్రయత్నాలు జరుపుతూనే వచ్చారు. రాగి కంచు మొదలయినవాటిపై వ్రాయడం ప్రారంభించారు. కంచు పాశ్చాత్యదేశాలలో ఎక్కువగా వ్రాతసాధనంగా వాడుకయింది. ఏవో వ్రాతయున్న కంచు రేకులు నేటికీ ఉన్నాయి వీటితో రాజప్రాసాదాలను, దేవమందిరాలను అలంకరించేవారు. ఒక్కొక్కప్పుడు ఈ రేకులు గోడంత పెద్దవిగాకూడ ఉండేవి. ఈలాంటి కంచురేకును రెండువైపులా చెక్కేపక్షంలో, దానికి గొలుసులుకట్టి భవనం కప్పులోపలవైపు వేలాడ గట్టేవారు

ఈ చిత్రంలో కనిపించేవి కంచుతో చేసిన పర్చి తలుపులు. ఇవి పుస్తకంలాగానూ ఉన్నాయి ప్లోయిస్ నగరవాసులతో ఎప్‌లీన్ ప్రభువు చేసుకున్న ఒడంబడిక ఈ తలుపుపై చెక్కి ఉంది. ఈ నగర వాసులు ఈ

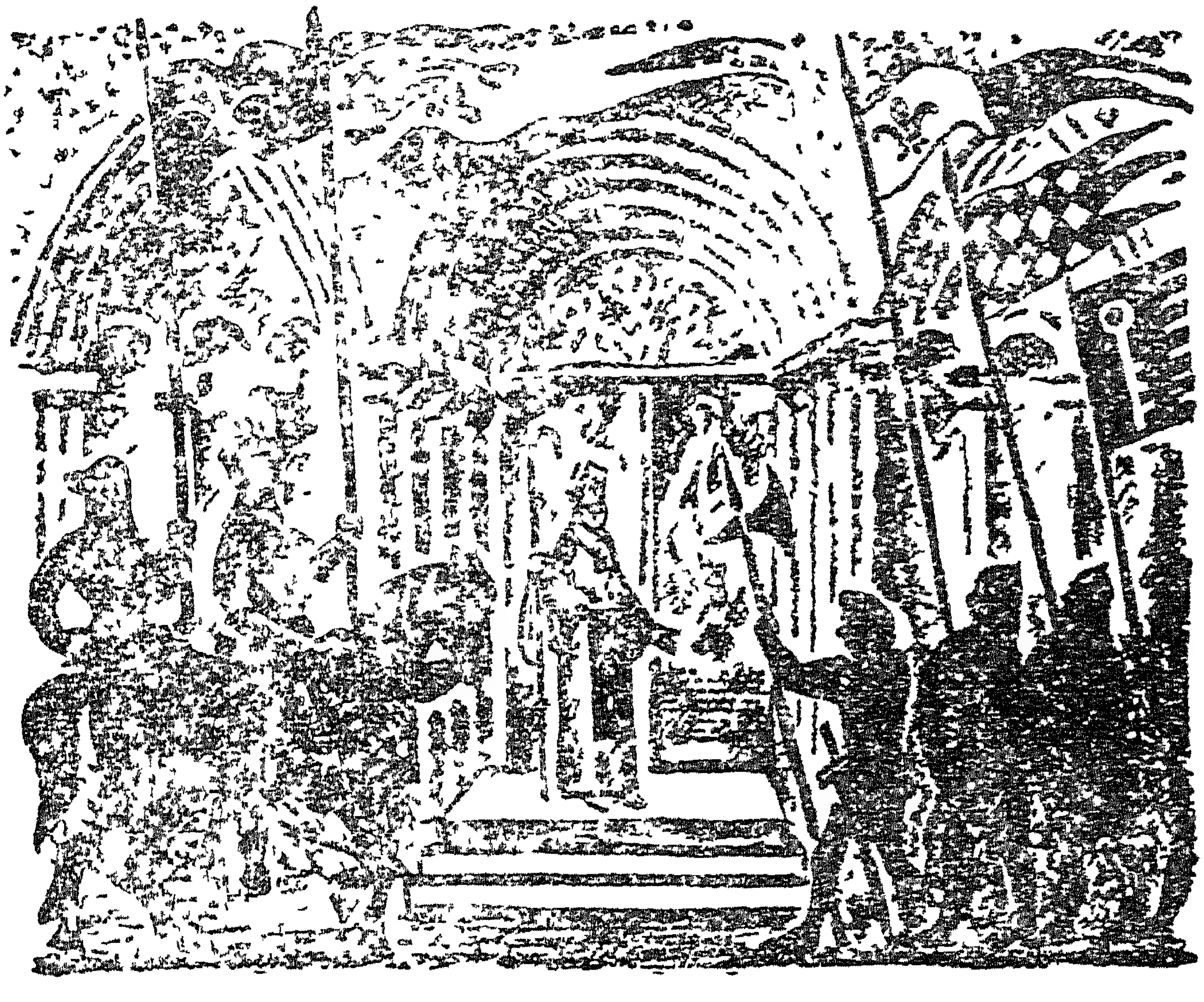

ప్రభువు ప్రాసాదం చుట్టూ కోటకట్టాలి దానికి ప్రతిఫలంగా ద్రాక్షసారాయిపై వేసే పన్నును నగర శ్రేయస్సుకు వినియోగించే హక్కు ప్రజలకు ఉండాలి. ఇది ఈ ఒడంబడిక సారాంశం ద్రాక్షాసవం సేవించడం ఎంతో కాలంగా వస్తున్న వ్యసనం. అది త్రాగినవారు నేడు సమాధులలో దీర్ఘ నిద్రపోతున్నారు. రాజప్రాసాదం చుట్టూ కట్టినకోట నేలమట్టమయింది. కాని, అప్పటి ఒడంబడిక మాత్రం కంచు తలుపులమీ నేటికీ ఆనాటి రీతితోనే నిలిచి ఉంది.

మన దేశం కంచుకన్నా రాగినే ఎక్కువగా వ్రాత సాధనంగా వినియోగించుకున్నది కంచుగంటలమీద, పాత్రలమీద మాత్రమే విరళంగా శాసనాలు కనిపిస్తాయి రాగి అంటేనో ప్రాతిపదికంగా చాల వాడుకలోకి వచ్చింది రాగిని మరే దేశమూ ఇంత పెంపిగా వాడలేదేమో ! రెండువేల సంవత్సరాల ముందునుండికూడ రాగిరేకులపై రాజులు, మహారాజులు తమ శాసనాలు వేయించారు

ఇలాటి తామ్రశాసనాల్లో అతి ప్రాచీనమని పండితులు చెప్పేది సోహ్‌గౌరాశాసనం. ఇది గోరఖ్‌పూర్ జిల్లా సోహ్‌గౌరా అనే గ్రామంలో దొరికింది. దీనిని ఇదివరకు ద్వితీయ భాగంలో చదివారు. ఇది క్రీస్తుపూర్వం [illegible] సంవత్సరాలనాటిది ఇంచుమించు బుద్ధుని కాలంనాటి [illegible] భాషలో, బ్రాహ్మీలిపిలో ఉంది.

తెలుగు దేశంలోను, వెలుగు నాడులోను [illegible] అసంఖ్యాకంగా దొరికాయి వీటిలో అతి ప్రాచీనమైనవి [illegible] లాయనులవీని. మధ్యకాలంలోని తామ్రశాసనాల్లో ప్రత్యేకంగా పేర్కొన దగినవి తిరుపతిలో వేంచేసివున్న [illegible] ఆయన కుమారుడు పెద తిరుమలాచార్యులు చెక్కించిన సంకీర్తన రేకులు ఒక్క అన్నమాచార్యులే ముప్పైవేల సంకీర్తనలు [illegible] రని మీరిదివరకే లిపిపరిణామం ప్రసంగంలో [illegible] రాగి రేకులపై చెక్కించేవారట వాటిలో కొన్నివేల [illegible] లోను, కర్నూలు జిల్లాలోని అహోబిలమఠంలోను ఉన్నవి.

రాజులు తమ వైభవ ప్రదర్శనం కోసమో, [illegible] దించడంకోసమో వెండి బంగారు రేకులమీదగూడ శాసనాలు [illegible]. తక్షశిలలోని గంగూ స్తూపంలో ఇలాటి బంగారు శాసనం [illegible]. అది ఖరోష్ఠి లిపిలో ఉంది. తక్షశిలలో ఒక వెండి శాసనమూ, [illegible] ఒక వెండి శాసనమూ దొరికినట్లు ఇదివరకే [illegible] వెండి రేకులపై పాళీగ్రంథ మొకటి చెక్కి ఉంది. ఇది [illegible] యంలో ఉన్నది.

కృష్ణదేవరాయలు పోర్చుగీసు అధికారికి ఒక బంగారు రేకుపై లేఖ వ్రాయించి గోవాకు పంపాడట ఇది 1514 లో జరిగింది

తంజావూరు ఆంధ్రనాయకుడు విజయరాఘవుడు [illegible] వారికి) వ్యాపార సౌకర్యాల నిమిత్తం కౌలుపట్టా వ్రాయించి [illegible] వెండిరేకుపై ఉంది. నేడుదాన్ని [illegible] లోని మతలబు ఇక్కడ పొందుపరుస్తున్నాను. [illegible] రాజభాషగా వెలిగిన తెలుగునుడికారం ఎలా [illegible]

స్వామిసాక్షి తప్పేదిలేదు శ్రీరామ [illegible]

శు॥ గా౯ లు శ్రీమతు అమ్సి [illegible]

వొలాందా రికులావృంగుపు [illegible]

దమ కుంపినయ్యా వర్తక ప్రవర్తనం [illegible]

మనిన్నీ అందుకు కౌలుకట్టిన్ల కట్టడశాసన [illegible]

చాలా మనవిరూపంగా విన్నపం చేసుకొన్నారు. కాంబట్టి ఆ రీతున్నే
నాగపట్నానకువచ్చి వర్తక ప్రవర్తకం నడిపించుకొనేది తమకు పరం.
వశానవున్న కోటానుకట్టడ సేసి వారియిండ్లు ముంగిళ్లున్ను కట్టిచేసినా
ఇదిగాక పరంగివారి కాపిలానికిన్ని వాయిపేపల్లి గుర్లకున్ను తోంటప
వారికిన్ని నడచిన గ్రామాలు పుత్తూరు గ్రామం ముట్టంగ్రామం పోర్చువ
గ్రామం అంతోని పెంటగ్రామం కరువేప్పంగాడు గ్రామం అవెంపకమం
గ్రామం సంగమంగళం గ్రామం నిరుత్తిన మంగళం గ్రామం మంజె
గ్రామం నరియంగుడ్డి గ్రామం అంతు గ్రామాలు ౧౦ ఈ పది గ్ర
లున్నూ తమకు కట్టడ చేసినారం గనక ఆ గ్రామాలు ఎంపేరింట
పుట్టాస్తికి నగరికి తాము ఎంటిపేరిట రాసుక యిమ్మిక రాగలవారు.
గాక తాము నాగపట్నం రేవున ఎక్కించే సరకు సప్పళ్లు కొంకదా
దివస ధాన్యాదులకున్ను దించే సరకు సప్పట్లకున్ను ఎగుమతి దిగు
తీరువ సర్వమాన్యంగా కట్టడ చేసినారము. తమ కుంపినీ వోదే
అడసాల మురిసాల లేకుండా తమవిగానే కట్టడ చేసినారము. తమ వ
లేమి మనుష్యమాత్రులేమి నిలువసాలువలు సొమ్ము సమ్మందాలు ఎట్టి
నగరి గ్రామాంతరాల పారివచ్చి వున్నట్టాయనా వార్ని నీవార్ని సొమ్ము
తమకే వప్పగింపగలవారము. మా సీమలో తాము వర్తక ప్రవర్తకం త
సరిపోయినవారిని నడిపింపుకొనే తంప్పుల్లో నగరి చిల్లరట్లు నడపకు
నున్నూ కట్టడ సేసినారము. తమకు ఇచ్చినపరంగివారిగ్రామాల్లోపుండే కాం
పట్లనేమి నాగపట్నాన తమవర్తకులైవుండేవారిపల్లనైతేనేమి నగరినుండి
చిల్లరళ్ళు నడవకుండానున్నూ తమ మనుష్యులు నాల్గుదిక్కులకున్ను క
గాళ్లకొంచపొయ్యేవార్ని సుంక సూత్రాలు లేంనున్నూ కట్టడ చేసినార
యీప్రకారం కవులు కట్టడచేసినారము. గనక యీ బద్దతినాంట పుత్రపౌ
పారంపర్యంగా నడిపేటట్లు కట్టడ చేసినారము. గనుక యింమకు
మయినా తప్పక తమపట్ల నడిపించుక వచ్చేమని చిన్నన్న శెట్టివార
నమ్మికమాట పట్లున్ను యిచ్చినారము. అటుగనుక తామును నగరి
హితవిశ్వాసము గలిగి కరతొరలున్ను ఊజావు అమ్మేటట్టుగా నడిపిం
కొని యీ కవులుకు నమ్మి ఆచంద్రార్కస్థాయిగా వర్తకప్రవర్తకము
పింపుకొని సుఖాన వుండేది శ్రీ విజయరాఘవ.

ఈ శాసనపు రేకులు ఒకదానికి మించివుంటే ఎడమకొనపై మధ్య రంధ్రంవేసి కడియానికి గుది గుచ్చేవారు. ఆ కడియానికి అశాసనం వేయించి రాజు అధికార చిహ్నమైన ముద్రరూపటంచేసి ఉంటుంది. ఈ ముద్రలో రా పేరు ఉండడమూ కద్దు అన్ని కడియాలకూ ఇలాటి ముద్ర ఉండాలనే నియ

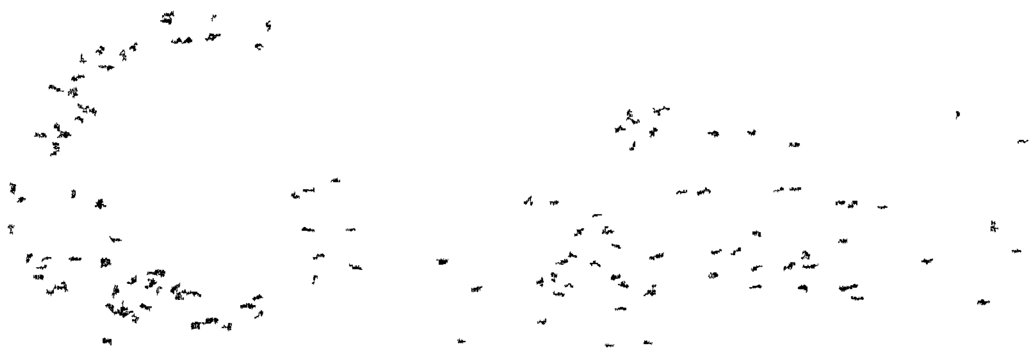

మేమీ లేదు. ఎక్కువ రేకు ఉన్నప్పుడు [illegible] మొదటిరేకు పైభాగం వదలి రెండోపక్క శాసనం చెక్కడం ప్రారంభిస్తారు ఆఖరురేకు కూడా అలాగే. అంటే శాసనం రేకు ఏ [illegible] భాగం ఖాళీగా వదలరాదు.

ఈ శాసనాలను శిల్పి రచిస్తాడనుకున్నారా? లేదు. మొదట రాజాజ్ఞలను భూర్జపత్రంమీదనో, తాళపత్రంమీదనో వ్రాస్తారు. వాటిని రాజోద్యోగులు భద్ర పరుస్తారు. వారు నేటి రికార్డుకీపర్లవంటివారు. వారిని అక్షపటలులు, అక్షపట లికులు, దివిరపతులు అనేవారు ఈ అక్షపటలికులు రాజశాసనం అమలుచేసే ప్రమాత, మహాసంధి విగ్రహికుడు, రాహసికుడు అనే అధికారులలో ఎవరో ఒకరు రాజాజ్ఞ వ్రాయించి పత్రం అందచేస్తారు [illegible] కారునికి అందుతుంది. లిపికారులంటే అక్షరాలుచెక్కే శిల్పులు. ఈ శాసనాల చివర రాజు చేవ్రాలు మొహరు గుర్తు ఉంటాయి. చేవ్రాలు [illegible] 'స్వహ

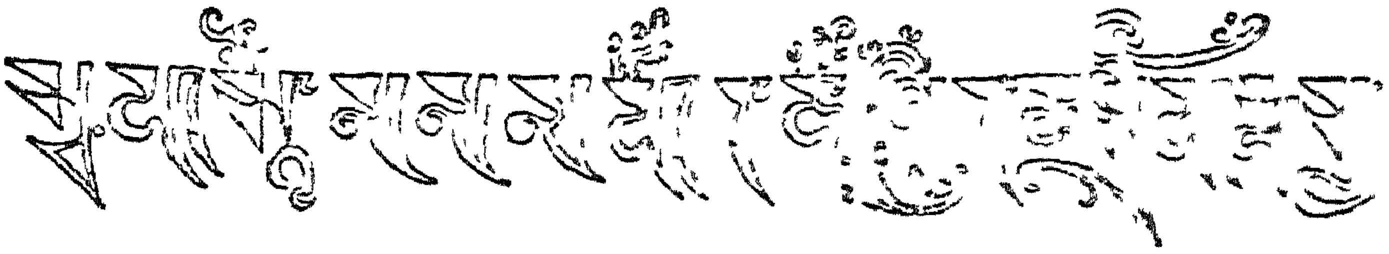

స్తోమమ" ఇది నా వస్తూరి-అని ఉండవచ్చునని [illegible]. ఇది [illegible] చేవ్రాలు.

"స్వహస్తో మమ రాజరాజ [illegible]" [illegible] ఉందో చూశారా! అన్ని యుగాల చేవ్రాళ్ళ హస్తానికి [illegible] దంగా సంతకం చేసే రీతి [illegible]

తెలుగు శాసనాలలో [illegible] స్వహస్తం అనే అర్థంలోనే [illegible] అన్న పదం చేర్చేవారు. ఇది నేటికీ [illegible]

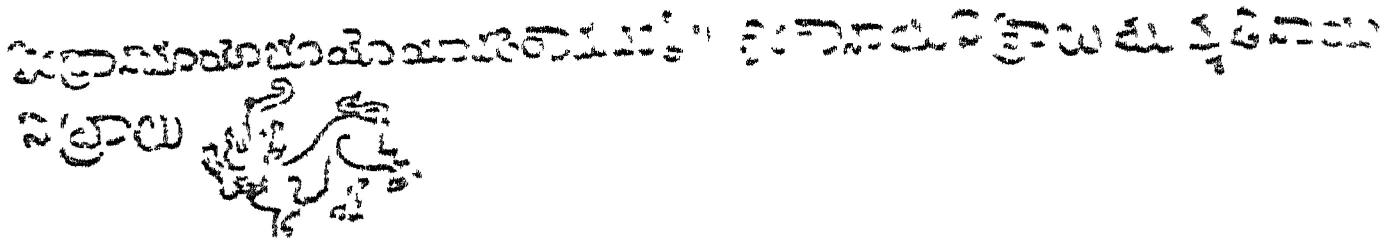

[illegible] ఆఖిగాని లేక రాజుపేరు మాత్రమే చెక్కేవారు. [illegible] య
[illegible] శాసనంలో శాసనంచివర 'శ్రీ హరిహ[illegible] [illegible]ని
[illegible] ఉండేది, ఒకప్పుడు రాజుపేరుకూడ మానివేసేవారు శ్రీ

[illegible]

విరూపాక్ష' అని [illegible] [illegible]పీ
విరూపాక్షేశ్వరుని [illegible]రు
మాత్రమే ఉందేది [illegible] చే
రాజు విరూపాక్షుని ప[illegible] గా

[illegible] మాట.

[illegible] కాయితంగా ఉపయోగపడిందంటే నమ్మర[illegible]
[illegible] కుతుబ్‌మీనార్ దగ్గర ఒక పెద్ద ఇనుప [illegible]
ఉంది [illegible] ఉంది. దీనిని ఇప్పటికి పదిహేనువందల సం[illegible]
[illegible] చంద్రుడనే రాజు వేయించాడు.

[illegible] హిర
[illegible] మన
[illegible] పోయాడట.
[illegible] సంహ
[illegible] కనుక మన
[illegible] తమ
[illegible] మొహరులో
[illegible] ఆచారం

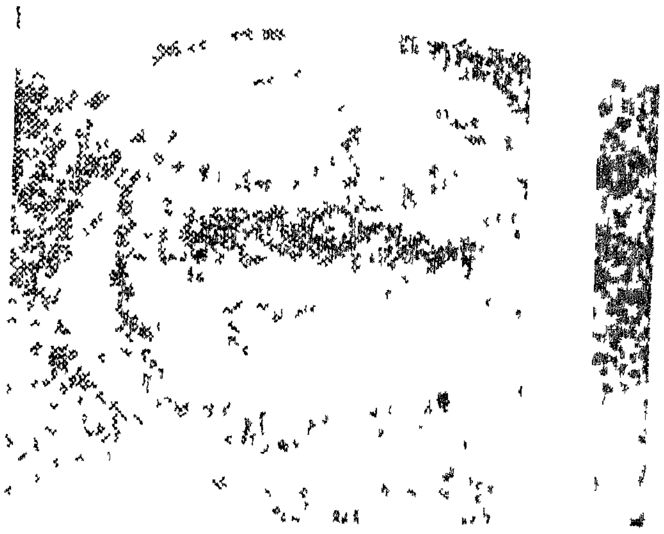

[illegible] చాళుక్యులకు, విజయనగర సామ్రా[illegible]
[illegible] ఇది పశ్చిమ చాళుక్యరాజయిన వినయాదిత్యుని
[illegible] క్రీస్తుశకం ఏడవ శతాబ్ది చివరన ఉన్న[illegible]
[illegible]

[illegible] నాగిరేకుల పుస్తకాలూ బరువెక్కువ. ఎ[illegible]
[illegible] ఇంతకన్నా చిక్కైన విషయ[illegible]
[illegible] చాల కష్టంకావడం. నేటికాలపు [illegible]
[illegible] చెక్కడానికి పూనుకోవాలంటే [illegible]
[illegible] రోజంతా పడుతుంది.

[illegible] పనికిరాలే మంచివి. కాయితం చాలకాలం
[illegible] అయితే రాయిలాగ శాశ్వతం గాను. కాయితం
[illegible] సాధనం మరొకటేదైనా ఉందా? ఆc! ఉంది

మొహంజోదారో మట్టి ముద్రికల సంగతి మీకు తెలుసు. ప్రపంచ మట్టిపాత్రలమీద ముద్రలు వేయడం ఎప్పుడు తెలుసుకున్నారో, అప్పుడే మట్టిపెళ్ళ కూడా రాసేలాగ ఉంటాయని గ్రహించారు ఈ మట్టిపెళ్ళలను. ప్రాచీను మట్టి ఇటుకలను విరివిగా ప్రచారానికి వెచ్చిన వారు బౌద్ధులు. వీరు తమ పవిత్ర సూత్రాలను ఇటుకలపై వ్రాసి విహారాల గోడలలో తక్కిన ఇటుకలతోపాటు పెట్టి కట్టించేవారు. మధుర మ్యూజియంలో ఇలాటి ఇటుకలు కొన్ని భద్ర పరచారు. ఇవి రెండువేల సంవత్సరాల నాటివి. గాజీపూర్ జిల్లా గోపాల్పూర్ అనే గ్రామంలో ఇలాటి ఇటుకలు దొరికాయి. వీటి పొడుగు పదిహేడున్నర అంగుళాలు, వెడల్పు నాలుగున్నర అంగుళాలు. వీటిమీద పది పన్నెండు పంక్తులు చెక్కి ఉన్నాయి. ఇవి అంత ప్రాచీనమైనవి కావు, అంటే ఇప్పటికి పదిహేనువందలనాటివని చెప్ప మాట. నైనితాల్ జిల్లా ఉజ్జైన్ అనే గ్రామంలోను ఇలాటివి రెండు ఇటుకలు దొరికాయి. ఒకదానిమీద "తస్యరాజ్ఞో శ్రీ వృషిమిత్రస్య" అని, రెండవ దానిమీద "రాజ్ఞో మాతృమిత్ర పుత్ర " అని చెక్కి ఉంది.

ఈ ఇటుకల పద్ధతిని విశేషంగా వాడుకజేసి, పెద్ద గ్రంథాలయాలనే నెలకొల్పినవారు ఒకప్పుడు మధ్య ఆసియాలోని టైగ్రిస్, యూఫ్రెటిస్ నదుల మధ్యప్రాంతంలో నివసించిన బాబిలోనియావారు, అస్సిరియావారు. అస్సిరియా ప్రాచీన రాజధాని అయిన నినెవె శిథిలాలలోని కుయుంజిక్ అనే చోట ఒక అంగ్లేయ పండితుడు పరిశోధనలు జరుపుతుండగా, ఒక గ్రంథాలయం కనిపించింది. ఇది అస్సిరియా రాజు అసుర్ బనిపాల్ నెలకొల్పినది. గ్రంథాలయమంటే తాటాకులదో, మరొకపదార్థందో అనుకుంటారేమో! కాదు. ఇది చాల విచిత్రమైన గ్రంథాలయం. ఒక్క కాయితంముక్కైనా ఈ గ్రంథాలయంలో లేదు. పుస్తకాలన్నీ బంకమట్టివి. అంటే బంకమట్టి పలకలు-పచ్చి ఇటుకలు-అన్నమాట.

అసుర్ బనిపాల్ గొప్ప పండితుడు. కృషిశాస్త్రమంటే ఇతనికి చాల అభిమానం. మనదేశంనుంచి తన దేశానికి చెక్క మొక్కలను తెప్పించు

కొన్నాడట. ఈయన గ్రంథాలయంలో 'సింధు' అనే పదం మనదేశంనుంచి తెప్పించుకొన్న వస్త్రికి పర్యాయంగా ప్రయోగించబడిందట 'సింధు' అంటే హిందూదేశమనే రూఢి తర్వాత ఏర్పడింది. ఇంతకూ ఈ అసుర్‌బనిపాల్ ఎప్పటివాడనుకున్నారు? బుద్ధభగవానునికి ఎనభై ఎనిమిది సంవత్సరాల ముందున్నవాడు.

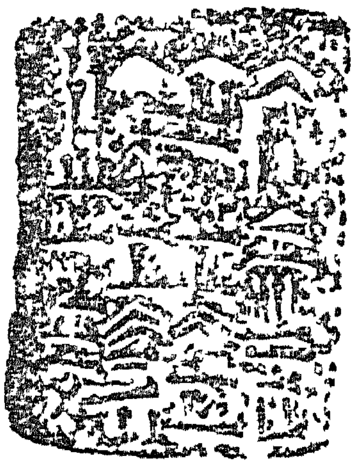

ఈ బంకమట్టి పుస్తకాలు ఎలా చేసేవారనుకున్నారు? లేఖకులు తాము అనుకున్నంత మందంగాను, పొడుగ్గాను బంకమట్టి పలకలు తయారుచేసేవారు ఒక కర్రపుల్లతో వడిగా వాటిమీద వ్రాసేవారు. ఈ కర్రపుల్లను "స్టైలస్" అని కొందరు. "లిఖుస్" అని కొందరు, "అలెఫ్" అని మరికొందరు అనేవారు. ఈ కాష్ఠలేఖినితో వడివడిగా వ్రాయడంవల్ల అక్షరాల పైభాగాలు ముద్దగాను, కిందిభాగాలు సన్నగా తోకలుగాను - మొత్తంమీద వైకుంఠపాళీ [పరమపద సోపానపటం]లోని పాముల్లాగాను తయారయేవి. బాబిలోనియనులు, అస్సీరియనులు కాలువలు కాలువలుగా కనిపించే ఈలాటి అక్షరాలు ఇటుకలనిండా వ్రాసేవారు దీనిని కీలలిపి అనేవారు కీల లిపిని గురించి మీకు ఇదివరకే తెలుసు. వ్రాసిన తర్వాత కుమ్మరికిచ్చి ఆవంలో కాల్పించేవారు నేడు, మన కాలంలో పుస్తకాలు తయారుకావడంలో కుమ్మరుల ప్రసక్తి లేదనుకోండి. కాని ఆ కాలంలో పుస్తకాలు కుండలలాగేఆవాల్లో కాల్చేవారు.

ఇలా ఎండకు ఎండి, ఆవాలలో కాలిన ఈ పుస్తకాలు రాళ్ళలాగ కలకాలం ఉండేవి. ఇవి నిప్పులలో కాలిపోవు, చెమ్మకు చెడిపోవు, ఎలుకలు తినవు, చెదలు పట్టవు. కిందపడి పగిలిపోయే ప్రమాదం ఉందనుకోండి. కాని ఆ విరిగిన ముక్కలు ఒక్కటిగా మరల చేర్చుకుంటే సరిపోతుంది. నినెవేలో దొరికిన ఈ మృణ్మయ పలకాలలో ఎన్నో పగిలిపోయాయి. వాటిని విద్వాంసులు ఎంతో శ్రమపడి చేర్చి అతికించారు.

ఈ గ్రంథాలయంలో ఇలాటి ఇటుకలు 30 వేలదాకా దొరికాయి మన పుస్తకాలలో కొన్ని పుటలున్నట్టే, పెక్కు ఇటుకలు చేరి ఒక గ్రంథ మవుతుంది. ఇటుకలన్నిటినీ ఒకతట్టుచేర్చి మన ఇప్పటి పుస్తకంలాగ బైండుచేయడంమాత్రం సాధ్యంకాదు. కనుక ప్రతి యిటుకమీద క్రమసంఖ్య, పుస్తకం పేరు వ్రాయాలి. జగత్సృష్టినిగూర్చి వ్రాసిన ఒక గ్రంథం "మొదట్లో మన పైన కనిపించేదాన్ని ఆకాశం అనేవారు కారు" అనే వాక్యంతో ప్రారంభ

మోతుంది. ప్రతి ఇటుకమీద మొదట ఈ వాక్యం, ఒకటి, రెండు . అని క్రమసంఖ్య కడపటిపొరకు ఉన్నాయి.

ఇంతేకాక ఈ గ్రంథాలయం ముద్రకూడ ప్రతి పుస్తకంమీద ఉండేది. ఆ ముద్రలోని సారాంశమిది. వినండి ఎంత తమాషాగా ఉందో !

“నా వంశంలోని పూర్వరాజులకు సేవచేసిన నా రాజ్యంలోని రచయితల రచనలను గుర్తించటానికి నేబో దేవుడు ఎవరికి చురుకైన కళ్ళు చురుకైన చెవులు ప్రసాదించాడో, ఎవడు వీరాధివీరులకు రాజో, ఎవడు దేశదేశాలకు రాజో, అట్టి అసుర్బనిపాల్ అంతఃపురపు జ్ఞాన స్వరూపుడైన నేబో దేవునిఎడ భక్తితో ఈ మృణ్మయ పలకాలతోపాటు నకళ్ళుకూడా తయారు చేయించి వీటిపై నా పేరు ముద్రవేయించి, నా అంతఃపురంలో పెట్టించాను.”

అసుర్బనిపాల్ గ్రంథాలయంలో అన్నివిధాల గ్రంథాలు ఉండేవి, ఉన్నాయి. అస్సీరియా రాజులు లిడియన్, ఫినీషియన్, అర్మీనియన్ జాతుల

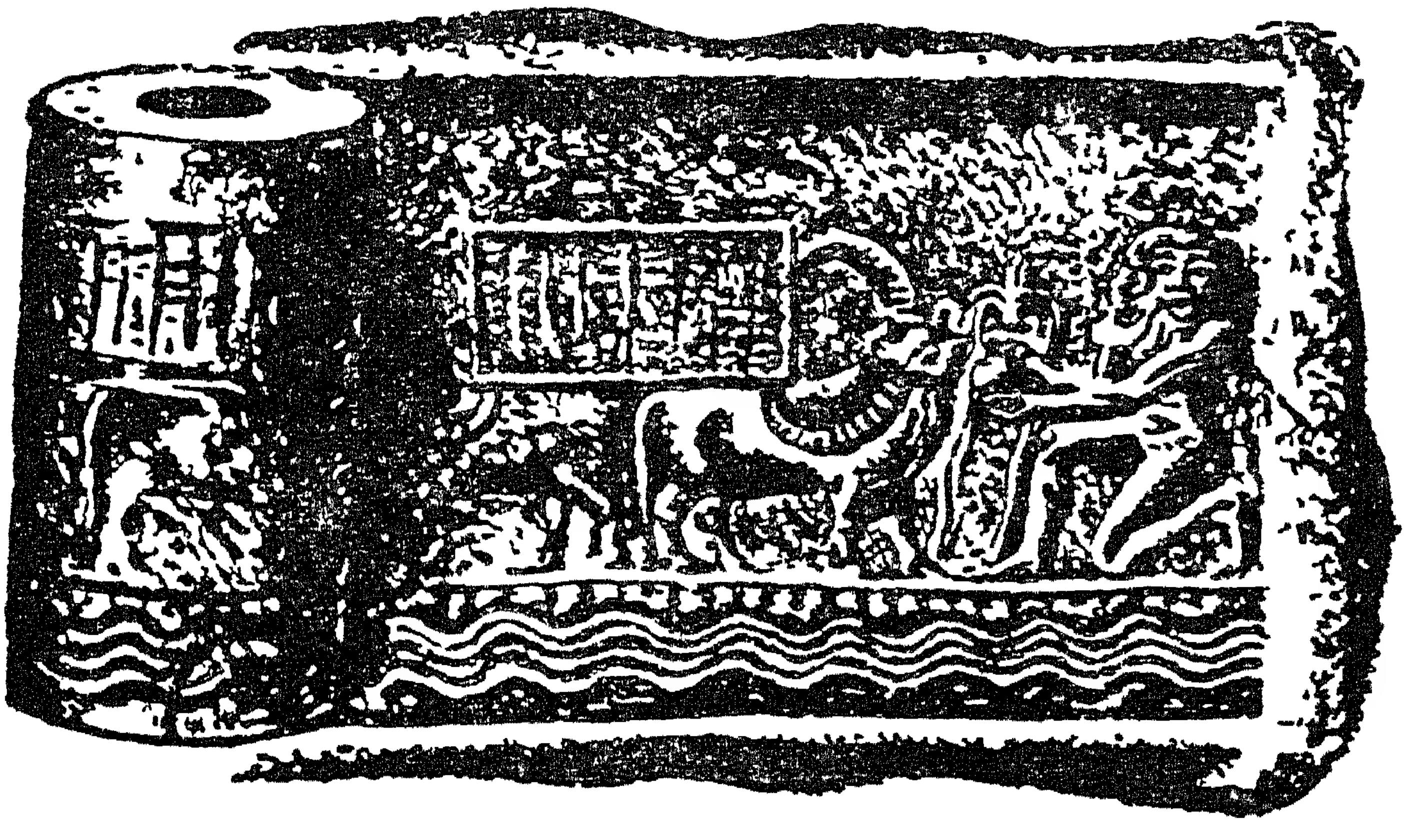

వారితో చేసిన పోరాటాలు వర్ణించే పుస్తకాలు, ఎద్దులాగ కొమ్ములు, కాళ్ళు, తోక ఉండే రాక్షసుని కృత్యాలు వర్ణించేవి, ఇష్తర్ అనే దేవత తన పతిని పిలుచుకొనిరావడానికి పాతాళానికి వెళ్ళిన గాథ, ఒకప్పుడు ప్రపంచాన్నంతా జలప్రళయంచేసిన ఒకనది కథ-ఇలాటివెన్నో !

రాత్రిళ్లు అస్సీరియారాజు నిద్రపట్టకపోతే, దాసులను అంతఃపుర గ్రంథాలయానికి పంపి, గ్రంథాలు తెప్పించుకొని, గట్టిగా చదివించుకుని వినేవాడు. తన దరిద్ర ప్రజలను కష్టపెట్టినట్టే తననుకూడ కష్టపెట్టే వ్యథలను మరచిపోయేవాడు.

...రెయడం ఒంటిమిట్ట ఇటుకలపై వ్రాయడంమాత్రమేకాదు ముహెంజొదారో హరప్పావారు వాటిపైన అమ్ములుకూడ కొట్టారు. వాటి ...మైన చిహ్నాలను వజ్రాలను గోట్టాలలాంటి మట్టిదిమ్మలపైన బొమ్మల అచ్చులుగా... చిత్రాల ఆకృతులలోను పొదిగి ముద్రలు తయారు చేశారు. వారు రాజులతో ఒడంబడికలు చేసుకొనే పక్షంలో ఈ గుండ్రటి ముద్రికలను ఒంటిమిట్ట పలకలపై పొర్లించేవారు. దానితో వారి రాజముద్రిక స్పష్టంగా అచ్చుపడేది.

ఈ పద్ధతి నేటిదాకా గుడ్డల అద్దకంలో ఉపయోగిస్తుంటే ముచ్చటగొలిపే ... నేటి రోటరీ ముద్రా యంత్రంకూడ ఈవిధంగానే పని చేస్తుంది. తిరుగుతున్న సిలెండరుపైన అక్షరాలు అచ్చవుతాయి.

ఆనాటి ముద్రలున్న ఒప్పందాలు రసీదులు, ఖాతా పుస్తకాలు ఎన్నో ...దొరికాయి. ఇలాటివాటిలో మొహరు పక్కన సంతకంకూడ ఉండటం కనిపించింది-సంతకమంటే పేరునునేరుగా కాదు వ్రేలి గోటితో చేసిన వంకరటింకర గుర్తు వ్రాత రానివారు ఇలా సంతకం చేసేవారట.

ద్వితీయ ప్రకరణం

ఆంధ్ర కల్ప వృక్షం

తాటాకులు భూర్జపత్రాలు ఉత్తమమైన లేఖనసామగ్రిగా మన దేశంలో అనాదికాలంనుంచి వాడుకలో ఉన్నాయి. ఇంతేకాక మనదేశంలో తాటాకులు భూర్జపత్రాలు, నాటుకాయితాలు, లోహపు రేకులూ అన్నీ ఒకదాని వరసన మరొకటి ప్రచారంలో ఉండేవి; వాటిలో ఎక్కువ ప్రచారం తాటాకులకు. తాటాకులు, భూర్జ పత్రాలు మనదేశంలో విరివిగా దొరుకుతాయి. వీటిని సులువుగా తీసుకొని వెళ్లడానికి అవకాశం ఉంది కనక ఇవి తక్కిన వ్రాతసాధనాలకన్నా ఎక్కువ ప్రచారం పొందాయి.

తాటిచెట్టంటే ఆంధ్రుల కల్పవృక్షమన్నారు శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు, వారిమాటలు కొన్ని తాటిచెట్టు ప్రయోజనాలనుగురించి చెప్పినవి, ఇక్కడ పొందుపరుస్తున్నాను.

'మంచి పంటలు పండని, నీటి వసతిలేని ఎగుడు దిగుడు నేలలుకూడ తాటితోపులకు పనికివచ్చును. నాటిన తాటిమొలకలకు నీళ్లు పోయనక్కరలేదు. తక్కువ నేలలోనే దగ్గర దగ్గరగా ఎక్కువ మొక్కలు నాటవచ్చును. విత్తనము నాటినది మొదలుగా కాపుపట్టినదాకకూడ దానికై ధనవ్యయమేమియు చేయనక్కరలేదు నాటినతర్వాత రెండు మూడేండ్లనుండి ఆకులు, మట్టలు మొదలగువానివలన యుపయోగములుండును. పూర్వకాలమున నొక గృహస్థుడు కొన్ని తాటిచెట్లు కలవాడైతే కట్టుబట్ట తప్ప తక్కిన జీవితావశ్యక వస్తువు లన్నియు తాటిచెట్లనుండి సేకరించుకొని జీవితయాత్ర గడుపుకోగలుగువాడు. కాపురమునకు నిట్రాడు గుడిసె వేసికొన్నచో తాడిదూలము నిట్రాడవాసు గోడలుపెట్టి కట్టు ఇల్లైయినచో తనాబీలు, దూలములు స్తంభములు, కొమరులు గుజ్జులు, వాసాలు. పెండెము అన్నింటికి తాటిమ్రాను పనికివచ్చును. కట్లుకట్టుటకు తాటినార పనికివచ్చును. ఇంట పరచుకొనుటకు తాటియాకు చాపలు' సామానులు, నిలువ చేసికొనుటకు నానావిధాల పెట్టెలు, బుట్టలు తాటియాకులతో చేయవచ్చును. నీళ్లు చేదుకొనుటకు తాటియాకులతో

దొన్నెలను వేయవచ్చును తాటినారచేత్రాళ్లు మొదలగు త్రాళ్లు పేనుట కుపయోగించును తాటి మ్రాకులను రెండుగా చీల్చి నీళ్ల పారుటకు దోనెలుగ వేయవచ్చును ఈనెలుతీసి కోసికట్టిన యాకులు విస్తళ్లుగా నుపయోగింపవచ్చును తాటిముంజెలు, తాటిపండ్లు తాటి(నిలువవేసిన పేసము) నార, బుర్రగుంజు, తాటి తేగలు, తాటిబెల్లము, తాటి కల్కండ, తాటి పానకము, తాటికల్లు ఆహార పానీయముల క్రింద పనికివచ్చును. తాటిపండ్లు మనుజులు ఆహారముగా నుపయోగింపరాదని నేటివారు కొందరందురు. కాని దానికి ప్రమాణము నేనెరుగను. మున్యాశ్రమములలో మునులు తాటిపండ్లను ఫలాహారముగా నుపయోగించువారనుటకు కాదంబరిలోని యీ క్రింది వాక్యము నిరూపించుచున్నది. జాబాలిమహర్షి యాశ్రమ వర్ణనమున 'ఉటజాజిరప్రకీర్ణ శుష్యచ్ఛ్యామాక ముపసంగృహీతామలక లవలీ లవంగ కర్కంధూక దళీ లికుచ చూతపనస తాళఫల మధ్యయన ముఖరవటుజన" ఇత్యాది

"తాటి మ్రాని తుండ్లు రాతిరోళ్ళపైకుందులుగా నువయోగపడును. తాటి యాకులతో గొడుగులు గావింతురు. తాటియీనెలు, జవటలు, జీబులు చీపుళ్లగను. గులక పండ్లు, ఎండు మట్టలు, జీబులు మొదలగునవియెల్ల వంటవెరకున నుపయోగపడును. ఈ పేర్కొన్న యుపయోగములెల్ల పామర నాగరక సాధారణమైనవి.

"ఇక తాటిచెట్టు ప్రాచీనాంధ్రుల నాగరకతకు జీవరక్ష. ఆంధ్రుల విద్యావిజ్ఞానములెల్ల తాళపత్ర గ్రంథ రక్షితములైయున్నవి జాబులను, భారత భాగవతాదిగ్రంథములను వ్రాయుటకు సీతాటియాకుల నుపయోగించువారు. శతాబ్దములదాక నీ తాటాకు గ్రంథములు చెడిపోక యుండెడివి. జాబుకు కమ్మ అను పేరు తాటియాకును బట్టి వచ్చినదే ఇవిగాక యింక నెన్నోనిప్రయోజనములను మన పూర్వులు తాటిచెట్టువల్ల బడయువారు. తాటిచెట్టు (నేడు కాకపోవచ్చును గాక) పూర్వకాలమున తెలుగువారికి కల్పవృక్షమనుట సంగతమేకాదా ?"
—(తెలుగు మెఱుగులు)

తాటాకుపైన, భూర్జపత్రాలపైనవ్రాయడంఅనాదిగాఉందన్నాను కదా!బుద్ధునికి ముందునుంచే-అంటే ఇప్పటికి రెండువేల అరువందల సంవత్సరాలకుముందునుంచే-ఉంది నిజానికి వ్రాతకనిపెట్టినప్పుడే, తాటాకుపుస్తకాలుపుట్టాయేమో! దొంగఅప్పు పత్రాలు, అప్పుపత్రాలు(కూటరిణపణ్ణా,రిణపణ్ణా) ఆకులలోవ్రాసేవారనిజాతక కథలలో ఎన్నో తార్కాణాలున్నాయి.జాతకకథలంటేమీకు ఇదివరకే తెలుసు. బుద్ధుడు స్వయం తన శిష్యులకు చెప్పిన తన పూర్వజన్మ గాథలని.

కాశీలో ఒక శ్రేష్ఠి ఉండేవాడని అతనికొక జానిస ఉండేవాడని, అతని పేరు కటాహకుడని. అతడు 'కూటరిణపణ్ణ'-దొంగ ప్రామిసరీనోటు తయారు చేయడంకూడ-ఇదివరకే కటాహక జాతకమనే కధలో చదివారు. రురు జాతకమనే మరొక కధలోను రిణపణ్ణాల (ఋణపత్రాల) ప్రసక్తి చదివారు. తాటాకులు భూర్జపత్రాలు కూర్చి కుట్టుకొనడాన్నిబట్టే ప్రాచీనకాలంలోను, నేడుకూడ, పుస్తకాలకు గ్రంధమని, దాని భాగాలకు సర్గ, పటలం, స్కంధం, కాండం, శాఖ, వల్లీ, స్తబకం. పరిచ్ఛేదం. పుట, పత్రం అని వృక్ష సంబంధమైన పేర్లు వచ్చాయి.

తాటాకును భూర్జపత్రాన్ని జ్ఞానచిహ్నంగా పరిగణించారు మన పూర్వులు తాటాకు గ్రంధాలు పట్టుకున్నట్టు చెక్కిన శిల్పాలుకూడ మనకు చాల ఉన్నాయి జ్ఞానం ప్రసాదించే దేవతలని మనం పరిగణించే బ్రహ్మ, శివుడు, సరస్వతి మున్నగువారి విగ్రహాలు తాటాకులో, భూర్జపత్రాలో పట్టుకున్నట్టు పూర్వం చెక్కేవారు. బ్రహ్మ విగ్రహం ఎప్పుడు చెక్కినా, ఎడమ చేత్తో తాటాకు పుస్తకం పట్టుకున్నట్టు చెక్కేవారు బాదామి, ఐహోల్ శిల్పాలలో ఇలాటి బ్రహ్మవిగ్రహాలు చాల ఉన్నాయి. ఎడమచేతితో పుస్తకం పట్టుకున్నట్టు చెక్కిన ఒక సరస్వతి విగ్రహం దొరికింది మన దురదృష్టవశాత్తు ఇది భిన్నమై మొండెంమాత్రం దక్కింది. ఇది ఇప్పుడు లక్నో మ్యూజియంలో భద్రంగా ఉంది. ఎడమచేత్తో పట్టుకున్న తాటాకు పుస్తకం చుట్టూచుట్టిన దారంకూడ మనకు ముచ్చటగా కనిపిస్తున్నది చూచారా ?

తాటాకు పుస్తకం పట్టుకున్నట్టున్న శివ విగ్రహాలూ ఉన్నాయి ఈ లక్షణాన్ని తర్వాతి తర్వాతి శిల్పులు బుద్ధునికికూడ అంటగట్టారు. కుడిచేత్తో ధర్మచక్ర ప్రవర్తన ముద్ర, ఎడమచేత్తో ఉత్తరీయం అంచులు పట్టుకున్నట్టున్న శిల్పాలు ఉన్నాయి. ఈ ఉత్తరీయం అంచులు తాటాకులలాగ కనిపించేట్టు మడతలు మడతలుగా చెక్కేవారు శిల్పులు.

తాటాకుల గ్రంథాలు తయారుచేయడం ఒక కళ. తాటి మట్టలనుంచి ఆకులు విడిపించి, సమానంగా కత్తిరించి నీడలో ఎండించేవారు. నీడలో

ఎండించడానికి సంస్కృతపరిభాష ఛాయాశుష్కం. నీడలో ఎండిస్తే పెళుసు బారదు. తర్వాత వాటిని నీటిలోగాని, ఆవుపంచితంలోగాని నానబెట్టేవారు. పిదప ఉడికించేవారు. ఆకులు బాగా మెత్తబడతాయి. వాటిమీద శంఖంతోనో, గవ్వం తోనో నున్నని వస్తువుతోనో రుద్దేవారు దానితో ఆకు గరుకుదనంపోయి నునుపు దేరుతుంది. తర్వాత వాటికి రెండువైపుల కొంచెంఎడంవిడిచి ఒకవైపునగాని, రెండువైపులాగాని రంధ్రాలువేసి, దారాలు పోనిచ్చి కట్టేవారు. ఇదే గ్రంథం గ్రంథ మంటే ముడివేయబడింది. సూత్రమంటే దారం ఈ తాటాకుల్లోని దారం-సూత్రం పుస్తకాల్లోనేకాక అన్నిటిలోనూ ఉంటుందికదూ! ఇలాగే పెక్కు విషయా లను వర్ణించే వాక్యం సూత్రమైంది ఈ గ్రంథమే పోతమై అంటే కూర్చ బడితే పోత, పోతి, పొత్తం అయింది పోస్త అనే పార్శీశబ్దంనుంచి కూడ పుస్తకం అన్నమాట వచ్చిందంటున్నారు

ఇలా చక్కగా తయారయిన తాళపత్రాలపై గంటం అనబడే ఇనుప దబ్బనంవంటి సాధనంతో వ్రాసేవారు వ్రాయడమేమిటి? గీకేవారన్నమాట. వ్రాసిన తర్వాత అక్షరాలు తెలియడానికి మసిబొగ్గుగాని కాటుకగాని పూసే వారు. కాయపసరు ఆకు పసరు పూయడంకూడకద్దు ఇవి మామూలు పద్ధతి గంటమంటే ముల్లు-ఇనుప ముల్లు అన్నమాట. ఇది కంటక అనే సంస్కృత పదంనుంచి వచ్చినమాట.

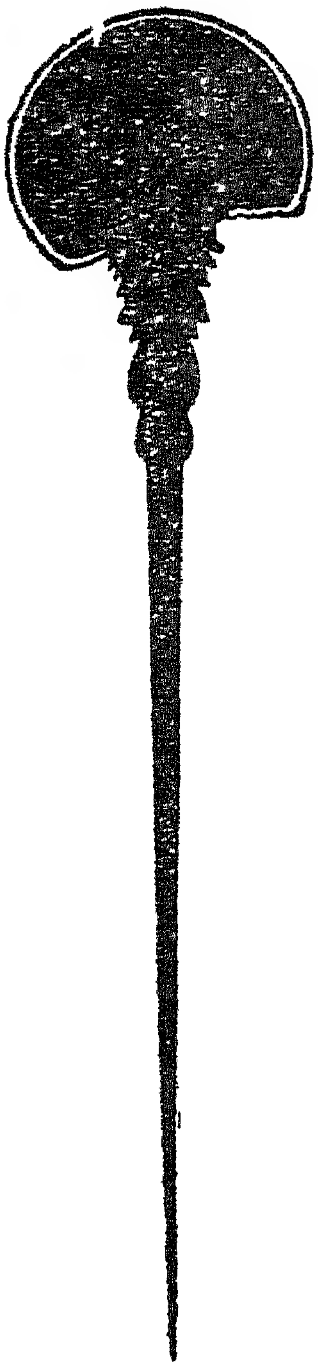

గంటంతో వ్రాయటం దక్షిణ భారత పద్ధతి ఉత్తరాదిన ఎరుపు నలుపు సిరాలతో లేక వెదురు కలంతో వ్రాసేవారు. వ్రాసే గంటాలుకూడ రకరకాలుగా ఉంటాయి వ్రాసేటప్పుడు తాటాకులను చెక్కడంకోసం గంటం పై భాగంలో అంచు పైకొనకు - కత్తికూడ ఉంటుంది. కొన్ని కత్తులు అర్ధ చంద్రాకారంగాగా ఉంటాయి

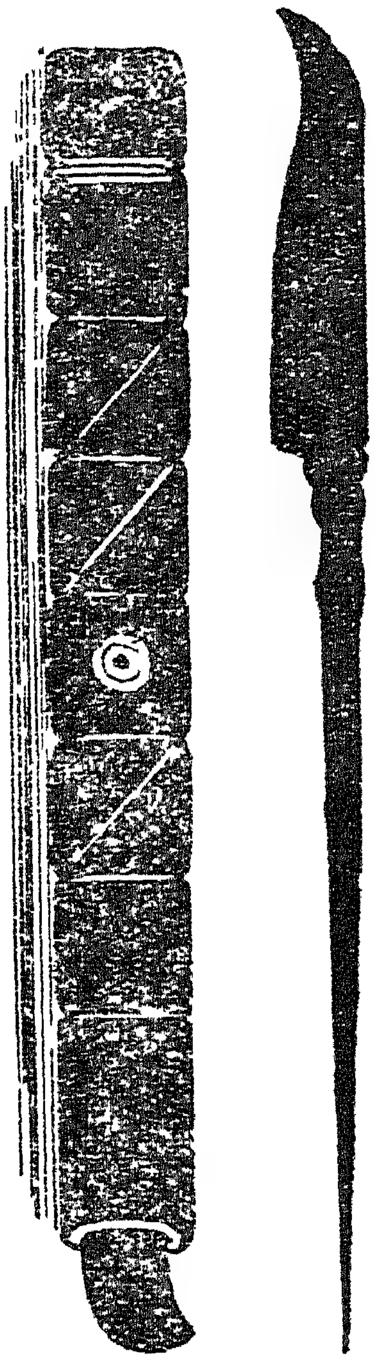

గంటాలుపెట్టే ఒరలుకూడ తాటాకులతోనే చేస్తారు, ఎరుకలవారు తాటాకు బుట్టలను అల్లేట్లు మాదాల గదా' పసిపిల్లలు ఊదే పీకలనో, గిలకలనో అల్లినట్టు అల్లుతారు ఈ ఒరలను దానిలో గంటాలను భద్రపరుస్తారు, ఒరలో కత్తులు పెట్టినట్టు. పై భాగంలో ఉన్న గంటంకత్తి కొన కనిపిస్తూనే ఉంటుంది. నేటి ఫౌంటన్ పెన్ను ఇంకిపెన్సిళ్లు చూసినవారికి ఈ ఒరగంటం విచిత్ర వస్తువుగా కనిపిస్తుంది.

ఇంత పసందుగా తయారు చేసిన తాళపత్ర గ్రంథాలు భద్రంగా ఉండాలి కదా! చిరకాలం ఉండడానికేకదా ఈ శ్రమంతా! ఒక్క ప్రతిని భద్రం చేయడానికి తాటాకుల కొలతలోనే పలకలు సిద్ధపరచి ఆకులు నలిగిపోకుండా రెండుపైపులా పెట్టి దారం చుట్టేవారు. ఆ కర్రచెక్కలమీద రంగు రంగు చిత్రాలు గీచేవారు ఇవి చూడడానికి అందంగా ఉంటాయి తాటాకు పుస్తకాలకు కర్రచెక్కలకుమారు వెదురు బొంగులను చీల్చి దబ్బలు చెక్కి కట్టడంకూడ కద్దు ఆ వెదురు దబ్బలమీద గంటంతో పేరో మరొకటో వ్రాయటంకూడ పరిపాటి

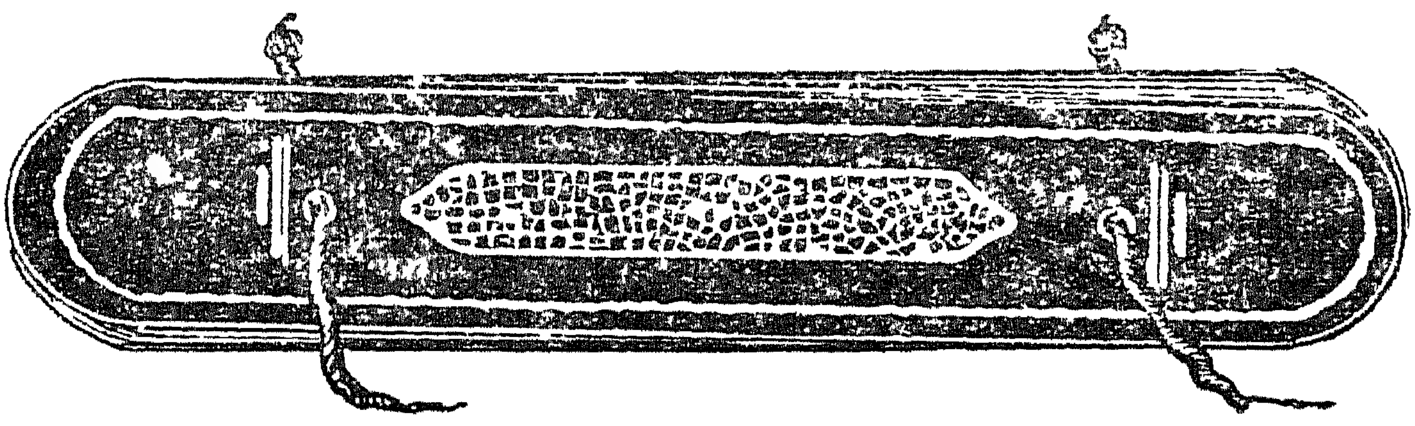

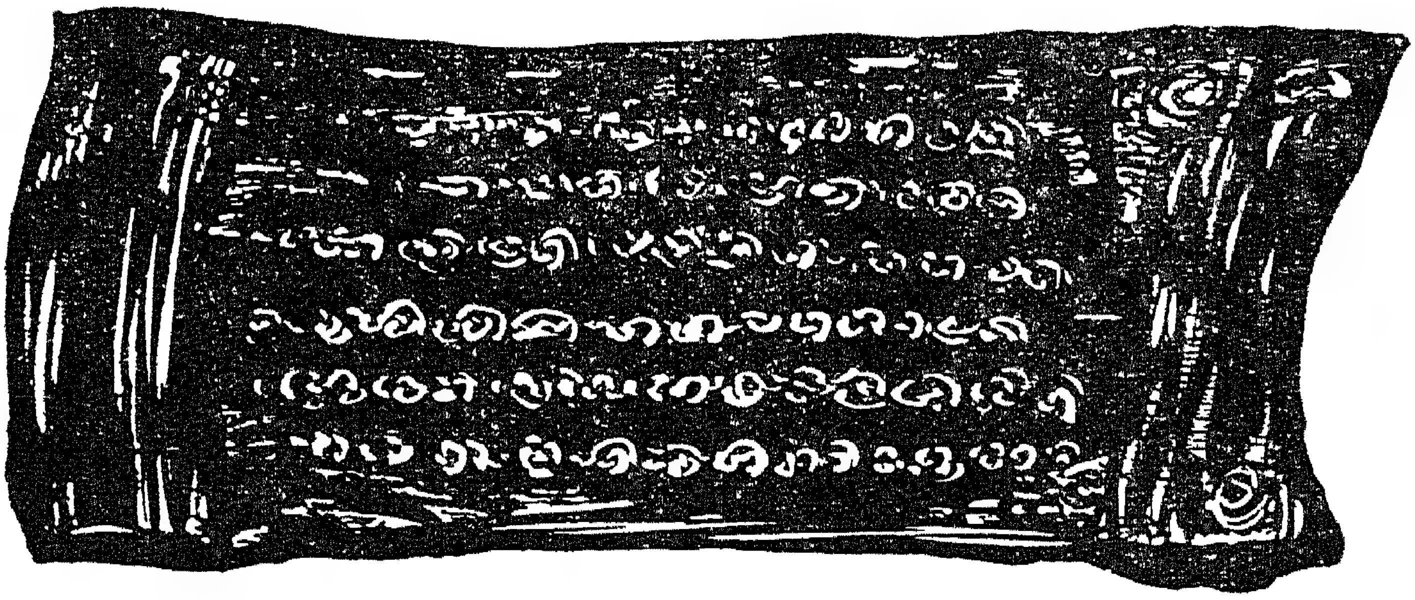

వ్రాయని తాటాకులను - అంటే పైని చెప్పినట్టు వ్రాతకు పదను చేసిన తాటాకులను-అలేఖాలంటారు. అలేఖాలంటే ఒక తమాషాకథ గుర్తుకు వస్తుంది.

ఒక నవాబుగారికి తానొక కృతిభర్త కావాలనే ఆశ కలిగింది. దివాను సాహెబుకు తన వాంఛితం తెలియజేశాడు ఆయన ఒక కవికి నవాబుగారి తమన్నా తెలియ బర్చారు "ఏమి కావ్యం వ్రాయమని సెలవంటి ?" అని ప్రశ్నించాడు కవి. "భారతం" అని నవాబు దివానుకు సెలవిచ్చారు. ఆ కొంటె కవి 'సరే' నన్నాడు. కావ్య రచనకు అన్ని సౌకర్యాలూ కల్పించారు.

ఆరు నెలలపాటు కవి బాగా మేశాడు. సకలోపచారాలు జరుగుతున్నాయి కృతి సమర్పణోత్సవం సమీపించింది. కవి తాటిమట్టలు కొట్టించి బాగా కత్తిరించి అలేఖాలు తయారు చేశాడు; బండ్లకు ఎత్తించాడు. కృతిసమర్పణ దినం రానే వచ్చింది. ఆనాడు తాహకు అలేఖాల బండ్లతో నవాబు దేవిడీ దర్వాజా చేరాడు

కవికి ఘనస్వాగతమిచ్చాడు నవాబు. అలేఖాల బళ్లు దర్వాజాముందు నిలబడ్డాయి. నవాబుతోపాటు కవి దర్బారు చేరిన పిదప స్రక్చందన తాంబూలాలు అందుకొని సవినయంగా నవాబుతో మనవిచేశాడుకవి-"జహాఁపనాహ్ ! కృతి అంతా తయారయింది దర్వాజావద్దబండ్లలో తయారుగాఉంది. ఒక్క సందేహం వచ్చి తీర్చుకుని మీకువినిపింపదలచినాను. అని "ఏమిటాసందేహం" శాయర్ జీ ! అన్నాడునవాబు "మరేమీ అంతపెద్దదికాదు మా భారతంలో ధర్మరాజు నాయకుడు మిమ్మల్ని ధర్మరాజుతో పోల్చాను మీ భాయీ సాహబాన్‌లను భీమార్జున నకుల సహదేవులతో పోల్చాను మీ మల్కా సాహెబా ద్రౌపదిఅయ్యారు కాని భారతంలో ద్రౌపదికి ఐదుగురు భర్తలు. ఏమిచేయాలో తోచడంలేదు" అన్నాడు నీళ్లు నములుతూ, చేతులు నలుపుతూ కవి.

నవాబు ఉగ్రుడైపోయాడు "అరెరె ! అలాటి గందీశాయరీ అక్కర లేదు. ఫౌరన్ కాల్చివేయి" అని హుకుంచేశాడు కవి బ్రతుకు జీవుడా అని బయటపడి, బండ్లలోని అలేఖాలను అక్కడే పరశురామప్రీతి చేశాడు.

మనదేశంలో తాటాకులు వ్రాత సాధనంగా బహుకాలంగా ఉన్నవని మనదేశానికి వచ్చిన విదేశీయ యాత్రికులందరూ చెప్పారు చంద్రగుప్తుని అస్థానంలో గ్రీకు రాయబారిగా ఉన్న మెగస్తనీస్ తాటాకు పుస్తకాలసంగతి చెప్పాడు. త్రిపిటకాలను మొదట తాటాకులలో వ్రాసినట్టు హూఎత్సాంగ్ అనే చీనా యాత్రకుని శిష్యుడు హూ్యాలే చెప్పాడు. మహాకాశ్యపుడనే బౌద్ధుడు త్రిపిటకాలను తాళపత్రాలలో వ్రాయించి దానంచేశాడట. మహమ్మద్ ఘజనీ వెంటవచ్చిన అల్బరూనీ అనే అరబ్బీ పండితుడు మనవారు తాటాకులపై వ్రాసేవారని తెలిపాడు.

తాటాకులను వ్రాత సాధనంగా వాడడం లంక, ఇండోచీనా, జావా బలిద్వీపాలలోను ఉండేది

గంటంతో వ్రాసిన ప్రాచీన తాళపత్ర గ్రంధాలు దొరకలేదు. సిరాతో వ్రాసినవి దొరికాయి. వీటిలో అతి ప్రాచీనమైనవి ప్రజ్ఞాపారమితా హృదయ సూత్రం, ఉష్ణీష విజయధారిణీ అనే బౌద్ధగ్రంధాలు. ఇవి నేడు జపాన్‌లోని హోరియా మ్యూజియంలో భద్రంగా ఉన్నాయి ఇవి రెండూ ఇప్పటికి పది హేనుశతాబ్దాలనాటివి తాటాకులలో తెలుగులిపి ప్రాచీన గ్రంధం 15 వ శతాబ్ది నాటిదిమాత్రమే దొరికింది.

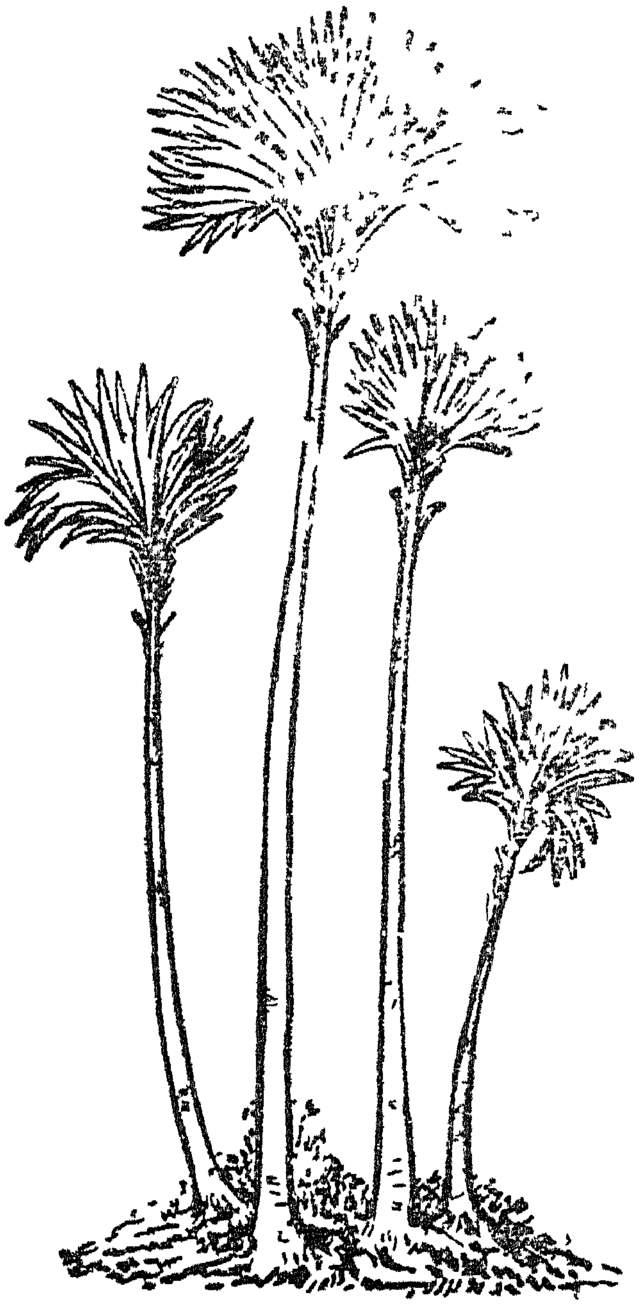

[illegible] వాటికి ఉత్తరాదిని ఎక్కువ. ఇవి ఒకరకం కొండ రావి [illegible] రాసుకునేందుకు కత్తిరించి నీడను ఆరబెట్టి భద్రపరచు [illegible] రంగురంగుల సిరాతో కల్లుకలంతో వ్రాసేవారు ఈ భూర్జ [illegible] విరిగిపోకుండా కర్రచెక్కలు రెండువైపులా పెట్టి కడతారు [illegible] కట్టిన ఈ భూర్జపత్రాలు చూడండి. ఇవి గుప్తులకాలం [illegible] వ్రాయబడ్డాయి మధ్యఆసియాలో దొరికాయి.

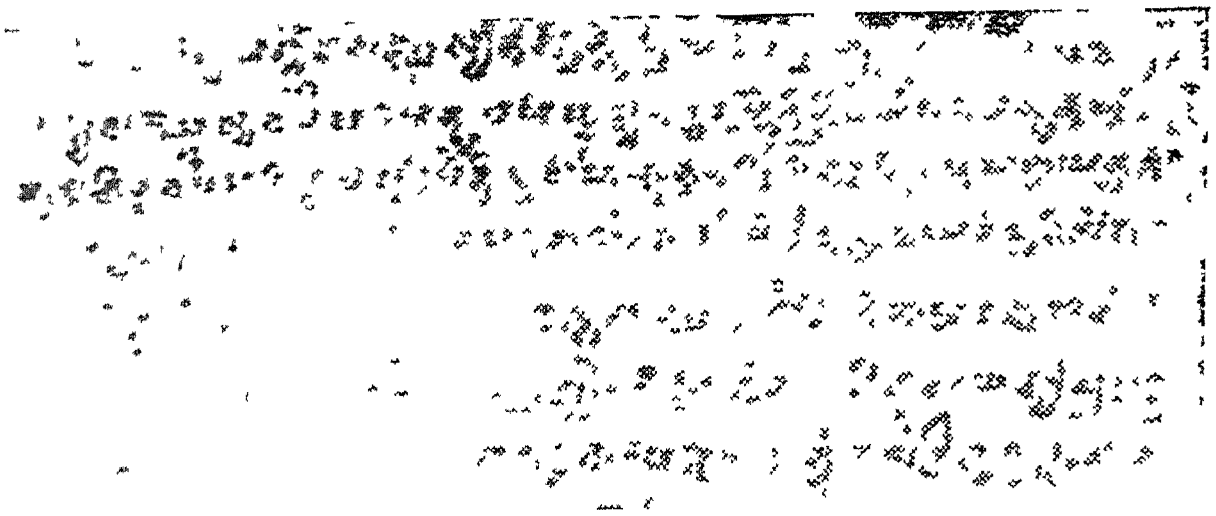

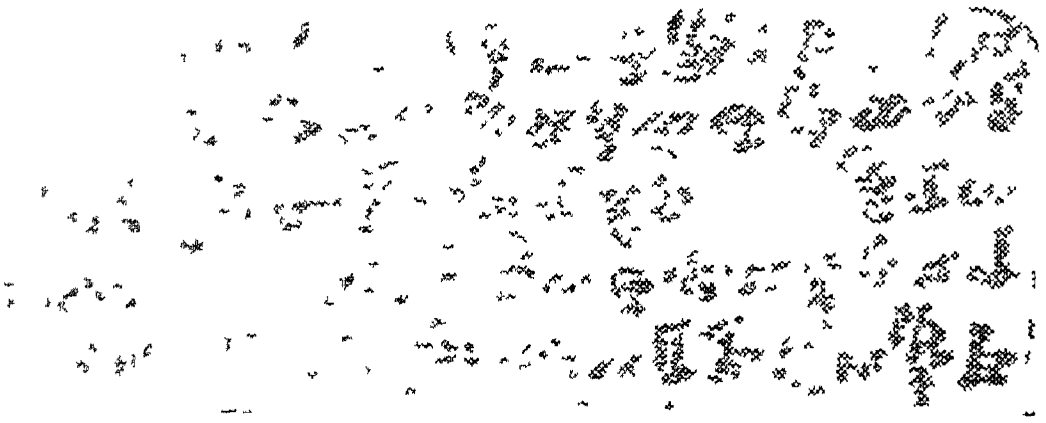

భూర్జపత్రంలో వ్రాసిన పుస్తకాలలో అతి ప్రాచీనమైన ధమ్మపద [illegible] దొరికింది ఇది బౌద్ధులకు గీతవంటిది. ఇది దొరికింది మన [illegible] దేశంలో కాదు. మధ్యఆసియాలోని ఖోటాన్ అనేచోట ఉన్న గోసంగ విహార [illegible] శిథిలాలలో. ఇప్పటికి పద్దెనిమిదివందల సంవత్సరాల [illegible] లిపిలో వ్రాసినది.

[illegible] భూర్జపత్రాల వాడుక తక్కువ అని ఇదివరకే తెలి[illegible] అతి ప్రాచీనమైన భూర్జపత్ర గ్రంథం క్రీ. శ. 1428 [illegible]

తృతీయ ప్రకరణం

పెపైరస్ - కవిలెచుట్టలు

ఇటుకపుస్తకాల వింతే కదూ! వాటికన్నా అసాధారణమైన పుస్తకాలను ఈజిప్టుదేశీయులు కనిపెట్టారు. అలాటివి మన దేశంలో లేవనుకోండి. అయినా నేడు పాశ్చాత్య దేశాలన్నిటా 'పేపరు' (కాయితం) అనే పదానికి మూలమైన ఈ వింత పుస్తకాన్ని తెలుసుకొనడం అవసరం.

మీరు కవిలె కట్టలు చూచే ఉంటారు, చాపచుట్టలులాగ ఉంటాయి. ఈ పుస్తకాలుకూడ అలాటి కవిలెచుట్టలే. పొడుగాటి పట్టీ - కొన్ని వందల గజాలది ఉందనుకోండి. అదొక రకమైన కాయితంతో చేసింది-చాల తమాషా కాయితం. ఈత చాప చూచేఉంటారు. కొన్ని చిన్న చిన్న చాపపీలికలు మొదట అల్లి అన్నిటిని కలిపి పెద్ద చాపగా అల్లుకుంటారు అలాటి విటి చాపలాగా ఉంటుంది, పొడుగ్గా. చింపితే చినగదు నిజానికది చాపపీలికే చూడడానికది పసుపు పచ్చగా, నున్నగా మెరుస్తూ ఉంటుంది. అయితే లక్క పలకలాగ పెళుసు.

ఈ పట్టీలపై పొడుగునా వరుసగా వ్రాయరు; విభాగాలు విభాగాలుగా వ్రాసేవారు. పట్టీ పొడుగునా వ్రాస్తే, చదువరులు పట్టీ ఈ కొననుంచి ఆ

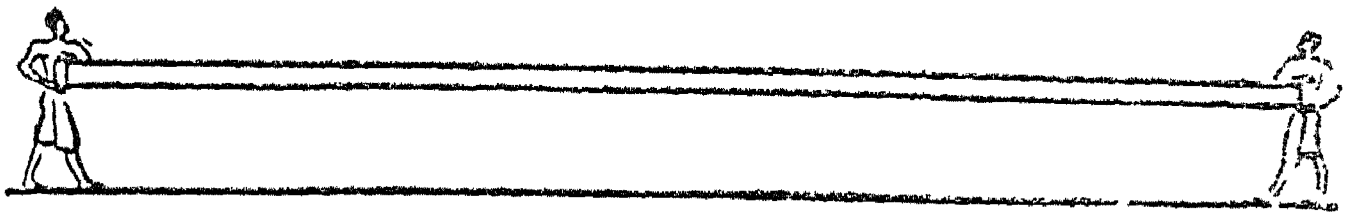

కొనకు వెనక్కు ముందుకు పరుగెత్తవలసి ఉంటుంది.

ఈ వింతకాయితం మరీ విచిత్రమైన మొక్కతో తయారుచేసేవారు. ఇది నైల్‌నదీ తీరంలోని చిత్తడి నేలలోను, నీటిలోను పెరిగేతుంగజాతి మొక్క. చాపలు అల్లే లావుపాటి తుంగమొక్కలు మీరు చూచేఉంటారు. అలాటిదే ఇదీని దీనికాడ నిటారుగా నిలువెత్తుగా పెరుగుతుంది ఆకు, చివురు ఏమీ ఉండదు కొనను కుచ్చులాగ ఉంటుంది. దీనిని ఈజిప్టువారు 'పెపైరస్' అంటారు. నేడు ఇంగ్లండులో "పేపర్" అని, ప్రెంచి, జర్మన్ భాషల్లో "పపీర్" అని రష్యన్ భాషల్లో 'పప్యా' అని కాయితానికివాడే మాటలన్నీ ఈ పెపైరస్ వికృతులే

నిజానికి ఈ వింతమొక్క ఈజిప్టువారికి అనుంగునెచ్చెలి. దీనితో వారు కాయితం చేసేవారు; దీనిని కూరగా వండుకొనేవారు· దీని పసరనుంచి సారాయి తీసేవారు; గుడ్డలు, పాదరక్షలు తయారుచేసేవారు; తెప్పలుకట్టి ప్రయాణం చేసేవారు. వండినపెపైరస్‌కూర, తియ్యని పెపైరస్‌రసం, పెపైరస్ గుడ్డలు, పెపైరస్ పై బెరడుతో అల్లిన పాదరక్షలు, వీటి అల్లికతో తయారయిన దోనెలు-తెప్పలు-ఇవన్నీ ఆవుతోకలాగ అసహ్యంగా కనిపించే ఈ మొక్క ఈజిప్టుప్రాచీన ప్రజలకు ప్రసాదించేది. మనకు తాటిచెట్టు ఎలా కల్ప వృక్షమో ఈజిప్టువారికికూడ ఇది కల్పవృక్షంవంటిదనే చెప్పాలి.

పూర్వం ఈజిప్టువారు పెపైరస్ కాయితాలు తయారుచేసే కార్ఖానాను చూచిన ఒక రోమన్ రచయిత ఆ కార్ఖానాను ఎలా వర్ణించాడోచూడండి· వారు తుంగ దంట్లను సూదులతో సాధ్యమైనంత వెడల్పాటి పలుచని చెక్క

లుగా చీల్చేవారు. తర్వాత వీటిని పక్కనపక్కన పెట్టి అతికించి కాయితాలు తయారుచేసుకొనేవారు. ఈ అతికింపుపని నైల్‌నది రొంపినీటితో తడిసిన బల్లలపై జరిగేది. ఈ రొంపినీరు బంకలాగ పనిచేసేది. ఈ బల్లలను వాటిపై నీరు కొద్దిగా పారుతూఉండేట్టు కట్టేవారు.

ఈ పెపైరస్ చీలికలను ఒక వరుస పరచగానే కొసలు కత్తిరించివేసి, వాటిపై మరొక వరస అడ్డంగా పరిచేవారు-పడుగుపేక వేసిన గుడ్డలాగా నన్నమాట పడుగు, పేకగా పేరుస్తూవచ్చిన తర్వాత వాటిమైన పెద్ద బరువు మోపి ఎండలో ఎండబెట్టేవారు ఎండినతర్వాత దంతంతోనో, శంఖంతోనో-మనవారు తాటాకులను నునుపుచేసినట్టుగా-రుద్ది నునుపుచేసేవారు

నేడు కాయితాలలోను ఎన్నో రకాలున్నట్టు పెపైరస్‌లోను పెక్కు రకాలుండేవి. దంటుమధ్యభాగంలోని గుజ్జును చీల్చి తయారుచేసింది మేలి రకంది. దీనిని ఈజిప్టువారు మత గ్రంథాలు వ్రాయడానికి వాడేవారు గనుక "పవిత్రమైన కాయితం" అనేవారు. రోమనులు దీనిని తమ చక్రవర్తి అగస్టస్ పేరుతో గౌరవంగా "అగస్టస్ కాయితం" అనేవారు. దానికన్నా తక్కువదైన రెండవరకం పెపైరస్‌ను అగస్టస్ భార్య లివియా పేరుతో "లివియా కాయితం" అన్నారు.

ఇంకా ఎన్నో రకాలు ఉండేవి నాసిరకం పెపైరస్‌ను "వ్యాపారస్తుల కాయితం" అనేవారు. దీనిని బంగీలు మున్నగునవి కట్టడానికి, చుట్టడానికి వాడేవారు కాని, వ్రాతకుకాదు. మంచిరకం పెపైరస్ కాయితాల కార్ఖానాలు అలెగ్జాండ్రియా నగరంలో ఉండేవి. అక్కడినుంచి రోము, గ్రీసు, తదితర దేశాలకు పెపైరస్ ఎగుమతి అయ్యేది.

ఇలాటి ఇరవై పెపైరస్ కాయితాలను పక్కన పక్కనే అతికించి ఒక పొడుగాటి పీలికను తయారుచేసేవారు ఈ పీలికలు పంద గజాలకు పైగాను ఉండేవి ఇలాటి పుస్తకాన్ని మనం చదివేదెలా ? ఆ చుట్టను ఇంట్లో తెరిచామంటే ఇల్లంతా అల్లుకుంటుంది. ఇంట్లో నేలమీద పరిచి, చదవడానికి అటూ ఇటూ పాకులాడడం కుదురుతుందా ? ఏదైనా దండెకట్టి దానిమీద గుడ్డలు ఆర వేసినట్టు దీనిని ఆరవేసి చదువుదామూ అంటే నేటి పఠనాలయాలలాగ, పఠనాలయాలలో పత్రికలను పరిచిపెట్టి ఉంచే స్టాండులులాగ "చదువుమనే వడులు" ప్రత్యేకంగా లేవు. అలా దళ్ళకు తగిలించి పెడితే వానకూ, ఎండకూ, గాలికీ చెడిపోవూ ? మిడతలు, చిమటలువంటివి పుస్తకంపై ప్రాంకి కొట్టివేయవూ ? ఏ స్నేహితునైనా పిలిచి, "ఈ పుస్తకం కొసలు పట్టుకొని నిలబడవోయ్ ! చదువుకుంటాను" అని అందామన్నా వదరడు రోజూ కొన్ని గంటలసేపు పొడుగాటి ఈ పుస్తకాన్ని తెరచి పట్టుకొనేవాడు దొరికినట్టూ !

ఈ పెప్పైరస్‌ను నేటి కాయితాలలాగ పుటలుగా కత్తిరించి బైండు ఎందుకు చేయగూడదు? ఇది సులభంగానే ఇప్పుడు కనిపిస్తుంది. కాని మొదట్లో వారికి తోచలేదు. ఇంతేకాక అలా బైండు చేయడంకూడా పడేది కాదేమో! ఏమంటారా? పెప్పైరస్ పెళుసు, వంచితే విరుగుతుంది నేటి కాయితంలాగ మడిచితే అటు నలిపివేయడానికి వీలయ్యేదికాదు మడిస్తే విరిగి పోతుండేది.

అందుచేత ప్రాచీనులు వీటిని భద్రపరచడానికి మంచి మార్గం ఆలోచించారు. పెప్పైరస్ పుస్తకం రెండు కొసలకు రెండు గుండ్రటి కర్రలను-మన కాలెండర్లకు ఉండే కర్రలలాగ ఒక కొసనుంచి చుట్టేవారు. ఈ కర్రల కొసలమీద దంతపు-పిడిలుగా బొమ్మలలాంటివి చెక్కేవారు. చదివేటప్పుడు ఈ పిడిలుగా బొమ్మలను పట్టుకుని పుస్తకంచుట్ట విప్పేవారు మ్యాపులను పెద్దపెద్ద కాయితాలను మనం నేటికీ ఇలాగే చాపలవలె చుడుతుండడం చూస్తున్నదే. విన్నదే

పెప్పైరస్ పుస్తకాలను చదవడానికి ఒకపద్ధతి ఉంది ఎడమచేత్తో పిడిలుగల ఒక బొమ్మ చెక్కిన పిడిని పట్టుకుని కుడిచేత్తో మరొకపిడిని పట్టుకుని విప్పుతూ చదివేవారు. చదివేటప్పుడు రెండు చేతులకూ పని తగులుతుందన్న

మాట. దగ్గర ఉన్న కలం తీసుకొందామనో, కంటిమీద వాలిన ఈగను తోలడానికనో కుడిచేయి వదలిపెట్టామను కోండి పుస్తకం యావత్తూ చుట్టచుట్టుకొని పోతుంది. పుస్తకం చదువుతూ ఏదైనా గుర్తువేసుకొందామన్నా కష్టం. పుస్తకం వ్రాయడానికి ఇద్దరు - ఒకరు చెప్పేవారు, మరొకరు వ్రాసేవారు - కావలసివచ్చేది.

రెండుమూడుసార్లు కొన్ని పుస్తకాలు తెరచి ఫలానావిషయం చూద్దామనుకుంటే సాధ్యం కాదు. మరొక పెద్ద చిక్కుకూడ ఉంది ఈచుట్టలతో. ఒకొక్కప్పుడు గ్రంథంలోని ఒకభాగమే ఉండేదికాని, పూర్తిపుస్తకం ఉండేది కాదు. ఒక పెద్ద పుస్తకం వ్రాయడానికి ఎన్నో పెప్పైరస్‌చుట్టలు కావాలి. ఈ పుస్తకాలన్నిటిని నేటిలాగ జేబులోనో ఏదువా అరలోనో ఇమిడేవికావు. ఒక గ్రంథం వెంట తీసుకుపోవడానికి ఎన్నో చిటిచాపల చుట్టలను గుండ్రటి పెట్టెల్లో పెట్టి, మోసుకొనో, మోయించుకొనో పోవాలి. ధనవంతులు తమకు కావలసిన పుస్తకాలను స్వయంగా తీసుకువెళ్ళేవారు కారు. దాసులతో మోయించుకొని వెళ్లేవారు

అలాటి పుస్తకాల దుకాణంకూడ గోడలకు అతికించే ప్రకటన కాయితాలు. స్ఫూపులు ఉన్న గిత్తంగిలాగ (గోవాము లాగ) కనిపించేదిగాని నేటి పుస్తక విక్రయశాలలాగ కాదు. ప్రతిమట్టకు అది ఏ పుస్తకమో, ఏ పుస్తకంలోని భాగమో తెలిపే చీటీముక్క వ్రేలాడగట్టేవారు.

మన దేశంలోని ఉత్తరాదివారు భూర్జపత్రాలపైన, తాటాకులపైన, సిరాతో వ్రాసినట్టే ఈజిప్టువారు వీటిపైన సిరాతో వ్రాసేవారు. ఆ సిరా నేటి మన సిరావంటిది కాదు. పొగమసి నీళ్ళలో ఒంగరించి సిరా (మసి) తయారుచేసేవారు. సిరా కలంనుండి వెంటవెంటనే జారిపోకుండా తుమ్మబంక కలిపేవారు. ఇప్పటి సిరాలాగ చాలకాలం మనేది కాదది. దేనితో రుద్దినా చెరిగిపోయేది. సిరాను చెరపడానికి వారు సముద్రపు పాచిని వాడేవారు. సముద్రపు పాచి దగ్గరలేనప్పుడు నాలుకలతోనే తుడిచి వేసేవారు. ఇలా నాలుకతో తుడిచివేయడం గురించి ఒక తమాషా కథ చెబుతారు. ఈజిప్టు చక్రవర్తి కలీగులా దర్బారులో కవితాస్పర్ధలు జరిగేవి. పోటీలో బహుమతిపొందని నిర్భాగ్యపు కవులు తమ రచనలను నాలుకతో నాకివేయాలని చక్రవర్తి హుకుంచేసేవాడట.

కలాలుకూడ ఇప్పటి కలాలవంటివి కావు. మనదేశంలో ఉత్తరాపథాన తాటాకులమీద వ్రాసే కాకి వెదురుకలాలు. కాకివెదురును ఇప్పటి సీసపుకడ్డీ (పెన్సిల్)అంతపొడుగున కోసి, ఒకకొనను కోసుగాచివ్వి, ఆకొనను రెండుగా పామునాలుకలాగ చీల్చేవారు. కొన చీల్చకపోతే కలంవ్రాయదు. కొన చీల్చకుండా వ్రాసిచూడండి' సరిగా వ్రాయదు. రెండు పీలికలుంటే వ్రాసేటప్పుడు

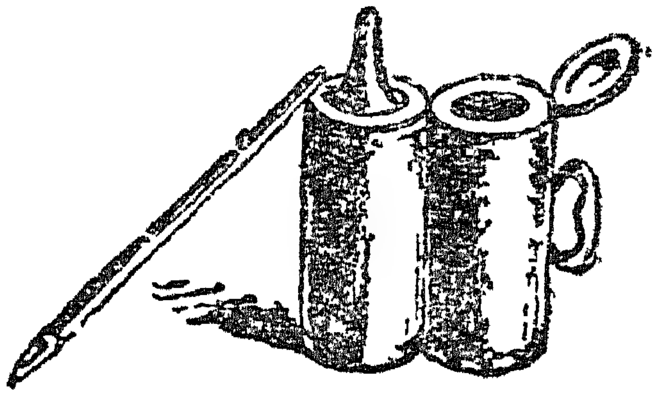

సన్నని కాలువ ఏర్పడి దానిగుండా ధారగా సిరా పారుతుంది. గీతను వెడల్పు చేయదలస్తే కలం కొనను కొంచెంగా అదిమితేసరి సిరా హెచ్చుగా పారుతుంది. కలం కొనను చీల్చాలని మొదట తోచినవాడు నిజంగా చాల తెలివైనవాడు.

ఈ కలాలతో, సిరాతో వ్రాసిన పెపైరస్‌ను చూడండి. మనం ఇదివరకు చదివిన చిత్రసంకేత లిపిగా కనిపించదే' ఈజిప్టు మందిరాల గోడలమీద. సమాధులమీద ఉన్న చక్కని బొమ్మల వ్రాతలాగను లేదు. ఏవో వంకర టింకర గీతలలాగ ఉన్నాయి.

దీనికి కారణం తెలుసుకోవడం అంత కష్టంకాదు. రాతిమీద చెక్కడం కన్న పెపైరస్‌పై వ్రాయడం సులభం. రాతిమీద చెక్కడానికి అరగంటపడితే,

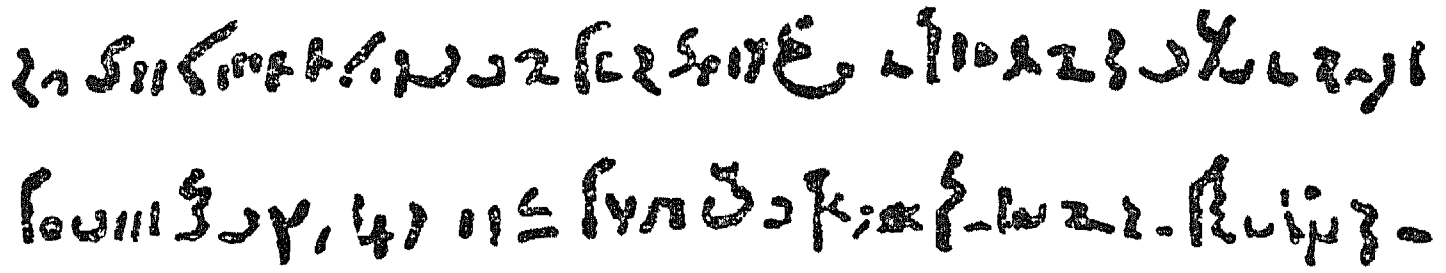

పెపైరస్‌పైన వ్రాయడానికి నిమిషం అవుతుంది. పాతచిత్ర సంకేత లిపులు పెపైరస్‌లో తమ అందమైన రేఖలను, వంపులను కోల్పోయి, వంకర గీతలు మిగిలాయంటే ఆశ్చర్యపడవలసిన పనిలేదు తొందరగా వ్రాయడం చిత్రాల వంపులను, అందాలను రూపుమాపి రేఖనుమాత్రమే మిగిల్చాయన్నమాట తీరికగా కూచుని వ్రాసే మతాచార్యులవంటి పై తరగతివారు పాత అక్షరాల అందచందాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని, చక్కని దస్తూరి వ్రాసేవారు. ఈ తరగతికి చెందని సామాన్య ప్రజ త్వరత్వరగా వ్రాతముగించి పనిగడుపుకొనేవారు. ఈ కారణంగా ఆఖరుకు ఈజిప్టువారిలో మూడురకాల వ్రాతలు - చిత్రలిపి, మతాచార్యుల సుందర లిపి, ప్రజాసామాన్యం వ్రాసే వంకటింకర జిలుగు లిపి- ప్రచారంలోకి వచ్చాయి.

పెపైరస్ ఈజిప్టు వ్రాయసంలో ఎంత విప్లవం తెచ్చిందో చూచారా?

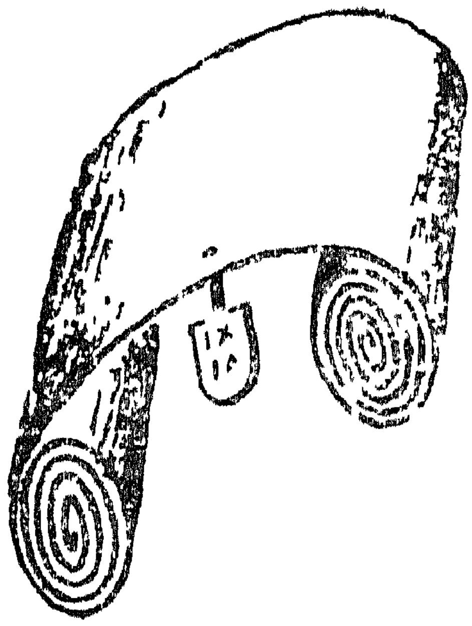

చతుర్థ ప్రకరణం

కర్రపలకల పుస్తకం - మైనపుపలకల పుస్తకం

పలకలపై వ్రాయడం మనం చూస్తున్నాము దినమూ. కర్ర పలకలు కూడ మనకు తెలుసు కర్రపలకల పుస్తకమంటే అపురూపంకదూ! నిజమే నేడు అపురూపమే కాని పూర్వం ఉండేది.

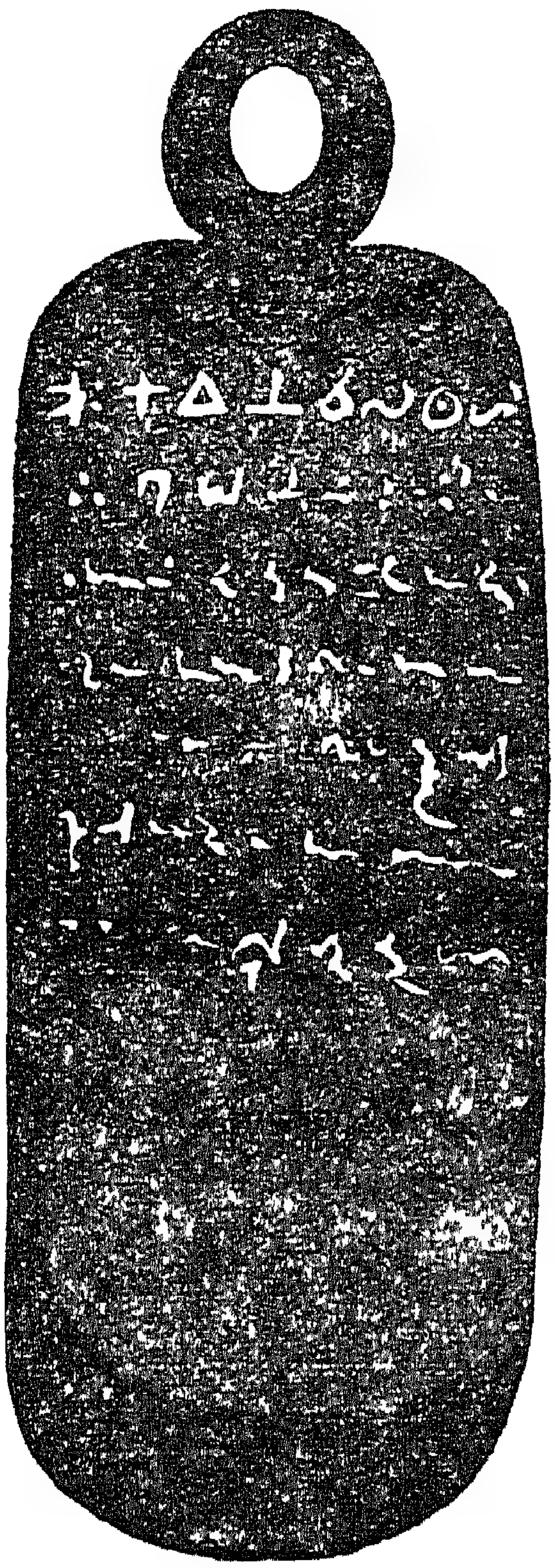

ఇప్పుడు మనం వాడే బలపపు రాతి పలకలు రాకముందు కర్రపలకలపై వ్రాయడం ఉండేది. ఈ కర్రపలకలను 'పాటీ' అనేవారు. పట్టనుంచి వచ్చినమాట యిది. ఇది నేటికీ ఉత్తర భారతంలో వాడుకలో ఉంది. ఉత్తరభారతంవరకూ వెళ్ళడమెందుకు? మన తెలంగాణాలోనే వాడుకలో ఉంది. గ్రామ సీమలలో వీటిపైన తెల్లసుద్దతోగాని, ఎర్ర సుద్దతోగాని వ్రాస్తారు. ఒకప్పుడు వీటిపైన తెల్లపూతపూసి, వాటిమీద దంటుకలంతో నల్ల సిరాతో వ్రాస్తారు

అత్యంత ప్రాచీనకాలంలో న్యాయస్థానాలలోను ఇలాటి కర్రపలకలను వాడేవారట. వాది ప్రతివాదుల వాఙ్మూలాలను ఈలాటి కర్ర పలకలపై గుర్తువేసుకొనేవారట. మనుస్మృతిని గురించి మీరు వినేఉంటారు. అది మను వనే ఋషి రచించినది. అలాగే కాత్యాయను డనే మరొక ఋషి రచించిన స్మృతి ఉంది. అది అతని పేరటనే "కాత్యాయన స్మృతి" అని వ్యవహరించబడుతూఉంది. కర్రపలకలను న్యాయాధీశులు న్యాయవాదులు ఎలా వాడాలో ఈ స్మృతి తెలిపింది

"పూర్వపక్షం స్వభావోక్తం ప్రాడ్వివాకోభిలేఖయేత్,
పాండు లేఖేన ఫలకే తతః పత్రం విశోధయేత్ "

"న్యాయాధీశుడు విచారణ సమయంలో వాది వాఙ్మూలం పలకలమీద సుద్దతో వ్రాసుకొని తర్వాత దానిని అంతకుముందు చేసిన ఫిర్యాదుతో పోల్చిచూడాలి" అని దీని తాత్పర్యం.

జ్యోతిష్కులు దశలు, విదశలు మొదలయిన లెక్కలు కట్టడానికి ఈ పలకలను ఉపయోగించేవారు ఉత్తరభారతంలో నేడుకూడ వివాహాది శుభాశుభకర్మలు చేయించే పురోహితులు ఈ ప్రాచీన సంప్రదాయానికి చిహ్నంగా చిన్న కర్ర పలక-పాటీ-సుద్దముక్కలు పెట్టుకుని లాంఛనంగా గణితం చేస్తారు మొదట చిత్తులెక్కలు దీనిపైకట్టి తర్వాత జాతక చక్రంగల పత్రికలో చేరుస్తారు. ఈ చిత్తులెక్కలను పూర్వం ధూళీకర్మ అనేవారు అంటే చిత్తులెక్కలు చేసిన పిదప తుడిచి సుద్ద పోవడానికి నోటితో ఊదేవారన్న మాట.

ప్రతి గణితశాస్త్ర గ్రంథంలోను-తెనుగు గ్రంథాలలోకూడ పాటీగణిత మనే అధ్యాయం ఉంటుంది

గౌతమబుద్ధుడుకూడ ఈలాటి పలకలమీదే అక్షరాలు దిద్దుకున్నాడట ఈ సంగతి లలిత విస్తరంలో ఉంది. లలిత విస్తరమనేది బుద్ధుని జీవిత చరిత్రలలో మొట్టమొదటిదని మీకు తెలుసు. బుద్ధుడు అక్షరాలు, గుణింతాలు వ్రాసుకున్న పలకలు మామూలు పలకలనుకున్నారేమో ? కాదు. మంచి గంధపు చెక్క పలకలు. ఆయన రాజకుమారుడు కదూ ! ఆ రీతికి తగినట్టుగా ఉండ వద్దూ. బౌద్ధమత గ్రంథాలయిన పిటకాలలో భాగమైన జాతక కథల్లోను, మహావగ్గంలోను ఈ కర్రపలకల ప్రస్తావన ఉంది

పూర్వం తెనుగునాడులోను ఈలాటి పాటీలు ఉన్నట్టు గాథాసప్తశతి సాక్ష్యమిస్తున్నది.

కారుమబ్బులు కమ్ముకొని వస్తున్నాయి చంద్ర బింబంగాని, సూర్య బింబంకాని, నక్షత్రాలుగాని కనిపించడంలేదు. అప్పుడు తెల్లటికొంగల బారు మాత్రం కనిపిస్తున్నది అది ఎలాగుంటుందంటే, ఆగ్రహాలు ఎక్కడ ఉన్నాయో లెక్కలుకట్టి తెలుసుకొనడానికి కాలుడనే జ్యోతిష్కుడు సుద్దలో గీచిన గీత లాగ ఉందట.

కత్థగఅం రఇబింబం
కత్థ పణట్ఠాఓ చందతారాఓ,
గఅణే వలాఅపంతిం
కాలోహోరం వ కడ్ఢేఇ. (5-35)

మరొక హృదయ విదారకమైన భావాన్ని హాలుడు కర్రపలకపై సుద్ద ముక్కతో వ్రాసి తుడిచివేశాడు.

"మనస్సు ఆశ అనే బలపంతో హృదయమనే పలకపైన ఏమేమి వ్రాస్తుందో, దాన్నంతా విధి పిల్లవాళ్లు వ్రాసింది తమాషాగా తుడిచివేసినట్టు, నవ్వుతూ తుడిచివేస్తాడు" అని ఒక ప్రేమికురాలు తలపోస్తుంది. ఎంత నిరాశతో అన్నమాట.

జం జం ఆలిహఇ మణో
అసావట్టీహిఁ హిఅఅ ఫలఅమ్మి,
తంతం బాలోవ్వ విహీ
ణిహుఅం హసి ఊణ పంపుసహి (7-56)

పాటీలపై వ్రాయడాన్ని శ్రీనాథుడు శృంగార నైషధంలో చాల చక్కగా వర్ణించాడు. నలుడు దమయంతితో ఇలా అంటున్నాడు

"దేవి తమోమషీరసము తేటబొసంగగ గట్టిపెట్టి యం
కావళి వ్రాయగా దొడగె నంబర సంపుట కాంతరంబునం
బూవిలుకాని శౌర్యగుణముల్ హరిణాంకుడు ముత్తియంబులం
దావళముల్ రచించిన విధంబున రుక్ఛటికా ముఖంబునన్" (8-169)

ఈ కర్రపలకపై ఎలా వ్రాసేవారు ? వివరించడం అవసరం. పలకలకు తెలుపురంగుపూసి ఆరబెట్టేవారు. ఎర్రరంగు కణికతో వ్రాసేవారు. నల్లరంగు పూసి, తెల్ల సుద్దముక్కతో వ్రాసేవారు. కొయ్యకలంతో సిరాతో వ్రాయడం కూడ కద్దు. ఈ కొయ్యకలాన్ని వర్ణకం అనేవారు. ఇలాటి వర్ణకాల ప్రసక్తి జాతక కథలలో ఉంది.

ఈ పలకలు దీర్ఘచతురస్రాకారంగా ఉండేవి. పైకొసకు దారం కట్టిగాని దారం కట్టనవసరం లేకుండాగాని మేకుకు తగిలించడానికి వీలుగా చెవిలాగ చెక్కి రంధ్రం వేసేవారు.

ఈలాటి పలకలు కొన్నిటిని చేర్చి గ్రంథం చేసుకొనడంకూడ కద్దు. పైకి అన్నీ పీటచెక్కలలాగ కనిపిస్తాయి. కాని మహా గ్రంథనమ్మమాట.

బర్మాలో ఈ పలకకు వెండి బంగారు నీరు పూసి నల్లటి మసితో వ్రాసేవారట. తాటాకు పుస్తకాలలో ఒక పత్రంపై వ్రాయవగినది ఈ పలకపుస్తకమంతా మింగివేస్తుంది. బర్మాలో తాటాకులు విరివిగా దొరుకుతున్నప్పటికీ భద్రత కోసం ఈలాటిపద్ధతి అనుసరించి ఉంటారు. ఇకతకుముందుపుటలో ఉన్న బొమ్మకమ్మువా బౌద్ధ గ్రంథంలోని చెక్కపలకపై పాలీలిపి నమూనా.

మనదేశంలో కర్రపలకలు ఎంత వ్యాప్తిలో ఉండేవో పాశ్చాత్య దేశాలలో మైనపు పలకలు అంతవ్యాప్తిలో ఉండేవి. మైనమంటేనూ, మైనపువత్తు లంటేనూ మనకు తెలిసినవస్తువులు. కాని మైనపు పుస్తకాలంటే వింతే. మన దేశంలో అలాటివి అసలే లేవు. వెన్నవలె కరిగించివేయగల మైనపు పుస్తకాలంటే ఇంతకుముందు చెప్పిన రాతి పుస్తకంకన్నా, తాటాకు పుస్తకం కన్నా, పెపైరస్ పుస్తకంకన్నా విచిత్రంకదూ! ఈ మైనపు పుస్తకాలను రోమనులు కనిపెట్టారు. యూరప్‌లో ఫ్రెంచి విప్లవం వరకు ఇవి వాడుకలో ఉండేవి.

మైనపు పుస్తకం ఎలా ఉంటుందో ఈబొమ్మ చూడండి. జేబులో ఇమడదగిన నోటుబుక్కు కొలతలో చిన్నచిన్న కర్రపలకలు చేసి, వాటి మధ్యన దీర్ఘచతురస్రాకారంగా కొంతలోతు చెక్కివేస్తారు. దానినిండా మైనం నింపుతారు. పసుపుపచ్చ రంగుగాని, నలుపుగాని పూస్తారు. పలకల లోపలి అంచులకు రంధ్రాలువేసి దారాలు దూర్చి పుస్తకాకారంగా కట్టి ముడివేస్తారు; మన తామ్ర శాసనాలలో కడియం వోనివ్చినట్టు. మొదటి పలక పైపక్క, తుదిపలక పైపక్క మైనం నింపరు అంతా మన శాసనపు రేకులలాగే ననుకోండి

ఈ పలకలమీద ఎలా వ్రాసేవారు? సిరాతోమాత్రంకాదు మైనంమీద సిరా ఎలా నిలుస్తుంది? మన గంటంలాంటి ఇనుపకమ్మితో వ్రాసేవారు. దీనిని 'స్టైలస్' అనేవారు. దీని ఒక కొన కూచిగాను, రెండవ కొన గుండ్రంగా ముద్దగాను ఉంటాయి మన గంటంలాగ కూచిగాఉన్న కొనతో వ్రాసేవారు, గుండ్రని కొనతో తప్పులు పడితే కొట్టివేసేవారు.

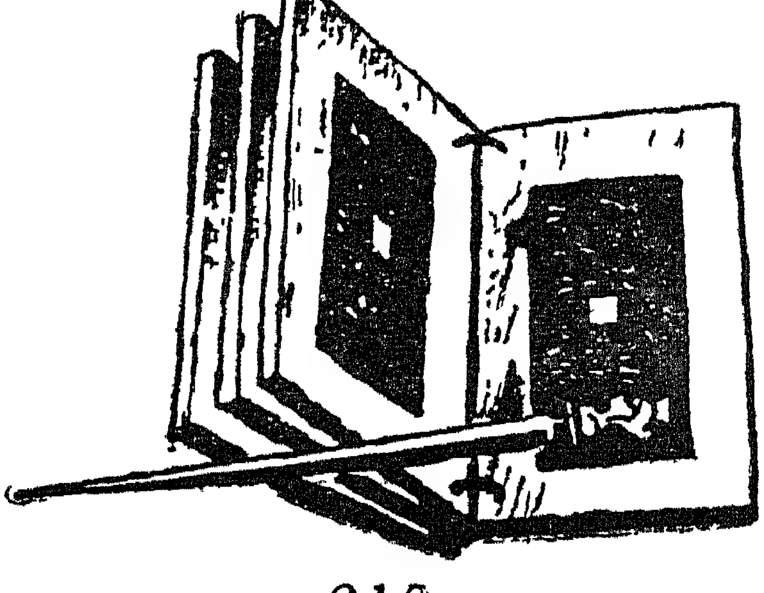

ఆకాలంలో పాశ్చాత్య దేశాలలో మైనపు పలకలు చాల చౌక. వీటిని లెక్కలు చేయడం, రోజువారీ మామూలు విషయాలు గుర్తుపెట్టుకొనడంవంటి వాటికి వాడేవారు. ఈజిప్టునుంచి దిగుమతి చేసుకొనే పెపైరస్ చాల ప్రియం గనుక దానిని పుస్తకాలు వ్రాయడానికిమాత్రమే వినియోగించేవారు

వీటిని చాలకాలం వాడవచ్చు. తరచు వాడవచ్చు గనుక ఇవి మరీ మంచివి ఒకరు మరొకరికి ఉత్తరం వ్రాసి పంపితే, దానిని అందుకున్నవ్యక్తి వెంటనే దాని వెనుక సమాధానం వ్రాసి పంపేవాడు. వీటిపైన ఎన్నిసార్లన్నా వ్రాయవచ్చు, స్టైలస్ మొద్దు కొనతో కొట్టివేయనూవచ్చు

"స్టైలస్ మొద్దుకొనను బాగా వాడండి !" అని ఆకాలంలో యువ రచయితలకు పెద్దలు సలహా యిచ్చేవారు అంటే కొట్టివేసినకొద్దీ రాత బాగుంటుందని వారి అభిప్రాయం. బాగా వ్రాసేవానిని "అతని స్టైల్ మంచిది" అని అనడం నేటికీ ఇంగ్లీషుభాషలో నానుడిగా మిగిలింది. 'స్టైల్' (శైలి) అనే మాట పూర్వం వ్రాతసాధనమై ఇప్పుడు మరుగైపోయిన స్టైలస్ వికృత రూపమే.

ఈ మైనపు వ్రాతలను సులభంగా తుడిచివేయడం ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రమాదంగాను పరిణమించేది. కొన్నికొన్ని ముఖ్యమైన ఉత్తరాలు వ్రాసినవారి నుంచి అందుకొనేవారికి చేరేప్పటికి, వాటినిఅందజేసే వ్యక్తులు దారిలోనే వాటిలోనిముఖ్యాంశాలను తుడిచివేసేవారట. కనుక రహస్యమైన సంగతులు వ్రాసినమీదట, వాటిమీద మరొక పచ్చని మైనపుపొర పోతపోసి, దానిమీద మరొక మామూలు ఉత్తరం "ఎలా ఉన్నావూ? ఏమిటి సంగతులు ? ఈ రోజు మా యింటికి భోజనానికి రా !" అనే రీతిగా వ్రాసి పంపేవారట ఈలాటి అసంబద్ధపు ఉత్తరాలు అందుకున్నవారు రహస్యం గుర్తించి, పై మైనపుపొరను జాగ్రత్తగా ఊడదీసి, కిందపొరమీద వ్రాసిన అసలు ఉత్తరాన్ని చదువుకొనేవారు. ఇలా ఆ కాలంలో యూరప్‌లోని ఉత్తరాలు మన ఇళ్లలాగ రెండతస్తులవి, మూడంతస్తులవి ఉండేవి.

సీసపు పుల్లలు (పెన్సిళ్లు), కాయితాలు కనిపెట్టేవరకు ఈ మైనపు పలకలు యూరపు అంతటా వాడుకలో ఉండేవి. కొన్ని వందల సంవత్సరాల క్రితం ప్రతి విద్యార్థి నడుముకూ ఒక మైనపు పలక వ్రేలాడుతూ ఉండేది విద్యార్థులు వ్రాసిన ఈలాటి మైనపు పలకలెన్నో ల్యూబెక్ నగరంలోని సెయింట్ జేమ్సు చర్చిలో దొరికాయి. ఈ చర్చిలో స్టైలస్‌లు, చర్మాలు

చదువుచేసే కత్తులు, విద్యార్థులను శిక్షించే పేము బెత్తాలుకూడ దొరికాయి ఆ కాలంలో అక్కడి ఉపాధ్యాయులు మన వీధిబడులలోలాగ విద్యార్థులపై బెత్తం బాగా ఆడించేవారు "దండం దశగుణం భవేత్"నే సిద్ధాంతం ఉండనే ఉంది కదా! కనుక బడిలో చదివాను అనడానికి మారు "పేము దెబ్బలు తిన్నాను" అనే నానుడిక్కడ పాశ్చాత్య భాషలలో కద్దు మనం "గురుశుశ్రూష చేశాము" అన్నట్లు.

పదమూడవ శతాబ్దిలో - అంటే ఏడువందల ఏళ్లనాడు - పారిసు నగరంలో ఇలాటి మైనపు పలకల దుకాణ మొకటి ఉండేదట. ఈ దుకాణంలో రకరకాల మైనపు పలకలు అమ్మేవారు. మామూలు ప్రజలకోసం పోకజాతి చెక్కపై కొంత మైనం కొంత కంచెన కలిపి తయారుచేసినవి. మరీ శ్రీమంతుల వాడకంకోసం ఏనుగు దంతంపై తయారుచేసినవి - ఇలాటి రకరకాలు - అమ్మేవారట.

అప్పుడు వాడిన ఆ వేలకొలది పలకలు యేమయాయో! బహుశా కాలిపోయి ఉంటాయి. కాకపోతే, ఏ పెంటకుప్పలోనో చేరిపోయి ఉంటాయి. రెండువేల సంవత్సరాలనాడు రోమనులు వాడిన ఈలాటి పలకలు చాల అమూల్యమైనవి గదా! వాటికి ఎంత డబ్బైనా ఇవ్వవచ్చు దొరికితే? కాని అలాటివి చాల కొద్దిగానే దొరికాయి. వీటిలో ఎక్కువభాగం పాంపేనగరంలో నివసించిన సిసిలియస్ జూకాండస్ అనే పెద్ద వడ్డీ వ్యాపారి యింట్లో దొరికింది. పాంపేనగరం, దీని పొరుగుననే ఉన్న హెర్క్యులేనియం అనే నగరం రెండువేల సంవత్సరాలక్రితం విసులియస్ అగ్నిపర్వతం బద్దలై లావా పొంగడంవల్ల మునిగిపోయి నేలమట్టమయాయి. ఈ అగ్నిపర్వత ప్రళయం సంభవించకపోయివుంటే ఈ మైనపు పలకలుకూడా మనకు దక్కేవి కావేమో! రోమనులు ఆనాడు వాడిన పెపైరస్ చుట్టలుకూడా ఇరవైనాలుగు మాత్రమే దొరికాయి. ఈ చుట్టలు హెర్క్యులేనియం నగరశిథిలాలలోదొరికాయి. కాలంకన్నా ఘోరప్రళయం మరొకటిలేదు కాలం ఎవరినీ కనికరించదు. కాలంమీరినప్పుడే స్టైలెస్ మైనపు పలకలమీది వ్రాతను చదునుచేసినట్టుమానవుని అపూర్వ కార్యాల స్మృతినికూడ తుడిచివేసి చదును చేస్తుంది.

పంచమ ప్రకరణం

చర్మ పుస్తకాలు

నేడు బజారులలో రకరకాల అద్దకం పనిగం చర్మాలసంచులు, పట్టీలు, పెట్టెలు మీరు చూస్తూనే ఉంటారు. చర్మాలపై వ్రాయడం నేడేకాదు; మన దేశంలో రెండువేల ఏళ్ళనాటినుంచే ఉంది. బౌద్ధగ్రంథాలలో చర్మాలపై వ్రాయడం గురించి ప్రస్తావన ఉంది. 'కాత్యాయనక భూమికా' అనే గ్రంథంలో చర్మపుస్తకాల ప్రసక్తి ఉంది.

సుబంధుడనే కవి "వాసవదత్త" అనే తన కావ్యంలో ఆకాశాన్ని సరికొత్తగా ఉత్ప్రేక్షించాడు: విధాత విశ్వాన్ని లెక్కపెడుతున్నాడట. దేనిమీద ఈలెక్క? చీకటి అనే సిరాపూసిన ఆకాశమనే చర్మంపైన, చంద్రుడనే సుద్దముక్కతో ఈలెక్కలో సంసారం శూన్యమని తేలిందట. ఆసున్నలే నక్షత్రాలు. ("విశ్వం గణయతో విధాతుః శశికరినీఖండేన తమోమసీశ్యామే అజిన ఇవనభసి, సంసారస్య అతి శూన్యత్వాత్ శూన్యబిందవ ఇవ నక్షత్రాణి.")

దీనినిబట్టి చర్మానికి నల్లటిసిరాపూసి సుద్దతోవ్రాసేవారని తెలుస్తుందిగదా!

కాని ఈ చర్మపువ్రాతలు మనదేశంలో అంత ప్రచురంగాలేవు. దీనికి కారణమేమిటంటే, మన ధర్మశాస్త్రాలలో కృష్ణాజినంతప్ప తక్కినవన్నీ నిషిద్ధం గనుక. జైసల్మేర్ గ్రంథాలయంలో ఒక్క చర్మపుస్తకం ఉందని పెద్దలంటారు.

కాని ఈ చర్మాలపుస్తకాలు యూరోపులోను, అరేబియాలోను, మన దేశంలో తాటాకు పుస్తకాలలాగ చాల వాడుకకు వచ్చాయి. దీనికి కారణం అక్కడ అప్పుడు వ్రాతసాధనంగా ఉన్న పెపైరస్ చాల ప్రియమైపోవడమే. ఎందుకు పెపైరస్ ధర పెరిగింది?

ఈజిప్టులోని అలెగ్జాండ్రియా నగరంలో గొప్ప గ్రంథాలయం ఉండేది. దానిలో పదిలక్షల పెపైరస్ చుట్టల గ్రంథాలుండేవి. టాలెమీవంశపు పేరో రాజులు ఈ గ్రంథాలయం అభివృద్ధివిషయంలో చాలా శ్రద్ధచూపేవారు. ఆనాడు ఈగ్రంథాలయమే చాల పెద్దది. ఇది ఇలా ఉండగా ఆసియా మైనరు

లోనిపెర్గమోస్ నగరంలో మరొక గ్రంథాలయం అభివృద్ధి కాసాగింది. అప్పటి ఫేరోరాజుకు ఇది కన్నుకుట్టింది. ఎలాగైనా పెర్గమోస్ గ్రంథాలయం అభివృద్ధి కాకూడదనే కసికొద్దీ ఆసియాకు పెపైరస్ ఎగుమతిచేయడం బందు చేయాలని ఉత్తరువు చేశాడు.

దీనితో పెర్గమోస్ రాజుకుకూడ పట్టుదల హెచ్చింది. పెపైరస్‌కు మారుగా గొర్రెతోలుగాని, మేకతోలుగాని వ్రాతసాధనంగా సిద్ధపరచ వలసిందని ఉత్తరువు చేశాడు. అప్పటినుంచి పెర్గమోస్‌నగరం చాలకాలం దాకా యూరోప్‌ఖండానికి, ఇతరదేశాలకు చర్మపుకాయితాలు సరఫరా చేసే ప్రధాన కేంద్రమైంది. చర్మపుకాయితం పెపైరస్‌కన్నా ఎన్నో విధాలా మెరుగు: కత్తిరించడం సులభం, పెపైరస్‌లాగ పేళ్లపేళ్ళుగా విడి పోతుందనే భయంలేదు. ఎంత వంచినా వంగుతుంది, పెపైరస్‌లాగ విరిగి పోదు. ఈ లాభాలన్నీ మొదట అక్కడి ప్రజలు గుర్తించలేదు. ఈ చర్మాలను కూడ పెపైరస్‌లాగే చుట్టలు చుట్టేవారు కాని త్వరలోనే తెలుసుకున్నారు. చర్మాలను మడిచి పుస్తకాలుగా కుట్టవచ్చునని. విడివిడి రావులతో కుట్టిన తొలి పుస్తకం ఈ చర్మాలతో అవతరించిందన్నమాట.

ఈ పుస్తకాలు తయారుచేయడానికి ఒక పద్ధతి ఉంది. మొదట వారు పచ్చితోళ్లను—మేకవో, గొర్రెవో, దూడలవో—నీళ్ళలో నానబెట్టి మెత్తబరిచే వారు. తర్వాత దానికి అంటుకొనిఉన్న మాంసాన్ని కత్తితో చెక్కివేసి, ఉప్పు కలిపిన నీటిలో పడవేసేవారు. దీనివల్ల చర్మంమీది రోమాలు సులభంగా చాకుతో తీసివేయడానికి వీలుపడేది. తర్వాత చర్మాన్ని సీమసున్నంతోను చిట్టెపు రాయితోను రుద్దేవారు. దీనివల్ల చర్మం రెండువైపుల పచ్చరంగుతో నునుపుదేరుతుంది. చర్మం పలుచనైనకొద్దీ ధర యెక్కువయ్యేది. ఒక చిన్న కాయ చిప్పలో ఇమిడిపోయేటంత పలుచని చర్మాలు తయారయేవి. ఇలియడ్ మహాకావ్యపు 24 ప్రతులు వ్రాసిన చర్మపు చుట్టను తను చూచినట్టు రోమన్ మహావక్త సిసిరో అన్నాడు. ఈలాటి చర్మాన్ని ''పార్చ్‌మెంట్'' అంటారు.

ఇలా పలుచగా తయారయిన చర్మం కొనలు సమానంగా లేకపోతే కత్తిరించివేసేవారు ఈ చర్మపు రావును రెండుసార్లు మడిచేవారు. దీనితో నాలుగు చిన్నచిన్న రావులయాయి. ఈలాటి నాలుగు చిన్నచిన్న రావులను చేర్చి పుస్తకం కుట్టేవారు. తర్వాత నాలుగు, ఎనిమిది, పదహారుసార్లు మడిస్తే రకరకాల కొలతల పుస్తకాలు తయారు అయాయి.

పెపైరస్‌పైన ఒకవైపే వ్రాసేవారు కాని, ఈ చర్మపుస్తకాలపైన రెండు వైపుల వ్రాసేవారు అయితే ఈ చర్మపు పుస్తకాలు చాలకాలానికిగాని పూర్తిగా పెపైరసును తొలిగించలేకపోయాయి క్రమంగా ఈజిప్టు కార్ఖానాలు పెపైరస్‌ను

తక్కువగా తయారుచేయడం మొదలుపెట్టాయి. ఈజిప్టువారిని అరేబియావారు జయించిన తర్వాత పాశ్చాత్యదేశాలకు పెపైరస్ పూర్తిగా ఆగిపోయింది. చర్మపుస్తకాలదే పూర్తిగా రాజ్యమయింది.

ఈ చర్మ పుస్తకం చూస్తే ఏ ఖోషాణమో, సందూకు పెట్టో అనుకుంటాముగాని, పుస్తకం అనుకోలేము. రెండువైపులా పెద్దపలకలు, ఈ పలకల పైభాగాన తోలు, లోపలిభాగాన గుడ్డ, వెనుకవైపున చిత్రాలు చెక్కిన రాగి రేకుపట్టీ-ఇవన్నీ చూస్తే ఖోషాణంగానే కనిపించేది. పైన రాగి కొక్కెలుగాని తాళాలుగాని ఉండేవి. పుస్తకం వంగిపోకుండా ఈ కొక్కెలన్నమాట.

ధనవంతులైతే మఖ్మల్‌తోనో (దీనికి సూర్యపటమని హేమచంద్రుడు అన్నాడు) జరీబుటేదారీపనిగలగుడ్డతోనోపుస్తకంబైండుచేయించుకొనేవారు.రాగి కొక్కెలకు మారువెండి,బంగారు కొక్కెలుండేవి. ఈ కొక్కెలకు విలువగలరాళ్ల చెక్కడంకూడకద్దు రాజులకోసమువారిసర్దారులకోసము వ్రాసేపుస్తకాలబైండింగు

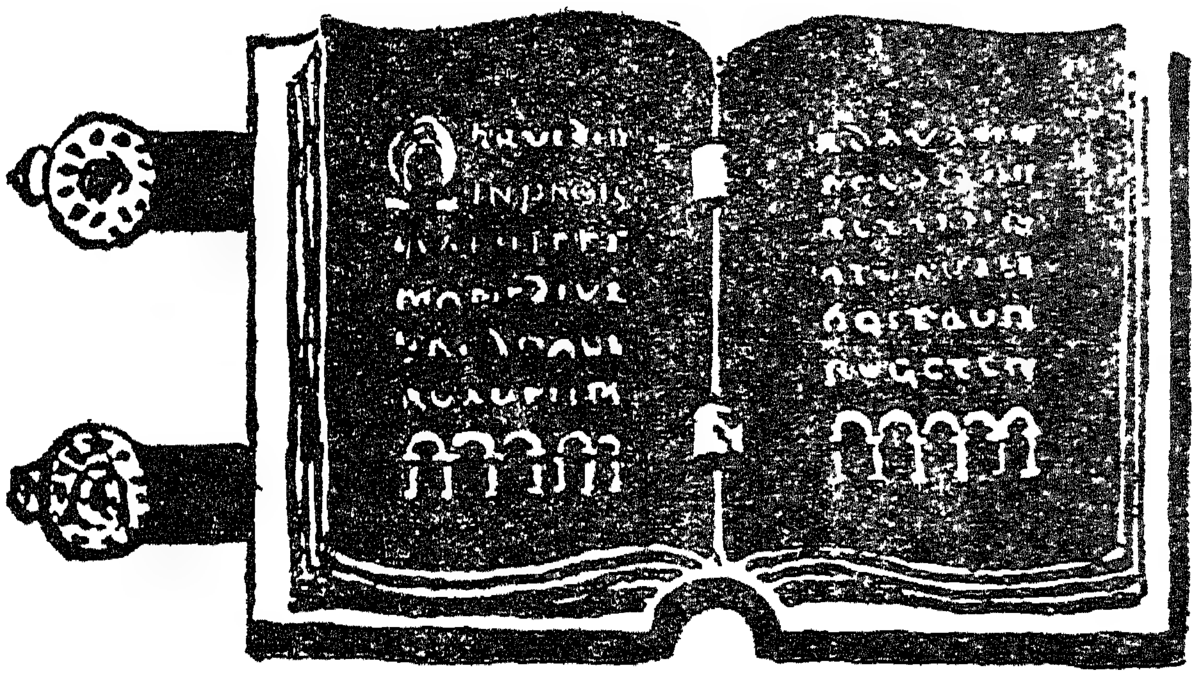

మాత్రమేకాక ప్రతిపుటా వెండి బంగారు రాళ్ల పనితనంతో మెరిసిపోయేవి. వెండి, బంగారు అక్షరాలతో వ్రాసిన అలాటి చర్మ పుస్తకాలు నేడు కొన్ని ఉన్నాయి. వీటిరంగు ఆనాడు మెరిసిపోయే ధూమ్రవర్ణం, నేడది మట్టి ఊదాగా మారిపోయింది. వెండి, బంగారు అక్షరాలు నల్లబడిపోయాయి. కాని, ఆనాటి పుస్తకాలు సుబంధకవి వర్ణించినట్టు సూర్యాస్తమయానంతరం నీలాకాశంలాగ మెరిసి ఉంటాయి.

ఎంతో చక్కగా బైండు చేసిన ఈ సుందర పుస్తకాలు ఒకరివేతిమీద తయారయినవా? ఆరేడుగురి పనితనం ఇది. ఒకరేమో చర్మాన్ని ఒలిచారు, మరొకరు నున్నటి రాళ్లతో రుద్ది దానిని నగిషీపెట్టారు. మూడవవారు పుస్తకంలోని విషయాన్ని మరొక పుస్తకంనుంచి నకలుచేశారు. నాల్గవవారు

అందమైన అక్షరాలు వ్రాశారు. ఐదవవారు అక్కడక్కడ చక్కని బొమ్మలు గీచారు. ఆరవవారు మాతృకతో ప్రతిని సరిచూచారు ఏడవవారు పుస్తకం బైండు చేశారు. దీనికి అపవాదమూ లేకపోలేదు. ఒకొక్కప్పుడు ఒక్క సన్యాసే చర్మాన్ని తీసుకొని పుస్తకంగా రూపొందించడంకూడ కద్దు.

షష్ఠ ప్రకరణం

వ్రాయసంవారు

మనం తాటాకు మట్టలలోను, పెపైరసు తుంగలలోను, చర్మపుస్తకాల పుటలలోను చిక్కుకుని లేఖకులసంగతే మరచాము. ప్రాచీనకాలంలో లేఖకుని ప్రాముఖ్యం అంతా ఇంతాకాదు మహాభారతం రచించిన వ్యాసులవారికి గణాధిపతి లేఖకుడుగా ఉండేవాడని, ఆయన చెప్పీ చెప్పకముందే లొండంతో గంటం పట్టుకొని వ్రాసివేసేవాడని పౌరాణికులు చెబుతూ ఉంటారు. తిక్కనకు గురునాథు డనేవాడు లేఖకుడట; మాంచి శీఘ్ర లేఖకుడు ఒకసారి తిక్కయజ్వ తనధోరణిలో పద్యాలు చెప్పుతూ, ఒక కందం తుదిపాదంలో అంత్యభాగం తోచక "ఏమిచెప్పుదును గురునాథా ?" అని గురునాథుని ప్రశ్నించాడట. అ గురునాథుడది ప్రశ్నగా భావించక పద్యపాదంగానే గ్రహించి వ్రాసివేశాడట. "ఏమి వ్రాసినావు ?" అని తిక్కన ప్రశ్నించినపుడు తను వ్రాసింది చెప్పాడట ఆమీదట దానిని తిక్కన "ఏమి చెప్పుదును కురునాథా" అనేరీతిగా సమర్థించవలసి వచ్చిందట. ఇదికూడ పౌరాణికులు తమాషాగా చెప్పేదే

అక్షరచణులే - బాగా అక్షరాలు చెక్కగల నిపుణులే - ఈ పనికి నియమించబడేవారు. ఎంతో శిక్షణ పొందినవారికిగాని అధికారపత్రాలు తయారుచేసే పని అప్పగించేవారు కారు. వీరికి సామాన్యంగా లేఖకులనేది రూఢినామం. రాచనగరులో రాజు చెప్పుచేతల్లో ఉండే లేఖకులు రాజలేఖకులు రాజవైద్యుడులాగ. వీరిని 'రాజలిపికారులు' అనికూడ అనేవారు స్వంతంగా వ్రాసుకొనే అలవాటు శ్రీమంతులకు ఉండడం కష్టం; అందులోను రాజులకు. కనుక ప్రతి రాజాస్థానంలోను రాజలేఖకుడు ఉండేవాడు.

నాగార్జునకొండలో ఒక శాసనం ఉంది. దానిలో ఒక రాజలేఖకుడు బోధిసత్వుని స్తూప నిర్మాణంలో తనుచేసిన సేవను వివరించాడు. ఆ శాసనానికి

కొంతదూరంలో అద్భుతమైన శిల్ప మొకటుంది సిద్ధార్థుడు జన్మించాడు శుద్ధోదనుడు జ్యోతిష్కులను పిలిపించాడు. వారు చెప్పిన శుభ ఫలాలను రాజలేఖకుడు తాటాకుపై గంటంతో వ్రాసుకుంటున్నాడు ఎడమచేతులో పట్టుకున్నవి తాటాకులు. కుడిచేత్తో గంటం పుచ్చుకుని గబగబా వ్రాసివేస్తున్నాడు. అశోకుని సిద్దాపురం శాసనంలో "చపడేన లిఖితే లిపికరేణ" అని మీరు ఇదివరకు చదివారు చపడుడు రాజలేఖకు డన్నమాట.

లేఖనం వృత్తిగా అభివృద్ధిచెందిన తర్వాత కొన్ని కులాలే ఏర్పడ్డాయి - కాయస్థులు, కరణీకులు, కరణాలులాగ. దస్తూరి బాగలేకుండా చదవడానికి కాకపోతే, విషయం ఎంత బాగుంటే ఏమి ప్రయోజనం? కనుకనే కరణీకులకు గిరాకీ. ఇంతకూ లేఖకుడు తిమ్మిని బమ్మిని, బమ్మిని తిమ్మినికూడ చేయగలిగేవాడు ఎవరో లేఖకులను గూర్చి ఈ చాటువును చెప్పాడు :—

మేదినినాథు డల్గినను
మించిన కార్యము చక్కఁచేయ స
మ్మోద మెలర్పగా గణక
ముఖ్యుని సఖ్యము లెస్స, యెట్లనన్ !
ఆదట కాలుడల్గియు గ
తాయువటన్నను చిత్రగుప్తు డా
"గా" దొలగించి 'శా' మొదట
గ్రక్కఁన వ్రాసి సజీవు చేయడే !

ఇలా తమకు ఇష్టంవచ్చినట్టు మార్చేవారని కొందరు దుమ్మెత్తి పోయకనూపోలేదు.

చేతికి గంటమువస్తే
క్రోతికి శివమెత్తినట్టు కొందరు మంత్రుల్
నీతి ఎరుంగక బిగుతురు
సీతారామాభిరామ సింగయరామా !

రాజుకు మంత్రి కావలసినవానికి ఇతర విషయాలతోపాటు చక్కని వ్రాతకూడ అత్యవసరం :—

వ్రాయను చదువను వరుసతో మాటాడ
ఆవలీవలి పల్కు లాలకింప
పరదేశభాషలు ప్రభువుకు వినిపింప
సభ దుర్గుణంబులు సర్దుచేయ
. .
నేర్పుగలిగిన మంత్రులు నీతిపరులు.

లేఖకునికి అత్యవసరమైన లక్షణా లివి —

తప్పు సవరించి వ్రాయు టుత్తమము లేక
ప్రతి సమానము వ్రాయుటయతిముఖ్యంబు,
రెండు విడిచియు వ్రాసెడి లేఖకుండు
గలుగ కవి సేయు భాగ్యంబుకాదె కృష్ణ !

ఇక లేఖకులు పలువురు తమ దస్తూరీని గూర్చి పొగడుకున్న సందర్భాలుకూడ చాల ఉన్నవి. భువనేశ్వరంలోని ఒక సంస్కృత శాసనంలో శివకరుడనే శిల్పి తన అక్షరాలు ముత్యాలకోవ అని చెప్పుకున్నాడు :—

సూత్రకారః శివకరః సద్వృత్తాం అక్షరావలీమ్,
నిచఖాన శిలాఫట్టే ముక్తాఫలనిభామివ.

సోవరసి అనే కన్నడ శిల్పి తనతో ఎవరూ అక్షరాల శిల్పంలో పోటీ చేయలేరని చెప్పుకున్నాడు. తను అక్షరాల మధ్యన మృగాలు, పక్షుల బొమ్మలు అందంగా చెక్కగలడట. తనతో పోటీచేసే ప్రెరిజగులవారు ఎవరైన ఉంటారా ? - అని ప్రశ్నించాడు. ఆయన అక్షరశిల్పం చూస్తే ఆయన మాటలు

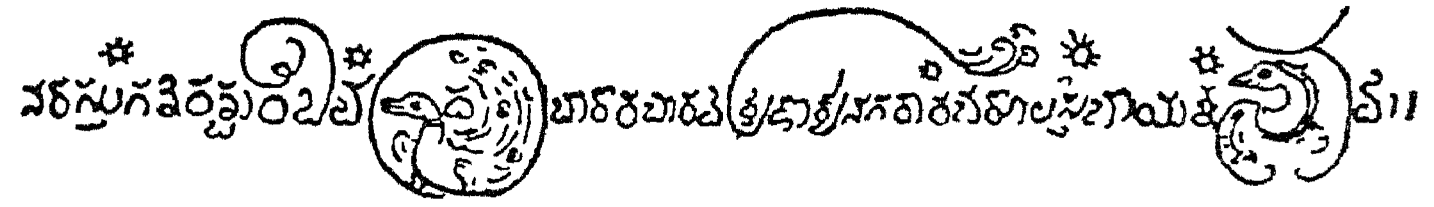

కోతలుకావని తెలుతుంది పక్షుల్లాగ చిత్రంగా చెక్కిన అక్షరాలు చూడడానికి మహానందంగా ఉంటాయి కంచిలోని కైలాసనాథ దేవాలయంలోని ఈ పంక్తిని చూడండి. ఇదిఏమిటి? పల్లవరాజుల బిరుదు "శ్రీ కలంకరహితః" అనేది

అక్షరాలు స్పష్టంగానూ ఉన్నాయి, సుందరంగాను ఉన్నాయి. నెమళ్లు ఆ బిరుదాన్ని మోసుకొనివస్తు న్నట్టు లేదూ ?

ఈ మరొక పేరు కూడ చూడండి పిట్టలు వాలినట్టులేదూ ? ఇది
“శ్రీ హర్షాదిత్యః” అనేది

ముత్యాల్లాగే వస్త్రా
ని ముత్యాల కోవలాగ
ఉండేలా వ్రాసే మంత్రులు
...కారు, లేఖకులు మనకు
చాలమంది ఉన్నారు.
ఇప్పుడు సమానపద్ధైన
సిద్ధమగు వ్రాయసం

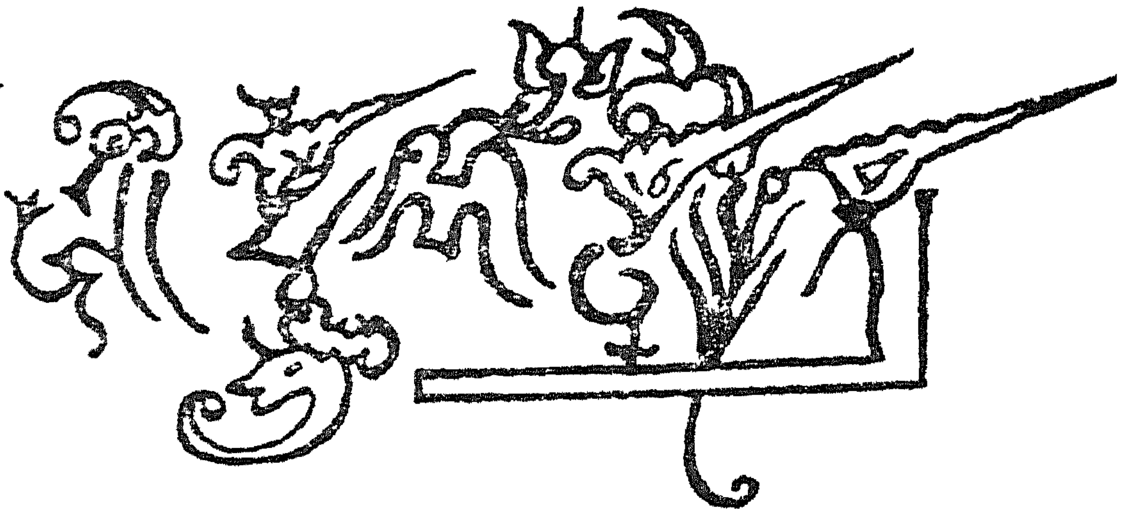

మహా సరసంగా ఉండేదని జక్కన విక్రమార్క చరిత్రలో పొగిడాడు:-

ఆణిముత్యముల సోయగము మించిన వ్రాలు
వరుసతో నిరుకేల వ్రాయనేర్చె
ఆత్మీయ లిపియట్టు లన్యదేశ్యంబుల
లిపులను జదువంగ నిపుణుడయ్యె . .

వేమభూపాలుని మంత్రి అయిన అన్నయమంత్రి స్వదేశ లిపులేకాక పారసీ వ్రాస్తే కన్నుల పండువుగా అమరేదని శ్రీనాధుడు తెగపొగడినాడు.

అన్నయమంత్రి శేఖరు డ
హమ్మదు షాగుజరాత భూమి భృ
త్సన్నిధికి న్మదిన్ సముచి
తంబుగ వేమ మహీపతీంద్ర రా

జోన్నతి సంత తాభ్యుదయ
మొందగ పారశిభాష వ్రాసినన్
గన్నులపండువై యమరు
కాకిత మందలి వర్ణపద్ధతుల్.

పెదపాటి సుకవి వర్ణించిన వేదాద్రిమంత్రి అక్షర శాస్త్రజ్ఞుడులాగ కనిపిస్తాడు.

పక్షి పత్రుపయును బరిపుష్టి తలకట్టు
గుడిసున్న కియ్యయు సుడియు ముడియు
ఐత్వంబు నేత్వంబు నందంబు మందంబు
గిలుకయు బంతులు నిలుపు పొలుపు

నయము నిస్పందేహతయు నొప్పు మరువను
ద్రచ్చి వేసినయట్ల తనరుటయును
షడ్వర్గ శుద్ధియు జాతి యోగ్యతయును
వృద్ధి ప్రియంబులు విశదగతియు

గీలుకొన వ్రాయసంబులు వ్రాయ వ్రాయ
గొంకు కొసరును జేతప్పు గొనకయుండు
లలిత ముక్తా ఫలాకార విలసనమున
మతి మరున్మంత్రి వెదాద్రి మంత్రివరుడు.

ఇక రాయని భాస్కరుని వ్రాయసం చాతురిని గూర్చిన చాటువులకు లెక్కలేదు. ఆయన బంగారు గంటంతో వ్రాసేవాడట .—

కలయ బసిండి గంటమున
గాటయవేము సమక్షమందు స
త్ఫలముగ రాయన ప్రభుని
బాచడు వ్రాసిన వ్రాలమోతలున్

గలుగలు గల్లు గల్లు రన
గంటక మంత్రుల గుండెలన్నియున్
జలు జలు జల్లు జల్లు రనె
సత్కవివర్యులు మేలు మేలనన్

ఆకుల వ్రాలు వ్రాయ నచి
వాగ్రణి బాచనకే ఘటిల్లె బ
ల్గాకి కుమంత్ర నందనులు
గంటము ముట్టి లిఖించినట్టి వ్రా

లాకులు రాటపాకులు చె
వాకులు బ్రాహ్మణ వీదిలోని పు
ల్లాకులు లంజెలిండ్ల పలు
గాకులు గాక నిజాన కాకులే!

వ్రాయు బసింది గంటమున
రాజ హితైక రహస్య కార్యముల్
వ్రాయు ధనార్థికోటి నిట
లంబున శోభన భాగ్య సంపదన్

వ్రాయు జకోర లోచనల
వ్రత్రువ జన్నుల మన్మంధాంకముల్
రాయని మంత్రి భాస్కరుడు
వ్రాసిన వ్రాత లసంఖ్యముల్ గదా!

రాజాస్థానాలలోని ఇట్టి బంగారు గంటాలవారిని, ముత్యాల కోవలవారిని చూచిన శ్రీనాథుడు వ్రాయసమే ప్రధాన వృత్తిగా ఊరూరూ తిరిగే పడమటి వ్యాపారులను చూచి·

దస్త్రాలున్ మసిబుడ్రలున్ గలములున్
దార్కొన్న చింతంబళుల్
పుస్తుల్ గారెడి దుస్తులున్ జెమట కం
పుం గొట్టు నిర్కావులున్

అస్తవ్యస్తపు గన్నడంబును భయం
పై తోచు గడ్డంబులున్
వస్తూ చూస్తిమి రోస్తిమిన్ బడమటన్
వ్యాపారలన్ గ్రూరులన్

అని రోతపడడంలో ఆశ్చర్యమేముంది·

ఇక శాసనాలలోను, రాటాకు గ్రంథాలలోను ప్రారంభంలోనే అది ఏ మతస్థులు వేసిందో, వ్రాయించిందో తెలిసిపోతుంది. శాసనాలలో విషయం ప్రారంభించడానికి ముందు పై పటునలో ఎవరికి ఇష్టమైన దైవాలను వార చెక్కుతారు. జైనులయితే ఏనుగులను, పద్మాలను, శైవ, వైష్ణవులయితే మధ్యన తమ ఇష్ట దైవాన్ని, వానికి ఇరుపక్కల సూర్యచంద్రులను చెక్కడం కద్దు. ఇక శాసనం స్వస్తి, మున్నగు మంగళపదాలతో ప్రారంభమౌతుంది సాతవాహనుల శాసనాలలోను, ఇక్ష్వాకుల శాసనాలలోను 'సిద్ధం' అని, విష్ణ కుండినుల శాసనంలో 'స్వస్తి' అని విషయం ప్రారంభమౌతుంది కొన్నిటిలో స్వస్తిశ్రీ' అని రెండూ ఉంటాయి. రాటాకు పుస్తకాలలో అయితే మొద 'శ్రీ' అనే అక్షరం చిత్రవిచిత్రంగా వ్రాయడం అలవాటు సమాప్తిలో 'మంగళ మహా శ్రీశ్రీశ్రీం జేయును' అంటూ వరుసగా శ్రీకారాలు చుట్టడ అలవాటు.

శాసన సమాప్తిలో శిల్పులు, తాళపత్రాలలో లేఖకులు తమ సంగతి చెప కొనడం మరీ తమాషాగా ఉంటుంది ఒకరు ప్రథమ పురుషలో చెబితేమరొక ఉత్తమ పురుషలో చెప్పుకుంటారు. సంస్కృత శాసనాల సంగతే చూద్దాం

"కుబ్జః స్వకావ్యమిదం అశ్మతలే విలేఖ"

కుబ్జుడు తన కావ్యాన్ని రాతిపలకపై వ్రాశాడు అని కుబ్జుడనే లేఖకుడు మామూలుగా చెప్పుకున్నాడనుకోండి. మరొక కర్ణ భద్రుడు (అంటే లేఖకుడు) చేసుకున్న ఆత్మస్తుతి ఇది.

"కర్ణభద్రేణ భద్రేణ శిల్పినానల్ప బుద్ధినా
తామ్రం వినయనమ్రేణ నిర్మితం సాధుకర్మణా"

"కరణీకకులోద్భవుడు, అనల్పబుద్ధి, వినయనమ్రుడు, సాదుకర్మపరాయణుడు అయిన భద్రుడనే శిల్పి ఈ తామ్ర శాసనం నిర్మించాడు" మరొక సూత్రధారుడు సాహిలుడనేవాడు (దారంతో అక్షరాల గుర్తులు వేసుకొని తర్వాత చెక్కేవారు కాబోలు) తన అక్షరాలుసరస్వతి స్వరూపమన్నాడు.

"ఉత్కీర్ణా సూత్రధారేణ సాహిలేన స్ఫుటాక్షరా,
చిత్రాంగ వాగ్యగ్రవర్ణా సరస్వతీవ భాసతే".

బిల్హణుడనే మరొక కరణీకోద్భవుడు తను చిత్రగుప్తునితో సమానుడనని చెప్పుకుని తన శాసనలేఖనం ముగించాడు —

"కరణీకోద్భవో విద్వాన్ చిత్రగుప్తోపమోగుణైః
యశసే బిల్హణః శ్రీమాన్ అలిఖత్ తామ్రకంముదా"

తెలుగు శాసన శిల్పులు, ఆత్మస్తుతి చేసుకొన్నవారు అరుదు. వారి పేర్లుకూడ విడ్డూరంగానే ఉంటాయి కొందరు తమ పేర్లు అచ్చతెనుగులో వ్రాసుకుంటారు· కొందరు సంస్కృతంలో వ్రాసుకుంటారు

నెల్లూరుజిల్లా భైరవకొండ గుహాశాసనం"నేలగుంర ఆవాజ్జు పణికేసిరి" అక్కడి మరొక శాసనం "శ్రీ కుఋవది ఆచట్ల కేసినపణియు" పణికేయదం. ఏమిటని ఆశ్చర్యపడుతున్నారేమో ! పనిచేయడ మన్నమాట. చేసిరి అనే క్రియ పాతరూపం కేసిరి ఆవాజ్జు - ఆచజ్జు శిల్పాచార్యులు. పూర్వం ఈ బిరుదాన్ని శిల్పాచార్యులు పెట్టుకొనేవారు. నెల్లూరుజిల్లా నలజనంపాడు శాసనం"వా(చ్చో) ళాళ కొడుకు పల్లవాచాజ్జస్య" లికితం. కడపజిల్లా ఇందుకూరి శాసనం, పొట్లదుర్తి - మాలపాడు శాసనం "అసివైరుప్ప లిఖితం" కడపజిల్లా రామేశ్వరం శాసనాన్ని "గట్టువిరిపటితి కమ్మరి వినియణ వ్రాసె" పనికేయడం, లికితం, లిఖితం అయింది.

కందుకూరు శాసనాన్ని "ప్రభురామున్నుక్ర్యొచె" నట. క్ర్యొచడం అంటే క్రొచ్చడం - క్రుచ్చడం - చెక్కడమన్నమాట. కడపజిల్లా పెద్దముడియం శాసనం క్ట్రొచ్చినవారు ఎవరో తెలుసునా? "క్ట్రొచినవాస్తు వెన్నవడ్డచి కున్

ప్రశస్తిః" వడ్డచి అంటే ఏమనుకున్నారు? చెక్కేవారన్న మాట శిల్పులన్నమాట. వర్ధకి అనే సంస్కృతపదంనుంచి వడ్డచి అనేపద వచ్చింది. పులకేసిరిలోని కకారం చకారంగా మారినట్టే, వర్ధకిశబ్దంలో కకారం - సంస్కృత మైనప్పటికీ - తర్వాత చకారంగా మారింది. ఇది వా అప్రామాణికమైన ప్రయోగం.

వీరంతా నన్నయకు పూర్వంవారు. నన్నయకాలంలో గండాచార్యుడు గొప్ప శిల్పి, లేఖకుడూను. ఈ కాలంనుండే శాసనం చెక్కినవారి పేరు, శిల్పి పేరూ చెక్కడం ప్రారంభించారు. రాజరాజు వేయించిన నందంపూడి శాసనంలో రచనకర్త నన్నయభట్టు, లేఖకుడు గండాచార్యుడు. వేములవాడ ఒక ఆస్థానంలో శాసనాధికారి, శాసనరచయిత శ్రీనాథుడు.

దాక్షారామ భీమేశ్వరాలయంలోని ఒక శాసనంలోనిది "ప్రకాశధారిం మహా కావ్యం। పెద్దనార్య లిఖితం శ్రీ"

కావ్యంలో పాల్కురికి సోమనాథునిలాగ

"ఆరూఢమతి మల్లికార్జున పండి
తారాధ్య చరిత మాద్యంతంబు వినిన
జదివిన వ్రాసిన సంగ్రహించిన స
ముదితాభిమత ఫలంబులు నొందుదురు చె
ప్పిన నీ కృతి గారవించినను
వావిరి జదివిన వ్రాసిన వినిన
నమవంద వారల కథమిత్రార్థములు
కరుణించు శివుడు మంగళ మహాశ్రీలు"

అని ఫలశ్రుతి చెప్పడం అలా ఉండగా, లేఖకులు పాఠకులను చక్కని పద్యాలతో మన్నన కోరడం, తాము మూలప్రతినుంచి ప్రతిక వ్రాసుకున్న తిథివారాలను వ్రాయడం సంప్రదాయం ఒక లేఖకుడు నేను "చాల తప్పులు వ్రాశాను. దిద్దుకొని చదువుకోండి." అని సవినయంగా ఇలా కోరుతాడు :—

"వ్రాలా తప్పులు పెక్కులు
తాంగువేసు శబ్ద సంగతి తెలుగన్
గెలిం బెట్టక తిట్టక
పోలంగా దిద్దరయ్య బుధజనులారా!"

తప్పులు ఎవరికైనా కలుగుతాయనే క్షమాత్తో మరొక సలిలుడాదు

"చేతప్పు నెరుక మరపును
నేతెరగున నైన గల్గు నెవ్వరికైనన్
వ్రాతం దప్పులు గలిగిన
వ్రాతిగ దిద్దుకొనుడయ్య పండితులారా!"

అని అంటాడు

మరొక పండితుడు అలుగకండి-అని ప్రార్థిస్తాడు.

'వ్రాత దప్పువలన వాచకులలుగక
తప్పు గగ్గెసేరి తగిన యెడల
వలయు నక్షరములు వర్ణించి నిలుపుడీ
సుకవులైనవారు సురుచిరముగ"

మరొక లేఖకుడు -

"ప్రతి చూచి వ్రాసినాడను
అతి సెబ్బలు వ్రాలుచూడ నన్నియు దప్పుల్
యతియును ప్రాసయు నెరుగను
మతిమంతులు తప్పుదిద్ది మన్నింపరయా"

అని మన్నన కోరుతాడు.

తలకట్టిత్వము కొమ్ము నేత్వమును నై
త్వం బొత్వముం బొట్టులున్
బలు సంయుక్తపు టక్షరంబులు విరా
మప్రాస శబ్దాదు లిం
దుల జేప్పున తప్పు నజ్ఞుడనునన్
దూపింప కాతప్పు లొ
ప్పులుగం జేయుడు పెద్దలార మిమునే
ప్రొద్దున్ బ్రశంసించెదన్"

అని ఒక లేఖకుడు అనగా, మరొకడు

"విసర్గ బిందుమాత్రాది పదపాదాక్షరాణిచ,
న్యూనమప్యతిరిక్తంవా క్షమస్వ పురుషోత్తమ"

అని ఒక దండం సమర్పిస్తాడు. "కరకృత మపరాధం క్షంతు మర్హంతి సంతః" అనే వాక్యం చాల ప్రసిద్ధమైనది.

పుస్తకాల పత్రికలు - ప్రతులు వ్రాయించడం, వాటిని దానం చేయడం పుణ్యకార్యమనే భావన మనదేశంలో అనాదిగా ఉంది. లేఖనవృత్తి ఉత్తమ

పని, సుజీవన సాధనమని బౌద్ధయుగంలో భావించేవారు. ఈ సంగతి మీకు ఇదివరకే తెలుసు. అయితే, ఈ వ్రాతలు ఇతరులను నొప్పించేవిగా ఉండరాదు నొప్పిస్తే దుష్కృతం-దుష్కృతం - వస్తుంది. అత్తి కబ్బె అనే కన్నడ మహిళ రన్నడనే మహాకవి రచించిన గదాయుద్ధమనే కావ్యం వేయి ప్రతులు వేయించి వ్రాయించి దానం చేసిందట.

కొందరు ఈ దానంచేసిన సంగతి దానమిచ్చిన గ్రంథం చివర తెలుపడం కద్దు.

"స్వస్తిశ్రీ విజయాభ్యుదయ శాలివాహనశకవరుషంబులు అగు నేటి హేవిళంబి నామ సంవత్సర భాద్రపదశుద్ధ దశమీలు వంకదారవేంకటేశము నకు తాళ్ల మార్పూరు కరణము విరూరి చిన్న సూరప్ప ఆశీర్వచనంబులుచేసి తాంబూల జాంబూనదప్రియ పూర్వకంబుగా వ్రాసి యిచ్చిన భారతములోని యుద్ధ పంచకము"

రాజాస్థానాలలో రాజలేఖకులే కాకపుస్తకాల ప్రత్యంతరం వ్రాసే లేఖకు లుండేవారు. వారికికూడ చాల గౌరవం ఉండేది. సాహిత్యపోషణ విషయంలో నాయకరాజుల సంప్రదాయాన్ని పుణికి పుచ్చుకున్న తంజావూరు మహారాష్ట్ర రాజులు ఆంధ్ర సంస్కృతాది గ్రంథాలను ఎన్నిటినో నకలు చేయించారు. అలాటి నకళ్ల చివర

"భోసలాన్వయ సుధాంబోధి చంద్రునకు
అనఘసన్నుతికి శాహావనీ పతికి
నింబాజి వ్రాయించె నిఖిలార్థ వితతి
కంబోధియగుమండు నట్టి భారతము
నిటలాక్ష పదపద్మ నిహిత ప్రసన్న
పటుచిత్తుడైన కుప్పయ మంత్రివేత" ఉంటుంది.

నింబాజి అనే విద్యాధికారి కుప్పయ మంత్రి అనే లేఖకునిచేత ఈ పుస్తకం ప్రతివ్రాయించినారన్నమాట.

కడచిన శతాబ్దిని కృష్ణా మండలంలో న్యాయాధికారిగా ఉన్న శ్రీసి.పి. బ్రౌను తెలుగుభాష యెడల గల ఆదరంకొద్దీ పెక్కు గ్రంథాలను సేకరించి నకలువ్రాయించి మూలప్రతులతోసరిమాచి(తైఫారుచేసి)సంస్కరించిపెట్టాడు. ఆయన దర్బారులో జూలూరి అప్పయ్య, రావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రివంటి దిగ్దంతులైన పండితు లుండేవారు. బ్రౌనుకాలపు ఒక నకలుదారు ఉత్తరరామాయణం నకలు వ్రాసి చివర ఇలా వ్రాస్తాడు: "శృంగారకవి లింగన్న ఉత్తర రామాయణం బ్రోను దొరగారికి వ్రాసి యిచ్చెను."

బ్రౌను నకలు వ్రాయించి పుత్రికను మాతృకతో తైఫారు చేయించే వాడని ఇంతకుముందే చెప్పాను. తైఫారుచేసినదాని గుర్తుగా పుస్తకం చివర లేఖకులు ఆ సంగతిని వ్రాసి తమ సంతకాలు వేసేవారు :—"బ్రహ్మోత్తర ఖండం ది 29 నవంబరు 1831 మొకాబిలా చాయడమైనది వారణాసి రామస్వామి వ్రాలు, నండూరి వేంకటాచార్యుల వ్రాలు."

ఒక ప్రతి పాఠాంతరాలు ఎత్తి వ్రాసుకున్న తర్వాత ఆ ప్రతితో అవసరం ఏముంది ? "ఈ గ్రంథం చిత్తూరులో వ్రాయింపకొని యిందులో ఉండే ప్రతి భేదములు యావత్తు వేరే ప్రతిలో ఎక్కించడం అయినది గనుక దీనితో కావలసిన పని తీరినది" అని వ్రాసుకొనేవారు.

శ్రద్ధాళువులు తమకోసం వ్రాసుకున్నప్పుడుకూడ స్పష్టంగా గ్రంథాంతంలో చెప్పుకొనేవారు :-"ఈ పుస్తకం ప్రతినున్న క్రమానను మాదేటి సాలంకయ్య వ్రాసుకున్న కూర్మపురాణం ఆనందనామ సం॥ మాఘ బహుళ ౫ శుక్రవారం వ్రాసినాము."

"నందననామ సంవత్సర భాద్రపద శుద్ధ ౫ వర్కు అంగరనరసింగన వ్రాసిన క్రమానను వుప్పు చాయన్న జైమిని భారతం సంపూర్ణంగాను వ్రాసెను."

అరుదుగా మొదట్లో వ్రాయడంకూడ కనిపిస్తుంది :-"ఇది నారాయణప్ప నాయడి స్వహస్త లిఖితం."

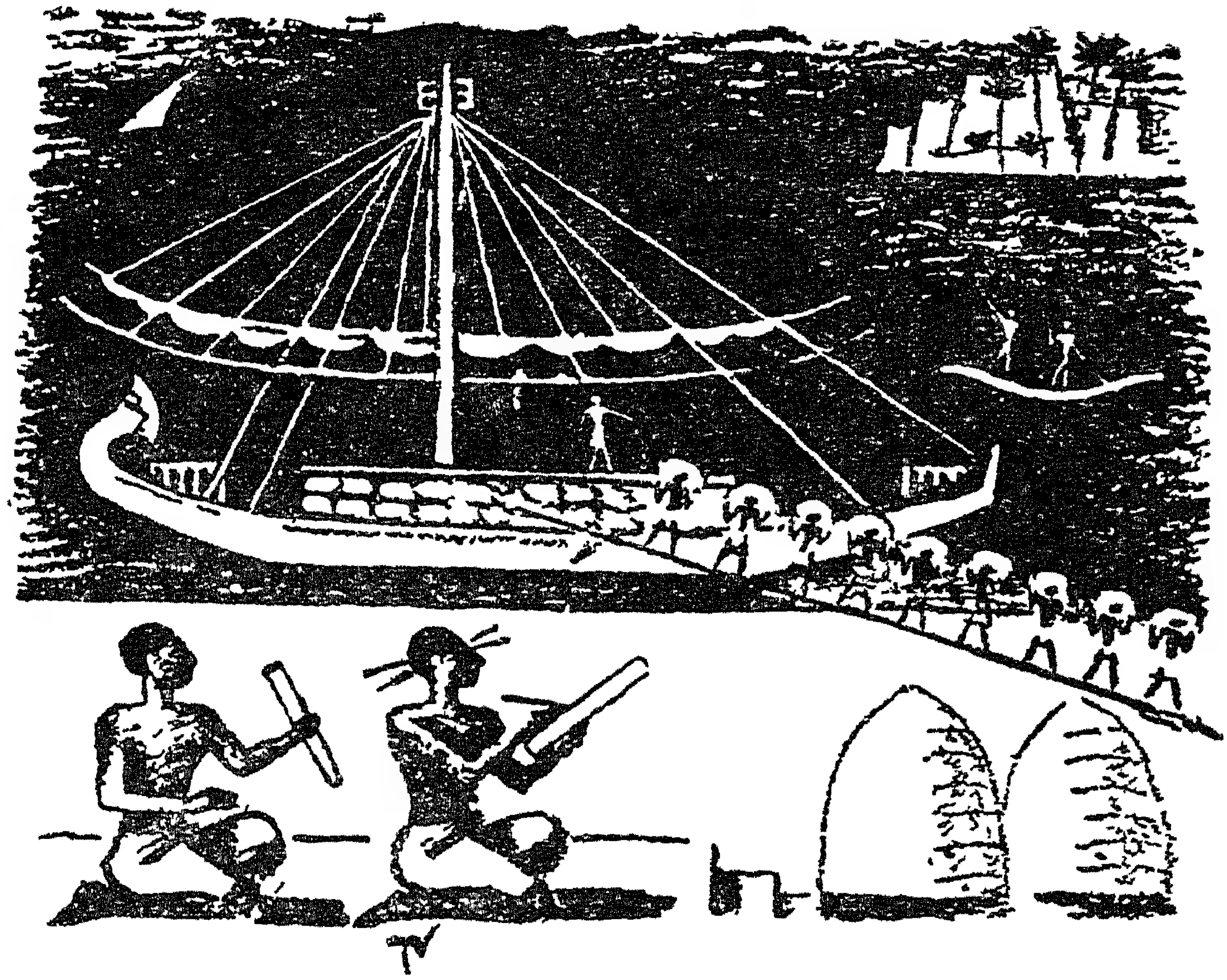

పాశ్చాత్య లేఖకులకు కూడ మనవారికున్నంత సరదాలూ ఉండేవి. అక్కడా లేఖకులూ, రాజలేఖకులూ ఉండేవారు ఈజిప్టు పిరమిడ్ల గోడల మీద ఆనాటి ఈజిప్టు లేఖకుల బొమ్మలింకా ఉన్నాయి వీరిలో చాలమంది యువకులుగా కనిపిస్తారు. నేలమీద కూచుని ఎడమచేత్తో పెపైరస్ చుట్ట, కుడిచేత్తో కాకి వెదురు రెల్లు కలం పట్టుకున్నారు. చెవుల్లో ఒక జత కాకి వెదురు కలాలు అదనంగా పెట్టుకున్నారు. వీరిలో పలువురు చాల దరిద్రావస్థలో ఉండేవారు రాజలేఖకులకు మాత్రం మంచి ఆస్తి పాస్తి ఉండేవి, నగరాలలో ఇళ్లూ వాకిళ్లూ ఉండేవి. ఆ కాలంలో నహూమక్ అనే ఒక రాజలేఖకుడుండేవాడు ఈయన రాణివారి ఉగ్రాణం అధికారి. ఇతడు రాచనగరుసామాను దొంగిలించి డబ్బు తీసుకున్నాడని అంటారు

యూరపులో రోమన్ సామ్రాజ్యం పడిపోయిన తర్వాత ఎడతెగని పోరాటాలవల్ల, అనాగరికుల పరిపాలనవల్ల చదువంటేనే శ్రద్ధ తగ్గినప్పుడు, విద్యావంతుల సంగతి చెప్పాలా? పక్కం వ్రాత సాధనమైన కాలానికి కొద్దిమంది విద్వాంసులు మాత్రమే దాగి వాదేవారు అడవుల్లోను, కొండ కోనల్లోను ఉన్న క్రైస్తవ మఠాంలో మాత్రమే వ్రాత చదువు శాంతంగా కొనసాగేవి. ఈ మఠాలలో సన్యాసులు తమ అముష్మికంకోసం ఆత్మార్థం మత గ్రంథాలను ప్రతివాసుకొనేవారు తన గదిలో పాతకాలపు ఎత్తువీపు పెద్దకుర్చీలో కూచుని ఈ సన్యాసి సెయింట్ సెబస్టియన్ జీవిత చరిత్రను నకలు చేసుకుంటున్నాడు. ఈయనకు ఏలాటి తొందరా లేదు ప్రతి అక్షరం జాగ్రత్తగా తీర్చిదిద్దుతాడు ఇలా వ్రాయడంలో ఎన్నిసార్లు కలం సిరాబుడ్డిలో ముంచవలసి

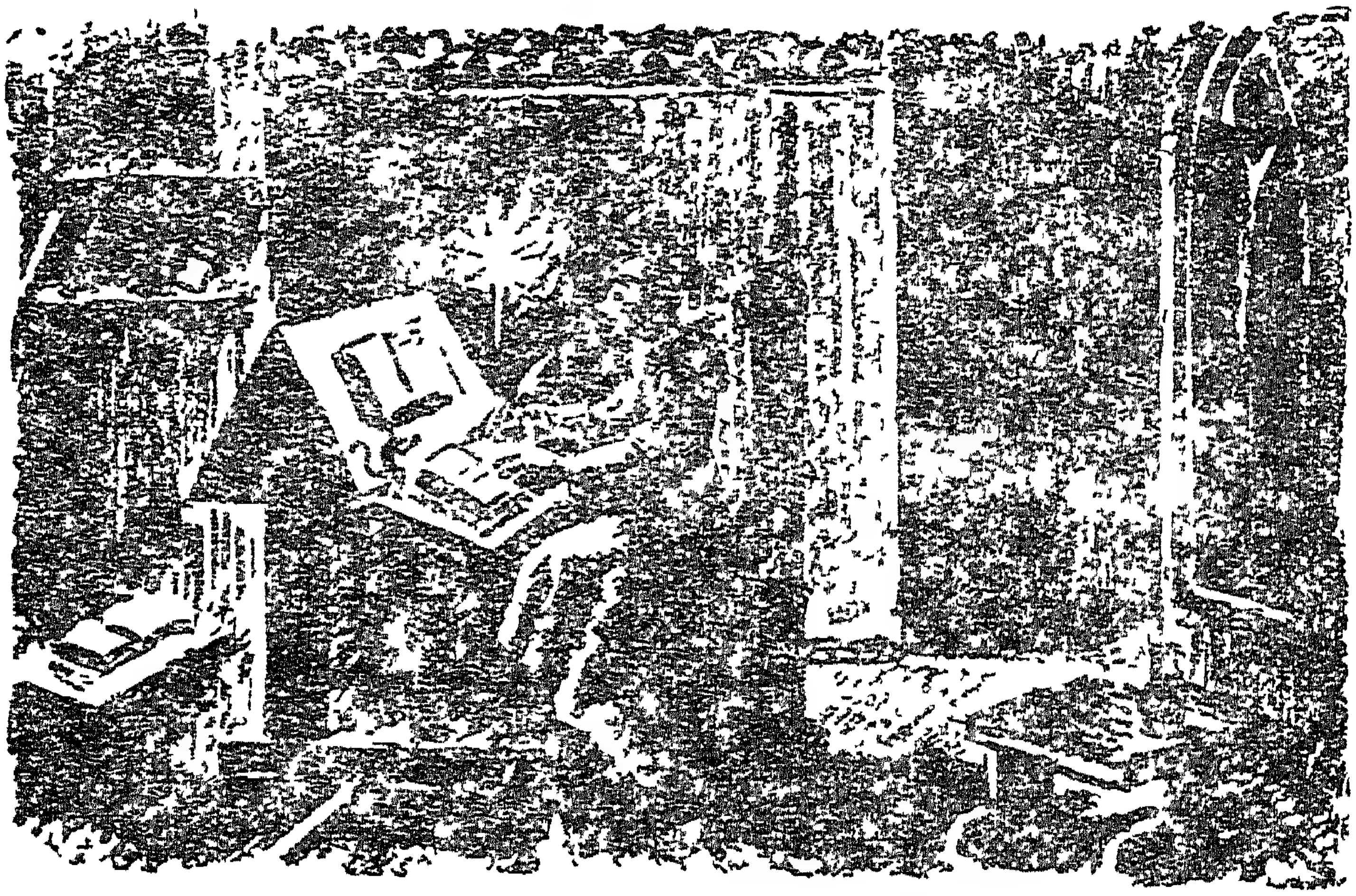

వచ్చినా ఏ ఒగుపవది. ...కెమెరుపు కలం (రెల్లు)తోనో, ఈక కలంతోనో వ్రాస్తారు ఆ రాతలకి రాయటానికి, రాతి ఊక, గద్ద, నెమలి ఈక వాగా వాడుకకు వచ్చాయి. సిరాబుడ్డి రోజులు, ఉడిత్తపాటు పూర్వం వాడినదాని వంటిదికాదు. అప్పటి పత్రి పుస్తకాలపై వ్రాయడానికి కలకాలం నిలిచే సిరా కూడా తయారుచేసేవారు ఆ సిరా పక్కలోని [illegible] పోయేది, ఎంత తుడిచినా చెరగదు సింహాచలపుడుడ్డి రసం, అన్నభేది తుమ్మబంకకాని, మరే బంకద్రవ్యాని కలిపి ఈ సిరా తయారు చేసేవారు.

సింహాచలప్పెద్దు [illegible] చెట్టు చెరువుపై మొటిమలలాంటి బుడిపెలనుంచి తీసేవారు. ఈ బుడిపెలను "సిరాగింజలని" "సిరాకాయలని' అనవంటకూడ కద్దు ఇవి గింజలుకావు చెట్లు చెరువుపైకూడ్ర మేరాక [illegible]పైన, వేళ్లపైన పెరిగే మొటిమలలాంటివి, పుట్టలలాంటివి. వీటిరసంలో అన్నభేది కలిపితే నల్లనిద్రవం తయారవుతుంది బంక చేర్చడంవల్ల సిరా చెరిగిపోదు.

రాయలవారి కనిపెట్టినకాలం ప్రారంభమైనకాలో ఒక వస్తువు లిఖిత పుస్తకంలో సిరాచేసే యోగం ఉంది దానిని పరిశీలించండి.

"సిరా గింజలను రైను ద్రాక్ష సారాయిలో నానబెట్టి ఎండలో పెట్టాలి. లేకపోతే పొయ్యిమీద పెట్టి వేడిచేయాలి. ఇది పసుపురంగు ద్రవంగా మారుతుంది. ఈ పసుపురంగు ద్రవాన్ని ఒత్తుగా చేసి ఉంచాలి. దానినొక సీసాలోపోసి అన్నభేది, కొంచెం ఉప్పు కలిపి కొన్ని రోజులు వెచ్చని ప్రదేశంలో ఉంచాలి. అప్పుడప్పుడు గరిటెతో కలియబెడుతూ ఉండాలి. మంచి సిరా తయారవు తుంది

"ఈ సిరాతో వ్రాసినవి [illegible] చెరగకపోతే కొంచెం బంక పొడిచేసి వేయాలి [illegible] వ్రాత వ్రాసుకోవచ్చు."

సరే! మన [illegible] అతడు వ్రాసేటప్పుడు [illegible] గీతలు గీస్తుంటాడు [illegible] అడ్డగీతలు లేకుండా [illegible] అనుగ్రహం [illegible] ప్రారంభిస్తాము. మొదటి వాక్యం మొదటి అక్షరాన్ని పెద్దగా చిత్రాలతో వ్రాస్తాడు. [illegible] వేయాలంటే [illegible] వాటిని వ్రాయడానికి కొంత స్థలం వదలి ముందుకు సాగిపోతాడు ఎస్ (S) అనే అక్షరం వ్రాయవలసివుంటే

రెండు పావురాలు పోట్లాడుకుంటున్నట్టు ఎస్ ఆకారంలో బొమ్మలుగీస్తాడు కొండొకచో ప్రతి అధ్యాయం మొదటి వాక్యం మొదటి అక్షరాలకు పూర్తిగా బొమ్మలే గీస్తాడు. రాక్షసులు, సింహాలు, మానవ శిరస్సులు, పక్షులు, చేప తోకలు, ఒకటేమిటి-ఏవో ఊహామృగాలన్నిని. ఈ అక్షరాలన్నీ రంగురంగు సిరాతో వ్రాస్తాడు. తరచు ఎర్ర సిరాలో వ్రాయడం ఆచారం. కనుకనే మొదటి పంక్తిని "రెడ్‌లైన్" (ఎర్రగీత) అనడం యూరోపులో నేటికీ అలవాటు. అన్ని పంక్తులూ ఒకే రంగులో ఉన్నప్పటికీ, మొదటిపంక్తి ఎర్ర రంగులో వ్రాయనప్పటికీ. మరొక విశేషమేమిటంటే, ఈ "రెడ్‌లైన్" తక్కిన పంక్తుల వలెకాక పుట మొదటినుంచి ప్రారంభమౌతుంది.

మన సన్యాసి ఇలా వ్రాసుకుంటూపోతే ఐదువందల పుటల పుస్తకం పూర్తిచేయడానికి కనీసం సంవత్సరమైనా పడుతుంది. పాపం! అతని వీపు నొప్పిపెడుతుంది, కళ్ళలో నీళ్లు కారుతుంది. అయినా వ్రాత వదలడు. అశ్రద్ధ చూపితే మహాపాపం, నరకానికి పోతాడు. కనుక సెయింట్ సెబస్టియన్‌ను ధ్యానం చేసుకుంటూ వ్రాతపనిలో నిమగ్నుడౌతాడు.

ఈవిధంగా ఎన్నో నిద్రలేని రాత్రులు గడుస్తాయి. పుస్తకం ముగుస్తుంది పుటలు రంగు రంగు చిత్రాక్షరాలతో నందనవనంలాగ కనిపిస్తుంది. చివరన ఈ మాటలు వ్రాస్తాడు: "బలిదానంచేసిన ఓ మహావీరుడా! ఈ పాపి భిక్షుసన్యాసిని (హాంసోజినస్‌ను) జ్ఞాపకముంచుకో ఈ సన్యాసి ఈ పుస్తకంలో నీ అద్భుత చరిత్రను వర్ణించినాడు. నేను స్వారాజ్యంలో ప్రవేశించడానికి తోడ్పడు. నా పాపాలకు పడే శిక్షనుంచి నన్ను తప్పించు."

తర్వాత తర్వాత లేఖకులు డబ్బుకు పుస్తకాలు నకలుచేసి ఇచ్చేవారు, వీరందరూ సన్యాసులే. వీరు పుస్తకం ఆఖరున మన లేఖకులలాగ తమను గురించి కొన్నిపంక్తులు వ్రాసుకొనడం ఆచారమైపోయింది. పుస్తకం ప్రతులు వ్రాయడం పవిత్ర కార్యమని నమ్మినవారే వీరంతా. కాని ఐహికమైన ప్రతిఫలం, అంటే నకలు కూలీకోరడం మాత్రం మరచేవారుకారు. ఒక వృద్ధలేఖకుడు పుస్తకం చివర వ్రాసిన తీరిది:

క్రీస్తు జననాంతరం 1745వ సంవత్సరం సెయింట్ థామస్ జయంతి సెలవు తర్వాత 12వ రోజున, జ్యూరిక్ నగరవాస్తవ్యుడు లిచ్‌టన్‌స్టీన్ మఠవాసి జోహాన్నెస్‌హేర్‌పర్ స్వహస్తంతో ఈ ప్రార్థనల పుస్తకం వ్రాసినాడు. నా సోదరుడు మార్టిన్ యజమాని అయిన పున్‌నాచ్ మఠాధిపతి అనతిప్రకారం ఆయన తలిదండ్రులకు,

ఆయన కుటుంబం వారికీ తోటి పౌరులకు మోక్షసిద్ధికోసం ఈ కార్యం చేయ బడింది. ఈ ప్రార్థనల పుస్తకం వెల 52 గుర్రెనులు. భగవంతుడు లేఖకుని అనుగ్రహించుగాక!

మరికొందరు లేఖకులు తమాషా ద్విపదలతో తమ పుస్తకం ముగించే వారు.

ఇదిగో పొత్తము ముగిసె, నికనేమి చెప్ప ?
ఎది ? తెండు లేకరి కిపుడర్థమొప్ప ?

*   *   *

పొత్తమ్ము తీరె నిప్పుడ వేళకాక
విత్త మీ మధువు సేవింప లేకరికి

ఈ సన్యాసుల సంబరంలో మన దేశపు సిరాలసంగతి చెప్పడమే మర చాను, మన సిరావయసు దాదాపు బుద్ధునికాలం. ఇంతకుముందు పిప్రావా శాసనం సంగతి చదివారుగదా! ఆ పిప్రావా అస్థికరండం మూత లోపలి వైపున సిరాతో ఏమో వ్రాసి ఉందట సాంచీ స్తూపంలో దొరికిన అస్థికరం డాలమీద "సారిపుత్త, మొగ్గలాన" అని పేర్లు చెక్కి ఉండడం మాత్రమేకాక మూత లోపలివైపు "సా" "మ" అని పొడి అక్షరాలు,నల్లసిరాతో వ్రాసినవి కనిపించాయి సారిపుత్ర మౌద్గల్యాయనులు బుద్ధభగవానుని శిష్యాగ్రణులు.

ఇక ఆంధ్రరాజులయిన సాతవాహనుల కాలంలో గుణాఢ్యుడనే కవి ఉండేవాడు. ఆయన వ్రాసినదే బృహత్కథ అనే అనేకానేక కథల పుస్తకం. ప్రపంచ కథాసాహిత్యానికి బహుశా ఇదే మూలమైనవచ్చు. ఆయన తన కథ లను ఆదరించేవాడు లేడనే విచారంతో అడవికి వెళ్లి మసి (సిరా) లేకపోవడం వల్ల తన రక్తంతోనే కథ వ్రాసినట్టుకథా సరిత్సాగరం చెబుతున్నది (. తాంకథామాత్మ శోణితైః, అటవ్యాం మస్యభావాచ్చ విలేఖ స మహాకవిః) సుబంధుకవి మసిని ప్రస్తావించడం మిరిప్పుడే చర్మపుస్తకాల సందర్భంలో చదివారు ఆకాశం తమో మసీశ్యామమైన లజినంపలె ఉన్నదన్నాడు సుబంధువు.

దక్షిణ ప్రాంతానికి మసిని మరాఠీలు ఇటీవల తెచ్చారని, వారినుంచే మసి వ్యాపించిందని కొందరు అన్నారు. కాని, మనకు శ్రీనాథుని కాలానికే మసి, కాయితం తెలుసు "దస్త్రాలిబున్ మసిబుఱ్ఱలున్" అన్న పద్యం మీరు ఇదివరకే చదివారు లేఖకుల వర్ణన సందర్భంలో

మన సిరాకు పాశ్చాత్య దేశాలలోలాగ సిందూరపు చెట్టు బుడపల రసంతో సంబంధంలేదు మరి ఎలా చేసేవారు ? లక్కతో తయారుచేసేవారు.

[illegible] కాలమైతే పెచ్చులుపెచ్చులుగా ఊడిపోయే ప్రమాదం [illegible]త్రం ఉంది. ఉత్తరభారతంలో భూర్జపత్రాలపై వ్రాయడానికి ఈ లక్క సిరా వాడేవారు. లంకలో సిరాకు హింగుళం వాడేవారట

లక్క సిరా చేసే పద్ధతి వినండి,

'పలం ద్విగుణం లాక్షా లాక్షా దశగుణం జలం
[illegible]ర్వాపాదమేవర్తం [illegible]సో దివ్యోభిజాయతే"

అంటే ఒకపాలు వెలిగారం రెండుపాళ్ళు లక్క, పదిపాళ్ళు నీటితో [illegible] తేదివ్యమైన లాక్షారసం తయారవుతుంది లక్క సిరా [illegible] వాయలో ఉంటుంది.

మరొకపద్ధతి [illegible] ఉంది బాదంకాయల పెంకులను [illegible] పందిరిలో [illegible] కాల్చేవారు. ఆ బొగ్గును నీళ్ళతో నూరేవారు ఇది ఒకరకం సిరా [illegible] కామిసిటిలో కలిపి నూరి సిరా తయారుచేయడం ఇంకొక పద్ధతి. ఇది గట్టి పడడానికి తుమ్మబంక చేర్చేవారు. ఇవన్నీ మామూలు నల్ల సిరాలు. (లక్క సిరా [illegible] వాడడానికి వచ్చిన [illegible] మామూలుకాలేదు.)

రంగు రంగు సిరాలు కావాలంటే [illegible], [illegible] గైరికాలు వాడేవారు ఈ రంగు సిరాలను వాక్యవిరామ చిహ్నాల సూచనకు ముఖ్య[illegible] వాడేవారు. బంగారు వెండి సిరాలు తయారు చేయడానికి [illegible] బంగారు వెండి [illegible] (రేకులు) నూరి కలిపేవారు. [illegible] భూర్జపత్రాలకుగాని మొదట నలుపు, ఎరుపు రంగు పూసి, [illegible] బంగారు సిరాలతో వ్రాసేవారు [illegible] గవ్వలతోనో. [illegible]తోనో రుద్దే వారు అక్షరాలు మిలమిలలాడేవి

సప్తమ ప్రకరణం

కాయితాల కథ

మనదేశంలో శాసనాలుపోయి తాటాకులు, విదేశాలలో పెపైరస్‌పోయి చర్మ పుస్తకాలు ప్రచారానికి వచ్చినట్టే, క్రమంగా వీటన్నిటినీ మనకిప్పుడు సుపరిచితమైన కాయితం ఎక్కువ ప్రచారంపొంది తక్కినవాటిని కోసి రాజన్నది.

పెక్కు అపూర్వ వస్తువులకు మనమే సృష్టికర్తలయినట్టు కాయితానికి కూడ సృష్టికర్తలం మనమే. మనదేశంలో రెండువేల సంవత్సరాలక్రితమే పత్తిని దంచి కాయితాలు తయారుచేసేవారు. దంచి, ఆ తడిలోనే పలుచని పొరలు వేసి ఒకదానిపై మరొకటి పేర్చి ఆరబెట్టేవారు. ఆరినతర్వాత వానిపై బియ్యప్పిండిగాని, గోదుమపిండిగాని కలిపి పూసేవారు. దానితో పత్తి కాయితం లోని సన్నని పీచులన్నీ కలిసిపోయి కాయితం సమానంగా అవుతుంది. తాటాకులను ఉడికించి రుద్దినట్టే వీటినికూడ శంఖాలతోనో, గవ్వలతోనో నున్నని రాళ్ళతోనో రుద్దేవారు. దీనితో కాయితం నునుపుదేరుతుంది. సిరా వ్యాపించకుండా ఉంటుంది.

ఇలాటి కాయితాలు మనదేశంలో అశోకచక్రవర్తి తాత చంద్రగుప్తుని కాలంలోనే ఉన్నాయి. అతని ఆస్థానంలోని గ్రీక్ రాయబారి మెగస్తనీస్, అలెగ్జాండరు సేనాపతి నియార్కస్ ఈ పత్తికాయితాల సంగతి చెప్పారు.

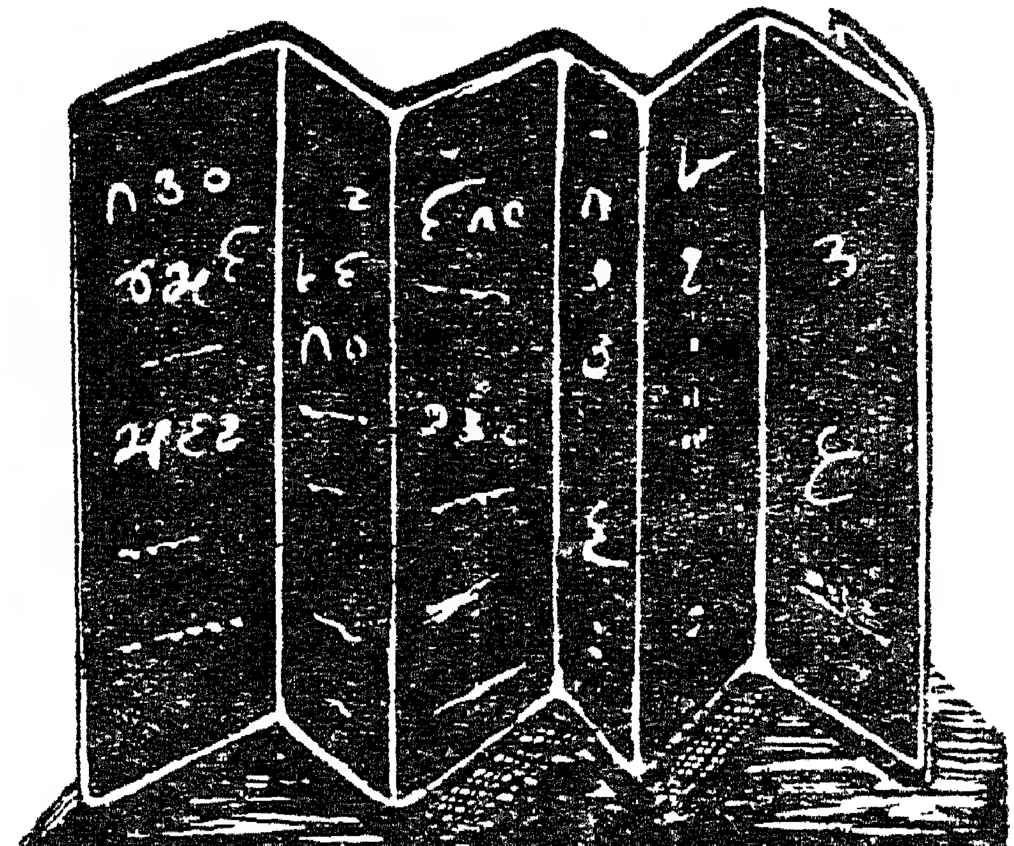

వీటిని జైనులు తమ మత గ్రంథాలకు ఎక్కువగా వాడారు. వీటిని తాటాకులలాగే కత్తిరించి ఒక వైపునగాని, రెండువైపుల గాని బెజ్జాలువేసి, తాటాకు గ్రంథాలను కట్టినట్టే కడుతారు. బెజ్జంవేసేచోట ఏవో బొమ్మలువ్రాయడం అలవాటు. అంతా తాటాకు అనుకరణ. మన దేశపు

వాతావరణానికి ఈ కాయితం చాల కాలంనిలవదు. ఇంతకూ దీనిని చేయడం కూడ సులభంకాదు. కనుక సులభంగా అనాయాసంగా తాటాకులు దొరుకు తున్నప్పుడు పత్తి కాయితాలకోసం ప్రయాస ఎందుకు? ఈ కారణంతోనే కాబోలు మనదేశంలో పూర్వం కాయితాల పట్లశ్రద్ధ కలుగలేదు.

మనకు ఈలాటి పాత కాయితాల లిఖిత పుస్తకం ఒకటి దొరికింది ఇది ఇప్పటికి పదహారువందల సంవత్సరాలనాటిది. దీనిలో సంస్కృత నాటకా లున్నాయి. ఇది మన దేశంలో దొరికిందనుకున్నారేమో! కాదు మధ్య ఆసి యాలో యార్కండ్‌కు దక్షిణాన కుయిగర్ అనేచోట కేప్టన్ బేబర్ అనే సైనికాదికారికి భూమిలో దొరికాయి ఇవిభూమిలో ఎప్పుడు పూడిపోయాయో!

దక్షిణాది పత్తి కాయితాలు మరీ మోటుగా ఉండేవి. ఇవి విడిగా ఉండక కుచ్చెళ్ళ మడతలలాగ, "బెల్లోస్" అనే సంగీత వాద్యంలాగ కనిపిస్తాయి. విప్పితే బారెడు వెడల్పు వరకు మడతలు మడతలుగా వస్తాయి. వీటిని కడితం అనిఅంటారు ఉత్తరాదివారేమో పట్ అంటారు, పట్ అంటే గుడ్డ- పటం. ఈ రకం కాయితాలను పత్తితోనేకాక గుడ్డలతోను చేయడం కద్దు. కనుకనే దీనికి సంస్కృతంలో పట, కార్పాసికా అనే పేర్లు వచ్చాయి. దీనిని పత్తి, చింతగింజల గుజ్జు బొగ్గు కలిపి తయారు చేస్తారు చింతగింజల గుజ్జు పత్తి విడిపోకుండా కలుపుతుంది. దీనిపై సున్నంతోనో, సుద్దముక్కతోనో వ్రాస్తారు. అతి ప్రాచీనమైన ఈ కార్పాసిక ఇప్పటికి ఏడువందల సంవత్సరాలనాటిది మనకు దిక్కింది. ఈలాటి కడితాలు మైసూరు రాష్ట్రంలోని శృంగెరి శంకర మఠంలో చాల ఉన్నవట. అప్పటి లెక్కలు, రికార్డు వీటిపై ఉన్నాయి ఇవి పైకి చూడడానికి పలకల మాలలా ఉంటాయి.

పాండురంగమాహాత్మ్యం లోనికడితాన్ని చూడండి:

డక్కగవ్రాసితిమ్మను ప
టమ్మున యందు సుశర్మపాపముల్
లెక్క యెఱుంగరాదు లవ
లేశమువానికి నట్టి వ్రాతయం
దక్కజ మిప్పుడొక్కటియు
నక్షరరూపములేదు దేవనే
డక్కడితంబు గట్టియయి
నట్టులయున్నది కప్పు దేఱుచున్. (5-80)

సుమత్రా, జావాలలో నేటికీ, ఈ కడితం వాడకం అక్కడక్క ఉందట.

కాయితాలు తయారు చేయడంలో కొత్తపద్ధతిని కనిపెట్టి విద్యా వ్యాప్తికి ప్రపంచ నాగరికతా వ్యాప్తికి విశేషంగా తోడ్పడినవారు చీనావారు. రెండువేల సంవత్సరాలక్రితమే వీరు వెదురు, కొన్నిరకాల గడ్డి, పాతగుడ్డ పేలికలు

ఉపయోగించి కాయితాలు వేయడం నేర్చుకున్నారు. కనుక చీనావారే కాయితాలు కనిపెట్టినారనే కీర్తి వ్యాపించడంలో ఆశ్చర్యమేముంది? పీరు ముందు చెప్పిన వస్తువులను రోటిలోవేసి దంచి ముద్దచేసి, బండపైనాదేవారు. ఈ ముద్దనే కాయితంగా పోతపోసేవారు. ఈ ముద్దను జల్లెడవలె పట్టుదారాల అల్లిక ఉన్న వెదురు చట్రంలో చాపలాగ పరచి అన్నివైపులనుంచి కదిలించేవారు. దీనివల్ల ముద్దలోని పిప్పి మాత్రం మిగిలి నీరంతా పట్టుదారాల సందులగుండా కిందికి కారిపోయేది. ఈ రేకులను జాగ్రత్తగా తీసి పలకలపైపెట్టి ఎండపెట్టేవారు. ఎండిన రేకులను దొంతరగా ఒక బల్లపైపెట్టి పైన బరువైనపలక ఎత్తేవారు. ఈ చేతి కాయితాల పద్ధతి నేటికీ చీనావారు మానుకోలేదు.

చీనావారు అద్భుత వ్యక్తులు. కాయితపు రేకులనుంచి పుస్తకాలు తయారుచేయడంలోను పింగాణీ పాత్రలు తయారుచేయడంలోను వారెంతో నేర్పు. ఓర్పు కనబర్చారు. వీధి మొగలలో లాంతర్లో, విసనకర్రలో, దీపపు షేడులో అమ్ముతున్న చీనావారిని చూచినప్పుడల్లా, ఈజాతి,పింగాణీ,ప్రింటింగు (ముద్రణ) పౌడరు (తుపాకిమందు), పేపరు (కాయితం) ఎన్నో దేశాల కన్నా ముందుగా కనిపెట్టించన్న సంగతి జ్ఞాపకం వస్తూఉంటుంది

కాయితం ఆసియా ఖండంనుంచి పాశ్చాత్య దేశాలకు వెళ్లడానికికూడ పెక్కు సంవత్సరాలు పట్టింది. క్రీస్తుశకం 704 లో మధ్య ఆసియాలోని

సమర్కండు అరబ్బులు జయించారు. వారు విజయంలో కొల్లగొట్టిన ఇతర సంపత్తితోపాటు కాయితాలను తయారుచేసే కిటుకుకూడ సంపాదించారు. తర్వాత తర్వాత అరబ్బులు జయించిన సిసిలీ, స్పెయిన్, సిరియా దేశాలలో కాయితాలకార్ఖానాలు లేచాయి.

ఈ కాయితాల కార్ఖానాలు యూరప్‌లో నెలకొనడానికి కొన్ని శతాబ్దాల కాలం పట్టింది. వాటిని "పేపరు మిల్లులు' అని అక్కడివారు వ్యవహరించేవారు. ఆనాటి మిల్లులు పదమూడవ శతాబ్దంలో జర్మనీ, ఇటలీ, ఫ్రాన్సు దేశాలలో బయలుదేరాయి. రష్యాలోని నొవొగ్రాడ్ నగరానికి వ్యాపారంకోసం వచ్చిన జర్మనీ వ్యాపారస్తులు ఇటలీలో తయారయిన కాయితాన్ని మొదటసారిగా రష్యాకు తీసుకువెళ్లారు. తర్వాత రష్యాలోను - మాస్కోకు సమీపంలోని కాన్షినో గ్రామంలో - పేపరుమిల్లు బయలుదేరాయి.

అంటే, కాయితం చీనానుంచి సమర్కండ్, సిరియా. ఇటలీ, జర్మనీల మీదుగా - చాలవరకు ప్రపంచ పర్యటనచేసి - రష్యా చేరిందన్నమాట. ఈ పర్యటనలో కాయితానికి వాడే మూల ద్రవ్యాలలోను మార్పువచ్చింది. యూరప్‌లో కాయితం పాతబట్ట పేలికలతో తయారుచేయడం మొదలుపెట్టారు. మొదట కాయితం ప్రయోజనాన్ని వారు సరిగా గ్రహించలేదు. చాలకాలం ఉండనవసరంలేని విషయాలను మాత్రమే కాయితంపై వ్రాసేవారు. పుస్తకాలకోసం చర్మాలనే వాడేవారు. కాని కాయితం క్రమంగా చర్మ పుస్తకాలను తోసిరాజంటూ వచ్చింది. ప్రజలు కాయితాన్ని విరివిగా వాడడం తెలుసుకున్నారు. కొందరు కాయితాలతో పుస్తకాలనే తయారుచేశారు. కాని ఆ పుస్తకాలు శాశ్వతంగా ఉండడానికి రెండు రావుల తర్వాత ఒక చర్మపు రావునుకూడ కలిపి కట్టేవారు. మరొక వంద సంవత్సరాలు గడిచాయి. చర్మపుస్తకం అపురూపమైపోయింది.

మరొకవిధంగా జరగడానికి అవకాశమేలేదు. మునుపులాగ క్రైస్తవ మఠాలలోని సన్యాసులుమాత్రమే చదువుకొనే కాలం పోయింది. ప్రతిచోట పాఠశాలలు, విశ్వవిద్యాలయాలు బయలుదేరాయి. చదువంటే ఆసక్తిగల యువకులు ఈ విద్యాలయాలకు ఎగబడడం ప్రారంభించారు. వీరికి కాయితాలు నోటుబుక్కులు కావాలి. వీరిలో బీదవిక్కీ ఉండేవారు. వీరు వ్యయసాధ్యమైన చర్మ పుస్తకాలు ఎలా కొంటారు? వ్యాపారులు వీరికి చౌకగా వచ్చే కాయితాలు సరఫరా చేయడం ప్రారంభించారు.

విద్యార్థులు సన్యాసులలాగ శ్రద్ధగా పుస్తకాలు వ్రాసుకొంటారా? లేదు. సన్యాసులేమో నకలు వేయడమొక పుణ్యకార్యంగా భావించి శ్రద్ధగా చిత్రా

గీస్తూ అక్షరాలు చెక్కేవారు. కారణ మేమిటంటే, చర్మపుస్తకాలు చాలా ప్రియం, ఒక్క అంగుళం మేరకూడ వ్యర్థంచేయడానికి వీలుపడదు గనుక. కాయితాలు చాల చౌక. ఇష్టంవచ్చినన్ని కొక్కెర గీతలు వ్రాయవచ్చు. విద్యార్థులు తాము చదివిన విషయాలు వ్రాసుకొనే ఈ పుస్తకాలలో వంకర టింకర గీతలు, మృగాల బొమ్మలు, తమ ఉపాధ్యాయుల వ్యంగ్య చిత్రాలు - ఒకటేమిటి ? పరిసర ప్రకృతి అంతా ఉండేది

ఈ సమయానికి ముద్రణకూడ కనిపెట్టడంతో కాయితాలకు గిరాకీ హెచ్చింది. ఏడాది కేడాదికి పుస్తకాలు హెచ్చుగా అమ్ముడవుతూ దుకాణాలకు వచ్చేవి. పుస్తకాల గిరాకీ హెచ్చినకొద్దీ, కాయితాలు తయారుచేయడానికి పాతగుడ్డ పేలికలు దొరకడమే కష్టమైంది. కాయితాలు తయారుచేయడానికి మరొక వస్తువు కావాలి ? ఎన్నోనాళ్ల ప్రయోగాలు, పరిశీలనలు జరుగగా, జరుగగా, కర్ర గుజ్జుతో కాయితం తయారు చేయవచ్చునని కనుగొన్నారు. మేలురకం కాయితాలకు మాత్రమే గుడ్డపేలికలు వాడడం, తక్కువరకం కాయితాలకు కర్ర వాడడం ప్రారంభించారు. మన మిప్పుడు చదివే వార్తాపత్రికలు, వస్తువులను భద్రపరచడానికి పైన చుట్టే కాయితాలు కర్రతో తయారయినవే

నేడు కాయితాలు ఎలా తయారుచేస్తారో తెలుసుకొనడానికి ముందు మన దేశంలో కాయితాలు ఎలా వ్యాపించాయో వినండి. మనదేశానికి చీనానుంచి 10 వ శతాబ్దానికి పూర్వమే కాయితం వచ్చింది. కాని కాయితం వ్యాప్తి ముస్లిములవల్లనే జరిగింది. పదకొండవ శతాబ్దిలో ముస్లిములు మన దేశానికి కాయితం విరివిగా తెచ్చారు. తర్వాత రెండు మూడు శతాబ్దాలకుగాని ఇది దక్షిణ భారతానికి రాలేదు. అన్యమతస్థులైన విదేశీయులు తేవడంవల్ల, అపవిత్రమని భావించడంవల్ల దీనికంత వ్యాప్తి కలుగలేదు. రాజులు, వారి సామంతులుమాత్రం ఫర్మానాలు, దస్తావేజులు వ్రాయడానికి వీటిని వాడేవారు.

ఆంధ్రదేశంలో కాయితాలు ఆరువందల సంవత్సరాలముందునుంచే ఉన్నాయి శ్రీనాథుని పద్యాన్ని-కాయితమందలి వర్ణపద్ధతుల్ అని మీరు ఇదివరకే చదివారు. కాకితం, కాయితం, కాగదం అనేవి కాగజ్ అనే ఫార్సీ పదం వికృతరూపాలే. కాయితం ముస్లిములనుండి మనకు ప్రచారమైందని ఈమాట చెప్పకనే చెబుతున్నది. పోర్చుగీసువారినుంచి దక్షిణాదిని కాయితాలు ఇంకా వ్యాప్తికి వచ్చాయి. మన రాష్ట్రంలో శాసనాలు గ్రంథాలు సేకరించిన కర్నల్ కాలిన్ మెకంజీ సి. పి. బ్రౌను వాటిని అప్పటి సీమ కాయితాలపై వ్రాయించి భద్రపరచారు. కొండపల్లిలో ఇలాటి సీమకాయితాల కార్ఖానా ఒకటి ఉండేదట. దళసరిగా, గరుకుగా ఉండే కాయితాలను కొండపల్లి కాయితాలని అనేవారు. క్రైస్తవ మిషనరీల మూలంగా ముద్రణ మనదేశంలోను ప్రారంభం కావడంతో కాయితాల గిరాకి హెచ్చింది. తాటాకుల వాడకం తగ్గింది.

కాయితం చూస్తే కఱ్ఱలాగానో, గుడ్డపేలికలాగానో కనిపిస్తుందా? కాని నిజానికి వీటికి పోలికలు చాలా ఉన్నాయి విరిగిపోయిన నిప్పుపుల్లనో, దారాలు వ్రేలాడే గుడ్డపేలికనో నిదానించి చూడండి. సన్నని పీచు కనిపిస్తుంది. ఈ పీచునుంచే కాయితం తయారవుతుంది ఏదైనా కాయితం తీసుకుని దానిని అడ్డంగా చింపి, ఆ ముక్కలను వెలుతురులో చూడండి. సులభంగా బోధ పడుతుంది.

గుడ్డపేలికలను, కఱ్ఱముక్కలను పీచుగా తయారుచేసి. దానిలోని చెత్త చెదారం తీసివేసి, ఆ పీచును సరిసమానంగా పలుచని పొరలుగా పోయడమే కాయితం ఈ పోయడం ఎలా జరుగుతుంది? మనం మరల మొదటికి వద్దాం. ఏ ఇల్లాలో పాతచీరనో, చొక్కానో పారేసిందనుకోండి. ఆ మర్నాడే పాతగుడ్డల పేలికలను జమచేసేవారు వచ్చి వాటిని ఏరుకుంటారు వారు ఈ పాతగుడ్డలను, ఇంకా సేకరించిన పేలికలను ఒక గిడ్డంగికి తీసుకువెళ్లుతారు. అక్కడ ఈ పేలికలను-పట్టువి ఒకచోట, నూలువి మరొకచోట, ఉన్నివి వేరొకచోట ఈవిధంగా-విడదీస్తారు. తర్వాత వాటిని బేళ్లుగాకట్టి ఫ్యాక్టరీకి పంపుతారు.

అక్కడ ఈ పేలికలు ఆవిరిలోవేసి మెత్తబరుస్తారు. ఆవిరిలో వాటిలో ఉన్న రోగకారక క్రిములు నశిస్తాయి. మరి ఈ పేలికలు ఆస్పత్రులనుంచి, చెత్త తొట్లనుంచి, ఇంకా ఎంతో అసహ్యమైన స్థలాలనుంచికూడ వచ్చి ఉంటాయికదా! తర్వాత వాటిని ఆరబెట్టి దుమ్ము దులిపి శుభ్రంచేస్తారు. రోజూ వేలకొలది మణుగుల మురికి పేలికలను శుభ్రంచేసే ప్రత్యేక యంత్రాలు ఉంటాయి యంత్రాలు లేకుండా కఱ్ఱలతో కొడుతూ దుమ్ము దులపడం ప్రారంభిస్తే, ఊరంతా దుమ్ము మబ్బులలాగ కమ్మేయదూ? ఈవిధంగా శుభ్రమైన ఈ పేలికలను మరొక యంత్రంసహాయంతో మరీ సన్నని ముక్కలు చేస్తారు. ఇంకా మిగిలివున్న మురికి పోవడానికి వాటిని పెద్ద బానలలో సున్నపు నీళ్ళలో వేసి ఉడికిస్తారు. తర్వాత ఈ పేలికలను రంగు పోగొట్టి చలవచేసి మరొక యంత్రంలో వేస్తారు గుజ్జుగా అవుతుంది.

దీనితో సగంపని అయినట్లు. పేలికలు సన్నని పీచుగుజ్జుగా మారాయి. కష్టమైనపని - ఈ గుజ్జును కాయితంగా పోతపోయడం - ఇంకా ఉంది. ఈ పని మరొక పెద్ద యంత్రం చేస్తుంది. పెద్ద యంత్ర మనడంకన్నా ఎన్నో చిన్న చిన్న యంత్రాలు అనడం ఉచితం. పేలికలగుజ్జు ఈ కొననుంచి ఈ యంత్రసముదాయంలోకి వెళ్లి ఆ కొననుంచి కాయితం స్వరూపంతో మనకు ప్రత్యక్షమౌతుంది మొదట ఈ గుజ్జు అడుగున జల్లెడలాగ ఉన్న ఒక పెట్టెలో

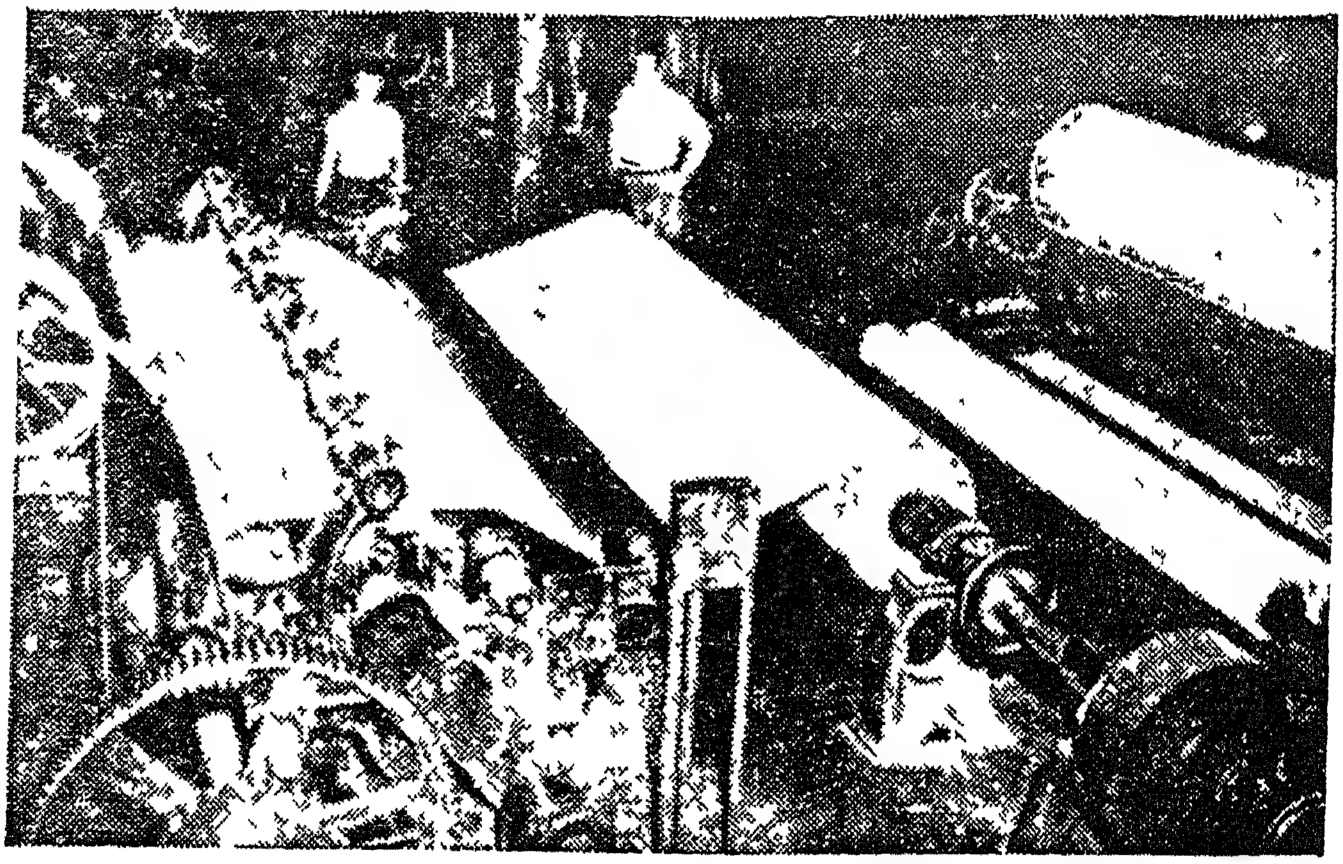

పడుతుంది ఈ పెట్టెను "శాండ్‌బాక్స్" అంటారు. ఈ పెట్టె గుజ్జును జల్లించి వేయడంవల్ల గుజ్జుతో మిగిలిపోయిన ఇసకగిసక పెట్టె అడుగుకు చేరుతుంది. తర్వాత ఈ గుజ్జు చిల్లులున్న ఒక డ్రమ్ములో పడుతుంది ఈ డ్రమ్మును "నాట్ క్యాచర్" అంటారు ఇది ఎప్పుడూ గుజ్జును కుదుపుతూ ఉంటుంది. ఈ కుదుపులో మెత్తని గుజ్జు చిల్లులగుండా డ్రమ్ము అడుగున ఉన్న వలపై పడుతుండగా, గంట్లు, ముళ్లు డ్రమ్ములో నిలిచిపోతాయి. ఆ విధంగా ముళ్లను ఆపిపెట్టడంవల్ల "నాట్‌క్యాచర్" అనేపేరు దీనికి రావడం ఇప్పుడు స్పష్టమైంది కదా ! ఈవల చీనావారి చేతికాయితం వలను జ్ఞాపకం తేవడంలేమా ? ఆవలను చీనావారు చేతితో కదిపేవారు ఇక్కడ ఆ పనిని యంత్రాలే చేస్తాయి. రెండు రోలర్లమీద పరచినట్టున్న ఈ వల డ్రైవింగ్ బెల్టువలె ఈ రోలర్ల చుట్టూ తిరుగుతూ కాయితం గుజ్జును జల్లిస్తూ, పరుస్తూ ముందుకు తోస్తుంది ఈ పరచుకొనడంలోనే తడికాయితం తయారయిందన్నమాట.

తడికాయితాలు ఈ వలమీదినుంచి ఒక గుడ్డపట్టామీదికి వెళ్లుతాయి. ఆ గుడ్డ పట్టా తడికాయితాలను రోలర్లమధ్యకు చేరుస్తుంది. ఈ రోలర్లు ఆవిరికి వేడిగా ఉంటాయి. ఇవి తడికాయితాలను నొక్కి నీటిని పిండి, ఆర్పివేస్తాయి. తర్వాత యంత్రంలోని కత్తులే మనకు కావలసిన కొలతలకు కాయితాల రావులను కత్తిరించి పెడతాయి.

కాయితాల తయారినిగూర్చి ఇంతగాచెప్పడం మీకువిసుగుపుట్టించిందేమో కాని, మీరు స్వయంగా చూస్తే ఎంతమాత్రమూ విసుగుపడరు. ఈ చివరనుంచి ఆ చివరవరకు ఒక యంత్రం ఉందనుకోండి ! మనిషి పురుగైనా కనిపించదు, కాని పనిమాత్రం చక్కగా శరవేగంగా సాగిపోతూ ఉంటుంది. ఈవిధంగా

రోజుకు రెండులక్షలపౌనుల కాయితం తయారుచేసేయంత్రాలుకూడా ఉన్నాయి ఈ యంత్రాలు ఒకరోజుకు ఫిలడెల్ఫియానుంచి హారిస్‌బర్గువరకు ఉన్నంత దూరంప్రయాణం చేస్తుంది.

కర్రతో చేసే కాయితం ఇలాగే తయారవుతుంది, మొదటమాత్రమే కొంచెం భేదం కర్రగుడ్డ పీలికలవంటిదికాదు గదా! రకరకాల యంత్రాలు పనిచేస్తాయి. అడవుల్లో దేవదారు మానులుంటాయి చూశారా! వాటిని కొట్టి రెమ్మలు కొమ్మలు విరిచివేసి, నదుల్లోకి తోస్తారు అవి ప్రవాహానికి కొట్టుకు వచ్చి ఫ్యాక్టరీ ఉన్నచోటికి చేరుతాయి ఫ్యాక్టరీవారు వాటిని గట్టుకు లాక్కుంటారు.

తర్వాత ఈ కలపకు యాతన ప్రారంభమౌతుంది మొదట దీనిపై బెరడు చెక్కివేస్తారు. తర్వాత సన్నని ముక్కలు చేస్తారు పిదప జల్లెడలో వేసి జల్లించి ఉడకిస్తారు ఈ కర్రముక్కలను గుడ్డపీలికలలాగ సున్నపు నీళ్లలో ఉడికించరు, తేజాబులో (సల్ఫ్యూరిక్ యాసిడ్‌లో) వేసి ఉడికిస్తారు ఆ మీదట ఈ కలపముద్దను నీటిలో వేసి గలబరించి పీచును వేరుచేస్తారు. ఉంటలు, గంట్లు వేరుచేస్తారు. ఈ ముద్ద యంత్రాలను చేరుతుంది. అడవిలోని దేవదారుమాను ఒక యంత్రంనుండి మరొక యంత్రంలోకి వెళ్లుతూ తుదకు కాయితం అవుతుంది

మన కాయితం అన్నింటికి మంచిదే. కాని, ఒక లోపంమాత్రం ఉంది ఎక్కువకాలం మనదు. ఇది ఎక్కువకాలం మన్నికకు రాకపోవడానికి కారణం దీనిని శుభ్రంచేసేపద్ధతే. కాయితం తెల్లగాను, శుభ్రంగాను కావడానికి చాల తీక్షణమైన చవుటినీళ్లలో నానబెడతారు కాయితం అప్పటంగా గుడ్డపీలికలతో తయారుకాకపోతే కొంతకాలానికి పెళుసెక్కి పచ్చబారిపోతుంది. మన కాయితాలపుస్తకాలు ఇక వేయి సంవత్సరాలనాటి ప్రజలకు దక్కుతాయా? బహుశా ఏ చర్మపుస్తకమో తాళపత్ర గ్రంథమో ఎంతో బాగా అచ్చయిన కాయితాల పుస్తకం కన్నా చాలకాలం ఉంటుందేమో!

నేటి మనకాయితం, మొదటఅచ్చయిన పుస్తకాలకాయితంపూర్తిగావేరు. మనం నేడువాడే కలాలుకూడ పాతకాలంలో వాడిన కలాలవంటివికావు. ఆపేరు మాత్రం మిగిలింది. కాని వస్తువు పేరు ఇలా తరచు జరుగుతూ ఉంటుంది. మొదట్లో కొన్నింటికి సంకేతమైన పదాలు కలకాలం ఉంటాయి-ఆ వస్తువులు రూపుమాసినా. ఉదాహరణకు 'కలం' అనే పదాన్నే తీసుకుందాం. ఇది కలమ అనే సంస్కృత పదంనుంచి వచ్చింది. కలమ ధాన్యపు గడ్డిపోచ, రెల్లు (కాకి వెదురు) అని దీని అర్థాలు. పూర్వం మనం రెల్లు కలాలను చాకులతో చెక్కు

కొని, కొనపీల్చి వ్రాసుకొనేవారం. ఇప్పుడు ఆ కలమాలు - కాకిపెదుర్లు-పోయి కర్రకలాలు, ఇనప కలాలు, సిల్లలాయిడ్ కలాలు వచ్చాయిగదా! అయినా కలం అనే పేరు మారిందా? కనుకనే పదాలు వాటిమొదటి అర్థమైన వస్తువులు కనుమరుగైనా, కలకాలం ఉంటాయనటానికి కారణం.

కలం అనే మాటలాగే 'పెన్' అనే మాటకూడ అసలు అర్థాన్ని కోలుపోయిన బాపతే. పేనా అని ప్రస్తుతం మనలో కొందరు వాడేమాటకూడ సంస్కృత శబ్ద వికారమే. పేనా ఏమిటి? సంస్కృతం ఏమిటి? అని నవ్వుతారుకదూ! శ్రీ దాపీ దర్మారావుగారు ఇరవై ఏళ్ల క్రితం ఇలా నవ్వి ఆక్షేపించినవారికి పేనా వ్యుత్పత్తి వివరించి సమాధానం చెప్పారు గట్టిగా.

పెన్ అనే ఇంగ్లీషుమాట పెన్నా అనే లాటిన్ మాటనుంచి పుట్టింది. పెన్నా అంటే ఈక, వెంట్రుక అని అర్థాలు ఈక అనే అర్థం వినగానే ఒక పర్ణ అనే సంస్కృతశబ్దం జ్ఞాపకం రావడంలేదూ! పర్ణ అంటే సంస్కృతంలోను ఈక అనే అర్థం ఉంది రెక్క అంటే ఈకల సమూహమేకదా! సుపర్ణుడు గరుత్మంతుడు; మంచి ఈకలుగలవాడు కనుక పర్ణ అనే సంస్కృత శబ్దం పెన్నా అని లాటిన్‌లో అయి, పెన్ అని ఇంగ్లీషులో మారింది. మనకు కొన్ని ప్రాంతాలలో పేనా అనే వాడుకవచ్చింది పేనా అంటే మనకు ఈక అనేఅర్థం స్ఫురణకు వస్తుందా! ఈకరూపం ఉన్నా లేఖన కార్యం జరుపుతున్నది గనుక ప్రస్తుతార్థమే రూఢమై పాత అర్థం మరుగౌతుంది కనుకనే అర్థాలు మారినా పదాలు వాటి ఛాయను అంటిపెట్టుకొని జనాన్ని వదలక కలకాలం ఉంటాయని అందుకే అన్నాను

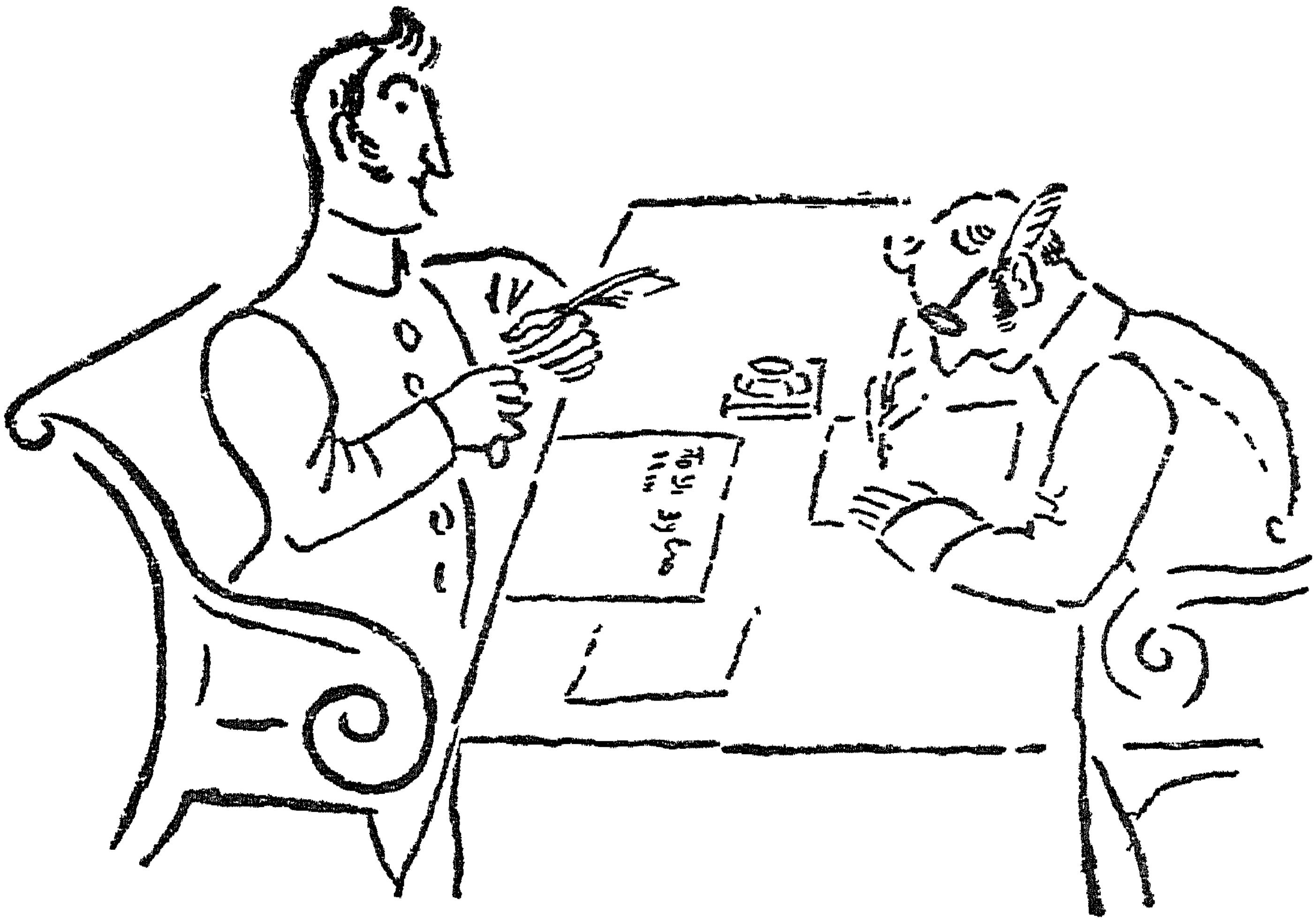

ముప్పై సంవత్సరాలక్రితం మనం ఉక్కుకలం శతవార్షికోత్సవం జరుపుకోవలసింది. ఎందుకంటే 1826 లో మ్యాసన్ అనే శాస్త్రజ్ఞుడు కలాల పోత పోసే యంత్రం కనిపెట్టాడు. ఈ కలాలు వెంటనే ప్రజాదరణ పొంది ఎన్నో శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు సేవచేసిన ఈకకలాలను, రెల్లు కలాలను తరిమి వేశాయి.

మన తాతలు ముత్తాతలు రెల్లు కలాలతోను, పిట్ట కలాలతోను అంటే ఈకకలంతోను ఎలా వ్రాసేవారా అనిపిస్తుంది! రెల్లుకలం పిట్టకలం తయారు చేయడం ఒక యాతన. రెల్లు ముక్కను ఏటవాలుగా చెక్కి కొనను రెండుగా చాల పొంకంగా చీల్చాలి. ఈ పని నేడు మనం పెన్సిళ్లు చెక్కుకొనడంకన్నా చాల కష్టమైంది. ఉక్కుకలాలు కనిపెట్టడానికి ముందు ఒక మేధావి బాతు ఈకతో ఒక చిన్న కలం దానిని పెట్టడానికి ఒక ఒర తయారుచేశాడు. ఇది కలంపుల్ల-హోల్డరు నిబ్బు (పాళీ) విడివిడిగా తయారుచేయడానికి దారిచూపింది.

నేడు మనం వాడే సీసంపుల్ల - పెన్సిలు - కలంకన్నా నూరేళ్ల పాతది. అంటే పాతకాలపు కలంకంటే కాదు; కొత్తకలం కంటే నన్నమాట. ఈ పెన్సిలును మొదట తయారుచేసినవాడు జాక్విస్ కాంటీ అనే ఫ్రెంచి దేశీయుడు. ఈయన గ్రాఫైట్ పొడిని బంకమట్టిని కలిపి పెన్సిలు తయారుచేశాడు. గ్రాఫైట్ అనేది ఒకరకం బొగ్గు దీనిని మనం సీసం అంటాము. పెన్సిలు లోని గ్రాఫైట్‌ముక్క పెళుసై విరిగిపోకుండా ఉండడానికి బంకమన్ను కలిపాడు. ఈ గ్రాఫైటును సన్నని కోపులుగా చేసి, కర్రచెక్కలలో గాడిచేసి ఒక చెక్కగాడిలో ఈ కోపుపెట్టి గాడిఉన్న మరొక చెక్కపైనపెట్టి అతికించి, ప్లానింగ్ మిషన్‌లోపెట్టి, కావలసిన కొలతలకు ముక్కలు చేస్తారు అవే సీసం పుల్లలు- పెన్సిళ్ళు పెన్సిళ్ళను కొన్నిప్రాంతాలలో సీసం కడ్డీ అనడమూ ఉంది. తర్వాత చేయవలసిందల్లా వీటికి మెరుగు పెట్టి పెట్టెలలో నింపడమే.

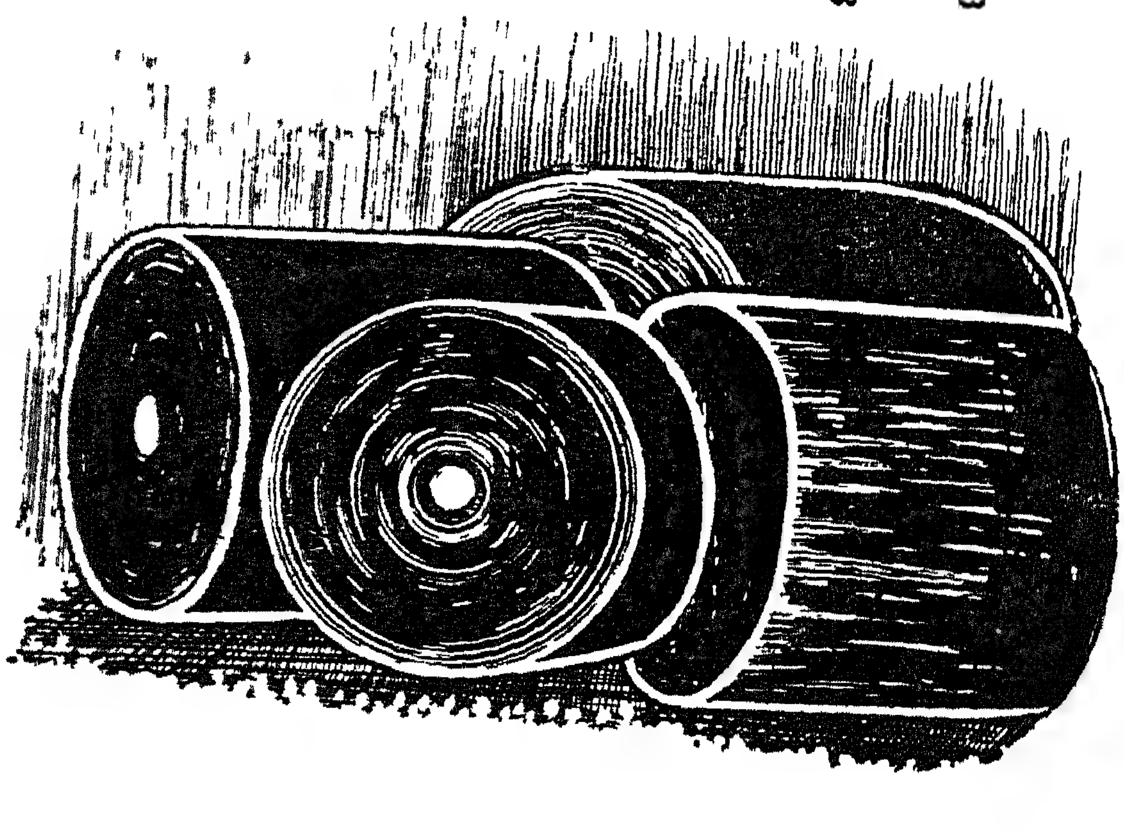

ఇప్పటి పెన్సిలుగాని, ఉక్కుపాళీ కలంగాని, ఫౌంటన్‌పెన్‌కాని ముందున్న గంటంలాగో, రెల్లుకలంలాగో, స్టైలస్‌వలెనో చాలకాలం ఉండక పోవచ్చు. నేడు పెక్కు సంస్థలలో టైప్‌రైటర్ కలానికి స్వస్తి చెప్పింది ముందు ముందు ప్రతి బడిపిల్లవాడూ తన జేబులో కలానికి మారుగా చిన్న టైపురైటరును పెట్టుకొని బడికి వెళతాడన్నా ఆశ్చర్యపడనక్కరలేదు.

అష్టమ ప్రకరణం

అచ్చు ముచ్చట

అచ్చు కనిపెట్టడంతో కాయితాల గిరాకీ హెచ్చిందని వెనుకటి పుటల్లో చదివారుగదా! అచ్చు ఎలా అభివృద్ధి అయిందనుకున్నారు?

నిజానికి మొహెంజోదారో ముద్రలు పోతపోసి కాల్చిననాడే, అస్సీరియా ఇటుక పుస్తకాలు, అసుర్‌బానిపాల్ గ్రంథాలయంలో మట్టి ముద్రల దిమ్మలు కనిపెట్టిననాడే ఒకవిధంగా అచ్చు ప్రారంభమైందనుకోవచ్చు. తర్వాత జనం కొయ్యదిమ్మలతోను, మర మేకులతోను, అచ్చువేయడం తెలుసుకొన్నారు. పిదప సీసపు అక్షరాలు తయారుచేయడం కనిపెట్టారు. కొయ్యదిమ్మల అచ్చు మొదట చీనాలోనే ప్రారంభమైంది. అంటే కాయితాలపై కర్రదిమ్మచ్చుతో అచ్చుకొట్టి పుస్తకాలు తయారుచేయడం చీనావారు కనిపెట్టారన్నమాట అక్షరాలను తలకిందుగా చెక్కి సిరాపూసి నేడు గుడ్డల అద్దకంలాగే కాయితాలపై అద్దేవారు. ఇలాటి దిమ్మచ్చులతో అచ్చువేయబడిన తొలి చీనా గ్రంథం త్రిపిటకమట.

ఇప్పటికి దాదాపు తొమ్మిదివందల యేళ్లక్రితం చీనాలో ఒక కమ్మరి లోహంతో ఈలాటి దిమ్మలు చేయవచ్చునని కనిపెట్టాడు. అతడు ఎలా చేశాడనుకున్నారు? మొదట మట్టితో అక్షరాల దిమ్మలుచేసి, ఆవంలో కాల్చాడు వాటిని ఒక పలకలో బిగించితే అచ్చుకొట్టడం సులభమని భావించాడు. ఒక ఇనుపపళ్లెంలో కరిగే సీసంవంటి లోహం పోతపోసి, దానిపైన ఈకాలిన మట్టి అక్షరాలను జోడించిపెట్టి, కింద మంటపెట్టి కరిగించాడు. లోహం కరగగానే, ఆ మట్టిదిమ్మలను దిగగొట్టాడు. లోహం ఆరిన తర్వాత అవన్నీ బిగుసుకుపోయాయి వాటిపై కుంచెతో సిరాపూసి అచ్చుకొట్టాడు.

చీనానుంచి యూరోప్ వెళ్ళిన ఈ దిమ్మచ్చు పద్ధతి ఏడువందల ఏళ్ళక్రితం జర్మనీలో పాకింది మత గ్రంథాలను ఈ దిమ్మలతో ముద్రిస్తూ బీదలకు పంచిపెట్టేవారు ఇలా ఈ ముద్రణ వందసంవత్సరాలుగా జర్మనీలో సాగుతూఉండగా, మెయింజో అనే పట్టణంలో ఒక మేధావి పుట్టాడు. ఈయన పేరు జోహాన్ జెన్స్‌ఫ్లేష్ గూటెన్‌బెర్గ్. ఈయనకు చిన్నతనంనుంచే చేతిపనులలో ఆసక్తి ఎక్కువ ఈయనకాలంలో హాలెండ్‌లో లారెన్స్ జాన్స్‌జోన్

కాస్టర్ అనే ఒకవ్యక్తి ఉండేవాడు. ఈయనకూడ అచ్చుపనులు చేస్తూ ఉండేవాడు. విడివిడి కఱ్ఱఅక్షరాలతో అచ్చు కొట్టేవాడు. అచ్చుపనులు చేయడమంటే ఆకాలంలో శత్రుత్వం కోరుకోడం అన్నమాట. ఆకాలంలో లేకరుల ప్రాబల్యం ఎక్కువ. వారు తమ వృత్తిపోతుందనే భయంతో ముద్రణ పద్ధతి అంటే మండిపడే వారు. వారికి భయపడి కాస్టర్ రహస్యంగా పుస్తకాలు అచ్చుకొట్టేవాడు గ్యూటెన్‌బెర్గు ఈ కాస్టర్‌వద్ద చేరి కఱ్ఱ అచ్చుపనులు నేర్చుకుని తర్వాత స్వగ్రామమైన మెయింజ్‌కు వచ్చి జోహాన్ ఫాస్టర్ అనే స్వర్ణకారునితో కలిసి పెక్కు పుస్తకాలు అచ్చువేశాడు. తర్వాత కొంతకాలానికి గ్యూటెన్ బెర్గు కఱ్ఱ అక్షరాలకు మారుగా లోహాక్షరాలను తయారుచేసి, అచ్చువేశాడు. ఇదే లోహాక్షరాలతో అచ్చుకు నాంది. గ్యూటెన్‌బెర్గు తయారుచేసిన లోహాక్షరాలు చేతివ్రాత అక్షరాలలాగే ఉండేవి. కాని నిదానించిచూస్తే ఎంతోభేదం కనిపించేది. అక్షరాలు విడివిడిగా ఒరుగు లేక ఉండేవి! చూడండి, ఆతడు తనుతొలిసారిగా ముద్రించిన పుస్తకాన్ని చూస్తూ ఎలా

మురిసిపోతున్నాడో! తర్వాత ఈ లోహాల ములుకులను అభివృద్ధిపరచినవాడూ పీటర్ షోఫర్ అనే జర్మనీ దేశీయుడే. ఈయన గ్యూటెన్‌బర్గువద్దపనిచేసినవాడు. అటుపిమ్మట యాభై సంవత్సరాలలోగా యూరప్ అంతటా ముద్రాక్షరశాలలు తామర తంపరగా వ్యాపించాయి. 220 ముద్రాశాలలు పదిహేనవ శతాబ్ది ఆఖరుకు బయలుదేరాయి గ్యూటెన్‌బర్గు 15వ శతాబ్ది ప్రారంభంలో జన్మించి దాదాపు ఎనభై సంవత్సరాలు జీవించాడు.

ఆంధ్రదేశంలో ముద్రణ ఎప్పుడు ప్రారంభమైందనుకున్నారు ? చాల ఇటీవలం కాని భారతదేశంలో మాత్రం ముద్రణయంత్రం ఇప్పటికి సరిగ్గా నాలుగువందల ఏళ్లక్రితమే - అంటే 1550 లోనే స్థాపించబడింది. స్థాపించిన వారెవరో తెలుసా ? మనదేశంవారు కారు. బడతకీయులు. వారు గోవాలో ఈ ముద్రాక్షరశాల పెట్టారు కాని తర్వాత పది సంవత్సరాలకుగాని మన దేశంలో పుస్తకాలు అచ్చుకాలేదు అచ్చయిన పుస్తకాలూ మన భాషవికావు, ఇంగ్లీషువి. అంతకుముందు స్పెయిన్, పోర్చుగల్ దేశాల పాదిరీలు విదేశాలనుంచే మత గ్రంథాలు తెప్పించేవారు. తర్వాత ఇక్కడే వ్రాసి ముద్రించడమే ఉచితమని భావించారు గోవా ఆర్చిబిషప్ గాస్పర్ డీలీయో "దిస్పిరిచ్యుయల్ కాంపెడియం ఆఫ్ ది క్రిశ్చియన్ లైఫ్" అనే పుస్తకం ముద్రించాడు. ఇది ముద్రణ అయింది 1560 లో. ఇదే మనదేశంలో అచ్చయిన మొదటి పుస్తకం. రెండవ పుస్తకం "డైలాగ్స్ ఆఫ్ ఇండియన్ సింపిల్స్ అండ్ డ్రగ్స్" అనేది. ఇది 1563 లో ముద్రితమైంది.

మరికొన్ని ఇంగ్లీషు పుస్తకాలూ అచ్చయాయి. కాని దీనివల్ల మత వ్యాప్తికి అంత ప్రోత్సాహం కలిగినట్టులేదు. కనుక దేశభాషలలో క్రైస్తవ గ్రంథాలు ముద్రించడం అవసరమని బడతకీచుపాదిరీలు భావించారు. ఈ విధంగా మొట్టమొదట అచ్చయిన భారతీయగ్రంథం "సెయింట్‌పీటర్ చరిత్ర" ఇది మరాఠీభాషలో రచించినది. భారత భాషలో, భారతదేశంలో ముద్రితమైన మొదటి పుస్తకం ఇదే- 1565 లో ముద్రితమైంది. తర్వాత 1577 లోను, 1598 లోను మలబార్ కోస్తాలో మతప్రచారం చేస్తున్న జేసు ఇట్‌మిషన్‌వారు రెండు తమిళ గ్రంథాలు ముద్రించారు.

ఒకవిధంగా చెన్నరాష్ట్రంలో తమిళంలో ఆ గ్రంథముద్రణ 1577 లోనే ప్రారంభమైనప్పటికీ, చెన్నపురిలో అచ్చు యంత్రాలు స్థాపించడం తర్వాత రెండువందల ఏళ్ళకు. హెన్రీకాటన్ అనే వ్యాపారస్థుడు 184 ఏళ్ళక్రితం- అంటే 1772 లో చెన్నపురిలో అచ్చు యంత్రాలు నెలకొల్పాడు. ఈయనే అంతకు ముప్పైనాలుగు సంవత్సరాల క్రితం లంకాద్వీపంలోను అచ్చు యంత్రాలు పెట్టాడు. ఈ యంత్రాలు పాత యంత్రాలకన్నా చాల మెరుగైనవి. తర్వాత ఆరేళ్ళకు- అంటే 1778 లో కలకత్తాలోను, తర్వాత పధ్నాలుగు సంవత్సరాలకు బొంబాయిలోను అచ్చుయంత్రాలు పెట్టారు. మొదట మన దేశంలో అచ్చయిన తెనుగుపుస్తకం ఏ రామాయణమో, భారతమో, మరొక భారతీయకావ్యమో అనుకుంటారేమో' కాదు. మొదట అచ్చయినవి, క్రైస్తవ మతప్రబోధకాలయిన చిన్న చిన్న కరపత్రాలు అచ్చయిన మొదటి పుస్తకం తెలుగు వ్యాకరణం ఇది 1807 లో అచ్చయింది. అటుపిదప అచ్చయిన

పుస్తకం బైబిలు న్యూటెస్టమెంట్. ఇది 1812 లో అచ్చయింది ఇవన్నీ అచ్చుకావడం తెలుగునాడులో కాదు. వంగదేశంలో- కలకత్తాలో, మొత్తం మీద మనదేశంలోనే.

ఆంగ్లేయుల పాలన అప్పుడప్పుడే ఏర్పడుతున్న రోజులవి. దేశభాషలు నేర్చుకుని పరిపాలన క్షుణ్ణంగా సాగించాలనే భావం పరిపాలకులకు కలిగింది. వారు దేశభాషలెలా నేర్చుకోవాలి? వాటికి సులభంగా తెలిపే నిఘంటువులు, వ్యాకరణాలు కావలసివచ్చాయి. మరోవైపు క్రైస్తవ మతబోధకులు తమ మతం ప్రచారం చేయదలచారు. వారికి పుస్తకాలు అవసరమయాయి. తమ మత గ్రంథాలు దేశభాషలలో అచ్చువేయించడం ఉచితమనే భావం కలిగింది. కనుక కలకత్తా సమీపంలోని శ్రీరామపూర్ అనే ప్రాంతంలో ఇప్పటికి రెండువందల ఏళ్ల క్రితం - అంటే 1746 లో ఇంగ్లీషు పాదిరీలు ఒక మతప్రచార సంస్థను ఏర్పాటు చేశారు దానిని శ్రీరామపూర్ మిషన్ అనేవారు. ఈ మిషన్‌లోని ప్రచారకులలో ముఖ్యులు డాక్టర్ మార్షమన్, డాక్టర్ క్యారీ, డాక్టర్ వార్డు అనే పాదరీలు వీరు తెలుగు, నాగరి, తమిళ, కన్నడం మున్నగు పదెనిమిది భాషల అక్షరాలు పోతపోయించారు అయినా మొట్ట మొదటి తెలుగు పుస్తకాలు విదేశాలలోనే అచ్చయేవి. బెంజమిన్ షూల్జ్ (స్కూల్జ్) అనే పాదిరీ 1746-47 లలో క్రైస్తవమత విషయాలను తర్జుమా చేసి, ప్రష్యాదేశం లోని మాగ్డిబర్గు మండలానికి చెందిన హాలె అనే పట్టణంలో ముద్రించాడు

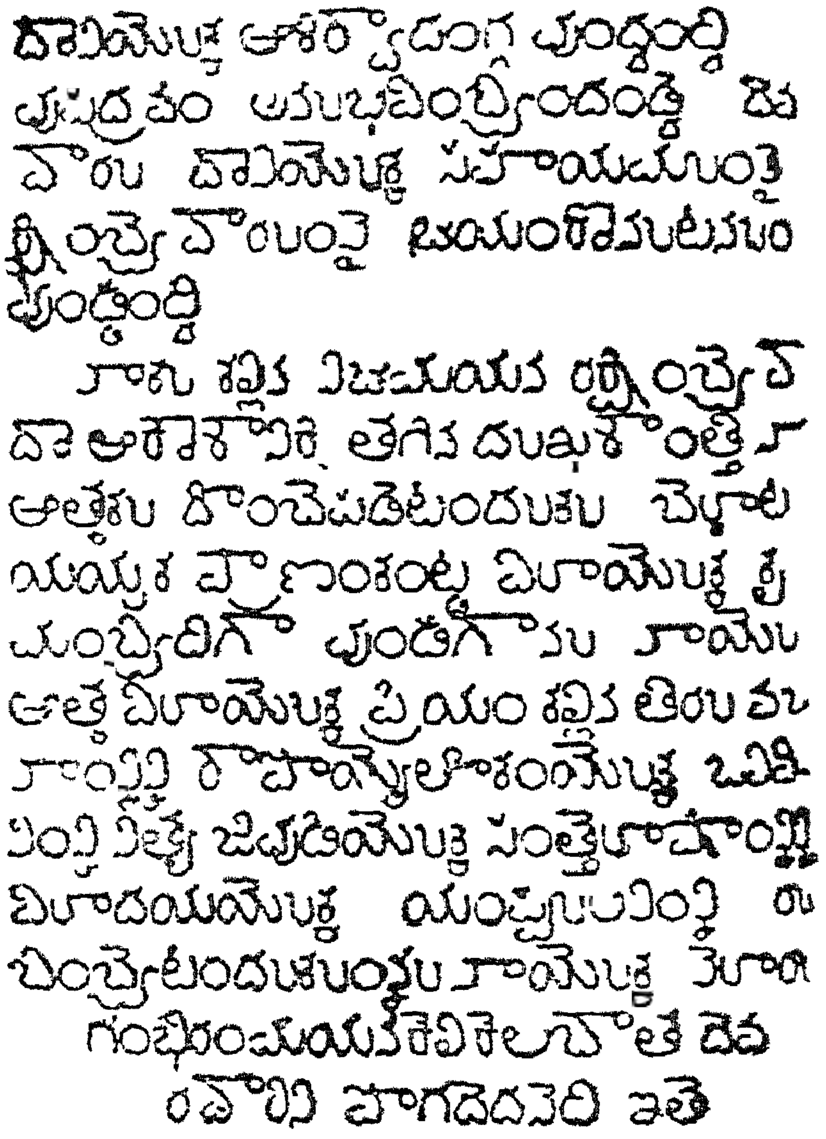

32

[illegible] "సత్యమైన వేదంలో ఉండే జ్ఞాన ఉపదేశాలయొక్క సంక్షేపం" [illegible]" మొదలయిన ఐదు పుస్తకాలు వ్రాశారు. ఇవి [illegible] గ్రంథాలయంలో నేడు భద్రంగా ఉన్నవి. [illegible] ఒకదాని ప్రతిరూపం వెనుకటి పుటలో చూడండి.

[illegible] శాస్త్రి వ్రాసినవి ప్రార్థనలు, క్రైస్తవ విధులు తెలిపే [illegible] సారాంశం మాత్రమే. కనుక శ్రీరాంపూర్ మిషన్‌వారు బైబిలునే [illegible] తర్జుమా చేయించి అచ్చు వేయించ దలచారు. [illegible] తర్జుమా చేయించారు. 1801 లో వీరు నాగరి [illegible] హితోపదేశమనే పుస్తకం అచ్చు వేయించారు. సంస్కృతంలో మొదటి అచ్చుపుస్తకం ఇదే.

ఈ ముద్రణ పరిశ్రమను అప్పటి భారత ప్రభుత్వం బాగా ప్రోత్సహించింది. అప్పటి గవర్నర్ జనరల్ లార్డ్ మింటో. ఆయన మంత్రులలో ఒకరైన [illegible] ముద్రణ పరిశ్రమకు చాల సహాయపడ్డారు. డాక్టర్ కేరీ శ్రీరాంపూర్ కళాశాలలో ఉపాధ్యాయుడుగా ఉంటూ పండితులను ప్రత్యేకంగా [illegible] తెలుగు నేర్చుకొని, తెలుగు వ్యాకరణం రచించారు. బైబిలు - న్యూటెస్టమెంట్ - తెలుగు తర్జుమా చేశారు. తెలుగులో అచ్చు అక్షరాలను [illegible] తయారుచేశారు. ఈ అక్షరాలతో వ్యాకరణాన్ని, "దేవునియొక్క సమస్తమైన వాక్యము" అనే పేరుతో న్యూటెస్టమెంటును ముద్రించారు. ఈ వ్యాకరణం 18[illegible]లో ముద్రితమైంది, రెండవది 1812 లో. ఇవి శ్రీరాంపూర్‌లో అచ్చయాయి.

డాక్టర్ కేరీ తర్వాత చెన్నపురి, విశాఖపట్టణం, బళ్లారి పట్టణాలకు మత ప్రచారకులను పంపి, ముద్రణ శాలలు నెలకొల్పారు. తర్వాత 181[illegible]లో సి. పి. బ్రౌన్‌గారు తెలుగు వ్యాకరణం వ్రాసి దానికి ఉదాహరణంగా పంచతంత్ర కథలు సరళమైన వచనంగా ఇచ్చారు. ఇది దాని మొదటి పుట. రెండు

[illegible]

అచ్చుపత్రాలూ చూచారుగదా! షూల్జ్ పుస్తకం అచ్చయినతర్వాత డెబ్భై సంవత్సరాలకు అచ్చు ఎంత అభివృద్ధిపొందిందో! మొదటి అచ్చులో పేరాగ్రాఫులు ఉన్నా, విరామ చిహ్నాలు లేవు ఒకే రోకటిపాట బ్రౌనుగారి పుస్తకంలో కామాలకు బదులు ఒంటి నిలువుగీత, ఫుల్‌స్టాపుకు రెండు నిలువు గీతలు ఉన్నాయి చూడండి.

ఇలా రెండువందల సంవత్సరాలక్రితం ఆరంభమైన తెనుగు ముద్రణం నేడు చాల అభివృద్ధి పొందింది. అభివృద్ధిఅంటే సామాన్యమైన అభివృద్ధి కాదు. లోహాక్షరాలు చేత్తో పేర్చుకొనే అవసరం లేకనే, ఇంగ్లీషులోలాగ మోనోటైప్ యంత్రాలతో టైప్‌లాగ కొట్టేవరకు అభివృద్ధి పొందింది. దీనిలో కొన్ని అక్షరాల ఆకారాలుకూడ మారాయి కొన్ని జారిపోయాయి ముందు అచ్చు ఇంకా ఎంత అభివృద్ధి చెందుతుందో!

పుస్తకాల భాగ్యాభాగ్యాలు

" పురుషస్యభాగ్యం దేవో నజానాతికుతో మనుష్యః" అన్నారు పెద్దలు. మనుష్యుల విషయంలోనేకాదు, పుస్తకాలభాగ్యంకూడ యింతే. "ప్రతి పుస్తకానికి, భాగ్యాభాగ్యాలు ఉంటాయి" అని లాటిన్‌లో ఒక్క నానుడి ఉంది. మనుష్యుల భాగ్యంకంటే పుస్తకాలభాగ్యం మరీ విచిత్రంగాఉంటుంది. ఆ మధ్యన కొందరు పరిశోధకులు ఏదో తవ్వుతుండగా, కొన్ని భోషాణాల వంటివి దొరికాయి. వాటిలో భద్రంగా పెట్టిన వందలకొలది భూర్జ పత్ర గ్రంథాలు, పాత పత్తికాయితాల గ్రంథాలు దొరికాయి. మన ప్రాచీనులు ఏవైనా అనాహూతాలు ఏర్పడినప్పుడు తమ పుస్తకాలు పాడయిపోకుండా భూమిలో భద్రంగా దాచిపెట్టేవారు. అవి అపాత్రుల చేతుల్లోపడి ధ్వంసం కాకుండాఉందనీ' ఏ పుణ్యాత్ముని చేతుల్లోనన్నా పడనీ' వారు ఉపయోగించు కోనీ! అని వారిఉద్దేశం. బౌద్ధగ్రంథాలు చాలవరకు ఈ విధంగా దొరికినవే. పెక్కు శాసనాలుకూడ ఈ విధంగా దొరికినవే.

పుస్తకాలు సరస్వతీ స్వరూపాలు గనుక, తాటాకులు విరిగిపోయినా మన పూర్వులు కాల్చివేసేవారు కారు. ఆ ముక్కలను కట్టికట్టి గంగార్పణం చేసేవారు ఆ విధంగా కొట్టుకువచ్చి మనకు దొరికినవికూడ చాలాఉన్నాయి.

గ్రీకు కవి ఆల్క్‌మన్ రచనలన్నీ పాతిపెట్టగా దొరికినవే. ఈయన

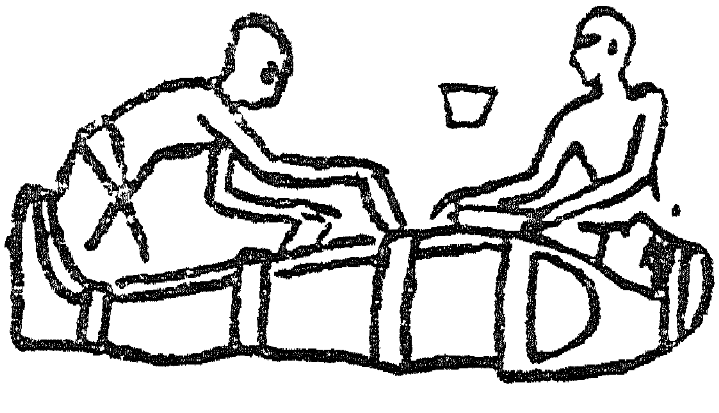

వ్రాసిన పెపైరస్ చుట్టలను అప్పటివారు పూడ్చిపెట్టారు. ఈ విధంగా పూడ్చి పెట్టిఉపోయిఉంటే, అవి మనకు దక్కేవేకావేమో! ప్రాచీనకాలంలో ఈజిప్టు వారిలో ఒకవింత ఆచారండుండేది ఎవరైనా చనిపోతే, శవాన్ని వ్రావకాలు,

సుగంధతైలాలు పూసి దానితోపాటే ఆ వ్యక్తికి సంబంధించిన పెపైరస్‌కాయి తాలు, పుస్తకాలు, తదితరవస్తువులు అన్నీ పూడ్చిపెట్టేవారు. ఈ విధంగా పూడ్చిపెట్టిన శవాన్ని "మమ్మీ" అనేవారు. మమ్మీ అనేమాట మోమాయి అనే పదంనుంచి వచ్చింది. ఈమాట అర్థంతేనె తేనెమైనం అని. మొదట్లో ఈ శవాలకు తేనె, తేనెమైనం పూసేవారట తర్వాత ద్రావకాలు కనిపెట్టుకున్నారు. వేల సంవత్సరాలక్రితం మరణించిన ఈజిప్టువారి గ్రంథాలన్నీ ఈలాటి మమ్మీల మీద సమాధుల్లో దొరికినవే.

పెద్దపెద్ద గ్రంథాలయాలలో లేని అరుదైన పుస్తకాలు ఎన్నో ఈజిప్టులో సమాధుల్లో దొరికాయి అలెగ్జాండ్రియా నగరంలో పెద్దగ్రంథాలయం ఉండేది జూలియస్ సీజర్ సైన్యాలు అలెగ్జాండ్రియాను పట్టుకొన్నప్పుడు ఈ గ్రంథాలయాన్ని కాల్చివేశాయి. కాలిపోయిన ఆ పెపైరస్ చుట్టల్లో ఎన్ని అపూర్వ గ్రంథాలు ఉండేవో ! అన్నీ కాలిపోయాయి. నేడు ప్రపంచానికి దక్కిందల్లా ఈ గ్రంథాలయంలో ఉన్న గ్రంథాల జాబితామాత్రమే పాఠకులను, శ్రోతలను నవ్వించి, కవ్వించి, బెదించి, లాలించి, ఏడ్పించి, మోడ్పించి ఆనందింప జేసే గ్రంథాలపేర్లుమాత్రమే మిగిలాయి-సమాధులపైన, స్తూపాలపైన చెక్కిన మనుష్యుల పేర్లలాగ.

మనదేశంలో కులమత ద్వేషాలవల్ల ఒక మతంవారి పుస్తకాలు మరొకరు కాల్చివేయడం తరచు ఉండేది. బౌద్ధులు వ్రాసిన గ్రంథాలలో అమర కోశంవంటివి మినహా పెక్కు బౌద్ధ గ్రంథాలను పూర్వం కొందరు అన్యమత స్థులు కాల్చివేశారట. వాదంలో ఒక మతంవారు మరొక మతంవారికి ఓడి

పోతే మత గ్రంథా లన్నిటినీ కాల్చివేసి విజేతలవు తిమ్మలయ్యేవారు సరే! మన ఆదికవి నన్నయ్య తనకు ముందున్న జైన గ్రంథాలను కాల్పించివేశాడనే అపవాదు ఉండనేఉందికదా! కనుకనే బౌద్ధులు, జైనులు తమ గ్రంథాలను ధ్వంసంకాకుండా పూడ్చిపెట్టేవారు. బౌద్ధులంతా తమ స్తూపాలను, విహారాలనుకూడ మట్టిదిబ్బలలో పూడ్చిపెట్టేవారు. వాటిని తవ్వితే అపూర్వ వస్తువులు, కట్టడాలు బైటపడడం నేడు చూస్తూనే ఉన్నాము

కొన్ని పుస్తకాల భాగ్యం మరీ అపురూపంగా ఉంటుంది. వాటిని ధ్వంసం చేయడానికి ఎంత ప్రయత్నించినా తప్పించుకుపోయి తమాషాగా దొరికాయి. ధ్వంసంచేయడమంటే పుస్తకాలను పాడుచేయడంకాదులెండి! వాటి వ్రాతలను పాడుచేయడంమాత్రమే. ఇలాటివి పాతకాలపు పత్తి కాయితాలలో ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. కాయితాలను పాడుచేయడం ఇష్టంఉండదు. దాని పైనే మరొక పల్చని కాయితం అతికించిగాని, తెల్లటి రంగుపూసి కాని వ్రాసేవారు. దీనితో అంతకుముందున్న గ్రంథం తుడుచుకుపోయినట్టేకదా!

దేవాలయాల గోడలమీది చిత్రాలలో ఇలాటివి మరీ యెక్కువ. ఒక రాజు కాలంలో వ్రాయించిన బొమ్మలు తర్వాతిరాజుకు ఇష్టంలేదనుకోండి! వాటిపై సున్నమో, మరొకరంగో పూయించి వేరే చిత్రాలు వ్రాయించేవాడు. ఈలాగే మూడునాలుగుపొరల చిత్రాలు అయ్యేవి. ఈలాటివి తంజావూరు బృహదీశ్వరాలయంలోను, కంచి దేవాలయాలలోను కనిపిస్తాయి. ఇలాటి పొరల పొరల చిత్రాలున్నట్టు ఎలా తెలిసింది? గోడమీద పెచ్చులు రాలిపోయి ఏవో బొమ్మల గుర్తులుకనిపించినప్పుడు పండితులు ఆశ్చర్యపడి పరిశీలించి జాగ్రతగా అలాటి పెచ్చులు తీయించి భద్రపరచారు

విదేశాలలో చర్మపుస్తకాలు చాల ప్రియంగా ఉన్న రోజులలోనే లేఖకులు పాతవ్రాతలను చాకులతో గోకివేసి, వాటిపైన తనకు ఇష్టమైనవాటిని- ఏ మహాత్ముల చరిత్రో, మరొకటో- వ్రాసుకొనేవారు. ఈ గోకివేయడంలో నిపుణులు ఉండేవారు ఈలాటి గ్రంథాలరక్షణకు కొత్తపద్ధతి తెలిసి ఉండక పోతే అవి దక్కేవికావు. ఈ విధంగా ధ్వంసమైన పుస్తకాలను "ప్యాలింప్ సెట్స్" అంటారు

చర్మపుస్తకాలలో సిరా బాగా ఇంకిపోయి ఉంటుంది. ఎంతగా గోకివేసినా వ్రాతగుర్తులన్నీ పోయేవికావు ఇలా గోకివేసిన చర్మపుకాయితాలను కొన్ని రసాయనద్రవాలలో నానపెడితే గోకివేసిన వ్రాత లీలగా పైకి కనిపిస్తుంది. కాని ఈ నానబెట్టడంలో ఒక ప్రమాదంఉంది నానపెట్టిన తర్వాత క్రమంగా చర్మం నల్లబారి కనిపించిన మొదటి వ్రాతమాత్రమే కాక ఉన్న

వ్రాతకూడ మంకుపట్టినట్టు అయ్యేది. కనుక చదవడానికి వీలయ్యేదికాదు. ఇలా రెండు మూడుసార్లు చచ్చిబ్రతికిన చర్మపుస్తకాలు పాశ్చాత్యదేశాలలోని గ్రంథాలయాలలో ఉన్నాయి. ఈలాటిబాధలు అవసరంలేకనే మరుగైనవ్రాతను కనుగొనడానికి కొంతకాలం క్రితం ఒక రసాయనద్రవ్యం కనిపెట్టారు. ఇది చర్మపు కాయితానికి పూయగానే గోకివేసిన వ్రాత కొంచెంసేపు కనిపిస్తుంది. వెంటనే దానిని ఫొటోతీసి రసాయనద్రవ్యం కడిగివేస్తారు ఇటీవల ఇంకా మంచి పద్ధతి కనుగొన్నారట. ఎలాటి రసాయనద్రవ్యంతో నిమిత్తంలేకనే, పూయకనే ఫోటో తీస్తారట

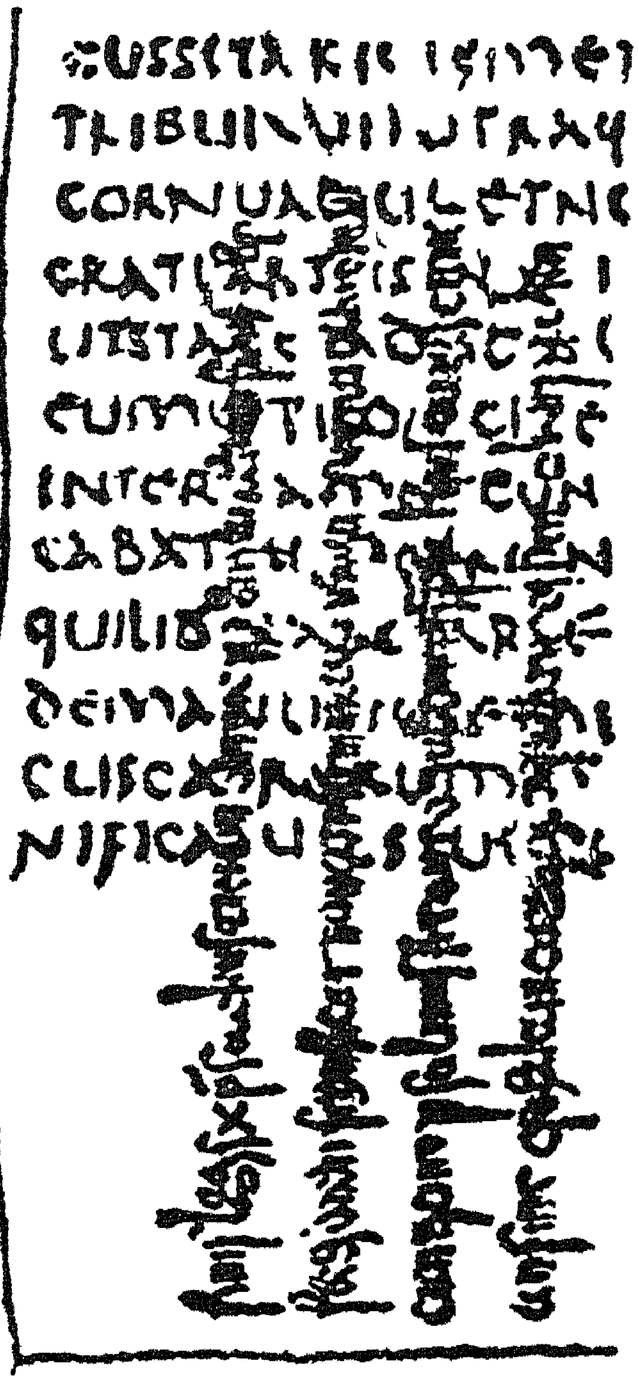

పుస్తకాలకు శత్రువులున్నట్టే మిత్రులు కూడ ఉన్నారు పుస్తకాలంటే అన్నిరకాల వ్రాతలూనన్నమాట. ఈ పుస్తకమిత్రులు సమాధులు, విహారాలు, మఠాలు, శిథిలాలు వెదికి వాటిని సంపాదించి, భద్రపరచి మనకు అందిస్తారు. ఇలాటివారి కథలు వింతగా ఉంటాయి ఇలాటివారిలో మనకు చిరస్మరణీయులు వెంకటరావు, నారాయణరావు. వీరు బహుభాషావేత్తలు, బహు లిపివేత్తలు, నూటయాభైఏండ్ల క్రితం వీరు అప్పటి సర్వేయరు జనరల్‌గా ఉన్న కర్నల్ కాలన్‌మెకంజీ కింది ఉద్యోగులు. వీరిద్దరూ దక్షిణాపథమంతటా తిరిగి పెక్కుశాసనాలు, తాళపత్ర గ్రంథాలు సేకరించకపోయి ఉంటే ప్రపంచంలోనే పెద్దదిగా నేడున్న మద్రాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకాలయం వంటిది పుట్టేదేకాదు.

భాసమహాకవి నాటకాలు మనకు దక్కిన పద్ధతీ ఇలాంటిదే. భాస నాటకాలనుగూర్చి మన సాహిత్యంలో కాళిదాసునికాలంనుంచి ప్రశంస కనిపిస్తుంది. కాని, అప్పుడెప్పుడో దాదాపు రెండువేల సంవత్సరాలనాడు వ్రాసినా ఇంత కాలమూ ఎవరికీ దొరకక ఒకతరంక్రితం మనకాలంలో దొరకాలంటే ఎవరి భాగ్యమంటారు ? నాటకాలదా ? వాటిని కనిపెట్టినవారిదా ? మనదా ? ముగ్గురిదీని. ఆ నాటకాలు కేరళంలో గణపతిశాస్త్రి అనేవారు ఏవో చెత్త చెదారం గాలిస్తుండగా దొరికాయి. ఇలాటివి దొరికాయంటే, మొదట ఎవరూ నమ్మలేదు తర్వాత తర్వాత నమ్మారు.

పది సంవత్సరాలక్రితం ఇంతకన్నా విచిత్రమైన సంగతి మన తెలుగు దేశంలో జరిగింది. మరెక్కడోకాదు, తిరుమలమీద. తిరుమలమీద వేంకటేశ్వరుని సన్నిధిలో అన్నమాచార్యుల సంకీర్తన భండాగారమనేది ఉంది.

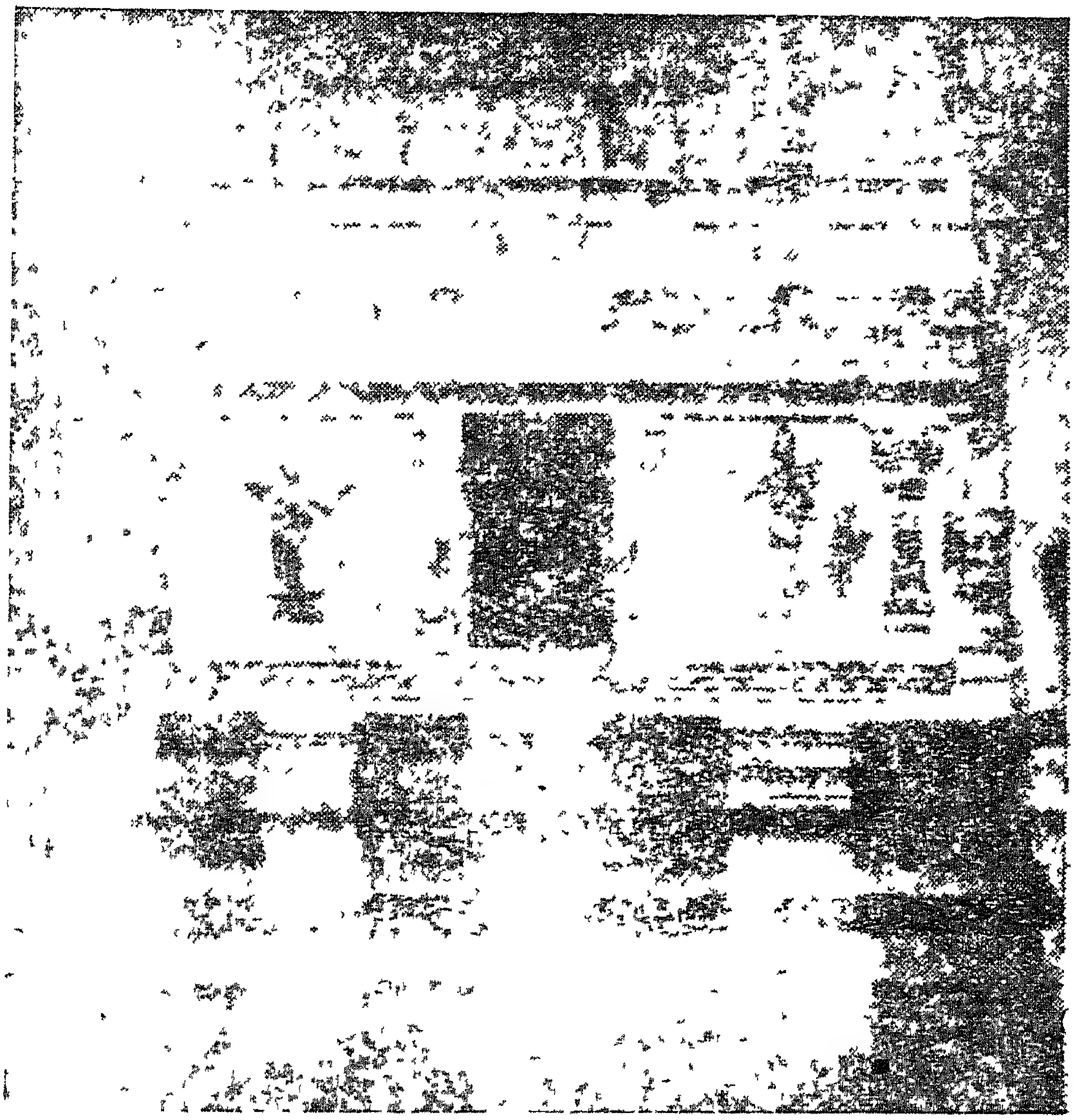

దీనిని అక్కడివారు తాళ్ళపాక అర అనికూడ అంటారు. అన్నమాచార్యులు ఎవరో మీకు ఇదివరకే తెలుసు. ఈయన, ఈయనకుమారుడు పెద తిరుమలాచార్యులు కొన్నివేల కీర్తనలు రచించి ఏనాటికానాడు రాగిరేకులపై చెక్కించేవారట. ఒక్క అన్నమాచార్యులే ముప్పయివేల కీర్తనలు రచించారట. ఆ రాగిరేకులలో కొన్నివందలమాత్రమే అదివరకు దొరికాయి. సంకీర్తన భండాగారంలో రేకులున్నాయని అందరూ చెప్పడమేకాని, దానిలోకి ఎవరూ వెళ్ళి చూచినవారు కారు. ఎలా వెళ్ళుతారు? అదొక గుహలాగ, పాడుపడిన బావిలాగ కనిపించేది. ముందు వెనుక చూడక ప్రవేశిస్తే లోపల పాములే ఉన్నాయో, తేళ్ళే ఉన్నాయో! ఎవరు ధైర్యంచేసి వెళ్ళతారు? సాహిత్యంకన్నా రసవంతమైంది జీవితంకదా!

ఒక్క సాహసం ఒకరు చేశారు ఆయన శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారు. ఆయన తిరుపతిలో పనిచేస్తున్నప్పుడు శిష్యవర్గంతో కొండమీదికి వెళ్ళి, సంకీర్తన భండాగారాన్ని గాలించాలని నిశ్చయించుకున్నారు సాహసవంతులైన కొందరు శిష్యులతో సంకీర్తన భండాగారం చేరి, టార్చిలైట్లతోను, దివిటీలతోను వెలిగించి చూచారు, లోపల గాఢాంధకారం, గబ్బిలాల కంపు, దుమ్ము, చెత్తచెదారం కప్పిన దిబ్బలలాంటివి కనిపించాయి లీలగా. ఒకరిద్దరు శిష్యులను లోపలికివెళ్ళి గాలించి రమ్మని ఆజ్ఞాపించాడు ఆయన. చూచిరమ్మంటే కాల్చివచ్చేరకం శిష్యులు' శ్రీ ఆర్భకం శ్రీనివాసాచార్యులనే ఒక శిష్యుడు మొదట ఆ అరలోదూరి, బావిలోపడిన వస్తువులను తీయడానికి నీటిలో మునిగినవాడు గుక్కతిప్పుకోకుండా లోపలివస్తువులను జవురుకొని పైకి తేలినట్టు, చేతికి దొరికిందల్లా జవురుకొని బయటపడేశాడు. రెండుమూడుసార్లు ఇలాజవురుకొని వచ్చాడు. కొన్నివేల పద్యాలున్న ఎన్నోరేకులు వచ్చిపడ్డాయి, ఈ శిష్యగణం సాహసించకపోయి ఉంటే, ఈ రేకులు ఇంకా ఎన్నివందల ఏళ్ళపాటు ఆ అరలోనే గబ్బిలాలతో కాపురం చేసేవో'

సరిగ్గా ఇలాటిదే ఇటలీలోని వెరోనానగరంలో ప్రాచీన గ్రంథాలయం బయటపడిన గాథకూడాను. దీనిని కనుగొన్నవాడు సిపియో మ్యాఫీఅనే పండితుడు. వెరోనాలో ఒక గ్రంథాలయం ఉందని. దానిలో అమూల్యమైన లాటిన్ పుస్తకాలు ఉన్నవని మాత్రమే అంతకుముందు యాత్రికులు వ్రాసిపెట్టిన

యాదాస్తులనుంచి తెలుసు. మ్యాఫీకి ముందు ఇద్దరు గొప్పపండితులు ఆ గ్రంథాలయంకోసం ఎంతగానో గాలించారు. కాని వారి ప్రయత్నాలు ఫలించలేదు. ఈ సంగతి మ్యాఫీకికూడ తెలుసు అయినా, పట్టుదలతో వెదకడానికి పూనుకున్నాడు. ఆయన గొప్ప అక్షరశాస్త్రజ్ఞుడు కాకపోయినా లిఖితప్రతులు బాగా చదవగలడు. తనకు ముందు పండితులు వెదికి వేసారినచోటే వెదికాడు. ముందు పండితులు విసుగెత్తి విడిచిపోయిన వెరోనాలోని మఠంలోనే ఆ గ్రంథాలయం దొరికింది. మ్యాఫీకి ఇంత సులువుగా కనిపించిన గ్రంథాలయం అంతకుముందు వెదికినవారికి ఎందుకు కనిపించలేదని అనుమానిస్తారేమో? ఆ గ్రంథాలన్నీ మామూలుగా వాటినిపెట్టే సొరుగుల్లో లేవు. అంతకుముందు వెదికినవారంతా గ్రంథాలయం సొరుగులకు ఆనించిన కర్రనిచ్చెనని ఎక్కినపాపాన పోలేదు అది ఎక్కి సొరుగులపైభాగం చూద్దామన్నమాటే వారికి తట్టలేదు. ఇంతేగాని ఆ పుస్తకాలు సొరుగులో ఉండక. సొరుగులమీద బూజుపట్టి పడి ఉంటాయని ఎవరనుకుంటారు? ఆ నిచ్చెన ఎక్కి చూద్దామని మ్యాఫీకి తోచింది, ఎక్కిచూశాడు పెపైరస్ కవిలె కట్టలు! ఆశ్చర్యంతో ఒక్కొక్కటి దుమ్ము దులిపిచూశాడు, అన్నీ లాటిన్ గ్రంథాలే. ఆనందపారవశ్యంతో మూర్ఛ పడినంత పనయింది.

పుస్తకాలు పూడ్చిపెట్టడమంటే వీరబ్రహ్మంగారి కథ చెప్పడం మరిచాను. ఆయన పెద్ద సంస్కర్త. హిందూ ముస్లిం సామరస్యంకోసం పాటుబడి రాము, రహీం ఒక్కరేనని చాటినవారు. ఇలా చేస్తుండగా బనగానపల్లిలో శత్రువర్గం ఏర్పడింది. అక్కడ ఉండడం సాధ్యంకాలేదు. కాని రచించిన పెక్కుగ్రంథాలు ఒక్కచోట పూడ్చిపెట్టి బనగానపల్లె వదలి కడపజిల్లాకు వచ్చారు. నిర్యాణసమయంలో ఫలానాచోట తాను గ్రంథాలు పూడ్చిపెట్టినట్లు శిష్యులకు చెప్పారు. ఆ శిష్యులు అక్కడ తవ్వగా పెక్కుగ్రంథాలు దొరికాయి. వాటిలో ఒకటి కాలజ్ఞానమనే ఉద్గ్రంథం. దీనిలో ప్రపంచభవిష్యత్తంతా ఉందని బ్రహ్మంగారి శిష్యుల విశ్వాసం.

మరొకనాడు మీకు పుస్తకాల పయనం మతోద్రేకానికి పుస్తకాల ఆహుతి, విహారాలలో, గురుకులాలలో, మఠాలలో పుస్తకాలయాలు, యుద్ధాలలో పుస్తకాల దైన్యం- ఇలాంటి సంగతులు చెబుతాను

ఎంత చెప్పినా అంతులేని వింతైనలిపిని గూర్చి ఇంకెన్నో ఎక్కువ చెప్పలేకపోయానే అనే విచారంతో ఈ పుస్తకం ముగిస్తున్నాను.

అనుబంధము

దశమ ప్రకరణం

సంస్కరణకు సూచనలు

ఇది యంత్ర యుగం. అన్ని యంత్రాలతోపాటు ముద్రణ యంత్రం కూడ ఎంతో అభివృద్ధి చెందింది. కాని తెనుగు ముద్రణ మాత్రం అంతేమీ ముందుకు పోలేదనవచ్చు. ప్రపంచంలోని అన్ని భాషల ముద్రణ ఒక ఎత్తు, తెనుగు ముద్రణే ఒక ఎత్తు. ఇదొక గారడీ. తెనుగు అక్షరాలు కూర్చడానికి కంపోజిటరు 700 దిమ్మలు, గళ్ళు జ్ఞాపకం వుంచుకోవాలి. ప్రతి కంపోజిటరు శతావదాని, సహస్రావధాని కావలసివుంటుంది. ఈ చిక్కును తొలగించుకొనడానికి ఏరోమన్ లిపినో అనుసరిస్తే అచ్చు సౌకర్యం కలుగుతుందనుకుంటే అనూచానంగా వచ్చిన ఈ లిపిని వదులుకోడం ఎలా ? ఇక అచ్చు స్వరూపం మార్చుకోడంఅన్న కష్టం. ఈ సంకేతానికి ఈ అక్షర ధ్వని- అని అలవాటు పడ్డాము. కొత్త స్వరూపాలు తెలుసుకోడానికి కొన్నితరాలు పడుతుంది. పూర్వం ఉన్న అక్షరాలు ఇప్పుడున్నాయా ? మారుతూనే వచ్చాయిగదా ! మరి మార్పులకు ఒప్పుకొనకపోవడమేమిటి ?- అనవచ్చు. ఏదైనా క్రమ పరిణామం అయితేనే జనం ఇష్టపడుతుందిగాని, అకస్మాత్తుగా మార్పులుచేస్తేఒప్పుకోదు. సంస్కరణ ఫలితం కూడ ఉండదు.

ఈ చిక్కు తొలగించడానికి పలువురు పండితులు లిపి సంస్కరణలు సూచించారు. కాని, ఆ సంస్కరణలు ముద్రణ దృష్టితోను, టైపురైటరు దృష్టితోను ఉత్తమమైనవి కావు ఇప్పటి లిపి స్వరూపం చెడకూడదు. ముద్రణలలోను, టైపురైటింగులోను త్వరితగతి ఉండాలి. ఈ ఆలోచనతో శ్రీ మద్దాలి రాఘవ రామచంద్రరావుగారు ఉత్తమమైన సూచనలు చేశారు. వాటిని వారి మాటలతోనే తెలుపుతాను

అ	ఆ	ఇ	ఈ	ఉ	ఊ		
ఎ	ఏ	ఐ	ఒ	ఓ	ఔ		
క్	క	కా	కి	కీ	కె	కే	్క
ఖ్	ఖ	ఖా	ఖి	ఖీ	ఖె	ఖే	్ఖ
గ్	గ	గా	గి	గీ	గె	గే	్గ
జ్	జ	జా	జి	జీ	జె	జే	్జ
చ్	చ	చా	చి	చీ	చె	చే	్చ
ఛ్	ఛ	ఛా	ఛి	ఛీ	ఛె	ఛే	్ఛ
ఝ్	ఝ	ఝా	ఝి	ఝీ	ఝె	ఝే	్ఝ
ఞ్	ఞ	ఞా	ఞి	ఞీ	ఞె	ఞే	్ఞ
ట్	ట	టా	టి	టీ	టె	టే	్ట
ఠ్	ఠ	ఠా	ఠి	ఠీ	ఠె	ఠే	్ఠ
డ్	డ	డా	డి	డీ	డె	డే	్డ
ఢ్	ఢ	ఢా	ఢి	ఢీ	ఢె	ఢే	్ఢ
ణ్	ణ	ణా	ణి	ణీ	ణె	ణే	్ణ
త్	త	తా	తి	తీ	తె	తే	్త
ద్	ద	దా	ది	దీ	దె	దే	్ద
ధ్	ధ	ధా	ధి	ధీ	ధె	ధే	్ధ
న్	న	నా	ని	నీ	నె	నే	్న

"మన తెలుగు కంపోజింగ్ గళ్ళ
దాదాపు 700 దిమ్మలున్నాయి. వీటిని తగ్గిం
వలెనంటే లిపిని చాలవరకు మార్చుకోవ
గాని, వాటిని ముక్కలు ముక్కలుచేసి కూ
లో తిరిగి అతుకుకోవటంగాని అవసర
లిపిని మార్చుకోవడం అంటే చాలామంద
నచ్చదు. కాబట్టి రెండవ పద్ధతే అను
ణీయం. గళ్ళు తగ్గించడంవల్ల రెండు ఉప
గాలున్నాయి. ప్రింటింగ్ ప్రెస్ పెట్టేవా
అచ్చులు కావలసి వచ్చినప్పుడు పౌన్లలెక్క
కొంటారు కాబట్టి అవసరంలేని దిమ్మ
తూకంలో ఎక్కువగా రావచ్చు. ఇది లేకుం
చేయాలంటే ఏదో సాధనం అలోచించా
ఏ అక్షరం పూర్తి స్వరూపాన్నైనా అ
ముక్కలుగా చేసి తిరిగి ఆ ముక్కలను అ
క్రమంలో అతికినప్పుడు దాని పూర్తిస్వరూ
అలాగే ఉంటుంది. ఈ పద్ధతిలో మ
తెలుగు అక్షరాలను అనేకభాగాలుగా విడగొ
వచ్చు. అయినప్పటికీ కంపోజ్ చేసేటప్పు
వేగంలో మొప్పం రాకూడదు అక్షరా
దిమ్మల సంఖ్య తక్కువైనప్పుడు అచ్చు
కూర్చేవారికి ఎక్కువ ప్రదేశాన్ని ఉప
గించవలసిన అవసరం తప్పుతుంది. కా
వేగంకూడా ఎక్కువవుతుంది.

మన తెలుగులో సాధారణంగా ఎక్కు
వగా వచ్చేవి తలకట్టు గల అక్షరాలు. ఒక
కన్నడం తప్పించి దాదాపు ఇండియాలో
లిపులలో ఇతర అచ్చు గుర్తులను వ్రా
వలసివచ్చినప్పుడు తలకట్టుగల అక్షరాని
జేర్చడం జరుగుతుంది. తెలుగులో కూ
ఇదే పద్ధతిని అనుసరించవలెనని అనేకమం
అనేకమైన సూచనలిచ్చారు. కాని అవి
ప్రజలలో ఎక్కువమంది హర్షించవికారణ

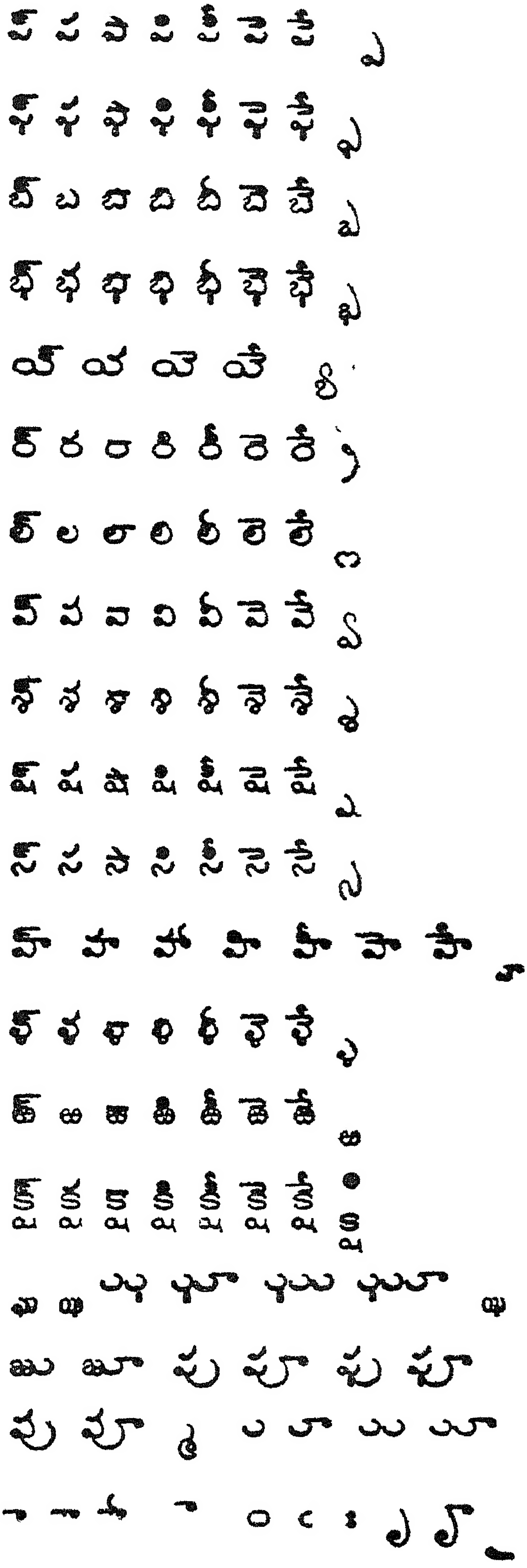

చేత అక్షర స్వరూపం చెడకుండా వ్రాతలోకాని, నేటి అచ్చులోగాని స్వరూపాలకు దగ్గర సంబంధ ముండేలాగ అచ్చు దిమ్మలను సూచించాను. దీనివల్ల కలిగిన మార్పు ప్రజలు గుర్తించలేరు కూడా. పెట్టుబడి పెట్టడంతక్కువై అచ్చుల కూర్పు వేగంగా జరిగి నప్పుడు పుస్తక ప్రచురణకూడా సులభమౌతుంది, కాబట్టి ఈదిగువ సూచించిన మార్పులవల్ల ఆ ఆశ యం నెరవేరగలదు. ఇలాచేయడం వల్ల అక్షర ముద్రల సంఖ్య 300 లకు తగ్గుతుంది. ఇవి కాక సంఖ్యలు విరామపు గుర్తులుకలిపి మొత్తం 350 వరకు అవుతాయి. ఇందులో (ఒత్వము) వ్రాతలో ఉపయోగించేది తీసుకోబడినది, ఈదిమ్మల సంఖ్యను ఇంకాకూడా కుదించవచ్చు. అయినప్పటికి 700 అచ్చు ముద్రలను వేగంలో తేడా రాకుండా తగ్గించటం, లిపి స్వరూపం చెడకుండా వుండడం ముఖ్యంగా ముద్రణ సంస్థల యజ మానులకు హర్షదాయకమైన విష యమని భావించవచ్చు."

"అక్షరాల పౌనః పున్యం" అనే సూత్రం ఆధారంగా ఈసూచ నను శ్రీ రామచంద్రరావుగారు చేశారు వీటివల్ల ఇప్పటి అక్షరాల స్వరూపం చెక్కుచెదరదు. బరువు సగానికి సగం తగ్గుతుంది, కనుక ఏ విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం వంటి సంస్థో ఈసూచనలను ఆచ రణలోపెట్టి దారి చూపించవలసి ఉంది.